

FORORD

I en årrække udgav Færøernes landsstyre og Rigsombudsmanden på Færøerne i fællesskab en årbog om Færøerne, der i tekst og tal indeholdt en beskrivelse af de færøske samfundsforhold i det forløbne år. Da landsstyrets statistiske afdeling (Hagstova Føroya) i 1990 begyndte udgivelsen af en omfattende, færøksproget statistisk årbog, ophørte denne fællesudgivelse. Rigsombudet har derfor siden 1989 udgivet årsberetninger med et indhold svarende til denne 2005-udgave. Den færøksprogede statistiske årbog udkommer ikke i 2005, ikke mindst på denne baggrund er der - ikke mindst i Danmark og i de øvrige nordiske lande - behov for en sammenskrevet, ajourført samfundsbeskrivelse af Færøerne.

Det er Rigsombudets håb, at årsberetningen kan fungere som et nyttigt opslagsværk og samtidig give læseren en rimeligt dækkende beskrivelse af hovedtrækkene i de færøske samfundsforhold.

Uden bistand fra en lang række offentlige og private institutioner på Færøerne ville det ikke være muligt at udgive de årlige beretninger med ajourførte og relevante oplysninger. Rigsombudet takker alle, der igen i år har stillet sig velvilligt til rådighed og bidraget med oplysninger til beretningen.

Redaktionen er afsluttet den 1. oktober 2005.

Rigsombudsmanden på Færøerne

Søren Christensen

BILAGSFORTEGNELSE	9
1. GEOGRAFI OG HISTORIE.....	10
1.1. GEOGRAFI.....	10
<i>Areal.....</i>	10
<i>Undergrund.....</i>	10
<i>Klima.....</i>	11
<i>Plantevækst.....</i>	11
<i>Dyreliv.....</i>	11
<i>Fisk og hvaler m.v.....</i>	12
1.2. HISTORIE	12
2. POLITISKE OG ADMINISTRATIVE FORHOLD	14
2.1. STATSRETlige OG UDENRIGSPOLITISKE FORHOLD	14
<i>Forholdet til udlandet</i>	16
2.2. FÆRØERNES LAGTING	19
<i>Lagtingets sammensætning</i>	20
<i>Lagtingets sekretariat.....</i>	22
2.3. DE POLITISKE PARTIER.....	22
<i>Folkeflokket.....</i>	22
<i>Sambandspartiet.....</i>	23
<i>Socialdemokratiet.....</i>	24
<i>Selvstyrepartiet.....</i>	25
<i>Det republikanske parti.....</i>	25
<i>Centerpartiet.....</i>	27
2.4. FOLKETINGSVALG	28
<i>Folketingsmedlemmer</i>	28
2.5. FÆRØERNES LANDSSTYRE	28
2.6. ADMINISTRATION	30
<i>Internationale organisationer med hovedkontor på Færøerne</i>	32
2.7. INSTITUTIONER UNDER STATEN	33
<i>Rigsombudet.....</i>	33
<i>Færøernes Kommando.....</i>	33
<i>Farvandsvæsenet.....</i>	34
<i>Øvrige statslige institutioner.....</i>	34
2.8. KOMMUNALE FORHOLD	35
<i>Antal kommuner</i>	36
<i>Valg til kommunestyret.....</i>	36
<i>Den kommunale styrelsesordning</i>	37
<i>Kommunale opgaver</i>	38

3. BEFOLKNINGS- OG BOLIGFORHOLD	40
3.1. INDLEDNING	40
3.2. BEFOLKNINGENS STØRRELSE OG GEOGRAFISKE FORDELING	40
3.3. BEFOLKNINGENS BEVÆGELSE.....	42
3.4. BEFOLKNINGENS FORDELING PÅ ALDER OG KØN	44
3.5. BOLIGFORHOLD	45
4. ERHVERVS- OG ARBEJDSMARKEDSFORHOLD	46
4.1. BEFOLKNINGENS ERHVERVSFORHOLD	46
4.2. EJERFORMER OG ERHVERVSLIVETS GEOGRAFISKE FORDELING.....	48
<i>Ejerformer</i>	48
<i>Erhvervslivets geografiske fordeling</i>	49
4.3. FISKERI, FISKEINDUSTRI OG FISKEOPDRÆT, M.V.	51
<i>Indledning</i>	51
<i>Internationale reguleringer og fiskeriaftaler</i>	52
<i>Sammensætningen af fiskerflåden</i>	55
<i>Færøske skibes fangster</i>	57
<i>Fangster ved Færøerne</i>	60
<i>Fangsttryk og fangstregulering</i>	62
<i>Fiskeriordninger i færøsk farvand</i>	64
<i>Fiskeriinspektion og redningstjeneste</i>	66
<i>Fiskeristøtte</i>	67
<i>Finansiering af fiskefartøjer</i>	68
<i>Fiskernes aflønning</i>	71
<i>Fiskepriser</i>	72
<i>Fiskerflådens driftsresultater</i>	74
<i>Fiskeindustri</i>	76
<i>Fiskeopdræt</i>	79
<i>Fangst i øvrigt</i>	82
<i>Offentligt tilsyn fiskeindustriområdet</i>	83
4.4. LANDBRUG	85
<i>Produktionen af landbrugsvarer</i>	85
<i>Offentlig støtte</i>	86
<i>Offentlig tilsyn m.v.- fødevarer, miljø og lakseopdræt</i>	86
4.5. HÅNDVÆRK, INDUSTRI, BYGGE- OG ANLÆGSVIRKSOMHED	87
<i>De industrielle forudsætninger</i>	87
<i>Virksomheder og lønudbetalinger</i>	87
<i>Finansiering af industri, håndværk m.v.</i>	88
<i>Landets Udviklingskontor</i>	89
4.6. HANDEL, SERVICE OG TRANSPORT.....	90
<i>Handel og service</i>	90
<i>Transport m.v.</i>	90
<i>Virksomheder og lønudbetalinger</i>	91

4.7. OLIEEFTERFORSKNING.....	92
1. udbudsrunde.....	93
2. udbudsrunde.....	96
4.8. FINANSIERINGSVIRKSOMHED.....	98
Penge- og valutaforhold.....	98
Penge- og kapitalmarkedet.....	99
Pengeinstitutter m.v.....	99
Pengeinstitutternes resultater.....	100
Fondsmæglervirksomhed.....	102
Obligationsudstedende institutter.....	103
Kapitalforvaltende institutioner.....	103
Offentlige udlånsinstitutioner.....	103
Færøernes Landsbank.....	106
4.9. FORSIKRINGSVIRKSOMHED.....	107
4.10. ARBEJDSMARKEDSFORHOLD.....	110
Indledning.....	110
Det private arbejdsmarked.....	111
Det offentlige arbejdsmarked.....	115
Generelle arbejdsmarkedsordninger.....	118
4.11. LØNNINGER OG PRISER.....	121
Lønninger.....	121
Priser.....	122
5. ØKONOMI.....	124
5.1. AKTUELLE ØKONOMISKE FORHOLD.....	124
5.2. NATIONALREGNSKABET FOR FÆRØERNE.....	125
Produktionen.....	125
5.3. UDENRIGSØKONOMI.....	127
Færøernes handels- og valutapolitiske stilling.....	127
Færøerne og europæisk integration.....	128
Handelsaftalen mellem EF og Danmark/Færøerne.....	129
Andre handelsaftaler.....	132
Eksport.....	132
Import.....	135
Handelsbalancen.....	137
Betalingsbalancen.....	138
Udlandsgælden.....	139
6. OFFENTLIGE FINANSER.....	141
6.1. INDLEDNING.....	141
6.2. STATENS UDGIFTER M.V. PÅ FÆRØERNE.....	141
Bloktilskuddet.....	141
Statens drifts- og anlægsudgifter.....	142

<i>Statens og andre offentlige institutioners udlån og garantier</i>	143
6.3. LANDSKASSENS ØKONOMI	145
<i>Indledning</i>	145
<i>Det samlede landskasebudget (Drifts- og anlægsbudget)</i>	145
<i>Landskassens indestående i Færøernes Landsbank</i>	147
<i>Landskassens udlån og garantier</i>	148
6.4. DE FÆRØSKE UDLÅNSFONDE	150
6.5. KOMMUNERNES ØKONOMI	150
6.6. DEN SAMLEDE OFFENTLIGE ØKONOMI.....	154
<i>Byrdefordelingen mellem staten og hjemmestyret</i>	154
7. SKATTER OG AFGIFTER	156
7.1. INDLEDNING	156
7.2. DIREKTE SKATTER.....	156
<i>Personbeskatning</i>	156
<i>Skattereformen 1997</i>	158
<i>Ændringer af skatteskalaen 2001-2005</i>	159
<i>Personlige skatteydere og skattepligtige indkomster</i>	160
<i>Selskabsbeskatningen</i>	161
<i>Kapitalvindingskatteformen 2001</i>	163
<i>Udskrevne skatter</i>	166
7.3. INDIREKTE SKATTER.....	167
<i>Merværdiafgift (MVG)</i>	167
<i>Fremstillingsafgifter</i>	167
<i>Lønsumsafgift</i>	168
<i>Vejskat (vægtafgift)</i>	168
<i>Registreringsafgift (motorkøretøjer)</i>	168
<i>Arveafgift</i>	168
<i>Olieafgift</i>	168
<i>Rejseafgift</i>	169
7.4. OPKRÆVEDE SKATTER OG AFGIFTER	169
7.5. SKATTE- OG AFGIFTSTRYKKET	170
8. TRAFIK, KOMMUNIKATION OG TURISME	171
8.1. INDLEDNING	171
8.2. VEJE OG VEJTRANSPORT	171
<i>Vejnettet</i>	171
<i>Motorkøretøjer</i>	172
8.3. HAVNE OG SKIBSFART	173
<i>Havneudbygningen</i>	173
<i>Skibsflåden</i>	174
<i>Søtransport</i>	175
8.4. LUFTFART.....	175

8.5. EL-FORSYNING	177
8.6. RADIO- OG TELEKOMMUNIKATION	178
<i>Telekommunikationsloven</i>	179
<i>Liberalisering af markedet</i>	179
<i>Koncessioner i medfør af telekommunikationsloven</i>	179
<i>Telekommunikationstjenester</i>	181
<i>Mobiltelefoni</i>	182
<i>Satellittjenester</i>	183
<i>Transmissionsvirksomhed m.m.</i>	183
<i>Færøernes forbindelse med udlandet</i>	183
<i>Nummer/adresseforhold</i>	184
<i>Internationale forhold</i>	184
8.7. POSTVÆSEN	184
8.8. TURISME	186
9. SOCIALE FORHOLD	191
9.1. INDLEDNING	191
9.2. DE ENKELTE YDELSER	192
<i>Dagpenge ved sygdom, fødsel og ulykkestilfælde</i>	192
<i>Hjælp efter forsorgsloven</i>	193
<i>Børnetilskud mv.</i>	194
<i>Støtte til betaling af underholdsbidrag</i>	194
<i>Isoleringstilskudslån m.v. til pensionister</i>	194
<i>Vederlag for pasning af plejepatienter i hjemmet</i>	194
<i>Adoptionstilskud</i>	194
<i>Sygekasser</i>	195
9.3. INSTITUTIONER	195
10. SUNDHEDSVÆSEN	198
10.1. INDLEDNING	198
10.2. DEN PRIMÆRE SUNDHEDSTJENESTE	198
<i>Kommunelægeordningen</i>	198
<i>Skolelægeordningen</i>	199
<i>Tandlægeordningen</i>	199
<i>Sundhedsplejerskeordningen</i>	199
<i>Hjemmesygeplejerskeordningen</i>	199
<i>Apotekervæsenet</i>	199
10.3. SYGEHUSVÆSENET	201
<i>Indledning</i>	201
<i>Sygehusenes administration</i>	202
<i>Færøske patienters behandling udenfor Færøerne</i>	202
<i>Jordemodervæsenet</i>	203
10.4. LANDSLÆGEN	203

11. UNDERVISNINGSVÆSEN	204
11.1. INDLEDNING	204
<i>Hvad undervisningsvæsenet omfatter.....</i>	204
<i>Særanliggender og fællesanliggender.....</i>	204
<i>Administrationen af undervisningsvæsenet.....</i>	204
11.2. GRUNDUDDANNELSER M.V.	205
<i>Folkeskolen</i>	205
<i>Privat skole og forskole.....</i>	206
<i>Specialpædagogisk og psykologisk arbejde</i>	206
<i>Pædagogisk psykologisk rådgivning/specialundervisning i folkeskolen</i>	207
11.3. UNGDOMSUDDANNELSER	207
<i>Almene gymnasie- og HF-uddannelser</i>	207
<i>Basisuddannelser</i>	208
<i>Lærlingeuddannelser.....</i>	209
<i>Erhvervsgymnasiale uddannelser</i>	209
<i>Andre uddannelser/kurser</i>	210
11.4. VIDEREGÅENDE UDDANNELSER	210
<i>Navigationsskoler (Sjómansskúlar).....</i>	210
<i>Maskinmesterskole.....</i>	211
<i>Færøernes sygeplejeskole</i>	211
<i>Færøernes seminarium.....</i>	212
<i>Efteruddannelse af folkeskolelærere</i>	213
11.5. HØJERE UDDANNELSER	213
<i>Fróðskaparsetur Føroya (Færøernes Universitet).....</i>	213
11.6. ANDEN UNDERVISNING	216
11.7. UDDANNELSESSTØTTE	216
12. RETS- OG POLITIVÆSEN SAMT OVERØVRIGHEDEN	217
12.1. FÆRØERNES RETSVÆSEN	217
12.2. FÆRØERNES POLITIVÆSEN	218
<i>Politiets organisation og opgaver</i>	218
<i>Personaleforhold.....</i>	219
<i>Den frie kriminalforsorg</i>	220
<i>Kriminalitet</i>	220
<i>Narkotika.....</i>	221
<i>Færdsel</i>	221
<i>Anden særlovgivning.....</i>	221
<i>Politiets regelgrundlag.....</i>	222
12.3. FÆRØERNES OVERØVRIGHED (RIGSOMBUDET)	222
<i>Indledning</i>	222
<i>Indgåelse og opløsning af ægteskab.....</i>	223
<i>Børnebidrag</i>	223
<i>Adoption.....</i>	224

<i>Umyndiges retshandler</i>	224
<i>Ægtepagter</i>	225
<i>Navnesager</i>	225
<i>Fri proces</i>	225
<i>Indfødsret (Statsborgerskab)</i>	226
13. KIRKELIV	227
13.1. FOLKEKIRKEN	227
13.2. ORGANISATIONER OG FORENINGER TILSLUTTET FOLKEKIRKEN	228
13.3. KRISTNE TROSSAMFUND OG ANDRE TROSAMFUND UDEN FOR FOLKEKIRKEN.....	229
14. KULTURELLE FORHOLD	230
<i>Radio og TV (Kringvarp Føroya)</i>	230
<i>Aviser</i>	231
<i>Bogudgivelser</i>	231
<i>Biblioteksvæsen</i>	231
<i>Landsarkivet</i>	232
<i>Museum</i>	233
<i>Nordens Hus</i>	233
<i>Teatervirksomhed</i>	234
<i>Musikliv</i>	235
<i>Billedkunst</i>	235
<i>Idræt</i>	236
<i>Ítróttarsamband Føroyar (ÍSF)</i>	236
<i>Dansk-færøsk Kulturfond</i>	237
BILAG	239

Bilagsfortegnelse

		Side
Bilag 0.	Oversigt over aktuelle rapporter m.v. om færøske forhold	239
Bilag 2.1.	Lov nr. 137 af 23. marts 1948 om Færøernes Hjemmestyre	244
Bilag 2.2.	Sagsområder overtaget af de færøske myndigheder	250
Bilag 2.3.	Lov nr. 578 af 24. juni 2005 om de færøske myndigheders overtage- else af sager og sagsområder	255
Bilag 2.4.	Fælles principerklæring mellem Danmarks Regering og Færøernes Landsstyre om Færøernes medvirken og inddragelse i udenrigs- og sikkerhedspolitikken	257
Bilag 2.5.	Administrativ samarbejdsaftale mellem Udenrigsministeriet og Lagmandens Kontor	259
Bilag 2.6.	Lov nr. 579 af 24. juni 2005 om Færøernes landsstyres indgåelse af folkeretlige aftaler	263
Bilag 3.1.	Befolkningsudviklingen i 2003 i de enkelte kommuner.	265
Bilag 4.1.	Antallet af arbejdsledige i perioden jan. 2000 – juli 2005	267
Bilag 4.2.	Færøernes fiskekvoter i fremmed søterritorium og fremmede landes fiskekvoter ved Færøerne 2004 - 2005	268
Bilag 4.3.	Gennemsnitshyrer i fiskerflåden fordelt på skibstyper 1999 – 2004	271
Bilag 5.1.	Værdien af Færøernes eksport 2000 – 2004 (mio. kr.) med opdeling på fiskearter	273
Bilag 6.1.	Specifikation af Statens udgifter (netto) på Færøerne 2001 - 2005	274
Bilag 9.1.	Landskassens udgifter til socialvæsen i hovedposter i årene 2001 – 2004	276
Bilag 10.1.	Sygehusenes kapacitet og belægning 2000 - 2004	277
Bilag 10.2.	Sygehusenes samlede udgifter og indtægter 2000 - 2004	278
Bilag 10.3.	Sygehusenes nettoudgifter pr. sygedag 2000 – 2004	278
Bilag 10.4.	Sygehusenes personale 2004	279
Bilag 12.1.	Oversigt over anmeldte overtrædelser af straffeloven 1998 – 2004	280
Bilag 12.2.	Oversigt over andre anmeldelser til kriminalpolitiet samt over politi- ets virksomhed i øvrigt 1998 - 2004	281
Bilag 12.3.	Behandlingsmåden for straffesager o.a. lovovertrædelser 1998 – 2004	282

1. GEOGRAFI OG HISTORIE

1.1. Geografi

Færøernes beliggenhed i det nordlige Atlanterhav, omtrent midtvejs mellem Skotland, Island og Norge, er isoleret, idet der er godt 300 km til det nærmeste beboede område, Shetlandsøerne. Til Island er afstanden ca. 450 km og til Norge ca. 675 km, mens sejlafstanden til København er ca. 1500 km. Beliggenheden er 62° N bredde og 7° V længde. Disse koordinater krydser hinanden på den lille ø Koltur ud for Streymoys vestkyst.

Færøernes befolkning udgjorde pr. 1. januar 2005 48.379 personer. Heraf boede 19.351 i Tórshavn kommune og 4.904 i Klaksvík, som er den næststørste by.

Areal

Færøerne består af 18 øer adskilt af smalle sunde. 17 af øerne er beboede. Det samlede areal er på 1399 km², hvilket er lidt større end svarende til Lolland. Den største af øerne er Streymoy (373,5 km²) med hovedstaden Tórshavn.

Fra Færøernes nordligste punkt til det sydligste punkt er der en afstand på 118 km, og afstanden øst-vest er 79 km. Øernes højeste punkt, Slættaratindur, er 882 m. Landet ligger gennemsnitlig mere end 300 m over havoverfladen. Den samlede kystlinie er 1117 km.

Undergrund

Færøerne er en del af det nordatlantiske basaltområde, der i øvrigt omfatter Nordøstirland, Vestskotland, Island, Jan Mayen samt dele af Øst- og Vestgrønland. Øerne er et gammelt vulkansk område og består udelukkende af udbrudsprodukter fra vulkansk virksomhed i tertiærtiden. Derved har øerne fået en karakteristisk profil, idet de er opbygget af skiftende lag af lava og tuf. Lavaen danner stejle klippeskrænter, der på Færøerne kaldes "hamre", medens tuf'en eroderes hurtigere og danner jævne skrånninger, hvorved fjeldene får deres karakteristiske terrasseform. Enkelte steder på øerne, først og fremmest på Suðuroy, forekommer tynde kullag, der er rester af sumpskove fra tiden mellem de vulkanske udbrudsperioder. De fleste øer har en langstrakt form, adskilt af snævre sunde. Øerne og sundene er hovedsagelig orienteret i nordvestlig - sydøstlig retning, svarende til bevægelserne hos istidens gletschere, der har omskabt det oprindelige plateau til et ørige med høje fjelde, dybe dale og snævre fjorde.

De mange stejle klippesider ud mod havet viser ofte, hvordan bjergarterne er opbygget. De horisontale lag består af grå basalt, dannet af lava fra tertiærtidens vulkaner, og af den blødere, rødbrune tuf, som stammer fra de sammenpressede rester af den mægtige aske-regn, som er gået forud for vulkanudbruddene.

Klima

Klimaet er udpræget oceanisk, mildt, fugtigt, ustadigt, tåget og stormfuldt. Færøerne omskylles af den lune Golfstrøm, hvilket medfører ringe temperaturforskel mellem vinter og sommer. I Tórshavn er gennemsnitstemperaturen således i koldeste og varmeste måned henholdsvis omkring 3° C og omkring 11° C. Is på havet er ukendt ved Færøerne, og selv det indre af vigene fryser kun yderst sjældent til.

Færøerne ligger tæt ved hovedbanerne for de lavtryk, der i østlig retning bevæger sig hen over den nordlige del af Atlanterhavet, og lufttrykket er derfor underkastet hyppige og store forandringer. I årets løb er sydvestlige vinde de hyppigst forekommende. Vindstille kan indtræffe i sommermånederne, men varer som regel kun kort tid. Stormende vinde kan optræde på alle tider af året, men er hyppigst i efterårs- og vintermånederne. Middelvindstyrken er stor, gennemsnitligt svarende til frisk til stiv kuling. Tåge forekommer hyppigst i sommermånederne. Den gennemsnitlige nedbørsmængde er stor, omkring 1500 mm om året i Tórshavn.

Årets korteste dag er 5 timer lang, og den længste dag er godt 19 timer lang.

Plantevækst

Plantevæksten er sparsom, præget af øernes beliggenhed og klima, men også af de ca. 70.000 får, der græsser på øerne. Almindeligst er græsheder og fjeldmoser. Der vokser ikke skov, men i områder, der ligger i læ, og som er heget af for fårene, kan buske og enkelte træer gro. Vandet langs kysten er næringsrigt, og der gror tætte, brune tangskove. Kun en lille del af landet er opdyrket, resten tjener til græsning for får.

Dyreliv

På grund af øernes isolerede beliggenhed siden seneste istid er dyrelivet ret sparsomt. Der findes som nævnt en bestand på ca. 70.000 får, som tidligere var grundlaget for beboernes eksistens. Derudover findes kvæg og heste. Egentlige ferskvandsfisk, padder, krybdyr og fritlevende landpattedyr mangler, dog bortset fra mus og rotter, som er indslæbt, og sneharen, som er indført fra Norge omkring 1855. Der er et rigt fugleliv, især af søfugle.

Fisk og hvaler m.v.

I elve og søer kan der fanges havørred og enkelte steder fjeldørred og laks.

Blandt de kendteste fiskearter i havet omkring Færøerne kan nævnes torsk, kuller, sej, rødfisk, brosme, lange og blåhvilling samt fladfiskene helleflynder, rødtunge og rødspætte.

Foruden fisk er der sæler og hvaler i farvandene omkring Færøerne.

Grindehvalerne, der kan optræde i flokke på op til flere hundrede dyr, er genstand for en traditionsrig jagt, se nærmere herom under kap. 4.3, Fangst i øvrigt.

1.2. Historie

Ifølge overleveringen var det irske munke, der som de første - angivelig i det 8. århundrede - opdagede og bosatte sig på Færøerne, medbringende de første får. Der er dog ikke hidtil fundet mindesmærker eller andet, der kan understøtte denne overlevering. Vor tids færinger er efterkommere af nordmænd, der koloniserede øerne fra omkring år 800. Allerede omkring år 900 etableredes en lovgivende og dømmende forsamling, Lagtinget, der anses for at være Europas ældste fortsat fungerende parlament.

Kristendommen blev indført omkring år 1000. Omkring år 1035 ophørte øernes uafhængighed, og Færøerne blev norsk skatland. Fra 1380 var Færøerne sammen med Norge forenet med Danmark gennem mere end 400 år. Øerne beholdt længe et lokalt selvstyre, men indlemmedes i 1709 i Danmark som en del af Sjællands Stiftamt. Ved freden i Kiel 1814, da den dansk-norske union blev ophævet, forblev Færøerne ligesom Island og Grønland forenet med Danmark. Færøerne fik i 1816 status som et amt i det danske kongerige, og Færøernes lagting blev ophævet, men genoprettedes som et amtsråd i 1852.

I middelalderen foregik Færøernes handel mest i Bergen. Handelen blev imidlertid i løbet af 1500-årene overdraget til et privat monopol og i 1709 til et statsmonopol, der først blev ophævet i 1856. Denne liberalisering af handelen havde stor betydning for overgangen fra naturalie- til pengeøkonomi og for fremvæksten af et færøsk erhvervsliv.

Senere i det 19. århundrede voksede en færøsk nationalbevægelse frem, der primært sigtede mod at bevare færøsk sprog og kultur.

Den nationale vækkelse resulterede i stiftelsen af de første politiske partier på Færøerne i 1906. Det ene parti, Selvstyrepartiet, ønskede, at det færøske folk skulle have større indflydelse på egne anliggender. Det andet parti, Sambandspartiet, ønskede at bevare de bestående forhold inden for riget.

Landbruget, som i århundreder havde været hovederhvervet, måtte før århundredeskiftet vige pladsen til fordel for fiskeriet, som i dag indtager den helt dominerende rolle i det færøske erhvervsliv.

Under anden verdenskrig blev Danmark besat af tyskerne og Færøerne af briterne. Færøerne blev dermed afskåret fra dansk myndighedsudøvelse. Man etablerede derfor en midlertidig styrelsesordning, hvorefter Lagtinget sammen med amtmanden overtog den fulde lovgivende magt. Da krigen sluttede, stod det klart, at en tilbagevenden til den tidligere status som dansk amt var udelukket. I erkendelse heraf blev der optaget forhandlinger med den danske regering og den danske rigsdag, og disse forhandlinger resulterede i 1948 i etableringen af en hjemmestyreordning for Færøerne. For mere om hjemmestyreordningen henvises til kap. 2.1.

2. POLITISKE OG ADMINISTRATIVE FORHOLD

2.1. Statsretlige og udenrigspolitiske forhold

Den færøske hjemmestyreordning blev etableret ved lov nr. 137 af 23. marts 1948 om Færøernes Hjemmestyre (bilag 2.1). I henhold til lovens § 1 er Færøerne et selvstyrende folkesamfund i det danske rige. To af Folketingets medlemmer vælges på Færøerne.

Hovedformålet med indførelsen af hjemmestyre har været at overføre kompetence og dermed ansvar fra danske politiske myndigheder til færøske politiske myndigheder. De færøske myndigheder forvalter således de samfundsopgaver, som overtages fra staten, fastsætter de regler, der skal gælde for forvaltningen og har det økonomiske ansvar for opgavernes løsning.

Hjemmestyremyndighederne på Færøerne består af en folkevalgt forsamling - Lagtinget - samt en af denne oprettet forvaltning: Landsstyret. Hjemmestyreloven indeholder i øvrigt ikke nærmere regler om disse organers sammensætning, men har overladt det til hjemmestyret selv at fastsætte bestemmelser herom.

Efter hjemmestyreloven anses den, der har dansk statsborgerret og er hjemmehørende på Færøerne, for at være færing. Valgret og valgbarhed til organer, der hører under det færøske hjemmestyre, kan gøres afhængig af, at vedkommende er færing. I øvrigt kan der ikke i lovgivning eller forvaltning gøres forskel på færing og andre danske statsborgere.

I hjemmestyreloven anerkendes det færøske sprog som hovedsproget, men dansk skal læres godt og omhyggeligt. Dansk kan lige så vel som færøsk anvendes i offentlige forhold. Endvidere anerkendes det færøske flag.

Hjemmestyret har siden hjemmestyrets indførelse i 1948 overtaget den lovgivende og administrative myndighed på en væsentlig del af de områder, som berører den færøske borgers dagligdag. I bilag 2.2 er medtaget oversigt over de sagsområder, der er overtaget af de færøske myndigheder.

Af sagsområder, som hjemmestyret ikke har overtaget, kan nævnes: retsvæsenet, politiet, kriminalforsorgen, strafferetten, det formueretlige område, det person-, familie- og arveretlige område, udlændingeområdet, områderne vedrørende den finansielle sektor, selskabsret, civilt beredskab, det immaterialretlige område, medieansvarsområdet og luftfartsområdet.

Med lov nr. 578 af 24. juni 2005 om de færøske myndigheders overtagelse af sager og sagsområder (bilag 2.3), der trådte i kraft den 29. juli 2005, blev de muligheder, som de færøske myndigheder havde i medfør af hjemmestyreløven for at overtage sagsområder (hjemmestyreløvens liste A og B), udvidet.

L 578/2005 åbner således mulighed for, at de færøske myndigheder kan overtage samtlige sager og sagsområder, bortset fra statsforfatningen, statsborgerskab, Højesteret, udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik samt valuta- og pengepolitik. Loven omfatter således også de sager og sagsområder, der er opført på liste A og B til hjemmestyreløven, og som endnu ikke er overtaget af de færøske myndigheder. Sådanne sagsområder (f.eks. sagsområdet folkekirken) vil således skulle overtages i medfør af bestemmelserne i L 578/2005.

Det er de færøske myndigheder, der beslutter tidspunktet for overtagelse af sagsområder mv. efter L 578/2005. Visse sagsområder, der er opregnet i et bilag til loven (bl.a. politi, retsvæsen, folkekirken, udlændingeområdet), forudsætter i særlig grad forudgående forberedelser, hvorfor tidspunktet for overtagelse af disse sagsområder mv. fastsættes af de færøske myndigheder efter forhandling med de danske myndigheder.

De færøske myndigheder har den lovgivende og udøvende magt inden for de sager og sagsområder, der er overtaget, dog begrænset af de til enhver tid bestående traktatmæssige og andre internationale rettigheder og forpligtelser. De love, der vedtages af Lagtinget og stadfæstes af landsstyrets formand på sagsområder under de færøske myndigheder, benævnes lagtingslove.

De anliggender, som ikke i medfør af hjemmestyreløven fra 1948 eller L 578/2005 er overtaget af de færøske myndigheder, henhører under rigsmyndighederne (regering og Folketing). Det er således fortsat dansk lovgivning, der regulerer disse anliggender på Færøerne.

Hjemmestyreløven indeholder en række høringsmekanismer og samarbejdsprocedurer, som skal sikre varetagelsen af Færøernes interesser. Efter praksis forelægges regeringens forslag til love, der omfatter eller vil kunne sættes i kraft for Færøerne for de færøske myndigheder til udtalelse inden fremsættelsen for Folketinget. Tilsvarende høringsprocedurer gælder for administrative forskrifter og udkast til traktater.

Ifølge lov nr. 735 af 6. december 1989 om kundgørelse af love, anordninger og bekendtgørelser på Færøerne, skal de nævnte forskrifter kundgøres på Færøerne for at få gyldighed der. Kundgørelsen af disse forskrifter i Lovtidende suppleres således med kundgørelse på Færøerne i landsstyrets kundgørelsestedende, Kunngerðablaðið.

I modsætning til lovgivning, hvor kundgørelse er en forudsætning for ikrafttræden, har kundgørelse ingen retlig betydning for en traktats ikrafttræden og gyldighed på

det folkeretlige plan. Kundgørelse af traktater i Lovtidende C tjener forskellige principielle formål – dels officielt at kundgøre de folkeretlige traktatregler, der kan tænkes at have betydning for privates retsstilling og som administrativ forskrift, dels at sikre offentlighed om rigets folkeretlige forpligtelser, dels at gøre historisk kildemateriale alment tilgængeligt.

Relevante traktater kundgøres også på Færøerne i Kunngerðablaðið, og kundgørelsen har på samme måde som kundgørelse af traktater i Lovtidende C ingen retlig betydning for traktatens ikrafttræden for Færøerne. Kundgørelse i Kunngerðablaðið sker således ud fra de samme principielle formål, som gør sig gældende for kundgørelse af traktater i Lovtidende C.

Efter aftale med Færøernes landsstyre og i henhold til lov udbetaler staten tilskud til sagsområder, der er overtaget i medfør af hjemmestyrelovens § 9 (dvs. indenfor social- og sundhedsområderne).

De årlige bloktilskud ydes som et samlet, generelt tilskud, der således ikke er øremærket til bestemte områder. Herved har de færøske myndigheder, med de summariske begrænsninger, der ligger i de rammelove, hvorved social- og sundhedsområderne er overført til hjemmestyret, betydelig frihed i prioriteringen af sine samlede opgaver.

For de sager og sagsområder, som de færøske myndigheder overtager i medfør af L 578/2005, overtager Færøerne samtidig de udgifter og reale aktiver, der er direkte forbundet med området. Det vil således ikke være muligt i medfør af loven at yde statslig medfinansiering til varetagelse af disse sagsområder mv. De sager og sagsområder, som allerede er overtaget i medfør af hjemmestyrelovens § 9, berøres ikke af L 578/2005, og regeringen (finansministeren) og landsstyret vil således også fremover kunne aftale bloktilskud til de nævnte områder med henblik på fastsættelse ved lov.

Forholdet til udlandet

Rigsmyndighederne har kompetencen til at indgå folkeretlige forpligtelser (traktatkompetencen) samt ansvaret for udenrigspolitikkenes førelse.

Færøernes udenrigspolitiske interessevaretagelse er vokset i takt med den tiltagende globalisering og de færøske myndigheders ønske om inddragelse i disse anliggender. Et væsentligt element i denne udvikling har været, at Færøerne har valgt at stå uden for EU.

Færøernes særlige status og erhvervsstruktur medfører, at Færøerne ikke umiddelbart på alle områder kan have samme interesser og synspunkter som Danmark i det internationale samarbejde eller ved indgåelse af bi- eller multilaterale aftaler med andre lande.

I samarbejdet mellem regeringen og landsstyret på udenrigsområdet er der søgt taget højde for denne situation. På det multilaterale område har Færøernes landsstyre således adgang til at gøre særlige interesser gældende i forbindelse med internationale forhandlinger og herunder mulighed for at deltage i danske delegationer på embedsmands- eller politisk niveau ved diplomatiske konferencer.

Både for bilaterale og multilaterale aftaler, som omfatter Færøerne, høres det færøske landsstyre endvidere, forinden disse aftaler ratificeres. Bortset fra en række særlige områder, f.eks. vedrørende menneskerettigheder, vil det normalt også være muligt at tiltræde aftaler med virkning alene for Danmark, således at Færøerne selvstændigt kan træffe beslutning om, hvorvidt den pågældende aftale ønskes anvendt i forhold til Færøerne.

Regeringen og landsstyret underskrev i foråret 2005 en fælles principklæring om Færøernes medvirken og inddragelse i udenrigs- og sikkerhedspolitikken, jf. bilag 2.4, som bekræftede samarbejdet mellem regeringen og landsstyret. Endvidere blev der samtidig underskrevet en administrativ samarbejdsaftale med det formål at lette og fremme samarbejdet mellem Udenrigsministeriet og Lagmandens Kontor, jf. bilag 2.5.

Som et yderligere tiltag til styrkelse af selvstændig færøsk udenrigspolitisk interessevaretagelse har landsstyret med lov nr. 579 af 24. juni 2005 om Færøernes landsstyes indgåelse af folkeretlige aftaler (bilag 2.6), der trådte i kraft den 29. juli 2005, fået mulighed for på rigets vegne at forhandle og indgå folkeretlige aftaler med fremmede stater og mellemfolkelige organisationer, som fuldt ud angår sagsområder, der er overtaget af de færøske myndigheder. En tilsvarende fuldmagtsordning er gennemført for Grønlands vedkommende.

Ordningen omfatter ikke folkeretlige aftaler, som berører forsvars- og sikkerhedspolitikken, samt folkeretlige aftaler, som skal gælde for Danmark eller som forhandles inden for en mellemfolkelig organisation, hvoraf Kongeriget Danmark er medlem.

Færøernes landsstyre og Grønlands landsstyre kan beslutte at handle i forening ved folkeretlige aftaler, som vedrører både Færøerne og Grønland, når lovenes øvrige betingelser er opfyldt.

Loven giver endvidere mulighed for, at Færøerne i eget navn kan søge medlemskab (typisk associeret medlemskab) af internationale organisationer, der åbner adgang for medlemskab af andre enheder end stater og sammenslutning af stater, hvor dette er foreneligt med Færøernes forfatningsmæssige status.

Regeringens og Folketingets forfatningsmæssige beføjelser på det udenrigspolitiske område begrænses ikke af bestemmelserne i "fuldmagtsloven" (L 579/2005.)

Loven giver endvidere mulighed for, at repræsentanter for Færøernes landsstyre kan ansættes på Kongeriget Danmarks udenrigsrepræsentationer til varetagelse af Færøernes interesser, som fuldt ud angår overtagne sagsområder. Færøernes landsstyre har for tiden ansat en repræsentant ved den danske ambassade i London og på det færøske repræsentationskontor i Bruxelles, der er placeret i tilknytning til den danske EU-repræsentation.

Der er endvidere ansat en særlig sagkyndig i færøske forhold i Udenrigsministeriet til at bistå ministeriet ved behandling af sager vedrørende Færøernes særlige interesser.

Færøerne er selvstændigt toldområde. Indførselsafgifter og reglerne for import- og eksportkontrol fastsættes af hjemmestyret. Danmark og Grønland betragtes derfor i disse henseender på linie med udlandet.

Danmarks tilslutning til de internationale økonomiske sammenslutninger har ikke i alle tilfælde medført en samtidig færøsk tilslutning, og der har derfor ofte efter Danmarks tilslutning været ført forhandlinger om Færøernes forhold, hvorunder især hensynet til erhvervsstrukturen og det færøske indførselsafgiftssystem har spillet en rolle. Disse forhold har bevirket, at Færøerne ofte er blevet tilsluttet flere år senere end Danmark. Dette gjaldt således GATT og EFTA. Færøerne udtrådte af den sidstnævnte organisation, som følge af Danmarks udtræden i 1972.

Færøerne valgte ikke at blive tilsluttet EF sammen med Danmark. I stedet blev der indgået en aftale om et særligt handelsarrangement med fællesskaberne samt en fiskeriaftale. På EU-kommissionens initiativ blev der i begyndelsen af 1989 indledt drøftelser om indgåelse af en ny aftale til afløsning af Færøernes hidtidige handelsaftale med EU. Efter ønske fra færøsk side sigtede disse drøftelser mod indgåelse af en frihandelsaftale med EU, der i videst muligt omfang sikrer toldfrihed for den færøske eksport af fisk og fiskerivarer til EU-landene. Med virkning fra 1992 blev der i 1991 indgået en handelsaftale mellem Færøerne og EU. En genforhandling førte til, at aftalen ved årsskiftet 1998/99 blev fornyet, og aftalen er fra foråret 2000 blevet udvidet til også at omfatte veterinærområdet. (Der henvises til afsnit 5.4, hvor aftalerne er nærmere omtalt).

Pr. 25. marts 2001 indtrådte Færøerne i Schengen-samarbejdet sammen med de øvrige medlemmer af den nordiske pasunion.

På fiskeriområdet er Færøerne medlem af NAFO (Konventionen om fiskeriet i det nordvestlige Atlanterhav) og NEAFC (Konventionen om fiskeriet i den nordøstlige Atlanterhav). Danmark er medlem via sit medlemskab af EU. Færøerne er endvidere medlem af NASCO (North Atlantic Salmon Conservation Organization) samt NAMMCO (North Atlantic Marine Mammal Commission). Færøerne har formandsskabet i NAMMCO til 2006 med mulig forlængelse til 2008.

Færøerne deltager i lighed med Ålandsøerne og Grønland i de nordiske regeringers samarbejde i Nordisk Ministerråd. Til det parlamentariske samarbejde i Nordisk Råd er der endvidere, som en del af Danmarks riges delegation, udpeget en særlig færøsk delegation, bestående af medlemmer valgt af Færøernes Lagting og Færøernes landsstyre.

Færøerne har med virkning fra den 3. december 2002 fået associeret medlemskab af den internationale søfartsorganisation IMO (International Maritime Organisation).

2.2. Færøernes Lagting

Ifølge lagtingslov nr. 103 af 26. juli 1994 om Færøernes styrelse § 2 udgør Lagtinget en forsamling bestående af højst 33 medlemmer. De 27 medlemmer er kredsvalgte, mens der kan vælges indtil 5 medlemmer med henblik på en regulering, der skal tilgodese en forholds­mæssig repræsentation (tillægsmandater). Endvidere har rigsombudsmanden efter Hjemmestyrelovens § 15 adgang til tinget og til at deltage i forhandlinger om alle fælles­anliggender, dog uden stemmeret.

Valg til Lagtinget foregår hvert 4. år. Herudover kan såvel Lagtinget som lagmanden til enhver tid udskrive nyvalg, jfr. styrelseslovens § 6, stk. 2.

Tabel 2.1. Procentvis stemmefordeling samt mandatfordeling (i parentes) ved lagtingsvalgene i 1994-2004.

Parti	Juli 1994	April 1998	April 2002	Januar 2004
Folkeflokken	16,0 (6)	21,3 (8)	20,8 (7)	20,6 (7)
Sambandspartiet	23,4 (8)	18,0 (6)	26,0 (8)	23,7 (7)
Socialdemokratiet	15,4 (5)	21,9 (7)	20,9 (7)	21,8 (7)
Selvstyrepatriet	5,6 (2)	7,7 (2)	4,4 (1)	4,6 (1)
Republikanske parti	13,7 (4)	23,8 (8)	23,7 (8)	21,7 (8)
Kristeligt Folkeparti	6,3 (2)	2,5 (-)	-	-
Det færøske parti	2,4 (-)	-	-	-
Centerpartiet	5,8 (2)	4,1 (1)	4,2 (1)	5,2 (2)
Arbejdersammenslutningen	9,5 (3)	0,8 (-)	-	-
Det Morsomme Parti	-	-	-	2,3 (0)
 Antal gyldige stemmer (samlet mandatantal)	 25.501 (32)	 27.660 (32)	 30.556 (32)	 31.711 (32)
Valgdeltagelse %	81,5	85,7	91,6	92,3

Kilde: Valgbogen for Færøerne

Tabel 2.2. Afgivne stemmer ved lagtingsvalget den 20. januar 2004 fordelt på partier og områder.

Partier	Norð- oyar	Eystu- roy	Nord- strey.	Suður- strey.	Vágar	Sand- oy	Suð- uroy	I alt
Folkeflokkun	1.434	1.217	531	2.041	532	259	516	6.530
Sambandspartiet	602	2.012	663	2.638	663	105	818	7.501
Socialdemokratiet	741	1.254	489	2.267	373	326	1.471	6.921
Selvstyrepártiet	264	529	60	527	39	22	20	1.461
Rep. parti	849	1.254	582	3.076	263	285	581	6.890
Centerpartiet	148	466	78	790	79	26	74	1.661
Det Mors. Parti	29	144	89	432	24	-	29	747
I alt	4.067	6.876	2.492	11.771	1.973	1.023	3.489	31.711

Kilde: Valgbogen for Færøerne.

Lagtingets sammensætning

Partibetegnelse:

F.= Folkeflokkun, Sb.= Sambandspartiet, S.= Socialdemokratiet,

St.= Selvstyrepártiet, Rep.= Det republikanske parti,

Cen.= Centerpartiet

Lagtingets formandskab:

- Edmund Joensen lagtingsformand, Sb.
- Hergeir Nielsen 1. næstformand, Rep.
- Vilhelm Johannesen 2. næstformand, S.
- Óli Breckmann 3. næstformand, F.

Nordøernes Valgkreds:

- Anfinn Kallsberg, fhv. lagmand F.
- Karsten Hansen, fhv. sysselmand Rep.
- Vilhelm Johannesen, postbud S.
- Jógvan við Keldu, fhv. borgmester F. / suppleant Jákup Mikkelsen

Østerø Valgkreds:

- Alfred Olsen, kommunesekr. Sb.
- Andrias Petersen, kommunelæge S.
- Tórbjørn Jacobsen, skibsfører Rep.

- Jógvan á Lakjuni, lærer F. / suppleant Kjartan Joensen
- Edmund Joensen, direktør Sb.
- Kári P. Højgaard, postfkt. *) St.
- Bill Justinussen, bogholder *) Cen.

Nordstrømø Valgkreds:

- Barður Nielsen, regnskabsfører Sb. / suppleant Olav Enomoto
- Heidi Petersen, lærer Rep.
- Heðin Zachariassen, arb.formand *) F.

Sydstrømø Valgkreds

- Høgni Hoydal, fhv. journalist Rep.
- Lisbeth L. Petersen, fhv. borgmester Sb.
- Kristian Magnussen, soc.rådg. S.
- Bjarni Djurholm, landsstyremand F. / suppleant Poul Michelsen
- Annita á Friðriksmørk, lærer Rep.
- Kaj Leo Johannesen, direktør Sb.
- John Johannesen, journalist S.
- Finnur Helmsdal, børnehjemsleder Rep.
- Óli Breckmann, redaktør *) F.
- Jenis av Rana, kommunelæge *) Cen.

Vågø Valgkreds:

- Marjus Dam, kommunelæge Sb.
- Jørgen Niclasen, virksomhedsleder F.

Sandø Valgkreds:

- Gerhard Lognberg, bygderådsfmd. S.
- Páll á Reynatúgvu, fysioterapeut Rep.

Suderø Valgkreds:

- Jóannes Eidesgaard, lærer S. / suppleant Henrik Old
- Johan Dahl, virksomhedsleder Sb.
- Sverre I. Midjord, byrådsmedlem S.
- Hergeir Nielsen, lærer Rep.

*) = tillægsmandater

Lagtinget har 7 stående udvalg:

Finansudvalget, udlandsudvalget, erhvervsudvalget, udvalget for landsstyreanliggender, trivselsudvalget, kulturudvalget og retsudvalget. Herudover kan der i henhold til § 25 i tingets forretningsorden nedsættes udvalg ad hoc. Endvidere kan Lagtinget efter styrelseslovens § 19 nedsætte kommissioner af sine medlemmer til at undersøge almen vigtige sager.

Lagtingets sekretariat

- Súsanna Danielsen, direktør.

Lagtingssekretariatet administrerer de sædvanlige kontoropgaver for Lagtinget, yder lagtingsmedlemmerne rådgivning og udgiver Lagtingstidende. Sekretariatet er endvidere sekretariat for lagtingsudvalgene og for de færøske delegationer ved Nordisk Råd og Vestnordisk Råd.

2.3. De politiske partier

De partier, der er repræsenteret i Lagtinget, grupperer sig foruden efter sociale og økonomiske synspunkter også efter partiernes indstilling til rigsfællesskabet.

Nedenfor er de enkelte partiers beskrivelse af de overordnede træk i deres stats- og folkeretlige stillingtagen, deres økonomiske politik, erhvervs- og socialpolitik samt undervisnings- og kulturpolitik søgt gengivet.

Folkeflokken

Folkeflokken (Fólkaflokkurin) er stiftet i 1940 og opnåede samme år valg til Lagtinget, hvor partiet siden har været repræsenteret.

Folkeflokken er et værdikonservativt og socio-økonomisk liberalt selvstyreparti, som arbejder for en gradvis indførelse af selvstyre for Færøerne med fuld lovgivningskompetence på alle områder.

Partiet finder, at det private initiativ i et samfund med næringsfrihed bedst sikrer forøgelse af produktionsværdien. Et støttefrit erhvervsliv sikres konkurrencestyrke ved gode investerings- og lånemuligheder samt lav beskatning og varsom lønudvikling. Formålet er en bæredygtig landsøkonomi.

Partiet ønsker at fastholde og udvikle den nuværende miljøvenlige fiskeripolitik med omsættelige fiskedage, tekniske reguleringer og optimalt fleksibel flådesammensætning samt internationale fiskeriaftaler.

Pensionssystemet bør i størst muligt omfang bygge på den enkeltes livslange pensionsopsparing for at aflaste og effektivisere folkepensionen, der stadig sikres sin andel af indtægtsstigningen i samfundet. Ældreboliger skal bygges i hurtigt tempo, også for at diversificere og opbløde det private boligmarked. De, der ikke er arbejdsdygtige, skal sikres sømmelige vilkår. De sociale foranstaltninger skal virke hurtigt.

Skolen skal være kristen, færøsk og have til formål at sikre alle en uddannelse på nordisk niveau til personligt og landets gavn. Bevillingen til uddannelse bør følge eleven frem for skolen. Større frihed i skolevalg bør tilstræbes. Mest muligt af den videregående uddannelse skal gives på Færøerne.

Sambandspartiet

Sambandspartiet (Sambandsflokkurin) er stiftet i 1906 og partiet har siden uden afbrydelse været repræsenteret i Lagtinget.

Sambandspartiet har som hovedformål i rigsfællesskab med Danmark at arbejde for en stabil og frisindet udvikling af det færøske folk, forfatningsmæssigt og økonomisk, og vil på alle områder føre en fremskridtsvenlig politik, som bygger på et kristent, kulturelt grundlag. Partiet går ind for en modernisering af rigsfællesskabet, således at det præciseres, at færingerne er en selvstyrende nation i riget, der består af tre ligestillede lande. Alle sagsområder, bortset fra retsvæsenet samt valuta-, udenrigs- og forsvarsområderne, skal kunne overtages som færøske særanliggender. Den færøske repræsentation i Folketinget skal bevares, således at det færøske folk også er med til at træffe beslutninger om fælles anliggender. Rigsrådet, bestående af lagmanden, den danske statsminister og den grønlandske landsstyreformand, skal styrkes.

Sambandspartiet er et borgerligt-liberalt parti, og den frie foretagsomhed bør være drivkraften i det færøske erhvervsliv.

Sambandspartiet vil fortsat arbejde for, at den sociale lovgivning udformes således, at de gamle, de syge, de handicappede og de, der har behov for hjælp, får støtte og behandling på højde med, hvad der findes i de andre nordiske lande. De arbejdsløse bør sikres rimelige kår. Sundhedspolitikken bør prioritere oplysning og forebyggelse, og den primære sundhedstjeneste bør udbygges.

Sambandspartiet vil arbejde for, at alle færøske familier kan bo i eget hus eller lejlighed, og muligheden for at leje bolig bør også være til stede. Partiet vil støtte de unge, som skal til at sætte bo, og hjælpe de gamle, så de fortsat kan blive boende i deres eget hjem.

Sambandspartiet arbejder for, at skolevæsenet altid er på højde med de krav, der stille i et højt udviklet samfund. Undervisningssystemet bør være således, at færingers får den bedst mulige undervisning på alle områder, og at det færøske erhvervsliv dermed får de bedst mulige forudsætninger for at udvikle sig.

Sambandspartiet arbejder for at støtte og styrke færøsk kultur og åndsliv, ligesom partiet arbejder for, at færingers får et godt kendskab til dansk og udenlandsk kultur og åndsliv.

Socialdemokratiet

Det færøske Socialdemokrati (Javnaðarflokkurin) blev grundlagt i 1925 og opnåede første gang repræsentation i Lagtinget i 1928, hvor det siden har været repræsenteret uafbrudt.

Partiet erklærer, at Færøerne er folkets ejendom, også omfattende landsoklen og undergrunden. Det er partiets opfattelse, at rigsfællesskabet skal opretholdes og være baseret på fuld og ubegrænset frihed, således at Danmark og Færøerne hver for sig kan bestemme, at sager og sagsområder kan overdrages til hjemmestyret. Denne gensidige ret strækker sig helt til løsrivelse, såfremt den ene part skulle nå frem til, at en fuldstændig udskillelse af rigsfællesskabet vil tjene parterne bedst.

Partiet lægger stor vægt på den nationale selvbestemmelse og går ind for det nordiske samarbejde. Der skal ved forpligtende samarbejde sikres personlig frihed, indtægtsgrundlag og tryghed for alle.

Produktion og handel skal efter omstændighederne drives på national, kommunal og fællesskommunal, kooperativ samt privat basis, således at de forskellige initiativer tjener landets interesser og er i overensstemmelse med folkets vilje.

Alle skal have ret til at arbejde og være sikret en minimumsløn.

Alle uarbejdsdygtige eller trængende skal være sikret social tryghed, og samfundet skal bære udgifterne i forbindelse med sygdom, invaliditet, ulykker, alderdom, indtægtstab m.v.

Den opvoksende generation skal sikres vederlagsfri adgang til den bedste og mest tidssvarende undervisning. Folkeoplysning, forskning, kunst, kultur og udfoldelsesmuligheder skal støttes. Idrætslivet skal støttes.

Beskatningen skal tjene til fremme af fælles interesser og mindske forskellen i indtægt. Skatten skal pålignes, så den ikke er aktivitetshæmmende, og indtægter, svarende til eksistensminimum, skal ikke beskattes.

Selvstyrepartiet

Selvstyrepartiet (Sjálvstýrisflokkurin) blev grundlagt i 1906 og har været repræsenteret i Lagtinget fra stiftelsen frem til i dag, bortset fra valgperioden 1943 til 1946.

For Selvstyrepartiet hænger frihed og forpligtelse uløseligt sammen. Nøgleordene i partiets grundsyn er frihed, udvikling, selvstændighed, bæredygtighed, velfærd og trivsel. Det offentlige rolle er at forme gode rammer for samfundets og erhvervets udvikling.

Ressourcer på land, i havet og undergrunden er det færøske folks ejendom.

Partiet arbejder for selvstyre og ønsker at bekræfte den færøske selvbestemmelsesret i en færøsk grundlov. Ønsker det færøske folk fuld suverænitet, skal dette afgøres ved en folkeafstemning.

Det nordiske samarbejde er et godt udgangspunkt for fællesskab i en globaliseret verden. Selvstyrepartiet ønsker samarbejde og internationale aftaler med lande og sammenslutninger af lande, det være sig vedrørende international handel, miljø, kultur, uddannelse, global bæredygtighed, internationale standarder, etc.

Partiet arbejder for et offentligt sundhedsvæsen af høj kvalitet. Sundhedsvæsenet og socialforsorgen skal sikre tryghed for den enkelte.

Uddannelse er den vigtigste investering i det fremtidige samfund. Uddannelser og kultur giver livskvalitet og skal derfor have gode muligheder for vækst, udvikling og kvalitet. Foreningsliv og idræt skal have lov til at blomstre.

Det Republikanske Parti

Det Republikanske Parti (Tjóðveldisflokkurin) blev stiftet i 1948, efter at resultatet af folkeafstemningen om Færøernes selvstændighed i 1946 var blevet tilsidesat til fordel for en hjemmestyreordning. Partiet opnåede i 1950 repræsentation i Lagtinget, hvor det siden har været et af de fire store partier.

Partiet vil oprette Færøerne som republik og skabe et solidarisk samfund, hvor alle har lige rettigheder.

Ingen enkeltperson eller nogen samfundsklasse skal have særrettigheder til at råde over eller at tilegne sig landets ressourcer, og alle færinger skal have samme rettigheder og samme pligter over for samfundet.

Tjóðveldisflokkurin bygger hele sin politik på visionen om folkeretlig, økonomisk, social og kulturel ligestilling:

- det færøske folk skal ligestilles i folkeretlig forstand
- alle indbyggere på Færøerne skal have lige rettigheder til uddannelse, erhverv, social tryghed, sundhedstjeneste, bolig og arbejde
- Færøerne skal udbygges som et moderne samfund i verdensøkonomien
- og færøsk kultur skal til stadighed styrkes til at kunne tage del i den moderne verden.

Tjóðveldisflokkurin har gennem tiderne kæmpet for fiskeres og arbejderes sociale rettigheder og lægger i sit nyeste program særlig vægt på at få etableret en solidarisk efterlønsordning for alle faggrupper i Færøerne.

Partiet arbejder for en kommunalreform, hvor de færøske kommuner får væsentlig større opgaver – specielt på socialområdet – og hvor kommunerne må samarbejde om at skabe stærkere samarbejde og en stærkere administration i regionerne.

De senere år har Tjóðveldisflokkurin i sin økonomiske politik gået ind for en klar opdeling mellem offentlig og privat virksomhed, og et opgør med den offentlige subsidiepolitik til erhvervslivet, som efter partiets mening var hovedårsag til det færøske økonomiske kollaps i 1980'erne.

Partiet ønsker klare rammer for et erhvervsliv, der klarer sig uden offentlig økonomisk støtte. Det offentlige skal derimod, gennem en progressiv og retfærdig beskatning af erhvervsliv og borgere, satse på en målrettet udbygning af socialvæsnet, sundhedsvæsnet, kulturinstitutioner og infrastruktur – og specielt på uddannelses- og forskningsinstitutioner, der gennem internationalt samarbejde kan modernisere færøsk økonomi og erhvervsliv.

Udenrigspolitisk lægger partiet vægt på, at Færøerne tager det fulde ansvar for alle internationale relationer og bliver selvstændigt medlem af FN, Nordisk Råd, Europarådet og andre relevante internationale fora.

Partiet ønsker at Færøerne står udenfor EU, og at det Nordatlantiske samarbejde mellem Færøerne, Grønland, Island og Norge i stedet styrkes, således at landene i fællesskab får en samarbejdsaftale med EU og at de nordatlantiske lande i fællesskab kan kæmpe for en bæredygtig forvaltning af havressourcerne og en effektiv beskyttelse af havmiljøet.

Tjóðveldisflokkurin satsar på et program for færøsk selvstændighed, som partiet kalder "en organiseret selvstændighedsproces". Programmet omfatter:

- vedtagelse af en færøsk grundlov
- nedtrapning og udfasning af alle danske tilskud til Færøerne
- overtagelse af alle sagsområder, der i dag administreres fra Danmark
- folkeafstemning om at oprette Færøerne som selvstændig stat.

Centerpartiet

Centerpartiet (Miðflokkurin) blev dannet i 1992 af bl. a. tidligere medlemmer af Kristeligt Folkeparti. Partiet har været repræsenteret i lagtinget siden valget i 1994. Partiets politik har grundlag i et demokratisk, kristent livssyn, og det anser familien for at være samfundets hovedhjørnesten, hvorfor en af lovgivningens vigtigste opgaver må være at værne om hjemmet, ægteskabet og børnene, også de ufødte.

Det skal kunne betale sig at arbejde, og den almindelige indkomstskat må ikke overstige 35 % for en almindelig indkomst. Ægteskabet skal begunstiges gennem en fordelagtig beskatning. Der skal hverken være skat på formue eller renter, og skattelovgivningen skal være erhvervsvenlig. Der skal stræbes mod ligevægt på finansloven uden låntagning.

Fiskerierhvervet, der er Færøernes hovederhverv, skal være på private hænder og i videst muligt omfang uafhængigt af landskassen. Bestandene skal beskyttes mod overfiskning. Fremstillingen af fødevarer skal være uafhængig af offentlig støtte, og der må iværksættes foranstaltninger, der kan gøre det muligt for dette erhverv at klare sig økonomisk.

Partiet er imod færøsk medlemskab af EU, men samarbejdet med fællesskabet må bygge på handels- og fiskeriaftaler. Handelsaftaler med lande uden for EU bør udvides (forstærkes).

Undervisningen i de offentlige skoler skal finde sted på kristent grundlag, og undervisningstilbuddene skal være differentierede, hvorfor friskoler, der bygger på bibelsk grundlag, skal kunne oprettes og støttes.

Idræt og andre sunde fritidsinteresser skal have gode vilkår, og boligpolitikken skal være familievenlig. Inden for det sociale og sundhedsmæssige område skal der være tilstrækkelige tilbud til alle borgere. Familier, der selv ønsker at passe deres børn, skal have tilstrækkeligt gode muligheder for at vælge dette.

Der skal ydes støtte til kunst og kultur, som bygger på det kristne livssyn og ikke nedbryder, men fremmer en sund livsanskuelse. Kristne foreninger og enkeltpersoner skal have bedre muligheder for at komme til orde i de offentlige medier.

2.4. Folketingsvalg

Ifølge grundlovens § 28 vælges 2 af Folketingets medlemmer på Færøerne. Efter lov om folketingsvalg på Færøerne skal valg på Færøerne så vidt muligt ske samtidigt med afstemningen i Danmark.

Tabel 2.3. Procentvis fordeling af stemmer ved folketingsvalgene 1988-2005.

Parti (i %)	10/5-88	12/12-90	12/9-94	11/3-98	20/11-01	8/2-05
Folkeflokken	24,7	25,7	21,7	26,9	20,5	24,1
Sambandspartiet	24,4	25,5	22,5	21,8	27,3	21,4
Socialdemokratiet	21,2	27,0	19,4	22,7	23,4	22,2
Selvstyrepatriet	3,9	6,9	2,4	7,7	1,6	2,4
Republikanske parti	20,5	13,3	9,4	20,9	24,9	25,4
Centerpartiet	-	-	-	-	2,2	3,3
Andre	-	-	-	-	-	1,2
Gyldige stemmer i alt	22.912	17.884	19.175	20.696	26.393	24.848
Valgdeltagelse i alt i %	70,3	54,2	61,9	66,8	79,7	72,7

Kilde: Valgbogen for Færøerne.

Folketingsmedlemmer

Ved folketingsvalget den 8. februar 2005 valgtes Anfinn Kallsberg, Folkeflokken, og Høgni Hoydal, Det Republikanske Parti.

2.5. Færøernes landsstyre

Lagmanden udnævnes af Lagtinget, og lagmanden udnævner landsstyremændene. Efter lagtingsvalget den 20. januar 2004 fik Socialdemokratiets formand Jóannes Eidesgaard overdraget ledelsen af forhandlingerne om en ny koalition.

Efter en uges forhandlinger kunne Socialdemokratiet, Sambandspartiet og Folkeflokken den 31. januar 2004 underskrive en koalitionsaftale med titlen "Den brede aftale". Ved præsentationen af aftalen erklærede de tre partiformænd sig meget tilfredse med, at det var lykkedes at opnå bred enighed, ikke mindst vedrørende de forfatningsretlige spørgsmål og det fremtidige forhold til Danmark.

I det nuværende landsstyres koalitionsaftale er anført følgende om Færøernes forfatningsmæssige stilling:

“Den overordnede del

Målet er at afklare forholdet mellem Færøerne og Danmark. Det skal gøres med en lov, sådan at Lagtinget har bemyndigelse at overtage alle områder, med undtagelse af sagsområder, der har med rigsenheden at gøre.

Udenrigsanliggender

Vi skal have større indflydelse på det udenrigspolitiske område. Det skal gøres med en aftale med de danske myndigheder.

De færøske myndigheder skal sikre sig indsigt i og indflydelse/beslutningsret på alle udenrigs- og forsvarspolitiske anliggender, der er af betydning for Færøerne. Der skal indledes forhandlinger med den danske regering om at lovsikre dette.

Repræsentationen i mellemfolkelige og internationale organisationer skal styrkes.

Der skal arbejdes for selvstændigt medlemskab i Nordisk Råd. Det vestnordiske samarbejde skal styrkes. Samarbejdet med nabonationer og naboer områder over hele Nordatlanten skal udvikles.

Der skal arbejdes for den mest hensigtsmæssige adgang til EU og andre lande.

Færøernes militære og sikkerhedspolitiske situation skal fortsat defineres.

Der skal formuleres en politik med klare målsætninger for udviklings- og nødhjælp, og prioriteringerne på finansloven skal gøres tilsvarende.

Overtagelser

Partierne er enige om disse overtagelser:

Folkekirken

Medieansvarsloven

Selskabslovgivningen

Beredskabet

Tilbagetagelse af tinglysningen

Problemerne med arbejds- og opholdstilladelser skal løses.

Styrelsesordning

Arbejdet i grundlovsudvalget skal omorganiseres. Opgaven er at lave en styrelsesordningslov, der også indholder bestemmelser om menneskerettigheder og andre

rettigheder. Foruden at definere den nuværende forfatningsretlige stilling, skal loven indholde klare procedurer for, hvordan der skal arbejdes, hvis den forfatningsretlige stilling bliver ændret.”

Landsstyret har 7 medlemmer (i modsætning til det tidligere landsstyres 9 medlemmer), hvoraf 3 er udpeget af Folket flokken, 2 (herunder lagmanden) af Socialdemokratiet og 2 af Sambandspartiet.

Landsstyret har følgende sammensætning:

- Lagmand Jóannes Eidesgaard (S.): Styrelsesforhold, samordning af landsstyremændenes opgaver, udenrigsanliggender, administration og repræsentation.
- Landsstyremand Bjarni Djurholm (F.): Vicelagmand, arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøspørgsmål, havbrug, olieanliggender, turisme, kommunikation og samfærdsel (dog ikke færger, bus- og fragtkørsel), IT, forsikring, landbrug, energi, veterinærsager, erhvervsanliggender i øvrigt.
- Landsstyremand Barður Nielsen (Sb.): Finans-, økonomi- og skatteforhold, løn- og personaleforhold.
- Landsstyremand Jógvan á Lakjuni (F.): Undervisning, kultur, kirke, radio og TV, idræt, videnskab og forskning.
- Landsstyremand Bjørn Kalsø (Sb.): Fiskeri og fiskeindustri, bjærgning, beredskab.
- Landsstyremand Jógvan við Keldu (F.): Retsvæsen og politi, lovsager, kommunale anliggender, civilret, registrering og navne, udlændingesager, miljøanliggender, færger, bus- og fragtkørsel.
- Landsstyremand Hans Pauli Strøm (S.): Sundheds- og sygehusvæsen, sociale ydelser, pensioner, ældreområdet, ligestilling, særforsorg, ulykkesforsikring, apoteksvæsen, daginstitutioner, boligspørgsmål, alkohol- og narkotikapolitik.

2.6. Administration

Ved Olai 1996 trådte den sidste del af den færøske styrelsesreform i kraft. Tidligere tiders kollegiale styre er således afløst af ministerstyre, og det parlamentariske system er fuldt

gennemført på Færøerne. Et led i denne reform var gennemførelsen af loven om landsstyremænds ansvarlighed, der i sit indhold stort set svarer til den danske ministeransvarlighedslov samt af forvaltningsloven og loven om offentlighed i forvaltningen, begge af et indhold, nogenlunde svarende til de tilsvarende danske love. Reformen nødvendiggjorde tilsvarende ændringer i landsstyrets administration, der nu er opbygget, svarende til de enkelte landsstyremænds ansvarsområder.

Landsstyrets forvaltning er opdelt op i et lagmandskontor og et antal ministerier, svarende til antallet af landsstyremænd. Chefen for lagmandskontoret, der har titel af lagmandsdirektør, er samtidig øverste chef for landsstyreadministrationen.

- Lagmandskontoret (Løgmannsskrivstovan)
Lagmandsdirektør: Marjun Hanusardóttir

Hovedopgaver: overordnet koordination af centraladministrationen, rådgivning, efteruddannelse, udlandsanliggender, landsstyremøder, koordination og orientering.

Under Lagmandskontoret hører Færøernes repræsentationskontor i København samt de færøske repræsentanter i London og Bruxelles.

- Landsstyreområdet for indenlandsanliggender (Innlendismálaráðið)
Departementschef: Rúni Joensen

Hovedopgaver: Lovsager, politi og retsvæsen, kommunale anliggender, civilret, udlændingesager, miljøanliggender, færger, bus- og fragtkørsel.

- Landsstyreområdet for erhvervsanliggender (Vinnumálaráðið)
Departementschef: Arne Poulsen

Hovedopgaver: Industri, håndværk, havbrug, handel og øvrigt erhverv, arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøforhold, samfærdsels-, kommunikations- og IT-anliggender og turisme, olieanliggender.

- Landsstyreområdet for finansanliggender (Fíggjarmálaráðið)
Departementschef: Petur Alberg Lamhauge

Hovedopgaver: Finans- og økonomianliggender, told og skat, merværdiafgift o.l., landskassens formue og gæld, ind- og udbetalinger, byggesager, personaleforhold, overenskomstforhandlinger, fortolkning af overenskomster samt løn.

Landsstyreområdet for finansanliggender er opdelt i Færøernes Told og Skat, lønafdelingen og Oppebørselskontoret. Under området henhører Færøernes Statistiske kontor,

Landsbanken, Det økonomiske Råd samt Finansieringsfonden, Færøfonden, Investeringsfonden, MOMS-nævnet og Landsskatteankenævnet.

- Landsstyreområdet for fiskerianliggender (Fiskimálaráðið)
Departementschef: Herálvur Joensen

Hovedopgaver: Fiskerianliggender, fiskeritilladelser, regulering af fiskeriet, hvalfangst og anden fangst, søfart, fiskeritilsynet, Vagt- og Bjærgningstjenesten, dykkerskolen.

Landsstyreområdet for fiskerianliggender er opdelt i Fiskerikontoret, Fiskeritilsynet, Lønudligningskontoret og Søfartskontoret. Under området henhører Skibstilsynet, Fiskerilaboratoriet samt MRCC Tórshavn.

- Landsstyreområdet for social- og sundhedsanliggender (Almanna- og Heilsumálaráðið)
Departementschef: Aibritt á Plógv

Hovedopgaver: Sygehusvæsenet, sygekasser, sociale ydelser, pensioner, ældreområdet, daginstitutioner, kommune- og skolelægeordning, apoteksvæsenet, boligpolitik, ligestilling.

- Landsstyreområdet for kulturnliggender (Mentamálaráðið)
Departementschef: Petur Petersen

Hovedopgaver: Folkeskolen, fritidsundervisning, musikskoler, udgivelse af skolebøger, specialundervisning, undervisningsmidler m.v., erhvervs- og overbygningsskoler samt lærlinge, de højere uddannelser, museer, radio og TV, kirke, idræt, anden kulturel virksomhed.

Landsstyreområdet for kulturanliggender er opdelt i en kulturafdeling, en erhvervs- og overbygningsskoleafdeling og en folkeskoleafdeling. Under området henhører en lang række undervisnings- og kulturelle institutioner.

Internationale organisationer med hovedkontor på Færøerne

Pr. 1. februar 1996 oprettedes Nordisk Atlantsamarbejde (NORA) med hovedsekretariat i Tórshavn. NORA er en transnational, projektorienteret samarbejdsorganisation under Nordisk Ministerråd. Den har til formål gennem strategisk netværkssamarbejde og projektstøtte at arbejde for at fremme samarbejdsrelationer og styrke regionens økonomiske udvikling. Geografisk omfatter samarbejdet Færøerne, Grønland, Island samt Nord- og Vestnorge, men et udvidet projektsamarbejde med de skotske øer og Canadas kystområder er under udvikling. Samarbejdet er overvejende erhvervsrettet inden for områderne marine

ressourcer, kultur- og naturturisme, transport, informationsteknologi og andet regionssamarbejde. NORA arbejder gennem afholdelse af seminarer og konferencer, udvikling af netværk samt støtte til forskning og udvikling af projekter. Samarbejdet er finansieret af Nordisk Ministerråd og national finansiering af lokale sekretariater i de enkelte lande. Siden 2001 er NORA integreret som regional kontaktpunkt for Færøerne og Grønland i EU's Interreg program Northern Periphery Programme. Dette program omfatter udover NORA-landene de nordlige dele af Finland, Sverige, Norge og Skotland, og udvikler og støtter projektsamarbejde inden for områderne informationsteknologi, transport, bæredygtig anvendelse af ressourcer, virksomhedsudvikling samt service og planlægning i lokalsamfund. Direktør for NORA er Kaspar Lythans.

2.7. Institutioner under staten

Rigsombudet

Rigsombudsmanden på Færøerne er rigets øverste repræsentant på Færøerne og leder af rigets administration. Rigsombudet er bindeleddet mellem hjemmestyret og rigsmyndighederne. Embedet administrerer desuden som overøvrighed en række familieretlige sager i forbindelse med bevilling til separation og skilsmisse samt adoption, fastsættelse af ægtefælle- og børnebidrag samt bevilling til fri proces. Herudover behandler embedet en række sager vedrørende lovgivningsanliggender, herunder ikraftsættelse af dansk rigslovgivning m.v. for Færøerne.

- Rigsombudsmand Søren Christensen
- Specialkonsulent Dan M. Knudsen:
Sager vedrørende erhvervsforhold, penge- og kreditforhold, rigsombudsmandens beretning, sekretariats- og personalesager, budget og regnskab m.v.
- Fuldmægtig Dorte Palm Mortensen:
Familieretlige sager, indfødsret, adoption, fri proces, valg, internationale konventioner.
- Fuldmægtig Mariam Khalil:
Familieretlige sager, indfødsret, adoption, fri proces, Lovregister for Færøerne, IT.

Færøernes Kommando

Ved indgåelsen af "Aftale af 25. maj 1999 om forsvarets ordning 2000-2004" blev det besluttet, at Færøernes Kommando og Flyvestation Thorshavn sammenlægges til én myndighed. Den 31. december 2000 blev de to myndigheder således nedlagt, og d. 1. januar 2001 oprettedes den nye niveau II myndighed, som benævnes Færøernes Kommando.

Færøernes Kommando (FRK) er en operativ kommando. FRK råder normalt over et inspektionsskib med helikopter og periodevis over et overvågnings- og fiskeriinspektionsfly af typen CL-604 CHALLENGER. Fra foråret 2002 har kommandoen haft til huse i den hidtidige flyvestation i Mjorkadalur.

FRK udfører overvågning af farvandene og luftrummet ved Færøerne, suverænitetsbevarelse, fiskeriinspektion, ammunitionsrydning samt yder assistance til det færøske samfund, f.eks. med helikoptertransporter af særlig karakter. Ud over observation af militærfly af alle nationaliteter ydes der fra varslingsstationen i Mjorkadalur tillige assistance til den civile luftkontrol på Island og til flyveledelsen på Vágar lufthavn. Herudover løses andre opgaver, bl.a. assistance til redningsoperationer i færøsk område.

På FRK er ansat 7 officerer, 19 sergenter, 33 menige og 15 civile. Kommandoens chef er kommandør Christian Nørgaard.

Farvandsvæsenet

Farvandsvæsenets aktiviteter på Færøerne omfatter drift og vedligeholdelse af Eide Loranstation, 27 fyrstationer, DGPS station Tórshavn, 3 luft farts radiofyr (Mykines, Akraberg og Nolsoy) samt tågesignaler ved hhv. Akraberg og Borin Fyr.

Farvandsvæsenets aktiviteter på Færøerne styres fra et kontor på Eide Loranstation.

I forbindelse med nautiske og delvis også tekniske forhold er der et vist samarbejde med landsingeniøren, havneafdelingen.

Øvrige statslige institutioner

- Administrerende sorenskriver (dommer)
(se kapitel 12): Henrik Møller
Sorenskriver: Niels Toft-Vandborg
- Landfogeden (politimester) (se kapitel 12): Karen Marie Olesen
Vicepolitimester: Finn Ougaard
- Politiinspektør, leder af politikorpset: Uni Vestureið
- Sysselmand Klaksvík: Hans L. Djurhuus
- Sysselmand Runavík: Kristjan Martin Joensen
- Sysselmand Tvøroyri: Sommer Joensen
- Sysselmand Tórshavn: (vakant)

- Syssemand Miðvágur: Regin Jespersen
- Syssemand Sandur: Ingibjörn Eldevig
- Landslæge (se kapitel 10): Høgni Debes Joensen
- Biskoppen for Færøerne (se kapitel 13): Hans Jacob Joensen

Præster

- Nes præstegæld: Martin Restorff Jacobsen
- Glyvra præstegæld: Meinhard Bjartalið
- Sjóvar præstegæld: Jógvan Fríðriksson
- Eiðis præstegæld: Emil Olsen
- Fuglafjørður præstegæld: Uni Næs
- Suðurstreymoy østre præstegæld: Domprovst: Bjarni Bæk
Sonja Klein
Jóannis Fonsdal
Sverri Steinhólm (sygehuspræst)
- Suðurstreymoy vestre præstegæld: Bergur Debes Joensen
Heri Joensen
- Norðoyar østre præstegæld: Elsa Funding
- Norðoyar vestre præstegæld: Niels Pauli Danielsen
Hans Eiler Hammer
- Norðstreymoy præstegæld: Marjun Bæk
Inga Poulsen Dam
Mogens Tilsted Christensen
- Vágar præstegæld: Dávid Johannesen
- Sandoy præstegæld: Jákup Reinert Hansen
- Suðuroy nordre præstegæld: Jónsvein Bech
Ólavur Rasmussen
- Suðuroy søndre præstegæld: Patrick Munir de Neergaard

2.8. Kommunale forhold

Kommunale forhold er et færøsk særanliggende, og området er reguleret gennem lagtingslove, hvoraf de vigtigste er to lagtingslove fra 2000 om kommunernes styrelse og om ændring af loven om valg til samtlige færøske kommuner.

Antal kommuner

I 1998 blev der i en betænkning fra Kommunaludvalget, et udvalg nedsat af landsstyret, anbefalet, at det samlede antal kommuner på Færøerne bør være mellem 7 og 9. En ny lov om frivillige kommunesammenlægninger lagde op til, at sammenlægning af kommuner ikke skal gennemføres ved lov. Eventuelle sammenlægninger skal ske frivilligt. Kommunestyrelsesloven lagde op til en klarere opgavefordeling mellem landsstyre og kommune; bl.a. er børnepasningen siden overgået helt til kommunerne. Ved at lægge flere opgaver ud til kommunerne forventes det, at flere kommuner enten vil slå sig sammen eller indlede et samarbejde, hvor opgaverne kræver det.

Da den nye kommunal styrelseslov trådte i kraft den 1. januar 2001 var der 48 kommuner. Siden da har flere kommuner forhandlet og underskrevet aftale om sammenlægning. Fra den første januar 2005 blev følgende kommuner lagt sammen: Kirkjubøar-, Nólsoyar og Hest kommuner blev sammenlagt med Tórshavnar kommune. Bíggjar- og Mykinesar kommune blev sammenlagt med Sørvágs kommune. Skála-, Oyndarfjarðar- og Elduvíkar kommune blev sammenlagte med Runavíkara kommune. Mikladals kommune blev sammenlagt med Klaksvíkar kommune. Hvalvíkar-, Saksunar-, Harldórsvíkar-, Sunda-, Gjáar og Hósvíkar blev én kommune. Der er således 34 kommuner fra 1. januar 2005.

De 6 største kommuner på Færøerne (Tórshavn, Klaksvík, Runavík, Tvøroyri, Fuglafjørður og Vágur) har oprettet sammenslutningen Kommunusamskipan Føroya. Disse 6 kommuner repræsenterer knap 68 pct. af befolkningen på Færøerne. For de 28 øvrige kommuner varetager organisationen Føroya Kommunefelag kommunernes interesser over for landsstyret.

Valg til kommunestyret

Reglerne for valg til kommunestyret er fastsat ved lagtingslov nr. 44 af 19. juni 1972 som senest ændret ved lagtingslov nr. 110 af 6. oktober 2000 om valg til samtlige færøske kommuner. Der afholdes valg hvert 4. år, og det seneste valg fandt sted den 9. november 2004.

Valgret og valgbarhed har enhver, der er fyldt 18 år, som opfylder betingelserne for valgret og valgbarhed til Færøernes Lagting, som er tilmeldt folkeregistret i vedkommende kommune senest 7 dage inden valgdagen, og som på valgdagen fremdeles bor i kommunen.

Afstemningen foregår i henhold til kandidatlistes, hvorpå bestemte personer bringes i forslag til valg. Samtidig med kommunalvalget og efter samme regler vælges en skolekommission.

Kommunalbestyrelserne benævnes bygderåd, idet kommuner med over 1.500 indbyggere dog har mulighed for at benytte benævnelsen byråd. Alle kommuner, der har - eller har haft - over 1.500 indbyggere, d.v.s. Tórshavn, Klaksvík, Runavík, Tvøroyri, Vágur og Fuglafjørður anvender således denne benævnelse.

Bortset fra de største kommuner er kommunalvalg på Færøerne helt domineret af de mange særlister/personlister i de enkelte kommuner.

Den kommunale styrelsesordning

Reglerne om det kommunale styre findes i lagtingslov nr. 87 af 17. maj 2000 som ændret ved lov nr. 71 af 6. maj 2003 om færøske kommuner. Denne lov er de færøske kommuners forfatningslov og indeholder regler om de styrende organer, det vil sige by- eller bygderådene, udvalgene og by- eller bygderådsformanden. Endvidere fastsætter den visse regler for kommunernes finansstyre, og endelig reguleres tilsynet med kommunerne.

Loven indeholder hjemmel til at fastsætte regler inden for bestemte områder i en styrelsesvedtægt, der vedtages af den enkelte kommune. De styrelsesregler, der kan optages i vedtægten, er i første række dem, hvis indhold er afhængigt af de lokale forhold bl.a. bygderådets medlemstal (som dog inden for visse grænser er fastsat i lagtingsloven om kommunernes styrelse) og udvalgsstrukturen. I styrelsesvedtægten skal det ligeledes være fastsat, hvorledes kommunalbestyrelsens medlemmer kan indhente oplysninger eller teknisk bistand fra administrationen i forbindelse med sagernes behandling.

Kommunalbestyrelsen skal endvidere fastsætte nærmere regler om sagsprocedurer i en mødeplan og om personaleforhold i et personalereglement. Bestemmelser i overenskomster om løn- og ansættelsesforhold, indplacering og løntrin skal godkendes af landsstyremanden, dersom disse ikke forud er klart fastlagt i overenskomst eller aftale. Dette er tillige gældende for kommunale fællesskaber.

Den nyvalgte kommunalbestyrelse skal træde sammen til et konstituerende møde senest den 31. december det år, valget er foretaget.

Borgmesteren, der står for den daglige ledelse af kommunen, forbereder kommunalbestyrelsens møder og indkalder medlemmerne til disse. Han leder møderne og sørger for, at beslutningerne indføres i protokol og for at bygderådets beslutninger føres ud i livet.

Til varetagelse af den umiddelbare forvaltning af kommunens anliggender nedsættes et økonomiudvalg samt et eller flere stående udvalg, hvis sammensætning og myndighedsområde fastsættes i styrelsesvedtægten. Udvalgene konstituerer sig selv, idet dog borgmesteren er født formand for økonomiudvalget.

Hver kommune skal have en sagkyndig revision. Revisoren skal være statsautoriseret eller registreret.

Landsstyremanden udøver tilsyn med, at kommunale beslutninger er i overensstemmelse med lovgivningen og med kommunernes økonomiske forhold. Han fastsætter regler vedrørende ansvarsforpligtelser, kaution o.l. og vedrørende tilsagn om regelmæssige ydelser, som kommunen ikke efter loven er forpligtet til at udbetale.

Med henblik på at give landsstyremanden mulighed for at udøve sin tilsynsforpligtelse med kommunens økonomiske forhold skal kommunen til landsstyremanden indsende det reviderede regnskab efter udløbet af finansåret, det vedtagne årsbudget og den vedtagne tillægsbevilling. Såfremt kommunens nettogæld udgør mere end svarende til én nettoligning, kan landsstyremanden under visse forudsætninger give kommunalbestyrelsen meddelelse om at foretage de nødvendige ændringer.

Kommunale opgaver

De vigtigste kommunale opgaver er fastlagt ved lov som funktioner inden for større samfundsmæssige ordninger, f.eks. forsorgsvæsen, skolevæsen og børnepasningen. Ud over disse varetager kommunerne - mere eller mindre efter egne beslutninger - en række mere serviceprægede opgaver - overfor kommunernes beboere, f.eks. veje, vandforsyning, havne, bibliotek, idrætspladser og idrætshaller.

Folkeskolen er en af kommunernes væsentligste opgaver. Kommunen har ansvaret for, at kommunens borgere kan få den fornødne undervisning. Tilsynet med og styrelse af kommunens skoler ligger hos skolekommissionen. Nogle kommuner har anlagt og driver en folkeskole i fællesskab. Kommunernes del af udgifterne til folkeskolen er nærmere beskrevet i kapitel 11.

En række af de større kommuner har etableret folkebiblioteker og fritidsundervisning. Landskassen yder tilskud til kommunernes driftsudgifter på disse områder.

Kommunerne dækker en mindre del af udgifterne til sociale pensioner samt visse forsorgsydelser. Endvidere betaler kommunerne en del af det faste honorar til kommunelæger, og stiller i øvrigt fri bolig, konsultationslokaler og instrumentarium til rådighed. Udgifterne til skoletandlæger dækkes fuldt ud af kommunerne, mens kommunens udgifter til skolelæger, sundhedsplejersker, skolesundheds- eller skolesygeplejersker og hjemme-sygeplejersker kun udgør en mindre del af de samlede udgifter.

De fleste kommuner har anvendt store beløb til udbygning af havne- og landingspladser, idet disse - med landskassetilskud - bygges og drives af kommunerne. Endvidere dækker

kommunerne udgifter til anlæg og vedligeholdelse af veje, som ikke er landsveje og til gadebelysning.

Kommunale opgaver er i øvrigt anlæg og vedligeholdelse af kloakker, renovation, anlæg og vedligeholdelse af kirkegårde, vandforsyning og brandvæsen. Som eneste kommune har Tórshavn kommune udgifter til kollektiv trafik (buslinier) inden for kommunen.

Tórshavn kommune er forpligtet til at udarbejde en byplan for kommunen, og landsstyret kan pålægge andre kommuner (eller andre kommuner i fællesskab) at tilvejebringe en byplan. På nuværende tidspunkt er det op til kommunerne selv at afgøre, om der skal planlægges eller ej.

Det er dog nødvendigt for kommuner med en vis vækst at udarbejde en byggevedtægt med bindende regler for både kommunestyret og den enkelte. Landsstyret er bemyndiget til at sætte en særlig byggevedtægt i kraft for de kommuner, der ikke har egne godkendte bestemmelser vedrørende byggeriet.

Tórshavn kommune har som den eneste kommune etableret eget anlæg til affaldsforbrænding. De fleste kommuner har sluttet sig sammen i Færøernes Interkommunale Renovationselskab om et fælles affaldsforbrændingsanlæg i Leirvík.

For en orientering om kommunernes økonomi henvises til kap. 6.5.

3. BEFOLKNINGS- OG BOLIGFORHOLD

3.1. Indledning

Landsfolkeregisteret foretager hvert år opgørelser af registerfolketallet på Færøerne. De seneste folketællinger på Færøerne, der blev afholdt i et samarbejde mellem landsfolkeregisteret og Danmarks Statistik fandt sted i 1966, 1970 og 1977.

Folketællingerne blev brugt som supplement og korrektion til folkeregistrene, idet der også ved folketællingerne blev indhentet en række oplysninger om erhvervs-, uddannelses-, arbejds- og familief forhold. De seneste folketællinger var desuden kombineret med bolig tællinger til belysning af forhold som boligernes størrelse, udstyr, alder og ejerforhold.

3.2. Befolkningens størrelse og geografiske fordeling

Det har ikke været muligt, at få tal for befolkningstallet for 2004 fordelt på områder og kommuner inden beretningens afslutning.

Tabel 3.1. Befolkningen 1977 opgjort ved folketællingen samt pr. 31. december 2000, 2001, 2002 og 2003 fordelt på områder. Absolutte tal.

	Folke-	Registerfolketal			Ændring	
	tælling				i %	
	1977	2000	2001	2002	2003	1977-2003
Tórshavn (+ Argir) ¹⁾	13.185	16.801	18.071	18.420	18.684	
Streymoy i øvrigt ¹⁾	3.788	4.177	3.285	3.313	3.337	29,7%
Klaksvík (+Hvannasund)	5.016	5.233	5.220	5.247	5.293	5,5%
Norðoyar i øvrigt ²⁾	649	715	720	746	717	10,5%
Sydlig Eysturoy ³⁾	7.522	8.660	8.806	8.978	9.121	21,3%
Nordlig Eysturoy ⁴⁾	1.486	1.575	1.599	1.608	1.617	8,8%
Sandoy	1.706	1.450	1.494	1.455	1.496	-12,3%
Suðuroy	5.803	4.973	5.064	5.134	5.074	-12,6%
Vágar	2.814	2.652	2.737	2.803	2.875	2,2%
I alt	41.969	46.236	46.996	47.704	48.214	14,9%

¹⁾ Fra 1. januar 2001 udgør Kollefjord en del af Tórshavn kommune, hvilket afspejler sig i befolkningstallet for hhv. Tórshavn og Streymoy i øvrigt. Ændringen i befolkningstallet 1977-2002 er af samme grund beregnet samlet for hele Streymoy.

²⁾ Fugloy, Svínø, Viðareiði, Kunoy, Mikladalur og Húsar komm.

³⁾ við Sjógv, Skáli, Runavík, Nes, Leirvík, Gøta og Fuglafj. komm.

⁴⁾ Elduvík, Oyndarfj., Sund, Eiði, Gjógv og Funningur komm.

Kilde: Danmarks Statistik, Landsfolkeregistret og Hagstova Føroya.

Tabel 3.2. Procentvis fordeling af befolkningen i 1977 (opgjort ved folketælling) samt pr. 31. december 1990, 2001, 2002 og 2003 (opgjort af landsfolke- registret) fordelt på områder.

	Folketælling		Registerfolketal		
	1977	1990	2001	2002	2003
Tórshavn ¹⁾	31,4	34,1	38,5	38,6	38,7
Streymoy i øvrigt ¹⁾	9,0	9,0	7,0	6,9	6,9
Klaksvík	12,0	11,5	11,1	11	11,0
Norðoyar i øvrigt	1,5	1,4	1,5	1,6	1,5
Sydlig Eysturoy	17,9	18,5	18,7	18,8	18,9
Nordlig Eysturoy	3,6	3,4	3,4	3,4	3,4
Sandoy	4,1	3,7	3,2	3	3,1
Suðuroy	13,8	12,3	10,8	10,8	10,5
Vágar	6,7	6,1	5,8	5,9	6,0
I alt	100	100	100	100	100

¹⁾ Pr. 1. januar 2001 blev Kollafjord lagt ind under Tórshavn kommune, hvilket afspejler sig i fordelingsprocenten.

Kilde: Danmarks Statistik og Landsfolke- registret.

Den samlede befolkning blev ved folketællingen i 1977 opgjort til 41.969 personer, fordelt på i alt 11.172 husstande. Ved opgørelsen af befolkningstallet pr. 31. december 2004 er registerfolketallet opgjort til 48.379 personer mod 48.185 personer ved årets begyndelse.

Som følge af den alvorlige økonomiske og beskæftigelsesmæssige udvikling på Færøerne i første halvdel af 1990'erne var der i perioden tale om en betydelig nettoudvandring og faldende befolkningstal trods et væsentligt fødselsoverskud.

Fraflytningen aftog i 1995, og siden 1996 er folketallet på Færøerne steget støt, men dog lidt faldende det sidste år. Pr. 1. maj 2005 er indbyggerantallet 48.354 personer mod 48.364 personer på samme tidspunkt året før. Antallet af indbyggere på Færøerne er således lidt for nedadgående, men er nået op på næsten samme niveau som før krisen i første halvdel af 90-erne (da folketallet var på sit hidtil højeste i 1989, boede der 47.838 personer på Færøerne). Situationen med en *nettotilflytning* i 2003 på 229 personer vendte til en situation med *nettofraflytning* i 2004 var på 146 personer. Den samlede fraflytning i 2004 er opgjort til 1.543 personer og den samlede tilflytning til 1.397 personer.

Ikke mindst gennem en stærk udbygning af veje og samfærdselsmidler, har de færøske myndigheder i en lang årrække søgt at modvirke tendensen til fraflytning fra de små - eller isoleret beliggende - bygder og øer. Befolkningsudviklingen i "yderområderne" er dog som helhed dårligere end i det øvrige land. I hvilken grad det i fremtiden vil lykkes at dæmpe fraflytningen fra de små og isolerede bygder, vil i høj grad afhænge af de kommende års økonomiske og erhvervsmæssige udvikling. Befolkningstilvæksten sker nu som tidligere først og fremmest i områderne Tórshavn og sydlige Eysturoy, hvor mere end halvdelen af den færøske befolkning er bosat.

Der var indtil 1. januar 1997 i alt 50 kommuner på Færøerne, og dette tal havde været uændret gennem en længere årrække. Pr. 1. januar 1997 blev Argir kommune og pr. 1. januar 2001 Kollefjord kommune dog sammenlagt med Tórshavn kommune, og der var således 48 kommuner på Færøerne frem til 1. januar 2005, hvor antallet af kommuner blev reduceret til 34. Kirkjubøur-, Nólsoyar- og Hest kommune er lagt sammen med Tórshavn kommune. Biggjar- og Mykinesar kommune er lagt sammen med Sørvágs kommune. Skála, Oyndarfjarðar og Elduvíkar kommune er lagt sammen med Runavíkar kommune. Mikladals kommune er lagt sammen med Klaksvíkar kommune. Endelig er Hvalvíkar-, Saksunar-, Haldórvíkar-, Sunda-, Gjár og Hósvíkar kommune lagt sammen til én kommune.

3.3. Befolkningens bevægelse

Tabel 3.3. Levendefødte, døde og fødselsoverskud 1970, 1975, 1980, 1985 og 1995-2004.

År	Levendefødte		Døde		Fødselsoverskud
	Antal	Pr. 1.000 indb.	Antal	Pr. 1.000 indb.	Pr. 1.000 indb.
1970	816	21,1	298	7,7	13,4
1975	785	19,2	272	6,7	12,5
1980	743	17,1	309	7,1	10,0
1985	760	16,6	342	7,5	9,1
1995	641	14,9	363	8,4	6,5
1996	672	15,4	391	9,0	6,4
1997	658	14,8	369	8,3	6,6
1998	626	14,0	376	8,4	5,6
1999	619	13,6	401	8,8	4,8
2000	701	15,2	360	7,8	7,4
2001	631	13,4	361	7,7	5,8
2002	708	14,8	394	8,3	6,6
2003	704	14,6	407	8,4	6,2
2004	713	14,7	378	7,8	6,9

Kilde: Landsfolkeregistret, Landslægen på Færøerne og Hagstova Føroya.

Tabel 3.4. Nettoudvandringen

Periode	Årlig nettoudvandring	
	Antal	Pr. 1.000 indb.
1971-75 (gennemsnitlig)	-7	-0,1
1976-80 (gennemsnitlig)	-10	-0,2
1987	-277	-5,9
1988	-263	-5,5
1989	254	5,3
1990	946	19,9
1991	573	12,1
1992	879	18,8
1993	1.802	39,7
1994	1.953	44,7
1995	580	13,5
1996	-94	-2,2
1997	-192	-4,3
1998	-305	-6,8
1999	-365	-8,1
2000	-483	-10,4
2001	-560	-11,9
2002	-408	-8,6
2003	-229	-4,8
2004	146	3,0

Kilde: Hagstova Føroya.

Mens der i perioden 1971-81 var tale om en ganske lille nettoindvandring til Færøerne steg indvandringen relativt kraftigt til og med 1988.

Som det ses af tabel 3.4., ændrede vandringerne sig i årene 1990-94 til en betydelig nettoudvandring. Særligt i 1993 og 1994 steg antallet af nettoudvandrede så voldsomt, at det alene i disse to år svarede til ca. 8% af den samlede befolkning.

Mens den høje økonomiske og beskæftigelsesmæssige aktivitet på Færøerne i årene 1986-88 utvivlsomt stimulerede indvandringen i disse år mærkbart, er der tilsvarende ikke tvivl om, at den kraftige opbremsning af den færøske økonomi fra 1989 og den dermed stærkt øgede arbejdsløshed var hovedårsagen til det markante skift i vandringsmønstret i de følgende år.

Tabel 3.5. Befolkningsudviklingen i 2003¹⁾ i de enkelte områder.

Område	Folketal 1. jan.	Ind- vandret	Ud- vandret	Nettotilf. fra andre steder på Færøerne	Fødte	Døde	Folketal pr. 31.dec.
Tórshavn	18.420	736	678	20	315	116	18.684
Øvrige Streymoy	3.313	75	74	14	38	35	3.337
Klaksvík+Hv.sund	5.247	133	110	-12	77	41	5.293
Øvrige Norðoyar	746	6	14	-16	9	14	717
Sydlike Eysturoy	8.978	273	188	10	121	75	9.121
Nordlige Eysturoy	1.608	53	32	-15	22	19	1.617
Sandoy	1.455	52	34	31	16	23	1.496
Suðuroy	5.134	130	115	-71	55	51	5.074
Vágar	2.803	92	76	39	51	33	2.875
I alt	47.704	1.550	1.321		704	407	48.214

¹⁾ Tal for 2004 forelå ikke ved beretningens afslutning.

Kilde: Hagstova Føroya.

3.4. Befolkningens fordeling på alder og køn

Tabel 3.6. Befolkningens procentvise fordeling efter alder 1977 og 2001-2004.

	1977	2001	2002	2003	2004
0 - 14 år	29,7	23,5	23,6	23,2	22,2
15 - 19 år	8,9	7,0	7,1	7,4	7,9
20 - 39 år	27,1	26,6	26,4	26,0	25,6
40 - 59 år	20,2	25,2	25,3	25,4	25,6
60 - 64 år	4,4	4,4	4,4	4,8	5,2
65 - 69 år	3,6	3,6	3,5	3,6	3,6
70 år og derover	6,1	9,6	9,8	9,6	10,0
I alt	100	100	100	100	100

Kilde: Hagstova Føroya og Landsfolkeregistret.

Tabel 3.7. Befolkningen fordelt efter køn 1977 og 2001-2004¹⁾.

Antal personer	1977	2001	2002	2003	2004
Mænd	21.997	24.520	24.748	25.142	25.138
Kvinder	19.972	22.740	22.954	23.241	23.229
I alt	41.969	47.260	47.702	48.383	48.367

Kilde: Hagstova Føroya og Landsfolkeregisteret.

¹⁾ Afvigelser i disse tal, der stammer fra landsfolkeregisteret, i forhold til de tal, der er opgjort af Hagstovan, må bl.a. henregnes til folkeregistertil- og frameldinger, foretaget med tilbagevirkende kraft.

3.5. Boligforhold

De nyeste egentlige statistiske oplysninger om boligforholdene stammer fra folke- og boligtællingen 1977. I 1977 var den hyppigste boligstørrelse 6 værelser, og mere end tre fjerdedele af samtlige boliger havde 5 værelser eller derover. Antallet af beboere pr. værelse var således relativt lavt. Boligerne var af høj standard med hensyn til installationsforhold som bad, varmeinstallation, toiletforhold m.v.

En betænkning fra 2003 udarbejdet af landsstyreområdet for finansanliggender og det daværende landsstyreområde for familie- og sundhedsanliggender påviste, at boligmassen fortsat er ret stereotyp. Den består primært af parcelhuse, hvor underetagen i mange tilfælde er indrettet til en separat bolig. Derudover findes der også et vist antal rækkehuse, primært i hovedstaden Tórshavn. Antallet af ejerlejligheder er minimalt.

Landsstyremanden for social- og sundhedsanliggender, under hvem boligpolitiske spørgsmål sorteres, har besluttet at arbejde for gennemførelse af en boligpolitisk reform, der sigter mod at bryde det stereotype boligmønster på Færøerne. Dette skal primært ske ved at introducere andelsboligformen på Færøerne. Boligreform består af tre faser:

Fase 1: De finansielle rammer omkring den offentlige boligpolitik skal sikres ved en reform af Boligfonden ("Húsalánsgrunnurin"), så denne får mulighed til at finansiere alternativt boligbyggeri.

Fase 2: En færøsk lovgivning om andelsboligforeninger skal gennemføres. Der skal skelnes imellem almindelige andelsboligforeninger og særlige andelsboligforeninger. Ved almindelige andelsboligforeninger forstås almindelige boliger, mens der ved særlige andelsboligforeninger forstås boliger til folk, der har specielle behov til boligen (handicapboliger, beskyttede boliger mv.).

Fase 3: Gennemførelse af den første egentlige lejelov på Færøerne.

På baggrund heraf er der indledt politiske forhandlinger mellem landsstyrets partier om, hvordan boligreformen skal konkretiseres og implementeres.

4. ERHVERVS- OG ARBEJDSMARKEDSFORHOLD

Erhvervs- og arbejdsmarkedsforhold er som hovedregel reguleret ved lagtingslove m.v. som færøsk særanliggende, mens en række formueretlige områder - herunder aktieselskabslovgivningen, penge- og valutaforhold samt bank- og sparekasselovgivningen m.v. - er fællesanliggender.

4.1. Befolkningens erhvervsforhold

Den seneste opgørelse af den færøske befolknings erhvervsfrekvens og fordelingen på erhvervsgrupper blev foretaget i forbindelse med folketællingen i 1977.

Den erhvervsaktive del af befolkningen udgjorde i 1977 ca. 42 pct. Selvom der ikke foreligger senere opgørelser, er der ikke tvivl om, at erhvervsfrekvensen siden 1977 er vokset mærkbart¹.

Op gennem 1980'erne og 1990'erne er der sket betydelige ændringer i befolkningens erhvervsmønster. Omfanget heraf fås ved at betragte udviklingen i erhvervenes relative andel af lønudbetalingerne, jf. tabel 4.1.

Et resultat af den økonomiske lavkonjunktur på Færøerne sidst i 1980'erne og først i 1990'erne, der bl.a. var et resultat af dårligt fiskeri og faldende fiskepriser, medførte, at den primære sektors andel af de samlede lønudbetalinger faldt i forhold til 1980'erne. Med fremgangen for fiskerierhvervet og den færøske økonomi fra 1995 steg den primære sektors andel igen for at toppe i 2001 med 21,9 pct. Tilbagegang for fiskeriet har siden medført, at den primære sektors andel af de samlede lønudbetalinger er faldet til 15,1 pct. i 2004. Serviceerhvervenes andel af lønudbetalingerne har de seneste par år bevæget sig i modsat retning og tegnede sig i 2004 for knap 2/3 af de samlede lønudbetalinger

Industrisektorens andel af de samlede lønudbetalinger faldt markant som følge af den økonomiske lavkonjunktur på Færøerne sidst i 1980'erne og først i 1990'erne og har ikke siden indvundet det tabte. Serviceerhvervenes andel af lønudbetalingerne har derimod stort set været uændret siden andelen steg i forbindelse med lavkonjunktoren.

Med den økonomiske fremgang fra 1995 steg de samlede lønudbetalinger markant frem til og med 2002. I perioden 1995-2002 har der været tale om årlige nominelle stigninger i de samlede lønudbetalinger på mellem 6,9 pct. og 13,8 pct. Som det fremgår af tabel 4.1.,

¹ Hagstova Føroya skønner maj 2005 arbejdsstyrken til 27.292 personer . Befolkningstallet er på samme tid opgjort til 48.354 personer. Erhvervsfrekvensen er herefter opgjort til 56 pct.

vendte udviklingen markant i 2003, hvor den nominelle stigning i de samlede lønudbetalinger faldt til 0,6 pct.. Det blev lidt bedre igen i 2004, hvor de samlede lønudbetalinger steg 1,0 pct., men selv med en lav inflation er der ikke tale om en real stigning i lønudbetalingerne. Udviklingen i de enkelte sektorer beskrives nærmere i afsnit 4.5 og 4.6.

Tabel 4.1. Lønudbetalingerne¹⁾ fordelt på hovederhverv 2000-2004 og erhvervssektorernes andel af lønudbetalingerne 1985, 1990, 1995, 2000 og 2004

	2000	2001	2002	2003	2004
	- mio. kr. -				
1. Landbrug	6	6	7	7	7
2. Fiskeri	805	956	1.009	874	777
3. Fiskeopdræt og fiskeforarbejdning	124	159	160	129	92
4. Råstofudvinding	14	71	38	32	22
5. Fiskeindustri	345	373	413	411	396
6. Værfter og værksteder	108	124	130	131	128
7. Produktion i øvrigt	177	199	218	223	217
8. Byggevirksomhed	261	303	346	348	385
9. Energiforsyning	40	43	47	46	50
10. Handel og reparation	456	505	568	588	595
11. Hotel og restauranter	52	55	63	70	65
12. Søtransport	192	212	256	257	261
13. Øvrig transport	97	124	143	138	143
14. Post og telegraf	132	147	156	162	165
15. Finansiering og forsikring	205	213	223	224	234
16. Erhvervsservice	131	148	160	178	193
17. Husholdningsservice	28	31	36	37	40
18. Offentlig admin. og tjenester.	1.490	1.623	1.768	1.868	2.032
19. Foreninger, kultur	83	102	102	147	118
20. Diverse	32	38	40	35	43
I alt	4.778	5.432	5.883	5.905	5.963
Ændring i forhold til året før	10,0%	13,7%	8,3%	0,4%	1,0%
Relativ andel af samlede lønudbetalinger, pct.					
	1985	1990	1995	2000	2004
1. Primære sektor (1.-4.)	20,8	17,9	18,7	19,9	15,1
2. Industrien (5.-9.)	27,1	21,9	16,5	19,2	19,7
3. Serviceerhvervene (10.-19.)	52,0	59,2	64,7	59,9	64,5

1) Lønudbetalingerne omfatter udbetalte A-indtægter og kildeskat. Fratrullet er arbejdsløshedsforsikring og offentlige ydelser som sociale pensioner, dagpenge og forskellige støttydelser.

Kilde: Hagstova Føroya.

I takt med den økonomiske afmatning i årene 1989 – 1991 steg arbejdsløsheden, der hidtil havde været meget begrænset (sporadisk), på Færøerne. Den markante stigning i antallet af arbejdsløse medførte, at der pr. 1. januar 1992 blev indført en generel færøsk arbejdsløshedsforsikringsordning. Indbetalingerne til ordningen startede medio marts 1992, mens udbetalingerne først startede primo august måned 1992. Ordningen er nærmere beskrevet i afsnit 4.10. Januar 1995 var antallet af arbejdsledige inden for ordningen opgjort til 3.494 fuldtidsarbejdsledige ud af en anslået arbejdsstyrke på 20.580, svarende til en arbejdsløshed på ca. 17 pct.

Med den gunstige økonomiske udvikling faldt arbejdsløsheden fra 1996 og frem til sidst i 2002, hvor den sæsonkorrigerede arbejdsløshed var nede på 2,2 pct. Siden er arbejdsløsheden steget som følge af en mindre gunstig økonomisk udvikling, men er fortsat på et lavt niveau. I starten af 2005 er den sæsonkorrigerede arbejdsløshed opgjort til 4,0 pct., men med store regionale forskelle. Især Suðuroy har en markant højere arbejdsløshed end landsgennemsnittet. I bilag 4.1. vises udviklingen i antallet af arbejdsledige på kvartalsbasis i perioden januar 2000 – juli 2005.

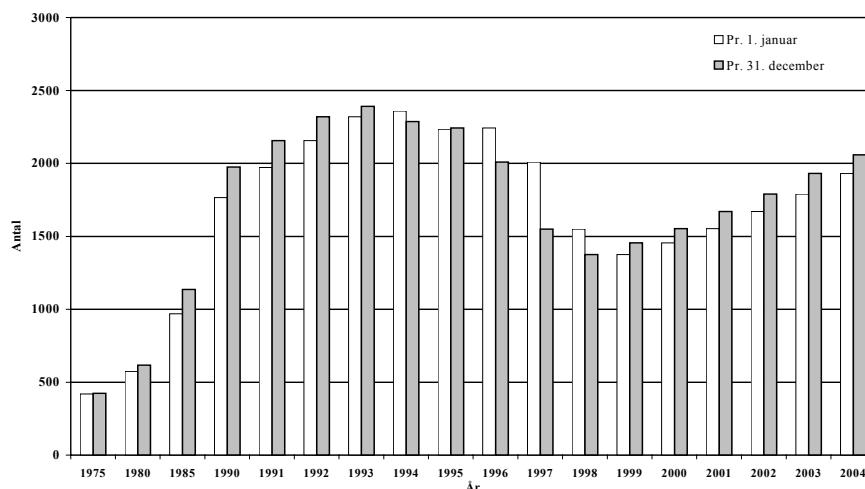
Dagpengemodtagere, som er knyttet til fiskeindustrien, er via dagpengesystemet sikret ugentlige ydelser i maksimum 32 timer. For mere om dagpengesystemet henvises til afsnit 4.10.

4.2. Ejerformer og erhvervslivets geografiske fordeling

Ejerformer

Inden for kystfiskeri, håndværk, småindustri og butikserhvervet samt dele af serviceerhvervene, er enkeltmandsforetagendet den mest almindelige etableringsform. Inden for fiskerierhvervet, fiskeindustrien, større industri og grossistvirksomhed er aktieselskabsformen den almindeligste.

Fra 1975 til og med 1993 var antallet af registrerede aktieselskaber været stærkt stigende, men fra 1994 til og med 1998 faldt antallet af aktieselskaber kraftigt, da en kraftig afgang af aktieselskaber ikke blev modsvaret af en tilsvarende tilgang. I 1999 vendte udviklingen og nettoafgang af aktieselskaber blev vendt til nettotilgang. I 2004 var nettotilgangen 126 selskaber. Udviklingen i antallet af registrerede aktieselskaber fremgår af figur 4.1.

Figur 4.1. Antallet af aktieselskaber 1975, 1980 og 1990 - 2004

Kilde: Skráseting Føroya.

Udviklingen i antallet af aktieselskaber afspejlede naturligvis den generelle økonomiske og erhvervsmæssige udvikling i perioden 1975 - 1993, men var også et resultat af den eksisterende selskabs- og skattelovgivning, som i et vist omfang tilskyndede til oprettelse af nye selskaber, idet kravene til egenkapitalen var meget små. Pr. 1. januar 1994 trådte en ny lovgivning for aktieselskaber og anpartsselskaber i kraft. Dette medførte bl.a., at kravet til egenkapitalen over en fem års periode steg til 500.000 kr. for aktieselskaber (mod tidligere 10.000 kr.) og til 80.000 kr. for anpartsselskaber.

I 2003 var indtægterne blandt selskaberne fordelt således, at af samtlige 1.997 selskaber havde 7,5 pct. af selskaberne en skattepligtig indkomst over 1 mio. kr. svarende til 81 pct. af selskabernes samlede skattepligtige indkomst. I den modsatte ende havde 79,8 pct. af selskaberne en årlig negativ indtægt eller en indtægt under 100.000 kr. svarende til under 2 pct. af den totale indkomst.

Erhvervslivets geografiske fordeling

Den seneste opgørelse, der viser den geografiske fordeling af virksomheder, er fra 1987. Heraf fremgår, at Streymoy – og dermed især Tórshavn-området - tegnede sig for knap en tredjedel af virksomhederne og næsten to tredjedele af lønudbetalingerne. Dette skyldes dels en større erhvervsaktivitet end i det øvrige land og dels forskelle i

virksomhedsstørrelsen. Det forhold, at en del virksomheder er hjemmehørende i Tórshavn, men har filialer andre steder i landet, medvirker til Streymoys overvægt i lønandelen.

Til sammenligning har navnlig de sydlige landsdele (Sandoy og Suðuroy) haft en svagere erhvervsudvikling, hvortil kommer, at befolkningen i disse områder relativt har de dårligste muligheder for at pendle til de mere erhvervsaktive områder. I kraft af udbygningen af vejnettet er mulighederne for pendling blevet forbedrede, således at den geografiske fordeling af lønudbetalingerne ikke kan forventes at være fuldt ud sammenfaldende med den geografiske fordeling af lønindtægterne.

Tabel 4.2. Geografisk fordeling af lønudbetalingerne 1995 – 2003¹⁾ i pct.

	Nord- øerne	Eysturoy	Streymoy	Vágar- område	Sandoy- område	Suðuroy	Uinddelt	Hele Færøerne
Andel								
1995	8,3	12,9	69,6	3,3	0,7	5,1	0,0	100
1996	8,8	13,9	67,7	3,4	0,7	5,5	0,0	100
1997	9,0	14,6	66,3	3,5	0,9	5,6	0,1	100
1998	9,2	16,1	63,4	3,5	1,4	6,3	0,1	100
1999	8,9	16,4	63,5	3,6	1,3	6,2	0,0	100
2000	9,2	17,0	62,0	3,9	1,4	6,5	0,1	100
2001	9,8	17,8	61,6	3,3	1,3	6,1	0,2	100
2002	10,0	17,5	61,4	3,7	1,3	6,0	0,2	100
2003	9,4	17,0	63,1	3,6	1,1	5,6	0,2	100
Folketal i %								
2003	12,5	22,3	45,7	6,0	3,1	10,5	0,0	100

¹⁾ Der forelå ikke en geografiske fordeling af lønudbetalingerne for 2004 til brug for denne udgave af Beretningen.

Kilde: Hægstova Føroya

Af tabel 4.2. ses, at der i forhold til indbyggertal udbetales en væsentlig højere lønandel i Streymoy-området end i det øvrige land. Dette kan dels skyldes gennemsnitligt højere lønudbetalinger, men også af, at erhvervsfrekvensen formentlig er højere i Tórshavn end f.eks. på Nordøerne eller Suðuroy. Streymoy-områdets lønandel er stigende i 2003 efter at have været faldende i de fleste år siden 1995. Omvendt er de øvrige områders lønandel faldet i 2003 i forhold til året før. Dette kan muligvis forklares ved, at disse områder i hurtigere og højere grad end Streymoy-området mærker konsekvensen af den tilbagegang, der har ramt fiskerierhvervet og den tilhørende fiskeindustri i 2003.

4.3. Fiskeri, Fiskeindustri og Fiskeopdræt m.v.

Indledning

Fisk og fiskevarer tegner sig for 98-99 pct. af Færøernes samlede eksportindtjening, når der bortses fra eksporten af skibe (der varierer betydeligt over årene). Fiskerierhvervet har derfor altafgørende betydning for indkomst- og beskæftigelsesmulighederne på Færøerne. De begrænsede muligheder på andre erhvervsområder medvirker yderligere til fiskerierhvervets helt dominerende rolle. Særligt for de mindre bygder er afhængigheden af fiskerierhvervet næsten total.

Beskæftigelsen indenfor fiskeriet har i en længere periode været faldende. Hertil kom den økonomiske krise først i 90'erne, som betød, at mange arbejdspladser indenfor erhvervet forsvandt. Hvor fiskeriet og forarbejdningsleddet i 1989 havde ca. 7.989 ansatte, var dette tal i 1994 faldet til 4.438. Den økonomiske fremgang baseret på godt fiskeri og høje fiskepriser har siden rettet op på beskæftigelsen i erhvervet, idet denne medio 1999 udgjorde ca. 5.932 ansatte². I 2001 kunne godt 27 pct. af den totale udbetalte løn på Færøerne henføres til fiskerierhvervet (inkl. opdrætserhvervet). Det skønnes, at der i dag er ca. 2.000 årsværk i selve fiskerflåden.

Fiskerierhvervet er kendetegnet ved en høj grad af afhængighed af variationer i fangstmulighederne og i afsætningsvilkårene for fiskeprodukter på verdensmarkedet.

Indtil midten af 1970'erne blev størstedelen af de færøske fangster således taget i fjernere liggende farvande ved Grønland, Canada, Nordnorge, Nordsøen og ved Island. I takt med kyststaternes udvidelse af de nationale fiskerigrænser til 200 sømil og den internationale regulering af fiskeriet uden for grænserne har færøske fiskere været nødsaget til at udvide fiskeriet omkring Færøerne, således at godt 48 pct. af den samlede fangst i 2001 blev fanget på fiskebankerne i det færøske nærrområde (den færøske 200 sømilezone). Værdien af fangsten i nærområdet udgør omkring 60 pct. af værdien af de samlede færøske fangster pga. den store andel af de betydende bundfiskearter torsk, kuller og sej. Dette fiskeri indenfor 200 sømilezone drives af hjemmefiskerflåden. De resterende fangster tages af fjernfiskerflåden i henhold til kvotebytteaftaler (Norge, Rusland eller EU) eller i internationalt farvand, ved Svalbard og Flemish Cap eller på kvoter baseret på historisk fiskeri ved Island og Canada.

Udviklingen af hjemmefiskeriet førte inden for en relativ kort årrække til store investeringer i såvel skibe som fabriksanlæg på land til forarbejdning af fangsten. Dette

² Kilde: Opgørelsen baseres på oplysninger fra Hagtdóini nr. 1/1999 om antallet af beskæftigede med fiskerifangst, opdræt- og rensningsvirksomhed (slagtning) samt personer beskæftigede i fiskevareindustrien.

som følge af at fangsten i stigende grad blev landet i fersk tilstand. Forarbejdningsindustrien på land har været forsøgt geografisk spredt som resultat af en bevidst politisk indsats for at bevare arbejdspladser i de enkelte bygder. Denne strategi viste sig ikke bæredygtig, da de fleste af fabrikkerne igennem flere år havde et betydeligt underskud på driften. Under krisen og i medfør heraf har der siden været produktion på seks fabrikker ejet af P/F Føroya Fiskavirking (United Seafood), der blev oprettet i 1993. Det oprindelige antal overtagne fabrikker var 19. Herudover produceres der bl.a. på Kósavirkid i Klaksvík og på enkelte andre virksomheder. Der er desuden 1 fiskemelsfabrik og 1 rejefabrik på Færøerne.

Fangsterne forarbejdes i overvejende grad til frosne fileter og til saltfisk, men en stadig større del af fangsterne indgår i videreførelse med henblik på fremstilling af færdigretter o.lign. Et andet led i tilpasningen af det færøske fiskerierhverv har bestået i en omstilling til fangst af nye arter.

En gunstig prisudvikling på verdensmarkedet for laks og lakseprodukter medførte stor fremgang for fiskeopdræts erhvervet i sidste halvdel af 1990'erne, men fra 2001 har faldende verdensmarkedspriser og tilfælde af sygdom i flere lakseringe medført, at erhvervets fremtid synes usikker. Erhvervets egenkapital, der i 2001 udgjorde ½ mia. kr., er tabt og der er behov for kapitaltilførsel, hvis erhvervet skal på fode igen. Fiskeopdræts erhvervet eksporterede i 2004 endnu for 762 mio. kr. svarende til knap 21 pct. af Færøernes samlede eksport, men eksporten forventes at falde markant i både 2005 og 2006.

Internationale reguleringer og fiskeriaftaler

Kystlandene i det nordlige Atlanterhav udvidede i 1977 fiskerigrænserne til 200 sømil. Havområdet inden for de nye fiskerigrænser kom således under national jurisdiktion (lovgivning). Uden for 200 sømils fiskerigrænserne bliver fiskeriet reguleret af henholdsvis NAFO (for det nordvestlige Atlanterhav) og NEAFC (for det nordøstlige Atlanterhav).

NAFO: North-West Atlantic Fisheries Organization (før ICNAF).
NEAFC: North-East Atlantic Fisheries Commission.
ICES: International Commission for Exploration of the Sea.

NAFO, hvor Danmark på Færøernes vegne er stiftende medlem, har fungeret siden 1. januar 1979. NAFO disponerer over egen videnskabelig kommission. Organisationen har hjemmel til at fastsætte tekniske reguleringer af fiskeriet og fangstmængder for bestemte fiskearter til medlemslande i farvandene uden for 200 sømylegrænsen ved Canadas østkyst og USA's nordøstkyst. Det vigtigste fiskeri for Færøerne er rejer i område 3M og 3L ved Flemish Cap. På et NAFO-møde i 2004 lykkedes det ikke at nå til enighed om fordelingen

af rejekvoten i NAFO-området 3L. I medfør af NAFO-konventionen rejste Danmark (på vegne af Grønland og Færøerne) protest mod den vedtagne beslutning og fastsatte en autonom kvote for rejefiskeriet i 3 L området, der var højere end den kvote, som var tildelt Danmark i NAFO-beslutningen. Som følge heraf har Canada lukket sine havne for landinger fra grønlandske og færøske fartøjer.

For så vidt angår det nordøstlige Atlanterhav bygger både kystlandene og NEAFC på videnskabelig rådgivning fra den internationale fiskeribiologiske kommission, ICES.

NEAFC er fra 1998 centrum for reguleringen af fiskeriet efter rød fisk, makrel, atlantisk skandisk sild og blåhvilling. Derudover arbejdes der på, at få fiskeriet efter dybhavsarter reguleret. Medlemslandene i NEAFC skal godkende de af NEAFC tildelte kvoter (TAC).

I 1996 blev kyststaterne i NEAFC (Færøerne, Rusland, Island, Norge, Grønland og EU) enige om en fordelingsnøgle for atlantisk skandisk sild. Som følge af en manglende kyststatsaftale for atlantisk skandisk sild siden 2002 er der ikke vedtaget en regulering af dette fiskeri i det NEAFC-regulerede område for 2004. Tilsvarende er der ingen regulering af fiskeriet efter blåhvilling i dette område, fordi parterne ikke er nået til enighed om en international løsning. I det NEAFC-regulerede område får Færøerne makrel og rød fisk efter en fast fordelingsnøgle.

Det er Danmark, der er medlem af både NAFO og NEAFC på vegne af Færøerne (og Grønland), men det er de færøske og grønlandske medlemmer, der tilsammen udgør den danske delegation med Udenrigsministeriet som bisidder.

Foruden det internationale samarbejde inden for NAFO og NEAFC har Færøerne siden 1977 indgået bilaterale aftaler om gensidige fiskerirettigheder med bl.a. Rusland, de baltiske lande, Norge, EU, Island og Grønland.

Traktaten om bevarelse af laksebestandene i Nordatlanten (NASCO) trådte i kraft den 1. oktober 1983. Traktaten er ratificeret af Canada, Danmark på Færøernes (og Grønlands) vegne, EU, Island, Norge, Rusland og USA.

For årene 2003 - 2005 er der ved de bilaterale fiskeriaftaler blevet fastsat følgende kvoter for henholdsvis Færøernes fiskeri i andre nationers farvande og internationalt farvand og for andre nationers fiskeri ved Færøerne, jf. tabel 4.3.

For yderligere specifikation af tabel 4.3., herunder de enkelte aftalelandes kvoter i færøsk farvand og færøske kvoter i fremmed søterritorium fordelt på fiskearter, se bilag 4.2.

For den færøske fjernfiskerflåde af trawlere er navnlig fiskemulighederne efter bundfisk (især torsk, kuller og sej) i Barentshavet af helt afgørende betydning, mens det for de

færøske industriskibe især er kvoterne i EU-havområde og norsk zone, der har den største betydning.

Tabel 4.3. Færøernes fiskeriaftaler 2003 – 2005

	Færøernes kvoter i fremmed farvand			Andre landes kvoter ved Færøerne		
	2003	2004	2005	2003	2004	2005
Bundfisk (torsk m.v.)	24.229	29.376	27.898	20.222	19.770	17.110
Makrel	19.747	19.078	14.559	20.793	20.001	15.384
Sild ¹⁾	47.500	7.882	57.260	164.900	8.022	5.100
Lodde	51.000	40.000	30.000			
Brisling, hestemakrel	8.000	8.000	13.500	230	230	230
Sperling, tobis m.v.	31.780	31.780	17.580			
Blåhvilling	53.600	53.600	45.600	177.200	255.500	176.000
Rejer ²⁾	1.484	2.544	1.650			
+ fiskedage rejer	2.923 dage	2.923 dage	2.923 dage			
Andet	4.675	5.928	4.450	850	900	580

¹⁾ Kyststaterne har ikke indgået 5-partsaftale siden 2002. Island og Færøerne har autonomt fastsat kvoter.

²⁾ Rejefiskeriet ved Svalbard og Flemish Cap er ikke begrænset i mængder, men i.h.t. aftale med Norge er antallet af skibe og fiskedage begrænset.

Kilde: Fiskimálaráðið og Føroya Reiðarafelag (bilag 4.3)

De færøske fangstmuligheder i Barentshavet blev som følge af biologisk begrundede krav om begrænsninger i fangsttrykket på bestandene af torsk og kuller reduceret betydeligt i 1989 og i 1990. Siden blev kvoterne for bundfisk i Barentshavet forøget og lå på et generelt højt niveau i 1997 og 1998 for igen at blive reduceret i 1999 og 2000 og siden forblive på stort set uændret niveau frem til 2003. Den færøske kvote af torsk og kuller i henhold til aftale med Rusland steg fra 2003 til 2004, nemlig fra 10.580 tons i 2003 til 13.055 tons i 2004. I samme periode er den russiske kvote af blåhvilling i færøsk farvand øget fra 125.000 tons til 203.300 tons. Den færøske kvote af torsk og kuller i henhold til aftale med Rusland faldt siden fra 2004 til 2005, og samtidig faldt den russiske kvote af blåhvilling i færøsk farvand.

Kyststaterne Færøerne, Norge, Rusland, EU og Island indgik i 1996 en aftale om forvaltning af atlantisk sild, der efter 25 års fravær var begyndt at vise sig i store mængder. For 2002 var totalkvoten 850.000 tons, hvoraf den færøske kvote udgjorde 45.140 tons. Siden 2002 er det ikke lykkedes kyststaterne at indgå en fællesaftale om forvaltningen af atlantisk sild, men bilateralt blev der for 2003 indgået aftaler

mellem Færøerne-Norge, Færøerne-EU og Færøerne-Island, og medio 2004 blev der for 2004 indgået aftaler mellem Færøerne-Norge og Færøerne-EU.

Årsagen til en manglende aftale mellem kyststaterne om atlantisk sild skyldes bl.a. en kraftig modvilje fra norsk side om fortsat anvendelse af den fordelingsnøgle, som blev fastsat i 1996. Norge ønsker sin andel af den samlede fangstmængde øget fra 57 pct. til minimum 65 pct., hvilket kun kan ske ved, at andre kyststater er villige til at afgive en andel af deres kvote til Norge. Der er afholdt kyststatsmøder sidst 2004, men uden at parterne kunne nå frem til et resultat. Norge valgte på den baggrund i slutningen af februar 2005 at hæve sin autonome kvote til 65 pct. af den samlede TAC. Som reaktion herpå har Island og senest Færøerne autonomt hævet deres kvoter med 14 pct.

På færøsk initiativ indgik kyststaterne Færøerne, EU og Norge i 1999 en aftale om totalforvaltning af makrel. TAC'en, som de tre parter fordeler mellem sig, er for 2005 fastsat til 355.000 tons mod 461.000 tons i 2004 (en reduktion på ca. 22 pct.). Fordelingsnøglen giver 66,20 pct. til EU, 30,35 pct. til Norge og 3,45 pct. til Færøerne. Hertil kommer en mængde makrel i internationalt farvand, der bringer den færøske andel op på mere end 5 pct.

Siden 2000 har kyststaterne Færøerne, EU, Island, Norge, Grønland og Rusland som særlig inviteret forhandlet om en forvaltningsaftale om blåhvilling, men forhandlingerne er hidtil endt resultatløse og en aftale synes ikke lige om hjørnet. I lyset af den manglende internationale aftale er fiskeriet eksploderet over de senere år. Fra en samlet fangst på ca. 1,4 mio. tons i 2000 blev der i alt i Nordatlanten i 2003 fanget ca. 2,35 mio. tons blåhvilling og fangstmængden forventes at blive højere for 2004. Den biologiske rådgivning anbefaler et fiskeri på 1,075 mio. tons.

Ved årlige forhandlinger mellem Færøerne og EU fastsættes årlige fangstmængder for parternes fiskeri i hinandens farvande. Kvoterne har med mindre ændringer stort set været uændret siden fiskeriaftalen mellem EU på den ene side og det færøske landsstyre og den danske regering på den anden side trådte i kraft i 1980. Det har imidlertid gennem flere år været hensigten, at der skulle foretages en grundig revision af aftalen. Aftalen giver Færøerne ret til at fiske blåhvilling, visse industriarter, makrel, hestemakrel samt mindre mængder af andre fisk i EU-farvand. Dertil kommer mindre mængder af bl.a. lodde, rejer, rødfisk og hellefisk i grønlandsk farvand i kraft af EU's fiskeriaftale med Grønland. EU har i henhold til aftalen adgang til at fiske makrel, blåhvilling, rødfisk, sej, torsk, kuller, lange og fladfisk.

Sammensætningen af fiskerflåden

Det fremgår af tabel 4.4, at den færøske fiskerflåde ved udgangen af 2003 bestod af 186 fartøjer over 20 tons med en samlet tonnage på 69.700 BRT. Hertil kommer ca. 213

erhvervsfiskefartøjer på mellem 5 og 20 tons. Der forelå ved afslutningen af Beretningen for 2005 ikke oplysninger for 2004.

Det skal bemærkes, at tonnageoplysningerne i tabel 4.4. bygger på en blanding af bruttoregister tonnage og bruttotonnage efter to forskellige opmålingskonventioner. I løbet af de senere år er de fleste skibe blevet opmålt efter den nye konvention (bruttotonnage) og eftersom tonnagen efter den nye opmålingsmetode oftest er betydelig større end efter den gamle metode, skal sammenligninger med tidligere år gøres med et vist forbehold.

Den samlede vægtede gennemsnitsalder på fiskeflåden var i 1989 på 15 år og i 1999 på 24 år. Tilgang af nye fiskeskibe bragte siden gennemsnitsalderen ned på 22 år i 2000. Siden 2001 har gennemsnitsalderen været 23 år.

Tabel 4.4. Fiskerflådens størrelse ved årets udgang 1989 samt 2001-2003

	Antal				1.000 BRT				Vægtet gn. alder ¹⁾			
	1989	2001	2002	2003	1989	2001	2002	2003	1989	2001	2002	2003
Fjernfisketrawlere	5	4	4	5	5,4	4,7	4,7	8,4	6	17	18	11
Ferskfisketrawlere	84	52	56	57	23,9	16,5	17,8	18,2	15	26	25	26
Andre trawlere	27	20	17	16	16,1	19,0	15,9	15,1	9	15	17	17
Trawlere i alt	116	76	77	78	45,4	40,2	38,4	41,7	10	20	20	20
Stållineskibe	26	18	19	20	6,0	4,1	4,5	4,9	23	36	35	36
Notskibe	9	12	13	11	8,1	17,3	18,2	15,0	23	18	20	19
Frostlineskibe	9	5	4	4	2,8	2,0	1,7	1,7	24	25	26	27
Andre	7	12	15	15	0,7	3,3	3,5	3,5	24	27	27	28
Line- og not-skibe i alt	51	47	51	50	17,6	26,7	27,9	25,1	31	21	22	22
Stålskibe i alt	167	123	128	128	63,0	66,9	66,3	66,8	21	21	22	21
Træskibe (line- og trawlskibe)	89	62	60	58	4,8	3,1	3,0	2,9	37	47	47	49
Fiskeskibe i alt	256	185	188	186	67,8	70,0	69,3	69,7	29	23	23	23

¹⁾ Vægtet gennemsnitsalder udregnes på baggrund af det enkelte skibs alder set i forhold til skibets vægt i BR eller BRT og den samlede vægt, d.v.s. alder*skibets vægt/skibenes samlede vægt. Kun skibe større end 20 BRT indgår.

Kilde: Høgstova Føroya.

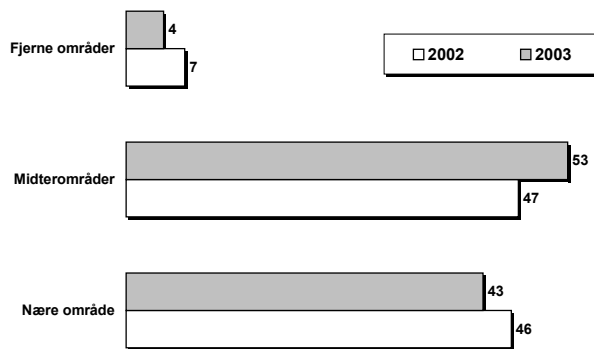
Som led i bestræbelserne på at opnå en bedre balance - mellem den samlede fangstkapacitet og fiskebestandene - og samtidig sikre bedre resultater for den tilbageværende del af flåden, har landsstyret i de seneste år gjort tilladelser til indførsel eller bygning af nye fiskefartøjer betinget af, at tilsvarende kapacitet udgår af flåden, dog ikke for så vidt angår skibe til fangst af pelagiske fisk, samt ubenyttede fiskerimuligheder efter rejer ved f.eks. Svalbard. I de senere år har den pelagiske flåde (fiskeri af blåhvilling,

sild og makrel) undergået en kraftig fornyelse og udskiftning som led i de voksende muligheder for denne flådetype.

Færøske skibes fangster

Stort set alle områder, som den færøske fiskerflåde fisker i, er som tidligere beskrevet reguleret ved overenskomster eller internationale aftaler. Fangstmulighederne i fremmed farvand fremgår af figur 4.2., som viser fangsterne fordelt på områder for 2002 og 2003. At fordelingen på nære og fjerne områder har særlig interesse knytter sig til mulighederne for at bringe fisken frisk til forarbejdning på Færøerne. De færøske fiskere fanger ca. 40 pct. af deres fangster i fremmede og internationale farvande.

Figur 4.2. De færøske skibes fiskefangster fordelt på områder 2002 - 2003 i pct.

Kilde: Fiskimálaráðið.

Til fjernområderne henregnes Flemish Cap, Internationalt farvand (NAFO 3), Vestgrønland, Barentshavet med områderne ved Nordnorge, Bjørneøen og Svalbard og russisk område.

Fra 1975 til 1990 reduceredes fangsterne i de fjerne områder fra ca. 18 pct. af de samlede fangster til kun 9 pct. af fangsterne i 1990. I 1993 udgjorde fangsterne i dette område 20 pct. Stigningen fra 1990 til 1993 skyldes især, at loddefiskeriet blev genoptaget i den russiske del af Barentshavet, og at kvoterne af bundfisk i dette havområde også var noget højere. I 1996 var fangstandelen i fjernområderne tilbage på niveauet fra 1990 på ca. 10

pct., hvilket specielt skyldtes en mindre fangst af torsk i områderne NAFO 3 og i Barentshavet. Fjernområdernes andel er siden faldet jævnt og udgjorde i 2003 kun 4 pct. af fangsterne. At den procentvise fangstandel i de fjerne områder er faldet jævnt fra midten af 1990'erne skyldes hovedsageligt den kraftigt forøgede fangst af blåhvilling og sild i midterområderne, men også en mindre fangst torsk i russisk område og gråzonen i Barentshavet. Gråzonen er et fællesområde i Barentshavet, hvor Norge og Rusland er uenige om grænsefastsættelse. Færøske fangster i gråzonen bliver regnet af enten norske eller russiske kvoter.

Til midterområderne henregnes fiskeområderne ved Island, Nordsøen og Skagerrak, områderne vest for de britiske øer, Rock All, Øst-Grønland, Jan Mayen og ved Norge (Nordsøen). Bortset fra fiskeriet ved Island og rejefiskeriet ved Øst-Grønland, Flemish Cap og ved Svalbard er det færøske fiskeri på midterområderne hovedsageligt begrænset til fiskeri med not- og industriskibe.

Især fiskeriet af lodde og sild ved Island, Øst-Grønland og Norge var fra 1996 hovedbidragsyder til væksten i fangstmængderne i midterområderne. Midterområdernes andel af den samlede fangst steg fra 33 pct. i 1995 til at udgøre mellem 51 og 57 pct. i perioden 1998-2000. I 2001 faldt fangstandelen til 45 pct. på grund af tilbagegang i fiskeriet af lodde ved Island og sild ved Norge, Øst-Grønland, Jan Mayen og det internationale farvand nord for Færøerne, men har i 2002 og 2003 rettet sig op, jf. fig. 4.2., især pga. øget fiskeri af blåhvilling.

I perioden 1991 - 1993 faldt den procentvise andel af fangsterne i nærområderne, for midt i 1990'erne at stige til over 50 pct. af fangsterne med torskens og sildens tilbagevenden til færøsk farvand. Fra 1996 til 1999 faldt andelen af fangsten i nærområdet til ca. 40 pct. af de samlede fangster, hvilket hovedsageligt skyldes den kraftigt forøgede fangst af blåhvilling og sild i midterområderne i samme periode. Nærområdernes andel af fangsterne blev forøget kraftigt i 2001 og udgjorde 48 pct., hvilket især skyldes øget fiskeri efter blåhvilling. I 2002 og 2003 har nærområdernes andel af fangsterne ligget lidt lavere end i 2001, hvilket især kan henføres til en fremgang i fiskeriet i midterområdet efter blåhvilling, og skyldes ikke en mængdemæssig tilbagegang for nærområdet, hvor torskefiskeriet dog gik tilbage i 2004.

Sammensætningen af de færøske skibes fangster i perioden 1998 – 2001 og 2003 - 2004 i alle områder fordelt på fiskearter fremgår af tabel 4.5. Der foreligger ikke oplysninger over de færøske skibes fangster for alle områder i 2002.

Tabel 4.5. Færøske skibes fiskefangster i alle områder fordelt på fiskearter 1998-2001 og 2003-2004¹⁾, tons

	1998	1999	2000	2001	2003	2004
Torsk	39.689	33.725	32.601	38.706	51.049	42.261
Kuller	22.598	19.697	16.212	16.061	26.547	25.452
Stor sej	26.751	34.423	35.997	45.792	44.058	44.485
Brosme/Lange	5.936	5.712	4.919	5.480	5.256	7.186
Byrke-Lange	1.274	2.136	1.756	2.454	2.092	1.311
Rødfisk	7.951	7.129	13.324	13.572	8.835	10.372
Hellefisk	3.787	4.111	5.584	4.128	2.990	492
Sildehaj	7	10	13	8	14	5
Laks	5	0	0	0	0	0
Rejer	12.985	14.843	12.611	16.175	13.991	9.316
Skaldyr	4.825	5.993	3.989	4.053	3.658	4.055
Hummer	57	80	73	51	33	66
Blåhvilling	71.217	105.106	152.687	259.761	335.504	322.320
Sperling	6.222	4.045	1.754	2.429	2.459	1.114
Lodde	41.966	24.275	59.855	32.110	45.175	29.391
Tobis	11.071	7.487	8.513	603	5.162	3.676
Hestemakrel	216	3.643	2.014	180	809	3.846
Makrel	10.654	11.334	21.022	24.005	14.014	13.030
Sild	70.214	56.476	65.270	35.172	28.923	44.161
Guldlaks	17.167	8.186	6.388	9.952	6.671	3.429
Stinglaks	89	45	116	412	-	1.142
Skolæst	84	108	53	91	516	537
Havtaske	1.885	2.578	2.216	2.006	2.344	3.324
Andet	7.174	6.871	7.432	11.636	4.618	8.157
I alt	363.824	358.013	454.399	524.837	604.718	579.128

¹⁾ Der forelå ikke en opgørelse for 2002 til brug for beretningen.

Kilde: Fiskimålaráðið, Hagstova Føroya og Fiskiveiðieftirlitið.

Oversigten viser, at den samlede færøske fangst steg med ca. 69 pct. fra 1999 til 2003, men at udviklingen vendte i 2004, hvor den samlede fangst faldt med godt 4 pct. Den markante stigning i perioden 1999-2003 skyldes især stigende fangster af blåhvilling. Af de betydende bundfiskearter (torsk, kuller og sej) var fangsten af torsk faldende til og med 2000 for at stige i 2001 og frem til og med 2003. Fangsten af torsk faldt i 2004 i forhold til 2003, men lå dog over fangsten i årene 1998-2001. Færøske fiskeres fangst af sej har vist betydelig vækst fra 1998 frem til og med 2001, hvorefter fangsten af sej stabiliserede sig på samme niveau til og med 2004. Fangsten af kuller har, efter at have ligget på et

forholdsvis lavt niveau i 2000 og 2001, ligget på et noget højere niveau i både 2003 og 2004. Fangsterne af sild blev ca. halveret fra 1999 til 2003, men oplevede en kraftig stigning i 2004.

Fangster ved Færøerne

De samlede fangster ved Færøerne var i 1975 på ca. 137.000 tons. I slutningen af 1980'erne udgjorde de totale fangster mellem ca. 250.000 og 350.000 tons - men med betydelige udsving mellem de enkelte år. I midten af 1990'erne steg niveauet til at ligge mellem 300.000 og 450.000 tons, dog fortsat med betydelige udsving. Siden er niveauet steget og har snarere ligget omkring 550.000 tons årligt. En væsentlig årsag hertil er en markant stigning i fangsten af sild, makrel og blåhvilling i farvandene omkring Færøerne.

Efter at der i en årrække havde været et dårligt fiskeri af torsk, tiltog bestanden af torsk i færøske farvande, specielt i perioden fra 1995 til 1997. Fiskeriet af torsk var dog i kraftig tilbagegang i 1998 og 1999, men var i perioden 2000-2002 i fornyet fremgang for i 2003 stort set at ligge på samme niveau som året før. I 2004 faldt fangsten af torsk ved Færøerne dog markant – fra godt 38.000 tons i 2003 til godt 25.000 tons i 2004.

Kullerfangsterne steg kraftigt fra 1996 til 1998, faldt så noget i 1999-2001, men steg kraftigt i 2002 for siden at ligge på samme niveau til og med 2004.

Sejffiskeriet, der har været på et meget lavt niveau i årene fra 1995 til 1998, har siden 1999 udviklet sig i stærk opadgående retning og fangsten ved Færøerne blev næsten fordoblet fra 1998 til 2002, men faldt igen i 2003 for at stabilisere sig i 2004, hvor fangsten lå godt 15 pct. under niveauet i 2002.

Tabel 4.6. på næste side viser udviklingen og fordelingen af fangsterne ved Færøerne fordelt på lande i årene 2001 - 2004.

Efter at fangsten ved Færøerne både i 1998 og 1999 lå ca. 7 pct. lavere end i 1997, var der i 2000 en fremgang af ca. samme størrelsesorden, som blev fulgt op af en markant fremgang på knap 37,5 pct. i 2001. Efter flere år med markant fremgang var der i 2002 og 2003 en væsentlig tilbagegang i de samlede fiskefangster ved Færøerne – en tilbagegang på over 18 pct. over to år.

Den færøske andel af fangsterne udgjorde i 1975 29 pct., i 1992 52 pct. og i 2000 39 pct. De seneste år en andelen steget år for år og har de senere år, med 2002 som en undtagelse, udgjort omkring 47 pct., jf. tabel 4.7. på næste side.

Tabel 4.6. Fiskefangster ved Færøerne fordelt på lande 2001 – 2004

	2001	2002	2003	2004	2001	2002	2003	2004
	- 1.000 tons -				- pct. -			
Færøerne	253,7	244,9	290,9	263,9	47	60	46	47
Tyskland og UK	2,4	2,2	4,7	3,3	0	1	1	0
Frankrig	8,8	2,8	4,5	4,9	1	1	1	1
Norge	52,5	34,9	33,9	40,7	7	7	7	7
Island	144,2	90,7	5,9	99,6	17	1	18	17
Rusland	107,8	143,6	129,6	147,9	28	27	26	28
Andre lande ¹⁾	18,3	0,4	12,2	8,2	0	3	1	0
I alt	587,7	519,5	481,7	568,5	100	100	100	100

¹⁾ Rusland, Danmark, Holland og Grønland

Kilde: Fiskimálaráðið.

Af de 568.500 tons fisk, som blev fanget ved Færøerne i 2004, blev som nævnt 47 pct. fanget af færøske skibe. For de betydende bundfiskearter (torsk, kuller og sej) er den færøske andel af fangsterne alle årene tæt på 97-98 pct. Det russiske fiskeri i færøsk havområde består hovedsageligt af fiskeri efter blåhvilling og makrel, mens EU-landenes begrænsede fiskeri er sammensat af et bredt udsnit af fiskearter - herunder navnlig blåhvilling, makrel og sild.

Tabel 4.7. Den samlede fiskefangst ved Færøerne i 2004 fordelt på lande og fiskearter (tons)

	Torsk	Kuller	Sej	Blå-hvilling	Andre fisk	I alt
Færøerne	24.304	21.681	42.456	144.623	30.803	263.867
UK	244	197	874	780	843	2.938
Norge	510	229	93	35.265	4.562	40.659
Rusland	26	0	102	137.072	10.721	147.921
Andre lande ¹⁾	41	6	770	98.760	13.527	113.104
I alt	25.125	22.113	44.295	416.500	60.456	568.489

¹⁾ Island, Danmark, Holland, Frankrig, Tyskland og Grønland

Kilde: Fiskimálaráðið, Fiskiveiðieftirlitið.

Fangsttryk og fangstregulering

Fra midten af 70'erne og indtil slutningen af 80'erne fandt der en omfattende modernisering og effektivisering sted af den færøske fiskerflåde. Fra midten af 90'erne er der igen sket effektiviseringer i flåden med enkelte nybygninger.

Sideløbende med udbygningen af den samlede fangstkapacitet har fiskeriindsatsen - opgjort som antal fiskedage - også været stigende. Den langt større fangstkapacitet og fangstintensitet har ifølge biologerne i ICES (International Council for the Exploration of the Sea) og det færøske fiskerilaboratorium medført, at fangsttrykket på navnlig bestandene af torsk, kuller og sej ved Færøerne har været for stort. Foruden at medføre, at man ikke kan få et optimalt udbytte af bestanden, er der også risiko for, at bestandene i ugunstige miljømæssige forhold ikke kan reproducere sig selv. I rapporterne fra ICES anbefales et fangsttryk, ikke anbefalinger om fangstniveau; men samtidig opgiver ICES en sandsynlig fangst svarende til det anbefalede fangsttryk.

Rapporten fra ICES med vurderinger af fiskebestandene og anbefalinger om fangsttrykket for fiskeåret 2005/2006 anbefaler, at fangsttrykket for torsken på Færøplateauet øjeblikkeligt reduceres med 50 pct. Færøernes Fiskeriundersøgelser, Fiskirannsóknarstovan, har udtalt, at bestandsvurderingen viser, at torskebestanden i området kun én gang har været så lav som nu, nemlig i kriseårene 1990-93. Rådgivningen for torsken på Færøbanke er ligesom tidligere år, at indsatsen ikke må overstige den gennemsnitlige indsat for perioden 1996-2002. Det vil indebære en markant reduktion i antallet af tildelte fiskedage. Også for kuller og sej er fangsttrykket for højt, især for sej. For kuller tilrådes en reduktion af fangsttrykket på ca. 23 pct. og for sej ca. 40 pct. i forhold til fiskeåret 2004/2005.

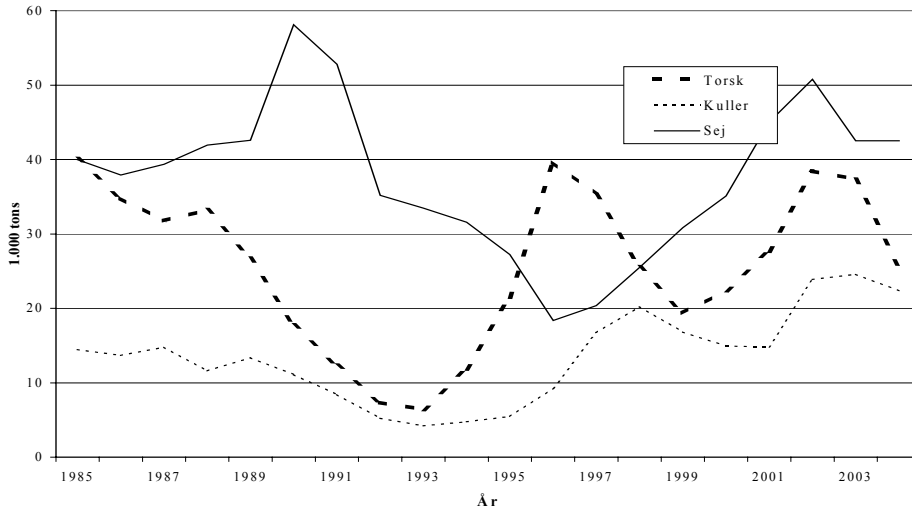
Færøernes Fiskeriundersøgelser har i marts 2005 lavet nogle undersøgelser der giver indtryk af, at torskebestanden ved Færø-plateauet er i langsom vækst, hvilket mest skyldes en bedre individuel vækst af fiskene, bestanden af kuller ved Færøerne synes derimod stabil.

Da nuværende lagtingslov om erhvervsmæssigt fiskeri blev indført i 1996, blev antal fiskedage til de forskellige flådegrupper fastsat således, at det gennemsnitlige årlige fangsttryk for henholdsvis torsk, kuller og sej var 33 pct. Med henvisning til sikkerhedsprincippet anbefaler ICES i stedet, at man tilstræber et fangsttryk på henholdsvis 27 pct., 20 pct. og 22 pct. for de tre bundfiskearter. For perioden 1997-2004 har det årlige fangsttryk for torsk på Færøplateauet i gennemsnit været 42 pct., for kuller 27 pct. og sej 30 pct.

Fra 1996 til og med 1999 har torskefangsten været nedadgående, men er siden 2000 steget til et højt niveau i 2002 for siden at falde helt ned på 17 tus. tons i 2004. Fangsterne af sej steg støt i årene 1996-2002 og er siden faldet noget. Fangsten af kuller steg kraftigt i

1996-1998, aftog noget i 1999-2001 for at stige igen til et nær historisk maksimum i 2003; også fangsterne i 2004 var langt over middel.

Figur 4.3. Færøske ferskfiskeflådes fangst af torsk, kuller og sej 1985 - 2004 (1.000 tons)

Kilde: Hagstova Føroya.

Den flerårige positive udvikling i fangsterne af torsk, kuller og sej gav sig i 2002 udslag i, at hjemmefiskerflåden dette år satte ny rekord i fangstmængde for de tre bundfiskearter med godt 113.000 tons. Hjemmefiskerflådens fangstmængde faldt derefter i 2003 til ca. 104.500 tons af de tre bundfiskearter og faldt yderligere til knap 90.500 tons i 2004. I 2001 var fangsterne af bundfiskearterne ca. 88.000 tons. I kriseårene i starten af 1990'erne lå fangstniveauet for de tre bundfiskearter på ca. 45.000-50.000 tons.

For at sikre en bedre balance mellem fiskerikapaciteten og fiskebestandene og samtidig sikre et bedre økonomisk grundlag for fiskeflåden blev der i 1987 iværksat et fiskeritilladelsessystem for alle fartøjer over 20 tons. Dette tilladelsessystem blev suppleret med en række andre tekniske reguleringer, herunder navnlig fredning af bestemte fiskeområder (beskyttede områder) og fiskeforbud i bestemte tidsrum, som navnlig tog sigte på en beskyttelse af ungfisken. De beskyttede områder er gennem de seneste år blevet større, og der er blevet flere af de beskyttede områder. Siden er der med samme sigte indført regler om mindste maskevidde, hvorved maskevidden er forøget fra

135 mm til 145 mm for torsk og kuller. Maskevidden for sej og rødfisk er 135 mm og for blålange 100 mm. I 1994 indførtes kvotesystemet, og i 1996 blev kvotesystemet erstattet med fiskedageordningen, jf. nedenfor.

Fiskeriordninger i færøsk farvand

I forbindelse med aftaler indgået mellem den danske regering og landsstyret under krisen først i 90'erne, blev der indført kvoter for bl.a. det færøske fiskeri. Kvoterne blev baseret på internationale biologers vurderinger. Kvotesystemet viste sig hurtigt uhensigtsmæssigt, da det medførte en for tidlig opfiskning af kvoterne, samt store problemer i forbindelse med bifangster, specielt ved fiskeri af bundfiskearterne torsk, sej og kuller. Man konstaterede endvidere en stigende mængde af fisk som blev smidt ud igen, da kvoten ikke tillod fangst heraf, samt uregelmæssigheder i rapporteringssystemet, hvilket gav anledning til bekymring hos biologerne.

Utilfredsheden med kvoterne resulterede i, at landsstyret nedsatte et udvalg, "Reguleringsudvalget", til at se nærmere på hele fiskerireguleringsystemet, jf. nedenfor. Et resultat af forhandlingerne den 3. november 1995 mellem regeringen og landsstyret blev, at det blev overladt til hjemmestyret selv - med udgangspunkt i målsætningen om at føre en fiskeripolitik baseret på et biologisk og økonomisk bæredygtigt fiskeri med vægt på genopbygning af fiskebestandene - at udforme det konkrete indhold i lovgrundlaget for fiskeriet.

Det af landsstyret nedsatte Reguleringsudvalg, der var nedsat med repræsentanter fra alle fiskeriorganisationer, landsstyret og Fiskerilaboratoriet, fremkom i februar 1996 med sin redegørelse om en fremtidig reguleringsordning for fiskeriet. Udvalgets anbefalinger gik ud på at afskaffe kvotesystemet og erstatte dette med indførelse af omsættelige fiskedage og fredning af bestemte områder i perioder.

Landsstyret fremsatte som opfølgning herpå i foråret 1996 forslag til ændring af loven om erhvervsmæssigt fiskeri. Loven blev vedtaget i maj 1996 og trådte i kraft 1. juni 1996. Ordningen kaldes fiskedageordningen, og i denne er det - i modsætning til kvoteordningen - ikke fangsterne, der reguleres, men fangstindsatsen. Den samlede fiskerflåde opdeles i forskellige fartøjsgrupper efter redskabstyper/fiskemetode (kyst-, line- og trawlfiskere) samt i størrelse (BRT), og hver fartøjsgruppe tildeles et samlet antal fiskedage pr. år, som fordeles ligeligt på fartøjerne i gruppen. I ordningen reguleres fangsterne af bundfisk.

Fordelingen af fiskedage på fartøjsgrupper er bestemt ved anvendelse af detaljeret fiskeristatistiske opgørelser for 10-års perioden 1985-94. For hver fiskeart beregnes fangsteffektiviteten som den andel af den skønnede bestand et fartøj i en given gruppe i gennemsnit har fanget i løbet af en dag. Desuden beregnes, hvorledes fangsterne af hver enkelt art har fordelt sig på fartøjsgrupperne.

Under ordningen opdeles farvandet omkring Færøerne i henholdsvis et indre og et ydre fiskedageområde. En fiskedag giver ret til fiskeri i ét døgn i det indre fiskedageområde, men kan ombyttes til tre døgn i det ydre fiskedageområde.

Allerede i løbet af efteråret 1996 opstod der diskussion i lagtinget om fordelingen og antallet af fiskedage. Denne diskussion fortsatte i årene herefter og tager udgangspunkt i bestandsvurderingerne og de deraf afledte antal fiskedage.

Fiskedagene er omsættelige, hvilket er ensbetydende med, at der mellem de fleste hovedgrupper af fiskefartøjer kan overføres fiskedage, dog ikke fra linefiskeri til trawlfiskeri. Indenfor hovedgrupperne er der fri omsættelighed. I slutningen af året kan landsstyret endvidere regulere antallet af uforbrugte fiskedage, eller efter råd fra det færøske fiskerilaboratorium inddrage eller udbyde fiskedage. Fiskedagene kan som hovedregel sælges eller lejes ud for en periode på op til 10 år.

Fiskedageordningen overvåges af landsstyret, der efter afgivelse af skøn fra udvalget vedrørende fiskedage og det færøske fiskerilaboratorium foreslår antallet af fiskedage. Selve fastsættelsen af antal fiskedage sker ved lagtingslov. Ordningen har en række undtagelser, bl.a. kan kystfartøjer med licens til både line og håndline fordoble antal fiskedage ved at skifte fra line til håndline. Fiskedageudvalget er sammensat af repræsentanter for fiskerierhvervet og en formand udpeget af landsstyremanden.

Antallet af fiskedage bliver løbende reguleret ved lagtingslove, hvor der kan forekomme store forskydninger mellem de forskellige typer af fiskefartøjer. Således fik de store partrawlere og lineskibene for fiskeåret 1997/1998 reduceret antallet af fiskedage med 12,5 pct. - i forhold til det oprindelige antal fiskedage foreslået i 1996. Mindre skibe (15-100 BRT) samt småtrawlere fik reduceret antallet af fiskedage med 4,8 pct., mens specielt de små kuttere (under 15 BRT) fik tildelt ca. 34 pct. flere fiskedage.

Lagtinget reducerede ved lovændring i august 1998 yderligere det samlede antal fiskedage for fiskeåret 1998/1999 med ca. 5 pct. for alle grupper. Endvidere blev det vedtaget at øge omsætteligheden, idet sammenlægninger af en eller flere licenser blev tilladt. Det samlede antal fiskedage for fiskeårene 1999/2000, 2000/2001 og 2001/2002 forblev uændret. Fiskeriundersøgelserne havde ellers gerne set, at fangsttrykket straks blev reduceret med 25 pct., men i erkendelse af, at det ville være omfattende og vanskeligt at gennemføre fra et år til et andet, anbefalede man i stedet at gennemføre reduktionen over tre år. Fiskedageudvalget - bortset fra udvalgets formand - anbefalede uændret antal fiskedage. Udvalgets formand anbefalede en reduktion i antallet af fiskedage på mindst 6 pct., hvormed man bl.a. tog hensyn til fiskeriflådens forøgede effektivitet. For fiskeåret 2002/2003 blev der vedtaget en reduktion i antal fiskedage på 1 pct. Siden blev antal fiskedage reduceret med 2 pct. for fiskeåret 2003/2004.

For fiskeåret 2004/2005 blev antal fiskedage ved lovændring i august 2004 reduceret med 1½ pct. i forhold til foregående fiskeår. Landsstyremanden for fiskerianliggende valgte herudover ved udstedelse af bekendtgørelser reducere antal fiskedage på Færøbanke med 10 pct. og frede Færøbanke i torskens gydningsperiode. Færøernes Fiskeriundersøgelses indstilling til landsstyremanden fulgte stort set de tidligere beskrevne anbefalinger fra ICES. For fiskeåret 2005/2006 vedtog Lagtinget i august 2005 et stort set uændret fangsttryk. Forslaget fra landsstyremanden for fiskerianliggende indeholdt en mindre reduktion i fangsttrykket.

Fiskeriinspektion og redningstjeneste

Tilsynet med og beskyttelsen af ”Fiskeriterritorium ved Færøerne”, der er fastlagt ved kgl. Anordning af 21. december 1976, varetages ifølge en samarbejdsaftale af 2. januar 1986 af landstyreets Fiskerikontrollen (herunder Fiskiveiðueftirlitið) og Færøernes Kommando (Tilsynet udføres i henhold til fiskerilovgivningen fra 1994 med senere ændringer.

Ved udvidelsen af det færøske fiskeriterritorium (til 200 sømil) pr. 1. januar 1977 forøgedes de områder, der skal inspiceres, fra ca. 4.500 sømil² til ca. 80.000 sømil². Med denne udvidelse og efterfølgende aftaler med andre lande om fiskerirettigheder, bl.a. med fastsættelse af kvoteordninger og nye redskabsbestemmelser, har fiskeriinspektionen skiftet karakter fra at være inspektion af grænsen til at være inspektion af områder.

Dette har medført, at inspektionen har fået til opgave at administrere en pålagt meddelelsespligt for alle fiskefartøjer og samtidig kontrollere, at alle fartøjer, som træffes på fiskeriterritoriet, har de nødvendige tilladelser og overholder de love og bekendtgørelser, der gælder på området. I ønsket om at styrke forholdene omkring fiskerikontrollen har landsstyret foretaget en række omstruktureringer inden for fiskerikontrollen.

Færøernes Kommando disponerer over et inspektionsskib af ”Thetis” – eller ”Beskytteren” – klassen, med en ”Lynx” helikopter. Herudover benyttes fly af typen CL-604 Challenger fra flyvevåbnet i fiskeri- og farvandsinspektionen.

Fiskerikontrollen Disponerer over to inspektions- og redningsskibe ”BRIMIL” og ”TJALDRÍÐ”, samt en 30 fods motorbåd ”Spógvin”. Herudover benytter fiskerikontrollen også Atlantic Airways to helikoptere til inspektion- og redningsarbejde.

Der blev i 2001 arbejdet frem mod en færøsk overtagelse af ledelsen af søredningstjenesten ved Færøerne og i den forbindelse oprettelse af en færøsk MRCC-station (Maritime Rescue Co-ordination Centre). De færøske myndigheder overtog ledelsen af søredningstjenesten ved Færøerne den 1. april 2002. Der blev i den forbindelse indgået en samarbejdsaftale om MRCC-Tórshavns mulighed for at anvende Færøernes Kommandos kommunikationsinstallationer under en SAR (Search and Rescue) operation.

Fiskeristøtte

Med henblik på at sikre en stabil salgspris til den del af fiskerflåden, der lander fersk fisk til filetfabrikkerne på Færøerne, blev Råfiskefonden etableret i maj 1975. Pr. 1. oktober 1990 blev Råfiskefonden nedlagt og dens tilskud afløstes af henholdsvis et pristilskud, et indførelstilskud og forarbejdningsstøtte. Af disse blev pristilskuddet den vigtigste støtteform.

I 1993 blev prisstøtten omlagt til en tidsbegrænset, investeringsstøtte til ejere af fiskefartøjer, der havde fangstlicens. Støttebeløbene blev fordelt efter type af fiskefartøj, fangstmetode, størrelse af fiskefartøjet samt alderen på fartøjet. De sidste former for investeringsstøtte til fiskefartøjer ophørte i maj 1998.

Fra 1997/98 er direkte støtte til driften af fiskeskibe helt bortfaldet. Der gives dog stadigvæk en række former for indirekte støtte ved fastsættelse af mindstelønninger og dagstøtte, støtte til telefonering m.v., jf. tabel 4.8.

Tabel 4.8. Fiskeristøtte fordelt på støtteordninger i 2000 – 2004 (1.000 kr.)

	2000	2001	2002	2003	2004
Mindsteløn	4.084	1.201	2.994	1.205	5.471
Mindsteløn til hjemmefiskere ¹⁾	11.218	10.277	8.200	11.027	11.264
Telefonstøtte	3.439	3.370	3.550	3.464	3.498
Dagstøtte	7.990	8.353	9.769	11.377	17.908
Tillæg ved sygdom	5.560	5.967	5.647	5.716	6.160
Ferieløn	2.114	1.845	2.202	2.198	3.543
Arbejdsmarkedsbidrag	800	520	516	384	653
Udbetalt til lønninger m.v.	35.205	31.533	32.878	35.371	48.497
Transporttilskud	3.631	3.726	3.676	1.950	1.381
Importtilskud	4.054	3.628	3.111	-	-
Særlig støtte	2.542	156	287	1.017	-
Særlige støtteordninger	10.227	7.510	7.074	2.967	1.381
Udbetalt i alt	45.432	39.043	39.952	38.338	49.878

¹⁾ Mindsteløn til hjemmefiskere vedtaget i maj 1996, se afs. nedenfor om fiskernes aflønning.

Kilde: Fiskimålaråðið/Lønjavningarstovan.

Den samlede fiskeristøtte blev reduceret med ca. 110 mio. kr. i perioden fra 1996 til 2001. Fra 2001 til og med 2003 udgjorde fiskeristøtten ca. 39 mio. kr. årligt for så at stige til

knap 50 mio. kr. i 2004. Stigningen har baggrund i tilbagegangen for fiskeriet i 2004 med øget udbetaling af mindsteløn og dagstøtte til følge.

I maj 1995 vedtoges en lagtingslov om støtte til udvikling af fiskerierhvervet på land for finansåret 1995. I henhold til loven kunne der ydes støtte til opkøb af 3.-lands fisk, krebsdyr og skaldyr til forarbejdning på Færøerne. Støtten var på maksimalt 1,25 kr. pr. kg. Endvidere gav loven mulighed for at yde støtte til produktudvikling på færøske fiskevirksomheder med op til 1/3 af projektets omkostninger. Lignende støtteordninger har været i kraft siden 1990-91. Medio maj 1996 vedtog lagtinget et lovforslag, som viderefører støtteordningerne fra 1995-loven, dog ydes ekstra støtte på 0,50 kr. pr. kg. i ét år, såfremt produktionen etableres på et sted, hvor der ikke er produktion i forvejen.

I maj 1995 blev der skabt hjemmel for landsstyret til at yde støtte til transport af fisk til de områder, hvor man har vanskeligt ved at bruge de etablerede fiskeauktioner (især Sandoy, Suðuroy, Vágar og Nólsoy). Med lovændringer i 1999 og 2000 blev hjemlen til støtte bl.a. udvidet til at omfatte transport fra auktioner til fiskevirksomheder og transport af fersk og forarbejdet fisk fra fiskevirksomheder til afskibningshavn, der er adskilt af fjord eller sund. Med en bekendtgørelse fra 2003 ydes der nu kun støtte til transport fra auktion til fiskevirksomhed.

Finansiering af fiskefartøjer

Nybygning og ombygning af færøske fiskefartøjer er typisk finansieret ved låneoptagelse i Færøernes Realkreditinstitut, Fiskeribanken eller Skibskreditfonden suppleret af lån fra landskassen og/eller lån med landskassegaranti. Supplerende lån, udrustningslån, driftskreditter m.v. for færøske fiskefartøjer tilvejebringes overvejende gennem de færøske pengeinstitutter.

Siden 1995 har færøske og norske banker i højere grad deltaget i selve anskaffelsesfinansieringen af skibe, medens landskasselån og garantier er gledet ud. Fiskeribanken og Skibskreditfonden har samtidig reduceret udlånsvirksomheden på Færøerne meget.

Færøernes Realkreditinstitut har siden oprettelsen i 1955 ydet 1. prioritetslån til fiskefartøjer hjemmehørende på Færøerne med op til 50 pct. af vurderingsværdien. Løbetiden for realkreditinstitutets lån er 10 år. Lagtinget vedtog i november 1998 lov om Realkreditinstitutets virksomhed, der udvider lånerammerne med adgang til 2. prioritetslån op til 80 pct. af vurderingen med øget løbetid på 15 år. Samtidig vedtoges at Realkreditinstitutet på vegne af landsstyret kan genudlåne såkaldte likviditetslån som 2. prioritetslån sidestillet med 2. prioritetslån fra Realkreditinstitutet og andre låneinstitutioner. Realkreditinstitutet har med den nye lovgivning også fået adgang til et noget større virkeområde indenfor maritimt relateret virksomhed i opdræts- og offshorenæringen og finansiering af et begrænset antal specialfartøjer.

Færøernes Realkreditinstituts virksomhed er pr. 5. november 1998 overgået som rent færøsk lovgivnings- og forvaltningsanliggende, jf. aftalen mellem landsstyret og regeringen af 10. juni 1998.

I regnskabsåret 1. april 2004 til 31. marts 2005 har Færøernes Realkreditinstitut ydet 22 lån på i alt 115,1 mio. kr. Heraf er de 5 nye lån på 42,5 mio. kr. og 17 omprioriteringslån på 72,6 mio. kr. Instituttets udlån pr. 31. marts 2005 har en hovedstol på 768,5 mio. kr., der ved afdrag og indfrielse er nedbragt til 588,7 mio. kr. fordelt på 114 lån. Instituttets egenkapital udgør pr. 31. marts 2005 577,5 mio. kr.

Kongeriget Danmarks Fiskeribank har siden 1959 kunnet yde lån til fiskefartøjer og fiskeindustri på Færøerne. Fiskeribanken fik nye låneregler i 1999. Efter de nye regler kan lån til nybygning af fartøjer ydes med op til 70 pct. af kontraktprisen og have en løbetid på op til 20 år. Lån til andre fartøjer kan ydes med op til 60 pct. af fartøjets værdi. Løbetiden for lån til andre fartøjer vil normalt være 20 år for fartøjer med alder op til 10 år - for ældre fartøjer 15 år. Fiskeribanken kræver normalt første prioritets pant i fartøjet. For lån op til 40 pct. af fartøjsværdien stilles normalt ikke krav om egenkapital. Ved lån herudover kræves en egenkapital på 50 pct. af den del af lånet, der ligger over 40 pct. af fartøjsværdien. Egenkapitalkravet kan erstattes af en pengeinstitutgaranti.

Restgælden af færøske lån fra Fiskeribanken til fiskefartøjer var ved udgangen af 2004 på 25,6 mio. kr. mod 19,7 mio. kr. ultimo 2003 og 21,4 mio. kr. i 2002.

Danmarks Skibskreditfond har tidligere ydet lån til færøske fiskefartøjer på vilkår svarende til de lån, der gives af Færøernes Realkreditinstitut. Med vedtagelsen af den såkaldte "værftspakke" kunne Skibskreditfonden frem til 1993 yde 14-årige indexlån på meget favorable vilkår. Fonden ydede i 1992 nye udlån til Færøerne på 10,5 mio. kr., hvorefter den samlede restgæld til fonden (for skibe hjemmehørende på Færøerne) udgjorde 336,2 mio. kr. I perioden 1993 - 1999 ydede fonden ikke lån til Færøerne og ultimo 2003 var restgælden nul. Til sammenligning var restgælden 70,4 mio. kr. ultimo 1997.

Danmarks Skibskreditfond har ikke siden 1993 kunnet yde lån under "værftspakken", idet statssubsidier til danske nybygninger på daværende tidspunkt blev ændret til en såkaldt rentestøtteordning. Fonden har således siden 1993 ydet lån på markedsvilkår uden statssubsidiering og opererer på lige fod med banker. Fonden blev pr. 12. juli 2005 omdannet til et aktieselskab. Fondens finansiering sker således i dag på fuldt ud kommercielle vilkår. Fonden vurderer fortsat løbende projekter på Færøerne, men konkurrencevilkår fra primært lokale institutter har bevirket, at der p.t. ikke er udlån til færøske kunder.

Op gennem 90'erne har der været iværksat en række forskellige muligheder for finansiering til nybygning og ombygning af fiskefartøjer, som oftest gennem lån, hvor landsstyret stillede en form for garanti.

Som det fremgår af tabel 4.9. på næste side er landskassens långivning til fiskefartøjer faldet markant siden 1990 for at ophøre fra 1996 og 1997.

Tabel 4.9. Landskassens långivning til fiskefartøjer i årene 1990-2004

Finansår	Kurstabslån	Støttelån	Særlån	Likviditetslån	I alt
- mill. kr. -					
1990		19,9	20,6	7,0	47,5
1991		4,5	5,1	10,2	19,8
1992		7	0,6	12	19,6
1993				13,2	13,2
1994		0,4		7,5	7,9
1995		0,6		2,7	3,3
1996					0,0
1997					0,0
1998				1,5	1,5
1999				14,0	14,0
2000				20,3	20,3
2001				10,0	10,0
2002				0,3	0,3
2003				17,4	17,4
2004				4,7	4,7

Kilde: Føroya Gjaldstova.

I marts 1997 blev det vedtaget at omlægge fjernfiskeflådens lån m.v. Baggrunden var, at en række af de større, og også nyere, rejetrawlere er så gældstyngede, at de ville gå konkurs indenfor kort tid. Landskassens pant i disse skibe ville derved blive nødlidende, men den vedtagne låneomlægning sikrer i et vist omfang pantet, samtidig med at skibene, som ønsket af landsstyret, kan forblive på færøske hænder.

Loven indebærer, at der efter ansøgning gives adgang til en omlægning af støttelån, udbetalte kautioner og landskasselån til rente- og afdragsfrie tilskudslån. Derudover kan der ske gældsnedskrivning delvist mod pant. Under behandlingen blev det diskuteret, om der var behov for skibene. Det blev bl.a. anført, at kapaciteten i rejefiskeriet er for stor i forhold til de eksisterende kvoter. Udgifterne ved loven var i 1998 ca. 50 mio. kr.

I løbet af 1998 og foråret 1999 var der fra politisk hold en løbende debat om at give et større beløb i støtte til fiskeflåden til nybygninger, idet store dele af flåden er ældet. I

efteråret 1999 besluttede landsstyret, at der ikke skal gives støtte til fornyelse af fiskeflåden.

I forbindelse med skibsbyggeri på færøske værfter, kan der gives op til 12 pct. i refusion af fragtomkostninger og importafgifter. Derudover gives ingen støtte til skibsværftsindustrien.

Fiskernes aflønning

Fiskernes aflønning afhænger som udgangspunkt af fangstmængden samt af den pris, fangsten kan indbringe ved salg.

Afhængig af, om fiskeren er aflønnet efter en såkaldt nettooverenskomst eller en bruttooverenskomst, kan udviklingen i omkostningerne ligeledes få indflydelse på hyrens størrelse.

Brugen af henholdsvis brutto- og nettooverenskomster varierer alt efter, hvilken fartøjstype og fangstmetode, der er tale om. Efter bruttoprincippet aflønnes mandskabet med en vis andel, gennemsnitlig omkring 25 - 50 pct. af skibets indtægter opgjort som fangsternes salgsværdi. Den resterende del tilfalder rederen, der ud af sin andel afholder omkostningerne.

De forskellige aflønningsformer medfører betydelige forskelle i mandskabslønnen mellem de forskellige skibstyper og fangstformer, og samtidig til stærkt svingende indtægter. Med henblik på at afbøde virkningerne af de svingende indtægter er der ved lagtingslov fastsat regler om mindsteløn, dagstøtte og mindsteindtægt.

Mindsteløn ydes personer, som er påmønstreret fiskefartøj i henhold til overenskomst mellem Føroya Reiðarafelag (Færøernes Rederiforening) og vedkommende fagforening. Såfremt sådan overenskomst ikke foreligger, er mindstelønnen betinget af, at der er mønstret efter aftale mellem vedkommende reder eller ejer af skibet og vedkommende fagforeninger. Mindstelønnen pr. 1. maj 2004 er 14.515 kr. pr. måned eller 484 kr. pr. døgn, fiskeren er påmønstreret.

For mandskab påmønstreret fiskefartøjer bliver der desuden udbetalt dagstøtte. På alle havgående fiskeskibe (typisk fiskeskibe over 100 BRT) ydes hver mand med den nuværende mindsteløn for hver påmønstreret dag på turen det, som er forskellen mellem 8 almindelige timelønninger i overenskomsten mellem Føroya Arbeðarafelag (Færøernes Arbejderforbund) og Føroya Arbeidsgevarafelag (Færøernes Arbejdsgiverforening) og 1/30 del af månedsmindstelønnen. Dette tillæg reduceres med 65 øre for hver krone, som fangstandel, inkl. mindsteløn og mandskabsstøtte pr. dag, overstiger 1/30 af gældende månedsmindsteløn.

Dagstøtten er fra 1. maj 2004 322,56 kr. pr. døgn, fiskeren er påmønstret fiskefartøj. Dagstøtten er et tillæg til mindstelønnen, som sammenlagt giver (mindst 484 kr. + 322,56 kr.) 806,56 kr. pr. døgn + 12 pct. i feriegodtgørelse. Det specielle ved dagstøtten er afrapningsordningen, hvor dagstøtten siden 14. maj 2003 reduceres med 65 øre (tidligere 55 øre) for hver krone, som fangstandel inkl. mindsteløn og mandskabsstøtte pr. dag, overstiger 1/30 af gældende måneds mindsteløn. Afrapningsordningen udregnes efter følgende formel: $\text{Dagstøttemax.} - (0,65 \times (\text{fangstandel} - \text{mindsteløn})) = \text{Dagstøtte}$. Dagstøtten bortfalder helt, når fangstandelen kommer op på 980 kr. pr. dag.

Til mandskab på fartøjer i hjemmefiskeri indenfor færøsk fiskerizone er der siden 1. juni 1996 blevet udbetalt mindsteindtægt, som udgør minimum 8.200 kr./md. Mindsteindtægten nedsættes med 5 kr. for hver 10. kr. der tjenes, herunder indtægter fra fiskeandele. For at oppebære mindsteindtægtsstøtte skal der i de foregående 6 måneder være solgt for mindst 54.000 kr. pr. mand.

For en oversigt over gennemsnitshyrer i fiskerflåden fordelt på skibstyper 1999 - 2004 henvises til bilag 4.3.

Føroya Reiðarafelag og Føroya Fiskimannafelag indgik den 6. maj 2002 en ny overenskomst, der løb frem til 1. december 2003. Som noget nyt blev der med overenskomsten indført en pensionsordning for fiskere. Et andet væsentligt punkt i den nye overenskomst var, at den maksimale varighed af fisketurene blev forkortet. For mere om overenskomsten fra 2002 henvises til afsnit 4.10. Den 3. marts 2004 blev overenskomsten fornyet med visse ændringer, bl.a. med øget pensionsbidrag for både fisker og reder. Den nye overenskomst løb frem til 1. december 2004, men blev i første omgang forlænget til 15. januar 2005, hvorefter den i marts 2005 blev fornyet med mindre ændringer.

Fiskepriser

En af de væsentligste faktorer for den færøske samfundsøkonomi er niveauet for prisen på fisk, dels ved salget via auktioner fra fiskeflåden til fiskeindustrien, og dels ved fiskeindustriens salg af forarbejdet fisk til brugerne (i første omgang til catering, supermarkeder m.v.).

Priserne på fisk varierer ofte og er let påvirkelige overfor internationale konjunkturer, bl.a. har valutakurserne en indvirkning på fiskepriserne. Herudover har efterspørgslen efter fisk naturligvis også en indvirkning på prisen. Tidligere års offentlige debat om sygdomme i kvæg- og svinekød var formentlig stærkt medvirkende til at efterspørgslen efter fisk var stigende for nogle år siden, hvilket pressede prisen opad. Prisen på de betydende bundfiskearter torsk, kuller og sej faldt dog markant i løbet af 2003, jf. bl.a. næste afsnit om fiskerflådens driftsresultater, for siden at stige i løbet af 2004 for torskens og kullerens vedkommende.

Prisen på torsk begyndte at stige i 1998 og lå siden frem til efteråret 2001 på et højere niveau end nogensinde før. Det høje prisniveau på torsk skyldes, at fiskeriet af torsk i Nordatlanten gik meget tilbage, samtidig med at kvoten i Barentshavet blev reduceret. Andre kvoter er ikke forhøjet synderligt, og udbudet af torsk blev derfor reduceret. I begyndelsen af 2002 faldt prisen på torsk markant, uden dog at være historisk lav, men rettede sig siden op og lå på et noget højere niveau frem til årsskiftet 2003/2004, hvor prisen faldt igen. I løbet af efteråret 2004 steg prisen på torsk til noget nær det historisk høje niveau i 2002 for siden at falde igen, men holdt sig fortsat på et rimeligt niveau.

Prisudviklingen for kuller var frem til foråret 2002 stort set den samme som for torsk, men prisen på kuller fortsatte modsat prisen på torsk med at falde i både 2002 og 2003. Fiskeriet af kuller var godt i perioden, og udbudet derfor stort. I starten af 2004 rettede prisen på kuller sig op og er steget markant i første halvdel af 2005 uden dog at nå samme høje pris som i 2000 og 2001.

Prisen på sej fulgt ikke med prisstigningen på de øvrige bundfisk fra 1998 til efteråret 2001. Prisen på sej har, som det fremgår af fig. 4.4., ligget og svinget omkring 5 kr. pr. kg. fra 1999 til og med 2002 for at falde til et noget lavere niveau fra starten af 2003. Siden har prisen på sej ligget meget lavt hvilket bl.a. skyldes, at den fangede sej er meget mager.

Fiskerflådens driftsresultater

Fangsten pr. fangstdag faldt betydeligt fra midten af 80'erne og frem til 1994/1995. For både små og store trawlere samt lineskibene var der tale om et fald på 35 - 49 pct. Fra midten af 1990'erne er det gået frem igen for alle bådtyper, men især for de små trawlere var fremgangen markant til og med 2002. For de små trawlere var der i 2002 tale om en fangst på 919 kg. pr. dag pr. mand mod 803 kg. i 2001 og kun 368 kg. i 1994. Udviklingen vendte dog markant for de små trawlere i 2003, hvor fangsten faldt til 554 kg. pr. dag pr. mand. Det er den laveste fangst pr. dag pr. mand for denne bådtype siden 1996. Siden er fangsten pr. dag pr. mand for de små trawlere steget til 630 kg. i 2004. For de store trawlere var der tilbagegang i 2003 og den fortsatte i 2004. I 2003 blev fangsten pr. dag pr. mand opgjort til 577 kg. og faldt yderligere til 543 kg. i 2004.

Partrawlernes fangstniveau faldt ligeledes for andet år i træk. 2003 til 2004. Fra et rekordhøjt højt fangstniveau i 2002 på 929 kg. pr. dag pr. mand er fangstniveauet siden faldet til 893 kg. i 2003 og yderligere til 815 kg. i 2004. Partrawlernes driftsresultater er de seneste par år samtidig mærket i negativ retning af det store prisfald på sej. Partrawlerne er den bådtype, der fanger den største mængde fisk ved Færøerne, men det er samtidig den gruppe, der skal leve af de såkaldte billige fiskearter. Således var hele 71 pct. af fangsten i 2003 sej.

Føroya Banki skrev i deres årsrapport for 2002, at ferskfiskerflåden, der fisker bundfiskene torsk, kuller, sej og rødfisk til de færøske fiskefabrikker, havde en meget

tilfredsstillende indtjening i 2002. Ferskfiskerflåden satte i 2002 ny rekord hvad angår fangstmængde. Priserne faldt imidlertid med ca. 10 pct. i forhold til året før, således at fangstværdien var uændret i forhold til 2001, hvor ferskfiskerflåden landede fisk til en samlet værdi af ca. 1,2 mia. kr., hvilket var en vækst på 10-12 pct. i forhold til året før og en tredobling siden 1994. Udviklingen for ferskfiskerflåden er bemærkelsesværdig, idet ferskfiskerflåden under krisen sidst i 80'erne og først i 90'erne blev halveret, og alligevel havde fangstmængderne aldrig været større end i 2002.

I 2003 vendte flere års positiv udvikling for ferskfiskerflåden, både som følge af et fald i fangstmængden på 6 pct. og som følge af et fald i prisen på fisk, navnlig for kuller og sej, der er af stor betydning for fiskeriet. Den samlede fangstværdi faldt således i 2003 med knap 12 pct. i forhold til året før. Den negative udvikling for ferskfiskerflåden fortsatte i 2004 med et fald i den samlede fangstmængde på 12 pct. Sammen med et fald i afregningspriserne betød det, at værdien af fangsten faldt med ca. 16 pct. Alene fangstværdien af torsken faldt med 35 pct. svarende til 195 mio. kr.

Ifølge Føroya Bankis årsberetning 2004 klarer de fleste af skibene i ferskfiskerflåden sig dog fortsat tilfredsstillende, da der blandt rederierne blev opbygget en finansiel robusthed under højkonjunktoren. Flere af de skibe, der i de senere år er kommet ind i flåden og således ikke har haft fordelene af højkonjunktoren, lå i 2004 dog tungt i søen.

For fjernfiskerflåden tegner der sig et broget billede, hvor det dog så fornuftigt ud for det meste af flåden i 2004, men rejeflåden er dog i alvorlige problemer. Indtjeningsniveauet lå i 2004 noget lavere end de foregående 3-4 år, hvilket dog skal ses i forhold til en særdeles god periode, ikke mindst i 2000-2002. I 2005 har de stigende oliepriser forværret situationen og sat flåden under pres. Især de energiintensive trawlere og rejeflåden er presset af de stigende oliepriser.

Notfiskerflåden, som fisker pelagiske fisk (blåhvilling, sild og makrel) har i en årrække haft meget tilfredsstillende indtjeningsforhold. Ikke mindst fiskeriet af blåhvilling har bidraget hertil. Rederierne har som resultat af de gode år været i stand til at konsolidere sig, næsten hele flåden er skiftet ud med nye skibe og består overvejende af store og effektive skibe.

Fabrikstrawlerne, som overvejende fisker i Barentshavet, har haft en stabil indtjening de senere år. Kvoterne har stort set været stabile og priserne gode. Denne del af flåden mærkede dog det markante prisfald på op til 25 pct. for frosne fiskeprodukter på verdensmarkedet i 2003. De færøske torsk kvoter i Barentshavet modsvarer i det væsentlige af russiske kvoter til blåhvilling i færøske farvande. En international kvotering med en reduktion af blåhvillingfiskeriet til følge vil således føre til en konkurrence mellem de færøske notskibe og fabrikstrawlerne om den samme færøske kvote af blåhvilling. Forøgede færøske kvoter i Barentshavet i 2004 er en positiv udvikling for

fabrikstrawlerne, ikke mindst i lyset af, at denne gruppe har fået større fangstkapacitet efter at nye trawlere er kommet til for ældre skibe.

For rejefiskerflåden er forholdene fortsat ganske utilfredsstillende. Betydelige forekomster af arktiske rejer har ført til et prissammenbrud på markedet. De lave rejepreiser kombineret med stigende driftsomkostninger, navnlig til olie, førte i 2002 og 2003 til store underskud i flåden. Rederiforeningen skrev i sin årsberetning for 2002, at mellem 300-400 arbejdspladser på havet og på land er i fare. For perioden 1999-2003 har rejjetrawlernes fangstværdi i alt udgjort 1.044 mio. kr. og i samme periode er der udbetalt hyrer for tæt på 300 mio. kr.

Fiskeindustri

Kapaciteten i den færøske konsumfiskeindustri omfattede tidligere 29 filetfabrikker fordelt ud over landet. Med stærkt faldende råvaretilførsel var der tale om meget stor overkapacitet i konsumfiskeindustrien. Problemet med den faldende råvaretilførsel søgtes afhjulpet ved opkøb af udenlandsk fisk til forarbejdning på Færøerne samt ved øget forædling af fisken på Færøerne.

I slutningen af 1997 vedtog lagtinget en lov, der sætter begrænsninger for færøske fiskefartøjers mulighed for at afsætte fangsten uden for Færøerne. Færøske fiskefartøjer har frit lov til at lande op til 25 pct. af fangsten uden for Færøerne³, uden at antallet af fiskedage begrænses. Overskrides grænsen på 25 pct. kan antallet af fiskedage reduceres med op til 30 pct. Ligeledes kan der foretages begrænsninger i tildelingen af kvoter. Loven er ikke gældende for en række fiskearter, bl.a. sild, makrel og laks.

Ordningen viste sig umiddelbart at være succesfuld, idet langt mindre af fangsten fra færøske fiskere blev solgt ubehandlet i udlandet end tidligere. Det skal dog her bemærkes, at de høje fiskepriser til og med 2001 højst sandsynligt også har haft en indvirkning herpå.

De seneste år er en stigende andel af den landede fisk dog sendt ud af landet uden forarbejdning på Færøerne (som frosset/iset hel fisk), og er således ikke endt som råvarer til videre forarbejdning på Færøerne. Som forklaring på denne udvikling har det været nævnt, at ovenfor nævnte lov kun giver mulighed for at lande op til 25 pct. af fangsten udenlands, men det står samtidig rederierne frit at lande fisken på Færøerne, sælge den over auktionen til sig selv og efterfølgende eksportere fisken uforarbejdet. Således blev 30 pct. af fangsten af torsk, kuller og sej eksporteret uforarbejdet i forhold til 33 pct. i 2003. I 2004 blev 54 pct. af kullerfangsten eksporteret uforarbejdet, mens 21 pct. af sejfangsten og 24 pct. af torskefangsten blev eksporteret uforarbejdet. Til sammenligning blev kun 13 pct. af fangsten af de tre bundfiskearter eksporteret uforarbejdet i 2000. Ifølge

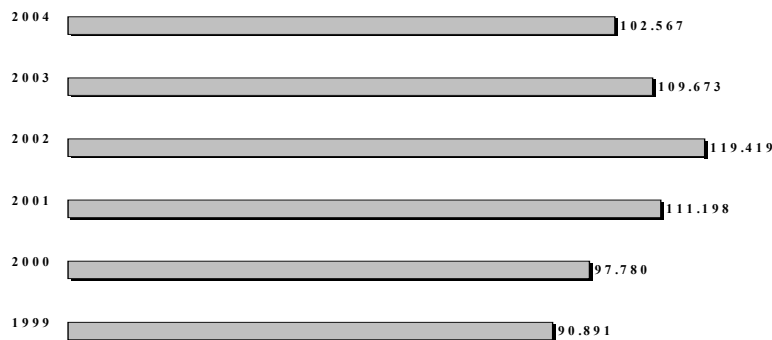
³ Beregnet ud fra et gennemsnit af 4 måneders fangst.

fiskefabrikkerne er en væsentlig årsag til den udvikling de store lønstigninger, som Færøerne har oplevet de seneste 5-6 år., hvilket bl.a. har betydet, at det kan betale sig at sende fisken fra Færøerne til forarbejdning i lavtlønslande. Især sejen har været forholdsvis dyr at forarbejde på Færøerne med den lille størrelse, som den har haft i 2004 og 2005.

Den anslåede forarbejdningskapacitet på Færøerne, ekskl. forarbejdning af industrifisk, er nu formentlig omkring 130.000 tons årligt og dermed lidt højere end de samlede landinger, jf. også fig. 4.5. Sæsonmæssige flaskehalse, mangel på arbejdskraft i fiskeindustrien og manglende efterspørgsel efter bestemte fiskearter, i 2002 og 2003 især efter kuller og i 2004 efter sej, har været en medvirkende årsag til, at store mængder fisk de senere år er sendt uforarbejdet ud af landet.

Et indtryk af udviklingen i råvaretilførslen til de færøske filetfabrikker fås af figur 4.5., der viser udviklingen i landinger fra de færøske fiskeskibe til færøske fiskekøbere i perioden 1999-2004.

Figur 4.5. Landinger fra færøske ferskfiskeskibe til færøske fiskekøbere og fiskeauktioner 1999-2004¹⁾, tons landet vægt.

1) Tallene indeholder alene landinger fra færøske ferskfiskeskibe. Fiskearterne sild, makrel og industrifisk er ikke medregnet.

Kilde: Hagstova Føroya.

Landingerne fra færøske fiskeskibe på Færøerne faldt i årene 1989 til 1993 fra ca. 109.600 tons til ca. 65.000 tons. Fra 1993 og til 1998 voksede tilførslen med 52 pct., men faldt så igen - med 8 pct. - fra 1998 til 1999. Fra 1999 til 2002 voksede tilførslen igen markant; i alt med godt 29 pct. over tre år. De seneste par år med tilbagegang for fiskeriet ved

Færøerne har givet sig udslag i en tilbagegang i landingerne fra færøske fiskeskibe på Færøerne på lidt over 14 pct. over to år.

Fiskeindustrien på Færøerne er efter flere gode år kommet i betydelige økonomiske problemer i 2004. I 2001 havde industrien under ét et overskud på næsten 53 mio. kr. og i 2002 et overskud på 45 mio. kr. Allerede i 2003 var der tilbagegang for fiskeindustrien og samlet set endte man med balance i regnskabet, men i 2004 blev situationen forværret med et samlet underskud på ikke under 30 mio. kr. ifølge Fiskeopkøberforeningen. En væsentlig del af dette underskud kan henføres til Færøernes største forarbejdningsvirksomhed P/F Føroya Fiskavirking. Føroya Fiskavirking er i 2005 formelt blevet lagt sammen med Faroe Seafood i ét selskab, mere herom senere i dette afsnit. Begge selskaber er ejet af Færøernes Erhvervsudviklingsinstitut.

I juni 1993 stiftedes produktionsselskabet P/F Føroya Fiskavirking, hvis kommercielle navn er United Seafood. Efter en rekonstruktion i 1998 kom 8 ud af oprindelig 19 fabrikker med i det nye selskab, resten af fabrikkerne overtog Føroya Banki. Føroya Fiskavirking solgte en fabrik fra i 1998, en blev udlejet til produktion af laks frem til marts 2003. Selskabets overordnede strategi fastlægges centralt, mens de enkelte fabrikker er organiseret som profitcentre, der ledes og administreres på stedet. Selskabet oprettede i 1998 egen salgsorganisation.

Råvaretilførslen til selskabet udgjorde i 2003 og 2004 ca. 32.000 tons årligt (i 2002 var råvaretilførslen ca. 38.000 tons). Føroya Fiskavirking køb normalt omkring en fjerdedel af den samlede fangst af bundfisk ved Færøerne.

Føroya Fiskavirking havde i 2004 et underskud på godt 15,7 mio. kr. mod et overskud i 2003 på 2,3 mio. Resultatet var i 2004 mærket af den lave dollarkurs, lave fiskepriser, høje lønomkostninger og den lille størrelse på den fangede sej. Selskabet havde i 2004 en omsætning på 443 mio. kr. mod 516 mio. kr. i 2003. Egenkapitalen er pr. 31. december 2004 opgjort til 102 mio. kr. mod 117 mio. kr. i 2003. Føroya Fiskavirking beskæftiger over 500 personer.

Eksportselskabet Faroe Seafood P/F, der blev oprettet som et selvstændigt aktieselskab i forbindelse med rekonstruktionen af fiskeindustrien oprettet som et selvstændigt aktieselskab, havde ultimo 2003 opbygget en egenkapital på 62 mio. kr.; men efter et meget utilfredsstillende resultat i 2004 med et underskud på over 15 mio. kr. er egenkapitalen ved udgangen af 2004 faldet til 39 mio. kr. Omsætningen faldt fra 540 mio. kr. i 2003 til 481 mio. kr. i 2004.

Selskabet fik i forbindelse med oprettelsen i 1995 tilført 50 mio. kr. i kapital fra Færøernes Erhvervsudviklingsinstitut, der fremdeles ejer hele aktiekapitalen i selskabet.

Faroe Seafood, hvis forretningsområde omfatter globalt salg og markedsføring af bundfisk, rejer og laks havde i 2004 et underskud før skat på 15,4 mio. kr. og efter skat på 23,1 mio. kr.

Målt på salg er Faroe Seafood Færøernes største selskab indenfor erhvervet. En forholdsvis stor del af Faroe Seafoods salgsaktiviteter foregår i udlandet, hvor man er etableret med datterselskabet i Danmark, Frankrig og England.

Faroe Seafood har også etableret sig indenfor egen produktion af fiskeprodukter og driver egne fabrikker i Danmark og på Færøerne. Faroe Seafood er desuden aktionær i et par rederier, to opdrætsselskaber og en saltfiskefabrik, foruden en emballageleverandør.

1. december 2004 overtog ledelsen og bestyrelsen for Føroya Fiskavirking driftsansvaret for Faroe Seafood med det formål at fusionere de to selskaber i håb om at opnå synergigevinster. Fusionen blev formelt godkendt på Færøernes Erhvervsudviklingsinstituts bestyrelsesmøde i marts 2005. Det fusionerede selskab fortsætter under navnet P/F Faroe Seafood. Færøernes Erhvervsudviklingsinstitut har tillige besluttet at sætte selskabet til salg, hvilket skal ske senest 24. oktober 2005.

Ud over de nævnte fabrikker i Føroya Fiskavirking produceres der bl.a. på Kósavirkid i Klaksvík, der modtager 18-20 pct. af de færøske skibes fangster af bundfisk, samt på en række mindre virksomheder eller grupperinger, der har øget deres andel af den færøske produktion de senere år.

Industrifiskefabrikken Havsbrún i Fuglefjord, der producerer fiskemel- og olie samt foder til fiskeopdræt, havde i 2004 en omsætning på 538 mio. kr. mod 489 mio. kr. i 2003 og 308 mio. kr. i 2000. Ultimo 2004 var egenkapitalen på 139 mio. kr. og fabrikken havde 101 ansatte (årsværk). Havsbrún forarbejdede i 2004 332.000 tons råvarer/fisk, hvilket er rekord. Der blev forarbejdet 202.000 tons i 2000. I 1997 producerede Havsbrún til sammenligning 129.000 tons.

Fiskeopdræt

Det færøske havbrugserhverv er en forholdsvis ny erhvervsgren, som siden slutningen af 70'erne og navnlig gennem 80'erne var i kraftig udvikling. I 1988 blev der produceret i 63 anlæg. I slutningen af 80'erne kom opdrætserhvervet i alvorlig krise på grund af stærkt faldende markedspriser kombineret med en række svære sygdomsproblemer i besætningerne. Dette resulterede i en række konkurser, således at der i 1994 alene var mellem 17 og 20 anlæg i drift.

Fra midten af 90'erne og frem til 2001 gennemgik erhvervet en positiv udvikling og har været præget af stærk fremgang. Siden 2001 har kombinationen af sygdom og kraftigt

faldende markedspriser ramt erhvervet hårdt. Flere lakseopdrættere har lidt alvorlige tab, og erhvervet havde underskud i årene 2002 til 2004 og har behov for kapitaltilførsel, hvis havbrugserhvervet på Færøerne skal spille en betydende rolle i fremtiden.

Etablering og drift af havbrugsanlæg og smoltanlæg kræver tilladelse fra Færøernes landsstyre. Administrationen af opdrætslicenser er fra januar 2005 delegeret til Búnaðarstovan.

Der var i 2004 opdrætstilladelser til havbrug på 32 forskellige lokaliteter. Disse havbrug blev kontrolleret af 10 selskaber (koncerner) mod 17 selskaber i 1997. I og med at der i større grad er sammenfald i ejerinteresserne, er tallet af kontrollerende virksomheder faldet de seneste år. Flere opdrættere er gået konkurs i 2003 og 2004. Andre har fået omlagt deres ejerforhold og –struktur.

Produktionen af laks og ørred har en lang produktionstid. Midt i 1990'erne var produktionstiden på ca. 4 år. Gennem de seneste år har man formået at nedbringe produktionstiden væsentligt. Fra tidspunktet, hvor der bliver truffet afgørelse om af producere smolt, og til den er klar til at slagte, går der i gennemsnit ca. 2-2½ år

På grund af den lange produktionscyklus (ca. 2-2½ år) stilles der store krav til likvid kapital, da foder og løn m.m. skal finansieres i produktionsperioden. Dette finansieringsbehov er i overvejende omfang først og fremmest blevet tilgodeset gennem lån- og kreditgivning fra færøske pengeinstitutter og udlånsfonde samt foderfirmaer. Der er også indskudt udenlandsk (norsk) kapital i enkelte opdrætsvirksomheder.

Lovgivningen om opdræt af fisk mm. er ændret de seneste år således, at opdrætslicenser nu kan omsættes. Endvidere er restriktioner vedrørende udenlandsk ejerandel i aktieselskaber, der driver opdræt, fjernet.

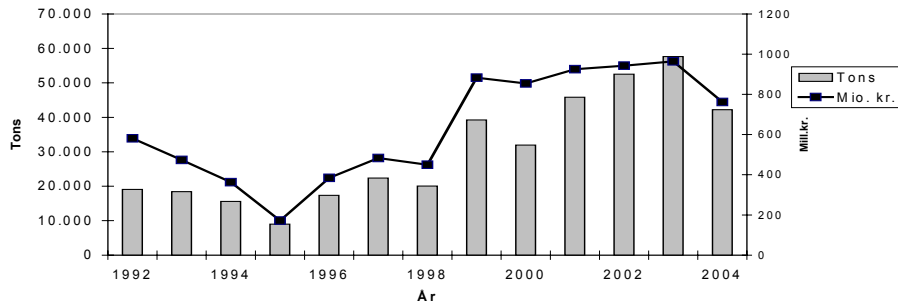
Fiskeopdræt er i dag en af Færøernes vigtigste erhvervsgrene og det næststørste eksporterhverv. Omkring 21 pct. af Færøernes eksport i 2004 stammer fra eksport af laks og i mindre omfang ørreder, hvor eksportandelen udgjorde 22 pct. i 2002 og hele 28 pct. i 1999. I 1995 tegnede opdrætserhvervet sig for knap 12 pct. af Færøernes samlede eksport.

Som det fremgår af figur 4.6. på næste side, så blev 2003 det år, hvor både eksportværdien og eksportmængden blev den største nogensinde. Nedgangen i eksporten i 2004 vil fortsætte i 2005, men på baggrund af kendskab til udsætningen af smolt i 2005 forventes stigende produktion og eksport i løbet af 2007.

I 2004 blev der eksporteret for 762 mio. kr. laks og ørred, et fald på 21 pct. i forhold til 2003. Til sammenligning blev der i 2000 eksporteret for 854 mio. kr. laks og ørred. Hovedparten (685 mio. kr. i 2004) af eksporten er laks. Laksen tegnede sig for 97 pct. af den samlede værdi af fiskeopdrætseksporten i 2001, men andelen faldt først til 86 pct. i

2002 og siden til 83 pct. i 2003, hvor der blev slagtet og eksporteret betydelig større mængder ørred end tidligere år. I 2004 steg andelen af eksporteret laks igen til 90% af den samlede værdi af fiskeopdrætseksporten.

Figur 4.6. Eksport af laks og ørred 1992 – 2004, eksportvægt¹⁾ og værdi

1) Eksport af laks opgjort som vægt af rund fisk (WFE = Whole Fish Equivalent).

Kilde: Fiskaaling og P/F Búnaðarstovan.

Den isede, hele laks tegner sig for langt størstedelen af eksporten. Siden slutningen af 90'erne er mellem 19 og 25 pct. af produktionen af laks dog forarbejdet på Færøerne, hvor andelen først i 90'erne var ca. 10 pct. Eksporten af forarbejdet laks sker hovedsageligt som lakseportioner. Eksporten af røget laks er faldet bort i 2004. Denne var 13 tons i 2003, 384 tons i 2002 og 688 tons i 2001.

Eksportværdien faldt fra 2003 til 2004 med 21% mens faldet i den eksporterede mængde var hele 26,8 %. Dette sker, som det fremgår af figur 4.6, efter at eksporten har været stigende siden 2000.

For såvel laks som ørred gælder, at prisen pr. kg. forarbejdet fisk faldt jævnt gennem 1990'erne frem til 1998/1999. Fra sidst i 1999 steg priserne betydeligt og holdt sig på et usædvanligt høje niveau i 2000. Den gennemsnitlige eksportværdi pr. kg. laks var fra 1996 til og med 1999 godt 22 kr. pr. kg. (eksportværdi opgjort pr. WFE). For 2000 var den gennemsnitlige eksportværdi 26,80 kr. pr. kg. laks. En global overproduktion af laks medførte hen på efteråret 2001, at lakseprisen faldt til omkring 15 kr. pr. kg, som ikke giver dækning for produktionsomkostningerne. For 2001 var den gennemsnitlige eksportværdi 20,34 kr. pr. kg. laks. Lakseprisen faldt yderligere i 2002, hvor den gennemsnitlige eksportværdi blev 18,97 kr. pr. kg. laks. I 2003 faldt den gennemsnitlige eksportværdi yderligere til 16,86 kr. pr. kg. laks. Et pænt stykke under produktionsomkostningerne. I 2004 var den gennemsnitlige eksportværdi ca. 18 kr. pr kg.

Eksporten af laks og ørred forventes at falde drastisk i løbet af 2005-2006, formentlig til under 1/5 af produktionen i 2003, da den var på sit højeste.

I 2000 blev det første tilfælde af laksesygdommen ILA (Infektøs Lakse Anæmi) konstateret i et laksebrug på Færøerne. Der blev konstateret yderligere 18 tilfælde i løbet af 2001-2003 og yderligere tilfælde i 2004 således at hovedparten af havbrugene efterhånden har haft sygdommen. ILA-sygdommen, der er en virusinfektion, viser sig ved, at fiskenes lever og nyre svulmer op, hvorefter fiskene dør af iltmangel. De syge fisk slagtes, desinficeres og brændes. Havområderne, hvor der er konstateret ILA, braklægges i et halvt år, inden de atter tages i brug.

Der er gennemført omfattende tiltag for at bekæmpe smittespredningen til andre laksebrug. Vinnunáráráðið, landsstyremrådet for erhvervsanliggender, har med bekendtgørelser indført en række bestemmelser angående drift af opdrætsanlæg og forholdsregler i tilfælde af sygdom. Disse foranstaltninger anses som vigtige forudsætninger for den fremtidige udvikling af opdrætserhvervet.

Fangst i øvrigt

Fangst af søfugle har i dag kun en marginal erhvervmæssig betydning for enkelte bygdesamfund. På grund af tilbagegangen i bestandene af visse arter (lomvier, søpapegøjer m.v.), er der ved lov fastsat begrænsninger for fangsten af de pågældende arter.

Derimod har fangsten af grindehvaler og andre småhvaler en vis økonomisk betydning.

Grindefangsten er i nyere tid blevet udsat for stærk kritik af forskellige miljøorganisationer, der har anført, dels at bestanden trues af færingernes hvalfangst, dels at de anvendte jagtmetoder er præget af brutalitet. Denne kritik, der fra tid til anden har medført problemer for de færøske eksporterhverv, er imidlertid præget af manglende kendskab til de faktiske forhold. Grindehvalen har gennem år været genstand for særdeles grundige videnskabelige undersøgelser, og det er ved disse fastslået, at den nordatlantiske bestand udgør ca. 800.000 hvaler. Det er ud af denne bestand, den færøske grindefangst tages.

Den færøske grindestatistik er formentlig verdens ældste jagtstatistik, der kan føres tilbage til i al fald år 1584 og er ubrudt siden 1709. Den viser, at jagttrykket ligger betydeligt under det af den internationale hvalfangstkommission (IWC) krævede maksimale jagttryk på 2 pct., idet det færøske jagttryk udgør i gennemsnit 0,1 pct. med en variation fra 0,0 til 0,6 pct. Det er herved dokumenteret, at den færøske grindefangst på ingen måde truer bestanden, men er en marin ressource, Færøerne kan høste af uden at true arten. I 1999 blev der taget 608 grindehvaler (8 grindeflokke), hvilket er under 0,1 pct. af den anslåede

bestand. I 2002 blev der taget 626 grindehvaler (10 grindeflokke), i 2003 blev der taget 503 grindehvaler (5 grindeflokke) og i 2004 blev der taget 1.010 grindehvaler (9 grindeflokke).

For så vidt angår selve fangsten er metoderne og redskaberne nu udviklet således, at både fangst og den efterfølgende slagtning ikke påfører hvalerne unødige lidelser. Fangsten foregår efter gammel skik ved, at flokke af grindehvaler, der observeres i farvandene tæt ved øerne, med småbåde drives ind mod stranden hvor de aflives.

Man har på Færøerne gennem de senere år taget en række initiativer til dyreværns mæssige forbedringer af indfangning og aflivning af hvaler. Således skal fangstpladsen være godkendt. I øjeblikket er der 21 godkendte lokaliteter og 3 lokaliteter med foreløbig godkendelse. Hvalspydet og hvalharpunen er afskaffet og figurerer ikke længere som tilladte redskaber.

Kød og spæk fordeles efter traditionelle fordelingsregler blandt deltagerne og andre indbyggere i området og går således kun rent undtagelsesvis ud i nogen omsætning. Grindekødet var i tidligere tid af helt afgørende betydning for befolkningens proteinforsyning. Det gælder fortsat i dag, at grindekødet som en gratis ressource dækker gennemsnitligt en fjerdedel af kødforsyningen, hvorfor det fortsat er af stor betydning i et område, der som det færøske ikke er storproducent af grønsager. Fordelingen af fangsten følger ganske bestemte retningslinier, der indeholder tydelige elementer af et socialt forsørgelsessystem. Landslægen har i 1998 anmodet færingene om at være tilbageholdende med spisning af grindekød, da man har konstateret ophobning af bl.a. kviksølv i hvalerne.

Den økonomiske værdi af grindefangsten kan vanskeligt opgøres, men det samlede udbytte af kød og spæk er anslået til at være 1 1/2 - 2 gange større end vægtudbyttet af fåre- og lammekød.

Offentligt tilsyn fiskeindustriområdet

Offentligt tilsyn indenfor områderne fødevarer, miljø og lakseopdræt, bliver forestået af Heilsufrøðiliga Starvsstovan (Levnedsmiddel-, Miljø-, og Veterinærstyrelsen). Opgaverne omfatter bl.a. autorisation af fiskefartøjer og fiskeindustriens virksomheder samt tilsyn med den hygiejniske standard sammesteds.

Heilsufrøðiliga Starvsstovan (se www.hfs.fo) er en styrelse under det færøske Erhvervsministerium, (Vinnuáráðið), idet lov om levnedsmidler og dyresygdomme hører til dette landsstyreområde, mens Heilsufrøðiliga starvsstovan løser tilsyns- og styrelsesopgaver for Indenlandsministeriet (Innlendismálaráðið), idet miljølovgivningen hører under dette landsstyreområde.

Formålet med Heilsufrøðiliga Starvsstovan er at foretage lovmæssigt tilsyn og laboratorievirksomhed indenfor fagområderne: fødevarer, miljø og veterinære forhold samt at forske og udvikle indenfor disse fagområder.

Heilsufrøðiliga Starvsstovan er offentligt referencelaboratorium indenfor de fagområder styrelsen dækker. Laboratoriet omfatter et kemisk-, mikrobiologisk-, og fiskepatologisk laboratorium. De to første laboratorier er akkrediteret af DANAK, iht. EN 17025, se www.danak.dk, under autorisation nr.: 303.

Indenfor fødevarer- og veterinærområdet, er godkendelses- og tilsynsarbejdet i stor udstrækning reguleret af landstyrethandelsaftale med EU.

Opgaverne, Heilsufrøðiliga Starvsstovan løser for landstyret, er bl.a.:

- Autorisation og tilsyn med virksomheder, der producerer fiskeprodukter, der eksporteres bl.a. til EU (i alt ca. 100 autorisationer), samt af autorisation/godkendelse og tilsyn med fødevareraktiviteter med tilknytning til hjemmemarkedet (i alt ca. 700 autorisationer/godkendelser).
- Miljøgodkendelser af kap. 5-virksomheder, såsom opdrætsvirksomhed, forbrændingsanlæg, etc. I alt er der udstedt 60 miljøgodkendelser. Iht. miljøloven er der ca. 300 virksomheder på Færøerne, der skal have miljøgodkendelse.
- Veterinært tilsyn indenfor lakseopdrætserhvervet, herunder transporttilladelser.
- Kontrol med veterinære restriktioner i lakseopdrætserhvervet.
- Godkendelser og tilsyn med desinfektionsanlæg for afløbsvand fra virksomheder med tilknytning til lakseopdrætsindustrien.
- Autorisation og tilsyn med fabriksfartøjer og fiskeskibe over 20 BRT.
- Autorisation og tilsyn med fiskefodervirksomheder, samt non-food/non-feed virksomheder.
- Laboratorievirksomhed både for styrelsens eget tilsyn, samt for industri og kommuner.
- Tilsyn med im- og eksport af fødevarer, herunder drift af tre grænsekontrolstationer for import af fiskeriprodukter fra tredjelande (Border Inspection Post).
- Miljøgodkendelser og miljøtilsyn i forbindelse med olieeftersøgning.
- Kontrol med import af levende dyr og kontrol med flytning af varmblodige dyr på Færøerne.
- Projektvirksomhed indenfor de fagområder styrelsen dækker. Specielt aktivitet omkring miljøovervågning, hvor styrelsen har deltaget i nogle danske programmer og andre internationale overvågningsprogrammer.
- Overvågning med medicinering af opdrætsfisk.

Styrelsens nettobevilling er for 2004 ca. 15.5 mio. kr., antallet af årsværk er ca. 48 personer.

4.4. Landbrug

Landbruget var indtil slutningen af det 19. århundrede Færøernes hovederhverv, men den økonomiske og erhvervsmæssige udvikling i landet har medført, at landbruget i dag kun bidrager med skønsmæssigt 0,3 pct. til Færøernes samlede bruttofaktorindkomst.

Produktionen af landbrugsvarer

Ud fra et ønske om en større selvforsyningsgrad ydes offentlig støtte til investeringer i landbruget og tilskud til visse af erhvervets produkter, bl.a. mælkeproduktion. Den offentlige støtte er blevet stærkt reduceret de seneste år.

Mælkeproduktionen på Færøerne har været stigende i de sidste mange år og dækker nu hele forbruget af konsummælk og en del af forbruget af surmælksprodukter. Siden 1986 er den indvejede mælk steget fra 4,5 mio. liter til 7,6 mio. liter i 2004. Også produktiviteten i mælkeproduktionen er steget, idet udbyttet pr. ko er forøget betydeligt de seneste 20 år. For at kontrollere mælkeproduktionen indførtes fra den 1. januar 1994 kvoter på mælkeproduktionen. I mejeriet MBM var der i slutningen af 2004 1.116 køer på de 57 færøske kvægbrug. Gennemsnitskvægbruget er 20 køer, og der er 3 gårde, der har over 30 køer.

Det samlede fårehold med græsningsrettigheder i udmarken er på ca. 70.000 stk. med en produktion af fårekød på ca. 600 tons årligt. Dertil kommer en produktion på ca. 225 tons fra får, der ikke har græsningsrettigheder i udmarken. Tilsammen svarer det til ca. 56 pct. af det samlede forbrug af fårekød. Den årlige produktion af oksekød, der får offentlig tilskud, er på ca. 100 tons. Den overvejende del af kødforbruget må således importeres. Der er én ægproducent, der i 2004 dækkede 55 pct. af forbruget på Færøerne. Der findes en mindre produktion af kartofler, andre gartneriprodukter, men hovedparten af disse landbrugsprodukter må ligeledes importeres.

Der er ved lagtingslov af august 1997 med senere ændringer iværksat en låneordning (Grunnurin fyri vakstrarhús og grønmetisframleiðslu) til gartneri- og grønsagsproduktion på Færøerne. Erhvervsfremmefonden (Vinnuframagrunnurin) administrerer ordningen, der kan yde støtte i form af lån med op til 0,5 mio. kr.

Landbrugsinvesteringer finansieres i stort omfang af Jordfonden (Føroya Jarðarráð). Jordfondens samlede udlån pr. 31. december 2004 var på 132 mio. kr.

Ved lagtingslovene nr. 20 fra 17. maj 2004 "um landsjørð" og nr. 21 fra 17. maj 2004 "um Búnaðargrunn", der trådte i kraft 31.12.2004, er der sket følgende ændringer:

Lov om jordbrugets fremme fra 1937, lov om landsjord fra 1988 og lov om lån til gartneri- og grønsagsproduktion fra 1997 er ophævede.

Føroya Jarðarráð, der har administreret landsjorden og Jarðargrunnin (Jordfonden), er nu erstattet af Búnaðarstovan, der administrerer landsjorden. Búnaðargrunnurin har overtaget finansieringsopgaverne til landbrug, gartneri- og grønsagsproduktion m.v.

Offentlig støtte

Landbruget på Færøerne er blevet støttet gennem offentlige tilskud. Der er således budgetteret med udbetaling af 12,1 mio. kr. i støtte til landbruget på finansloven for Færøerne for 2004.

Der gives bl.a. støtte til produktion af oksekød, stråfoder, nydyrkning, uldindsamling, fårekød, færøske husdyr, vikarordninger for landmænd og ikke mindst til mælkeproduktion. I 2004 blev der givet støtte for 6,78 mio. kr. til mælkeproduktion.

Offentlig tilsyn m.v. - fødevarer, miljø og lakseopdræt

Landsdyrlægen, der er rådgiver for landsstyret og andre myndigheder med hensyn til veterinære spørgsmål, fører tilsyn med overholdelsen af gældende veterinære bestemmelser og iværksætter forholdsregler med henblik på forebyggelse og bekæmpelse af sygdomme hos husdyr, og arbejder med at registrere forekomsten af husdyrsygdomme på Færøerne.

Offentligt tilsyn indenfor områderne fødevarer, miljø og lakseopdræt, bliver forestået af Heilsufrøðiliga Starvsstovan (Levnedsmiddel-, Miljø-, og Veterinærstyrelsen).

Heilsufrøðiliga Starvsstovan (se WWW.HFS.FO) er en styrelse under det færøske Erhvervsministerium, (Vinnuáráðið), idet lov om levnedsmidler og dyresygdomme hører til dette ministerium, mens Heilsufrøðiliga Starvsstovan løser tilsyns- og styrelsesopgaver for Indlandsministeriet (Innlendismálaráðið), idet miljølovgivningen hører under dette ministerium.

Formålet med Heilsufrøðiliga Starvsstovan er at foretage lovmæssigt tilsyn og laboratorievirksomhed indenfor fagområderne: fødevarer, miljø og veterinære forhold samt at forske og udvikle indenfor disse fagområder.

For en uddybning af Heilsufrøðiliga Starvsstovans formål og opgaver henvises til sidst i afsnit 4.3, hvor der redegøres for offentlig tilsyn på fiskeindustriområdet.

4.5. Håndværk, industri, bygge- og anlægsvirksomhed

De industrielle forudsætninger

Størstedelen af den færøske industri har direkte tilknytning til fiskerierhvervet. Dette gælder i første række den egentlige fiskeindustri - dvs. filetfabrikker, røgerier og virksomheder til forarbejdning af industrifisk. Denne del af industrien er nærmere omtalt i afsnit 4.3.

Foruden den egentlige fiskeindustri er der på Færøerne opbygget et antal håndværks- og industrivirksomheder, der producerer udstyr m.v. til fiskefartøjer og den egentlige fiskeindustri. Til denne gruppe hører bl.a. skibsværfter og virksomheder, der producerer fiskeredskaber samt maskiner og udstyr til filetfabrikker.

Fraværet af et betydeligt hjemmemarked, store transportomkostninger for råvarer og færdigvarer, og et i international sammenhæng forholdsvis højt omkostningsniveau har hidtil hindret Færøerne i at etablere eksportorienterede industrier uden for den egentlige fiskeindustri og dennes forsyningsvirksomheder.

Virksomheder og lønudbetalinger

Lønudbetalingerne inden for håndværk, industri samt bygge- og anlægssektoren fremgår af tabel 4.10.

Tabel 4.10. Lønudbetalinger¹⁾ inden for industri, håndværk samt bygge- og anlæg 2000 – 2004

	2000	2001	2002	2003	2004
			- mio. kr. -		
Fiskeindustri	345	372	413	411	396
Skibsværfter og værksteder	108	124	130	131	128
Industriproduktionen i øvrigt	177	199	218	223	217
Bygge- og anlæg	261	303	346	348	385
Energiforsyning	40	43	47	46	50
I alt	931	1.041	1.154	1.159	1.176

1) Lønudbetalingerne omfatter udbetalte A-indtægter. Fratrukket er arbejdsløshedsforsikring og offentlige ydelser som sociale pensioner, dagpenge og forskellige støtteydelse.

Kilde: Hagstova Føroya

Efter flere år med markante stigninger i lønudbetalingerne inden for erhvervsgrenene industri, håndværk, bygge- og anlæg m.v., i gennemsnit 15 pct. årligt i perioden 1998-2002, skete der en brat opbremsning i 2003, hvor stigningen kun var 0,4 pct. i forhold til året før. Lønudbetalingerne inden for de nævnte erhvervsgrene er i 2004 steget med knap 1,5 pct. i forhold til 2003, hvilket er lidt mere end stigningen i lønudbetalingerne for alle erhvervsgrene under et, jf. tabel 4.1.

Fiskeindustrien er den største af de nævnte erhvervsgrene med knap 34 pct. af gruppens samlede lønudbetalinger i 2004. Bygge- og anlægssektorens andel af den nævnte erhvervsgrenes lønudbetalinger er med den gunstige økonomisk udvikling – og samtidig tilbagegang for fiskeindustrien de seneste to år - steget fra at udgøre godt 24 pct. i 1997 til i 2004 at udgøre knap 33 pct.

Finansiering af industri, håndværk m.v.

Før en nye bank- og sparekasselovgivning blev ikraftsat - henholdsvis den 1. juli 1993 for bankernes vedkommende og den 1. januar 1994 for sparekassernes vedkommende - var det hovedsageligt de daværende to banker - Føroya Banki og Sjóvinnubankin - der finansierede erhvervslivet. De 3 færøske sparekasser havde indtil januar 1994 især ydet bygge- og prioritetslån, men har nu på lige fod med bankerne mulighed for at yde lån til erhvervslivet, hvilket især i de senere år er udnyttet i større omfang af den største sparekasse, Føroya Sparikassi.

Industriens og håndværkets faste investeringer (i bygninger og maskiner m.v.) finansieredes tidligere ved låneoptagelse i de to færøske udlånsfonde (Færøernes Industrifond og Industriens Udviklingsfond) og - i de senere år - ved låneoptagelse i danske kreditforeninger, jf. nedenfor under afsnit 4.7.

Herudover yder landsstyret i vist omfang direkte lån til finansiering af småindustrier - især i udkantsområderne. Endelig har landsstyret i vid udstrækning ydet garanti for lån til erhvervslivet.

Loven om erhvervsfremme, der giver mulighed for ved lån, tilskud eller kapitalindskud til projekter at fremme den erhvervsmæssige udvikling på Færøerne, har været i kraft på Færøerne siden 1993.

Fiskeindustrien på Færøerne har desuden adgang til at finansiere en del af anlægsudgifterne ved lån i Danmarks Fiskeribank. Finansieringsmulighederne for fiskefartøjer er nærmere beskrevet i afsnit 4.3.

Færøerne udgør en del af det danske valutaområde, og erhvervslivet har derfor mulighed for at opnå finansiering på det danske penge- og kapitalmarked på normale markedsbetingelser.

Som "valutaindlændinge", hjemmehørende på Færøerne, kan færøske virksomheder optage kommercielle lån og kreditter (bl.a. til finansiering af import og eksport) samt finanslån i udlandet i overensstemmelse med de til enhver tid gældende valutabestemmelser. De på Færøerne ikraftsatte valutabestemmelser er - med visse modifikationer - de i Danmark gældende valutaregler.

Som resultat af forhandlingerne mellem regeringen og landsstyret den 17. november 1994, blev det aftalt at oprette Færøernes Erhvervsudviklingsinstitut (Framtaksgrunnur Føroyar). Institutet har til formål - på markedsøkonomiske vilkår - at investere dels i nye eller udvidede erhvervsaktiviteter i virksomheder og projekter, dels i virksomheder, som har gennemgået en væsentlig omstrukturering eller gældsomlægning. Det er en betingelse, at der ydes lån fra et eller flere pengeinstitutter af samme størrelsesorden, eller at andre investorer indskyder egenkapital eller ansvarlig kapital af tilsvarende størrelsesorden.

Institutets grundkapital er 2 mio. kr., der er indskudt med 1 mio. kr. fra henholdsvis dansk og færøsk side. Endvidere har statskassen og landskassen hver ydet instituttet 99 mio. kr. i lån. Lånene er rente- og afdragsfrie i 10 år. Erhvervsudviklingsinstituttet deltog i sommeren 1995 i oprettelsen af eksportselskabet Faroe Seafood Prime, der har videreført aktiviteterne i Faroe Seafood, der gik i betalingsstandsning i 1995. Institutet tegnede den nye aktiekapital på 50 mio. kr., mens Føroya Banki ydede lån på 50 mio. kr. Institutet indskød 60 mio. kr. i Føroya Fiskavirking/United Seafood i starten af 1997 for at sikre den videre drift af virksomheden. Med aftalen mellem landsstyret og den danske regering af 10. juni 1998 aftaltes det, at den danske stat afviklede sit engagement i erhvervsudviklingsinstituttet inden udgangen af 1998. Den indskudte kapital, som pr. 1. juni 1998 udgjorde 99 mio. kr., blev konverteret til indskudskapital.

Landets Udviklingskontor

Færøernes landsstyre etablerede i 1987 Landets Udviklingskontor (Menningarstova Landsins) og et dertil knyttet Udviklingsråd. Kontorets direktør ansættes af og refererer direkte til landsstyret. Udviklingskontorets vedtægter er siden ændret flere gange og kontorets opgaver tilpasset erhvervslivets skiftende vilkår. I henhold til lagtingslov af maj 2000 skal udviklingskontoret nu udvikle industri, håndværk og tjenestevirksomhed og i den forbindelse yde rådgivning og oplysning indenfor teknologi, økonomi, ledelse og eksport. Kontorets benævnes fra 2000 også "Faroe Islands Trade Council".

4.6. Handel, service og transport

Handel og service⁴

Færøernes forsyning med investeringsgoder og forbrugsvarer er i overvejende grad baseret på import. En væsentlig del af importen kommer - når der bortses fra skibe - fra Danmark eller importeres via en dansk mellemhandler.

Afsætningen på det færøske marked foregår typisk, når det gælder kapitalvarer og varige forbrugsgoder, via agent/eneforhandler, mens forbrugsvarer ofte afsættes via grossister, der i mange tilfælde har eneret på forhandlingen af de varer, de sælger.

Udviklingen i distributionsmønstret følger i øvrigt tendensen i de øvrige nordiske lande. Enhederne inden for engros- og detailedet bliver stadig større, og som helhed er der en tendens til, at en stigende del af vareomsætningen kanaliseres uden om engrosledet.

I februar 1992 blev der vedtaget en ny spirituslovgivning. Den meget forældede og ikke-administrerbare lovgivning fra 1928 blev hermed afløst af en lov, der indførte en monopolhandel (Rusdrekkasølan Landsins) for vin og spiritus med et 6 forhandlingssteder ud over landet. Aldersgrænsen for adgang til at købe spiritus blev nedsat fra 20 til 18 år, og tidligere tiders rationeringsordning ophørte.

Transport m.v.

Godstransporten mellem Færøerne og omverden foregår hovedsagelig ad søvejen. To færøske rederier besejler fragtruter til udlandet året rundt. Smyril Line har siden 1998 - i forbindelse med passagervintersejladsen til Danmark – sejlet med fragt. Endvidere besejler det islandske selskab Eimskip fragtruter til udlandet året rundt og har eget kontor på Færøerne

Beflyvningen af Færøerne varetages af det færøske selskab Atlantic Airways. Antallet af rejsende til og fra Færøerne af luftvejen har været stærkt stigende de seneste år, jf. afsnit 8.4.

Passagerbefordring pr. skib foregår hovedsageligt i sommerperioden og udføres dels af passagerskibe i rutetrafik (Smyril Line) og dels med særlige passagerskibe (krydstogtskibe). Antallet af udenlandske passagerskibe, der har lagt til ved Færøerne, har været stigende de seneste år. I øvrigt henvises til afsnit 8.8.

⁴ Udviklingen inden for den del af servicesektoren, der udgøres af pengeinstitutter o.lign., er nærmere behandlet i afsnit 4.8.

Virksomheder og lønudbetalinger

Erhvervsområderne handel, service og transport havde i 80'erne en relativt stærkere vækst end de traditionelle primære og sekundære erhverv (dvs. fiskeri, håndværk og industri), og erhvervene bidrog derfor med en stadig større andel af den samlede værditilvækst i det færøske samfund. Denne tendens fortsatte op gennem en stor del af 90'erne. Med den store fremgang for fiskeriet og den øgede aktivitet indenfor bygge og anlægssektoren sidst i 1990'erne og starten af det nye årtusind faldt serviceerhvervenes andel af de samlede lønudbetalinger en anelse og tegnede sig i 2001 for 58,2 pct. af de samlede lønudbetalinger, se også tabel 4.1.

Tabel 4.11. Lønudbetalinger ¹⁾ inden for handel, service og transport 1999 – 2004

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
			- mio. kr. -			
Handel og reparation	418	456	505	568	588	595
Finansiering og forsikring	193	205	213	223	225	234
Erhvervsservice	114	131	148	160	178	193
Husholdningsservice	24	28	31	36	37	40
Søtransport	175	192	212	256	257	261
Hoteller/restauranter	46	52	55	63	70	65
Transport i øvrigt	85	97	124	143	138	143
Post og telekommunikation	126	132	147	156	162	165
Offentlig adm. og service	1.398	1.490	1.623	1.768	1.868	2.032
Foreninger, kultur	91	83	102	102	147	118
I alt	2.670	2.866	3.160	3.475	3.670	3.846

1) Lønudbetalingerne omfatter udbetalte A-indtægter. Fratrullet er arbejdsløshedsforsikring og offentlige ydelser som sociale pensioner, dagpenge og forskellige støtteydelse.

Kilde: Hagstova Føroya

Som det fremgår af tabel 4.11, er de samlede lønudbetalinger inden for handel, service og transport steget det seneste år. I alt er lønudbetalingerne steget med 176 mio. kr. fra 2003 til 2004, svarende til en stigning på 4,8 pct. Til sammenligning steg de samlede lønudbetalinger kun med 1,0 pct. Den udvikling har sammen med samtidig tilbagegang i lønudbetalingerne i den primære sektor (fiskeri, fiskeindustri og fiskeopdræt m.m.) bl.a. betydet, at serviceerhvervenes andel af de samlede lønudbetalinger er steget fra 62,2 pct. i 2003 til 64,5 pct. i 2004.

4.7. Olieeftersforskning

Efter at der først i 1990'erne blev konstateret en række olieforekomster i de britiske farvande tæt ved den færøske grænse, har der været en begrundet formodning om olieforekomster på færøsk territorium. Blandt andet som følge af, at grænseforholdene mellem Storbritannien og Danmark/Færøerne var uafklarede, var indsatsen for udvinding af olie til og med 1999 koncentreret om forundersøgelser (undersøgelser af den geologiske struktur, samt indsamling af seismisk data og gravimetrisk målinger m.v.) og oprettelse af en offentlig olieadministration.

Forundersøgelserne koncentrerede sig overvejende om farvandet sydøst for Færøerne (mellem Færøerne og Shetlandsøerne). Dette skyldes til dels, at briterne som nævnt indledningsvis har fundet store forekomster af olie tæt på Shetlandsøerne. En anden forklaring er, at der i området nærmest det britiske område ikke forefindes basaltlag i samme omfang, der vanskeliggør og fordyrer både seismologiske undersøgelser og eventuel senere boring.

Området mellem Færøerne og Storbritannien var genstand for en årelang forhandling for at få fastlagt territorialgrænsen, både i forhold til landsoklen og i forhold til fiskerigrænserne. Der blev medio maj 1999 indgået en aftale mellem Danmark/Færøerne og Storbritannien om grænserne. Aftalen går i korte træk ud på, at Færøerne besidder 2 mindre områder på 200 km² og 75 km² henholdsvis øst og vest for Færøerne, mens et 9.100 km² stort område syd for Færøerne deles med 1.100 km² til Færøerne og 8.000 km² til Storbritannien. Fiskerirettighederne i de mindre områder tilhører Færøerne, mens det store område fortsat deles mellem Færøerne og Storbritannien som en "grå zone". Endvidere er det aftalt en gensidig informationspligt mellem landene vedr. eventuelle oliefund.

Udover aftalen om territorialgrænsen måtte de lovgivningsmæssige rammer komme på plads, før end egentlige efterforskningsboringer kunne blive en realitet. De lovgivningsmæssige rammer kom på plads i løbet af 1998-2000.

Lagtinget vedtog i marts 1998 en kulbrintelov, der som væsentligste formål har at regulere olieeftersforskning og olieudvinding i færøsk territorium. Loven omfatter endvidere bestemmelser om, at bl.a. transport til og fra boreplatforme skal foregå via Færøerne.

Det fiskale regime kom på plads i løbet af 1999 og 2000. Lagtinget vedtog i april 1999 en tilføjelse til bestemmelserne om erhvervsbeskatning, som giver mulighed for beskatning af bl.a. foretagender, der foretager seismologiske undersøgelser eller på anden måde er involveret i udvinding af olie på færøsk territorium. Beskatningsprocenten for indkomster i forbindelse med *udvinding* af olie er 27 pct. (den normale kulbrinteskate), hvorimod den almindelige aktieselskabsskattesats er sænket fra 27 pct. til 20 pct. med virkning fra 2000,

jf. kap. 7. Det er desuden vedtaget at indføre en produktionsafgift (*royalty*) på 2 pct. Herudover er der indført en *særskat* af den såkaldte "rate of return"-type, hvor beskatningsgrundlaget er feltbaseret. Det er en skat, der inddrager en andel af den gevinst, der er tilbage, efter at selskabet først har fået forrentet sine direkte udgifter til efterforskning, drift og anlæg (bortset fra renter) med en rentesats, der afspejler et acceptabelt selskabskrav til forrentning, inkl. en risikopræmie. Gevinst herudover forudsættes selskabet at dele med det offentlige i form af en særskat. Den færøske særskat er progressiv med tre skalatrin. Den marginale beskatning af olieudvinding vil højst blive ca. 57 pct. inkl. særskat. Hvis der ikke skal erlægges særskat, vil marginalskattesatsen blive ca. 28,5 pct.

1. udbudsrunde

Et vigtigt skridt i retning af udvinding af olie fra den færøske undergrund var loven om 1. udbudsrunde, der blev vedtaget af Lagtinget den 4. februar 2000. Loven fastlagde udbudsarealet og betingelserne for 1. udbudsrunde.

1. udbudsrunde blev åbnet den 17. februar 2000 med ansøgningsfrist den 17. maj 2000. Det udbudte område dækkede 14.000 km² og ligger i et område syd og øst for Færøerne.

Ved ansøgningsfristens udløb den 17. maj 2000 var der indkommet 22 ansøgninger fra 8 sammenslutninger repræsenterende 17 selskaber. Ansøgningerne dækkede ca. halvdelen af det udbudte område, og som forventet var det især det såkaldte "guldhjørne, der ligger sydøst for Færøerne op mod landsokkelgrænsen mellem Færøerne og Shetlandsøerne, som havde selskabernes store interesse. Dette område har ikke store og tykke basaltflader og der er store oliefund på den britiske side af grænsen.

Resultatet af 1. udbudsrunde blev, at 13 olieselskaber, der har indgået et samarbejde i 5 sammenslutninger, fik 7 efterforskningslicenser. Licenserne er givet for henholdsvis 6 og 9 år, og tilsammen dækker de et område på 4.214 km², svarende til ca. 1/3 af det udbudte område. Ved de 6-årige licenser er der tale om, at selskaberne eller sammenslutningerne har forpligtiget sig til at gennemføre minimum i alt 8 prøveboringer inden for de 6 år, hvorimod de 9-årige licenser indebærer, at selskaberne eller sammenslutningerne har op til 3 år til at lave forundersøgelser, inden de beslutter, om de vil gennemføre prøveboringer.

Licenssammensætningen ser medio 2005 således ud efter opkøb, fusioner og overtagelser siden tildelingen i 2000:

- Licens 001 (6 år): "Faroes Partnership", der består af Amerada Hess (42,957 pct.), British Gas (39,96 pct.), DONG (16,983 pct.) og det færøske Atlantic Petroleum (0,1 pct. med option på at forhøje sin andel til 5 pct.).
- Licens 002 (6 år): Færøske Føroya Kolvetni (100 pct.).

- Licens 003 (6 år): Statoil (35 pct.), DONG (30 pct.), Enterprise (ejet af Shell) (20 pct.) og Petro Canada (15 pct.).
- Licens 004 (6 år): BP Amoco (66,67 pct.) og Shell (33,33 pct.).
- Licens 005 (9 år): ENI (75 pct.) og Føroya Kolvetni (25 pct.).
- Licens 006 (9 år): Statoil (37,5 pct.), Anadarko (27,5 pct.), DONG (20 pct.), og Enterprise (ejet af Shell) (15 pct.).
- Licens 007 (9 år): Anadarko (100 pct.).

Hovedkriterierne for tildeling af licenser var det geologiske arbejde, som selskaberne ville påtage sig at udføre, herunder arbejder med hensyn til at udforske fremtidige efterforskningsmuligheder, samt finansiering af erhvervsmæssige kompetenceløft på forskellige planer.

De færøske myndigheder besluttede, at færøsk erhvervsliv skulle have mulighed for at deltage i aktiviteterne, men det skulle være på konkurrencemæssige betingelser.

Investeringerne i den første runde vurderes at udgøre godt 1,5 mia. kr., hvoraf olieselskaberne yder 85 mio. kr. i licensperioden, dvs. indtil august 2006, til uddannelse og oplæring med sigte på at fremme færøsk erhvervslivs generelle kompetence. Primo 2005 har olieselskaberne allokeret ca. 75 mio. kr. af disse til projekter.

Olieselskaberne er endvidere forpligtet til at anvende ca. 40 mio. kr. til 'Sindri', et fællesprojekt med bl.a. geologiske undersøgelser af det samlede færøske område, som kan få betydning for en eventuel fremtidig olieefterforskning ved Færøerne. Projektet skal i vid udstrækning hjælpe til at få et klarere helhedsbillede af de geologiske forhold ved Færøerne og bidrage til at finde løsninger på problemerne med basaltlagene ved olieefterforskning omkring Færøerne. Basaltlagene absorberer de seismiske energier, hvilket gør det svært at kortlægge undergrunden med traditionelle teknikker.

Der blev gennemført 3 prøveboringer i 2001 og yderligere en i 2003. De resterende 4 prøveboringer skal ifølge licensbetingelserne bores inden august 2006.

Den første prøveboring blev gennemført i licens 003 af Statoil-sammenslutningen, den anden prøveboring i licens 004 af BP og Shell. De to prøveboringer blev stoppet i september 2001. Brøndene viste sig at indeholde kulbrinter, men ikke i så store mængder, at udnyttelse vil være rentabelt.

Den tredje prøveboring blev gennemført af The Faroes Partnership-sammenslutningen i licens 001 med Amerada Hess som operatør. Prøveboringen blev afsluttet den 16. november 2001 med et fund. De foreløbige resultater af boringen viser, at fundet indeholder betydelige mængder af kulbrinter, både let olie og gas, men det er endnu for tidligt at sige noget præcist om fundets størrelse. Boringen er evalueret, og en endelig rapport med resultatet og planer for eventuel testproduktion blev afleveret til

Olieministeriet i august 2002. Yderligere efterforskningsboringer de kommende år vil kunne bidrage til en vurdering af, om der er olie og gas nok i området til, at det kan betale sig at udnytte det.

Fundet er gjort i en dybde af 4.246 meter under havoverfladen af de tre selskaber bag The Faroes Partnership - operatøren Amerada Hess (71,547 pct.), DONG (28,286 pct.) og Atlantic Petroleum (0,167 pct.). Den fjerde partner i sammenslutningen, British Gas, ønskede ikke at være med længere, da boringen var nået ned i den oprindeligt planlagte dybde på 3.800 meter. De tre øvrige selskaber fortsatte alene, da der var fundet mindre mængder kulbrinte og tegn på, at større mængder fandtes længere nede. Fundet er derfor resultatet af en såkaldt 'sole risk-boring'.

Det oprindelige mål for The Faroes Partnerships boring i licens 001 var 3.800 meter. Det var derfor overraskende, og ikke i overensstemmelse med de geologiske forundersøgelser, at fundet blev konstateret på mere end 4.200 meters dybde. Det overraskende fund og resultatet af de to andre efterforskningsboringer viser, at de geologiske forhold i området ikke er som forventet. Olieselskaberne er på den baggrund i færd med at revurdere de geologiske data og modeller for området. ENI-sammenslutningen fik på baggrund af de nye oplysninger om de geologiske forhold tilladelse til at udsætte den i sommeren 2002 planlagte efterforskningsboring i licens 002 til juni 2003. Denne efterforskningsboring, den fjerde i rækken, blev afsluttet i august 2003, uden at brønden viste tegn på olie eller gas.

Der blev i 2000 givet tre 9-årige licenser, hvor selskaberne eller sammenslutningerne har op til 3 år til at lave forundersøgelser, inden de beslutter, om de vil gennemføre prøveboringer. Forundersøgelserne er nu kommet så langt, at boreaktivitet på en eller flere af disse licenser er en mulighed inden for de næste par år.

Resultaterne hidtil har nok ikke indfriet selskabernes forventninger. De geologiske modeller, der lå til grund for boringerne, viste sig ikke helt at holde stik. Selskaberne havde i stor udstrækning ekstrapoleret de geologiske forhold fra britisk sokkel, hvilket viste sig uholdbart. Boringerne har dog givet vigtige oplysninger om undergrunden, bl.a. at der findes et aktivt kulbrintesystem.

Udover de geologiske resultater har aktiviteten hidtil også haft anden afsmittende effekt på det færøske samfund. Interessen fra det færøske erhvervsliv for at få del i aktiviteten medførte, at flere virksomheder blev ISO-certificerede eller fik anden certificering, samt fik diverse kompetenceløft, finansieret af olieselskaberne, som en del af forpligtigelserne for at få licens.

Også rent økonomisk har aktiviteten haft en vis betydning. Kulbrinteefterforskningsloven fastsætter, at al transport til og fra felterne skal gå via færøsk havn eller lufthavn. Det

medfører naturligt en konkurrencefordel for færøske virksomheder. Der har også været en vis, om end beskedent, skatteindtægt i forbindelse med olieaktiviteten.

En vurdering, der blev foretaget efter de første tre borer, skønnede, at ca. 25 pct. af boreomkostningerne var blevet brugt på Færøerne. Hvad det mere nøjagtigt beløber sig til vides ikke, men skønsmæssigt i størrelsesordenen 150 mio. kr. Det bemærkes dog, at en betydelig del heraf blev brugt på f. eks. leje af helikopter og køb af brændstof, dvs. at en del af indtægterne blev eksporteret igen.

En anden afsmittende effekt har været, at en del virksomheder har fået tildelt kontrakter i udlandet.

2. udbudsrunde

For at udvide og fastholde efterforskningen ved Færøerne fremlagde landsstyremanden i olieanliggender i begyndelsen af 2004 et forslag for Lagtinget om at afholde anden udbudsrunde. Lagtinget vedtog forslaget i maj måned og udbudsrunderen blev åbnet 17. august 2004 med ansøgningsfrist 17. november 2004.

Oplægget fra færøske myndigheders side til 2. udbudsrunde var overvejende det samme som i første runde. Det var primært de geologiske forpligtelser, og sekundært tilbudene om at løse efterforskningsudfordringer og fremme af kompetence i færøsk erhvervsliv, ansøgerne ville blive vurderet på.

Andre betingelser var ligeledes stort set uændret i forhold til første runde. De miljømæssige undersøgelser, der kræves, er i stor udstrækning allerede udført. De fiskale betingelser forblev uændret.

Det udbudte område dækker 19.000 km² og ligger primært i et område syd og øst for Færøerne op til britisk sokkelområde. Det kan for udviklingen på den færøske del af landsoklen være en fordel, at Storbritannien har gennemført 22. udbudsrunde, som omfatter området vest for Shetlandsøerne, hvor der ikke i forvejen var tildelt licenser. Interessen for 23. udbudsrunde i Storbritannien og interessen for 2. udbudsrunde ved Færøerne, jf. nedenfor, viser, at interessen for området fortsat er stor. I den forbindelse kan det nævnes, at Maersk Olie og Gas er aktiv på den britiske side af grænsen.

Der har i 2004 været en del boreaktivitet i britisk farvand tæt op mod territorialgrænsen. Et eller flere fund tæt op til grænsen kunne være en fordel for efterforskning på færøsk side, idet infrastrukturen da vil komme nærmere det færøske område, og der derved eventuelt kunne åbne for muligheder for samarbejde, med deraf reducerede omkostninger

Ved ansøgningsfristens udløb den 17. november 2004 var der indkommet 9 ansøgninger fra 5 sammenslutninger repræsenterende 8 selskaber.

Resultatet af 2. udbudsrunde blev, at 8 olieselskaber, der har indgået et samarbejde i 5 sammenslutninger, fik 7 efterforskningslicenser.

Licenssammensætningen for 2. udbudsrunde ser således ud:

- Licens 008: Chevron (40 pct.), Statoil (30 pct.), DONG (20 pct.) og OMV (10 pct.).
- Licens 009: Statoil (50 pct.), Shell (20 pct.), DONG (20 pct.) og Føroya Kolvetni (10 pct.).
- Licens 010 : Statoil (100 pct.).
- Licens 011 : Statoil (100 pct.).
- Licens 012 : Føroya Kolvetni (100 pct.).
- Licens 013 : Geysir Petroleum (60 pct.) og Atlantic Petroleum (40 pct.).
- Licens 014: Geysir Petroleum (60 pct.) og Atlantic Petroleum (40 pct.).

Selskaberne Chevron, Geysir Petroleum og OMV er nye selskaber på den færøske landsokkel.

Licenserne, der er givet, løber over perioder fra 3 til 8 år, som igen er delt op i kortere faser af 1 til 5 års varighed, hvor der er lagt et fat arbejdsprogram for første fase. Der er ikke aftalt nogen prøveboringer i denne første fase. Arbejdsprogrammerne omfatter seismiske og andre undersøgelser, foruden behandling og tolkning af indsamlede data, der har til formål at øge kendskabet til området således, at man eventuelt senere kan gå videre med prøveboringer.

Afgørelsen om at fortsætte til anden fase af licenserne ligger hos selskaberne. Hvis selskaberne vælger at fortsætte til anden fase, forpligter de sig samtidig til at gennemføre et arbejdsprogram for denne fase. To af licenserne indeholder bestemmelser om, at der skal foretages prøveboringer i den anden fase. Hvis selskaberne ikke vil fortsætte med anden fase går licensen tilbage til myndighederne.

I forbindelse med 2. udbudsrunde har selskaberne forpligtet sig til at afsætte 10,6 mio. kr. til undersøgelse af projekter af betydning for fremtidig olieefterforskning ved Færøerne og andre 13,7 mio. kr. til fremme af erhvervsmæssig kompetence.

Atlantic Petroleum, der udover at have deltaget i begge færøske udbudsrunder også har købt sig ind i felter og områder i den britiske sektor og deltager i flere feltudbygninger, blev børsnoteret den 15. juni 2005. Dette skete gennem det færøske værdipapirmarked VMF, som er tilknyttet den islandske børs ICEX. Aktiekursen, der ved emissionen i december 2004 var 265, endte først dag på 380. Selskabets kapitaliseringsværdi er ved nuværende kurs (september 2005) 287 mio. kr.

4.8. Finansieringsvirksomhed

Penge- og valutaforhold

Penge- og valutaforhold er fællesanliggender. Området reguleres af retsfor skrifter fastsat af rigsmyndighederne - herunder Danmarks Nationalbank.

Færøerne udgør en del af det danske valutaområde. Møntenheden er 1 króna og værdiforholdet til danske sedler er 1:1. De færøske sedler ombyttes i Danmark vederlagsfrit til danske sedler af Nationalbanken, og danske sedler veksles ligeledes frit til færøske sedler på Færøerne. Mønterne på Færøerne er de samme som i det øvrige Danmark.

Ifølge loven fra 1949 om pengesedler m.v. på Færøerne har Færøerne egne pengesedler. Sedlerne, der er det lovlige betalingsmiddel på Færøerne, fremstilles af Danmarks Nationalbank med pålydende værdi 1.000 kr., 500 kr., 200 kr., 100 kr. og 50 kr. I forbindelse med udskiftningen af de danske sedler, og indførslen af bl.a. en ny 200-kroneseddel, er de færøske pengesedler udskiftet, da Nationalbanken ifølge loven skal fremstille færøske pengesedler med tekst på færøsk, men i øvrigt med samme værdier og i samme formater som de sedler, der udsendes i Danmark. Udskiftningen blev påbegyndt med udstedelsen af en ny færøsk 50-kroneseddel juli 2001 og blev afsluttet med udstedelsen af 1.000-kroneseddelen den 15. august 2005.

Det færøske pengevesen henhørte tidligere under Statsministeriet, men blev i forbindelse med regeringsdannelsen i marts 1998 overflyttet til Økonomiministeriets ressortområde.

Danmarks Nationalbank administrerer valutabestemmelserne, men har i et vist omfang uddelegeret sin kompetence, for så vidt angår "valutaindlændinge" der er hjemmehørende på Færøerne til valutacentralen på Færøerne. Betalinger til eller fra udlandet skal som hovedregel ske gennem en autoriseret valutahandler. De færøske banker er autoriserede valutahandlere.

Færøerne modtager en andel af Danmarks Nationalbanks overskud, svarende til den færøske seddelcirkulations andel af den samlede seddelcirkulation i riget. Færøernes andel af Nationalbankens overskud i 2004 var knap 22,0 mio. kr. (i 2003 var andelen 25,4 mio. kr.).

Seddelcirkulationen på Færøerne er ultimo 2004 opgjort til 369 mio. kr. Seddelcirkulationen på Færøerne blev ultimo 2003 opgjort til 368 mio. kr.

Penge- og kapitalmarkedet

I kraft af valutaunionen og de tætte relationer mellem danske og færøske finansielle institutioner, udgør det færøske penge- og kapitalmarked et særligt delsystem inden for det samlede danske penge- og kapitalmarked. Der er i øvrigt ikke fastsat lovgivningsmæssige begrænsninger for færøske finansielle institutioner og den øvrige private sektors finansielle mellemværender med danske finansielle institutioner og markeder. Således understregede aftalen af 10. juni 1998 (kan ses som bilag 4.1 i Rigsombudsmandens Beretninger fra 1999-2003) mellem landsstyret og regeringen, at ansvaret for den førte økonomiske politik er landsstyrets, herunder ansvaret for de tidligere fælles dansk/færøske finansielle institutioner, som f.eks. Finansieringsfonden af 1992.

Pengeinstitutter m.v.

Der er på Færøerne fire pengeinstitutter: en bank og tre sparekasser.

Indtil 1993 var der tre banker: Føroya Banki, Sjóvinnubankin og Fossbankin. Alle mistede de egenkapitalen under bankkrisen i 1992-93. Fossbankin gik konkurs, medens Føroya Banki og Sjóvinnubankin blev rekonstrueret. Til afdækning af hensættelser på 4 mia. kr. tilførte det færøske landsstyre gennem Finansieringsfonden af 1992 Føroya Banki og Sjóvinnubankin 2.685 mio. kr. Fonden blev således i november 1993 eneaktionær i de to banker, der i april 1994 fusionerede under navnet Føroya Banki.

Landsstyrets engagement på 2.685 mio. kr. i Føroya Banki på 2.570 mio. kr. er nu løbet tilbage ved udgangen af 2004. Indtil videre er 2.692 mio. kr. løbet tilbage. Føroya Banki har betalt 214 mio. kr. i skatter, 921 mio. kr. er udloddet til fonden/aktionærerne, medens den regnskabsmæssige værdi af bankens aktiekapital er 1.557 mio. kr. Landsstyret fremsatte i marts 2004 beslutningsforslag om, Finansieringsfonden reducerer sin ejerandel i Føroya Banki ved et frasalg af 20 pct. af aktiekapitalen i banken. Forslaget blev efter 1. behandling i Lagtinget sendt i Finansudvalget, hvorfra det ikke kom tilbage til Lagtinget til 2. behandling inden lagtingsårets afslutning.

Den 1. april 1994 trådte en ny bank- og sparekasselov i kraft på Færøerne. Med den nye lov fik sparekasserne adgang til at konkurrere på lige fod med banken. Det nuværende grundlag for bank- og sparekassevirksomhed på Færøerne er anordning nr. 813 af 2. oktober 2002 om ikrafttræden for Færøerne af lov om banker og sparekasser m.v.

Der er 3 sparekasser på Færøerne, én landsdækkende - Føroya Sparikassi med hovedsæde i Tórshavn - og to regionale sparekasser - Norðoya Sparikassi (i Klaksvík) og Suðuroya Sparikassi (i Vágur). Suðuroya Sparikassi har en filial i Tórshavn.

På Føroya Sparikassis generalforsamling den 5. april 2002 blev det besluttet at omlægge sparekassen til et aktieselskab med virkning fra 1. januar 2002. Ved omlægningen oprettes

Sparekassefonden, der overtog den opsparede egenkapital på 798,9 mio. kr. i Føroya Sparikassi. Sparekassefondens kapital blev derefter placeret i aktier i Føroya Sparikassi. Sparekassefonden eje nu 94,1 pct. af aktiekapitalen i aktieselskabet Føroya Sparikassi. Garanterne fik oprindelig mulighed for at omlægge garantikapitalen til aktiekapital for 25 mio. kr., men på grund af den store interesse blandt garantierne endte det med, at 40 mio. kr. blev omlagt til aktiekapital.

Indtil 31. december 1993 svarede lovgrundlaget for de færøske sparekasser stort set til reglerne i den tidligere danske sparekasselovgivning fra 1937 (med senere ændringer). Denne var mere restriktiv over for sparekasserne end for bankerne.

Dette afspejles stadig i sammensætningen af institutternes udlånsmasse. Sparekassernes udlån består hovedsageligt af prioritetslån (fortrinsvis til boligbyggeri), byggelån samt andre private lån, mens bankerne har meget betydelige udlån til erhvervslivet og til det offentlige. Dette er ved at ændre sig, idet specielt Føroya Sparikassi nu yder erhvervslån. Føroya Sparikassis udlån til erhvervslivet udgjorde således 33,3 pct. af sparekassens samlede udlån ultimo 2004 mod 35,2 pct. ultimo 2003. Føroya Sparikassi stiftede i 1998 datterselskabet P/F Inni, som er en ejendomsrådgivervirksomhed. Føroya Sparikassi ejede 25 pct. i den danske bank Kaupthing Bank A/S. Pr. 31. december 2004 købte Føroya Sparikassi de resterende 75 pct., således at ejerandelen blev 100 pct. og Kaupthing Bank A/S dermed fuldt ud ejet af Føroya Sparikassi. Samtidig blev bankens navn ændret fra Kaupthing Bank A/S til Eik Bank A/S.

Norðoya Sparikassi har været inde i samme udvikling som Føroya Sparikassi hvad angår stigningen i andelen af erhvervslån. Norðoya Sparikassis udlån til erhvervslivet udgjorde således 35 pct. af sparekassens samlede udlån ultimo 2003 mod 27 pct. i 2000 og kun 17 pct. i 1998.

Pengeinstitutternes resultater

I perioden 1999-2002 har de færøske pengeinstitutter under et haft et årligt overskud før skat på mellem 288 og 414 mio. kr.

Den økonomiske højkonjunktur på Færøerne har betydet, at der for hvert af årene 1999 og 2000 har kunne tilbageføres betydelige hensættelser på henholdsvis 165 og 154 mio. kr., hvilket især har bidraget til overskuddene disse år. Det er ikke mindst Føroya Banki, der i 1999 og 2000 har tilbageført (indtægtsført) hensættelser. Tab og hensættelser påvirkede således bankens regnskab positivt med 171 mio. kr. i 2000 mod 162 mio. kr. året før.

I 2001 og 2002 har posten tab og hensættelser i mindre grad påvirket pengeinstitutternes samlede resultat. Til gengæld har pengeinstitutternes de to år samlet set haft en fremgang i nettorente- og nettogebyrindtægter i forhold til de to foregående år.

Udviklingen vendte i 2003 med et samlet underskud for pengeinstitutterne på 100 mio. kr., hvor Føroya Sparikassi dog var det eneste pengeinstitut, der kom ud med et underskud – de øvrige havde overskud. Føroya Sparikassi havde i 2003 havde et underskud (før skat) på 171 mio. kr. Føroya Sparikassi udgiftsførte i 2003 309 mio. kr. i hensættelser, primært i forbindelse med opdrætserhvervet, hvilket var hovedårsagen til årets underskud.

Føroya Banki havde ligeledes store hensættelser på opdrætserhvervet i 2003. På den baggrund måtte Føroya Banki belaste sit regnskab med tab og hensættelser på 110 mio. kr. på debitorer, men havde alligevel et overskud på 47 mio. kr.

Tabel 4.12. Pengeinstitutternes samlede resultater 2000- 2004, mio. kr.

	2000	2001	2002	2003	2004
Indtægter					
Nettorenteindtægter	484	509	509	529	501
Nettogebyrindtægter	25	30	36	43	49
Kursreguleringer	-2	19	50	16	86
Andre ord. indtægter	23	17	23	26	10
Omkostninger					
Driftsomkostninger	267	272	302	294	306
Tab og hensættelser	-154	-6	23	426	102
Ordinært resultat	414	310	293	-100	252

Kilde. Pengeinstitutternes regnskaber

Pengeinstitutternes resultater for 2004 fremgår af tabel 4.13.

Føroya Banki havde i 2004 et overskud på 121 mio. kr. før skat. Efter store hensættelser i 2003 på sine engagementer i opdrætserhvervet har banken i 2004 ikke haft behov for at øge denne hensættelse i 2004. På andre erhvervs og privatkunder har banken alene belastet sit regnskab med samlede tab og hensættelser på 12 mio. kr.

For Føroya Sparikassi blev regnskabsåret 2004 det hidtil bedste i dets 172 års lange historie. Resultatet blev et overskud på 112 mio. kr. før skat.

Tabel 4.13. Pengeinstitutternes resultater i 2004, mio. kr.

	Føroya Banki	Føroya Sparikassi	Norðøya Sparikassi	Suðuroyar Sparikassi	I alt
Finansielle poster	255	322	58	13	635
Omkostninger	127	133	34	13	293
Tab og hensættelser	12	87	3	1	101
Datterselskaber	5	9	0	-1	14
Ordinært resultat	121	112	22	-3	255

Kilde: Pengeinstitutternes regnskaber

I tabel 4.14 er pengeinstitutternes balance ultimo 2004 opstillet. Det fremgår af tabellen, at de to landsdækkende pengeinstitutter, Føroya Banki og Føroya Sparikassi, er markant større end de to regionale sparekasser.

Tabel 4.14. Pengeinstitutternes balance ultimo 2004, mio. kr.

	Føroya Banki	Føroya Sparikassi	Norðøya Sparikassi	Suðuroyar Sparikassi	I alt
Likviditet, netto	1.653	495	201	84	2.349
Udlån	3.636	3.912	971	270	8.518
Indlån	3.870	3.890	932	319	8.692
Egenkapital	1.557	827	260	38	2.643
Balance	5.597	5.259	1.203	364	12.058

Kilde: Pengeinstitutternes regnskaber

De to store pengeinstitutters regnskaber for 1. halvår 2005 viser fremgang i forhold til året før. Føroya Sparikassi havde for 1. halvår 2005 et overskud på 71 mio. kr. før skat mod et overskud på 58 mio. kr. i 1. halvår 2004. Føroya Banki havde 1. halvår 2005 et overskud før skat på 74 mio. kr. mod et overskud på 41 mio. kr. for samme periode året før. De to pengeinstitutter anser resultaterne for tilfredsstillende, ikke mindst set i lyset af, at den færøske økonomi er stagneret.

Fondsmæglervirksomhed

Kaupthing Føroyar Virðisbrævameklarafelag P/F er det eneste fondsmæglerselskab på Færøerne og er samtidig det eneste finansielle selskab på Færøerne, der udelukkende

fokuserer på porteføljepleje og corporate finance ydelser. Denne type tjenesteydelser har ikke været almindelige på Færøerne, og har i stor udstrækning været tilbudt af udenlandske – primært danske – pengeinstitutter m.v.

Portefølje og værdipapirhandel for private, virksomheder og institutionelle investorer var fra starten i 2000 selskabets hovedvirksomhed, men i 2002 startede Kaupthing Føroyar tillige med at tilbyde corporate finance ydelser.

I relation til dette nye forretningsområde tog Kaupthing Føroyar i 2002 initiativ til at starte det første private ventureselskab på Færøerne – Notio Framtaksfelag P/F.

Kaupthing Føroyar Virðisbrævameklarafelag P/F's aktionær er Kaupthing Bank hf. – en nordisk investeringsbank med 1600 ansatte i 10 lande.

Endvidere har Kaupthing Føroyar i 2003 været med til at stifte et ejendomsselskab ved navn P/F Fastogn, som køber og udlejer erhvervsjendomme. I 2004 har Kaupthing Føroyar udvidet sit tilbud af tjenesteydelser til at omfatte erhvervsfinansiering.

Obligationsudstedende institutter

Kendetegnende for de obligationsudstedende institutter er, at de yder lån mod pant i fast ejendom (jord, bygninger, skibe o.lign.), og at lånet ofte udbetales i form af obligationer.

På Færøerne yder danske kreditforeninger lån på realkreditvilkår til finansiering af erhvervsjendomme. Derimod ydes der normalt ikke danske kreditforeningslån til boligformål på Færøerne. Der henvises i øvrigt til afsnit 4.3. for mere om finansiering af fiskefartøjer.

Kapitalforvaltende institutioner

Føroya Lívstrygging blev stiftet ved lagtingslov 10. oktober 1966. Den 1. januar 2000 blev Føroya Lívstrygging omdannet til et offentligt ejet aktieselskab, P/F Føroya Lívstrygging. Føroya Lívstrygging har i 2004 en balance på 1,76 milliard kr. Placering af livs- og pensionsmidlerne er hovedsagelig i danske obligationer og udenlandske aktier. Den samlede formuefordeling var i 2003 fordelt på 87 pct. i danske obligationer og 5,4 pct. i aktier. Den resterende del af midlerne er placeret som udlån på Færøerne og indestående i færøske pengeinstitutter.

Offentlige udlånsinstitutioner

Ud over de statslån, der er givet til landsstyret med henblik på redning af bankerne og de statslån, der løbende ydes landsstyret til refinansiering af Færøernes udlandsgæld,

omfatter den statslige långivning lån fra Kongeriget Danmarks Fiskeribank. Fiskeribankens udlån til Færøerne vedrører kun fiskefartøjer. Fiskeribankens sidste nyudlån til Færøerne var på 8,0 mio. kr. i 2004 (se tabel 6.2.). Ultimo 2004 omfatter Fiskeribankens udlån 6 engagementer med i alt 9 udlån. Restgælden på udlånene ultimo 2004 udgør 25,6 mio. kr.

Landskassens direkte långivning omfatter bl.a. subsidierede lån til fiskerierhvervet (støttelån og likviditetslån m.v.). Långivningen til erhvervet er nærmere omtalt i afsnit 4.3.

En række færøske offentlige udlånsfonde yder lån til finansiering af boligbyggeri og erhvervsinvesteringer inden for håndværk, industri og serviceerhverv.

Boliglånefonden (Húsalánsgrunnurin) virker efter bestemmelserne i lagtingslov nr. 118 af 18. juni 1997 med henblik på at yde boliglån. Lånegrænserne afhænger af boligens størrelse, og kan kun i helt særlige tilfælde gives til boliger over 150 m². Lånene ydes som annuitets- eller serielån med en afdragetid på op til 28 år.

Boliglånefondens boliglångivning var i 2004 16,6 mio. kr. i forhold til 19,4 mio. kr. i 2003 og 21,6 mio. kr. i 2002. Boliglånefondens årsregnskab for 2004 viser et driftsoverskud på 17,3 mio. kr. efter afskrivninger og hensættelser mod 22,3 mio. kr. i 2003. Egenkapitalen var pr. 31. december 2004 på 427,5 mio. kr. mod 410 mio. kr. i 2003. Fonden havde ved udgangen af 2004 en langfristet indenlandsk gæld på 13,9 mio. kr.

Boliglånefondens långivning har været finansieret ved bevillinger over lagtingsfinanslovene. Fondens långivning har dog ikke været finansieret ved bevilling over lagtingets finanslove siden 1995. Fonden er endvidere bemyndiget til i hvert enkelt tilfælde med hjemmel i lagtingslov at optage lån. Fonden kan dog kun med landsstyremandens godkendelse optage lån på Færøerne.

Bestyrelsen for Boliglånefonden bestyrer endvidere en særlig boligfond med det formål at tilvejebringe udlejningsboliger i samarbejde med kommuner, boligforeninger og institutioner.

I maj 1994 vedtoges lagtingsloven om garantifond, der havde til formål at støtte nye aktiviteter og produktioner i industrien. Lovgivningen blev ændret i løbet af 1995. Færøernes landsstyre, der administrerede fonden, kunne (ved simpel kaution) stille garanti for nye lån, som ydes af finansieringsvirksomheder og pengeinstitutter. Pr. 31.12 2000 var der stillet garanti for et beløb på 212.900 kr. Garantifonden blev ligeledes aftaget ved lagtingslov i april 2001 og fondens aktiver blev overført til den nyoprettede Erhvervsfremmefond (Vinnuframmagrunnurin).

I april 2001 vedtog Lagtinget, med ikrafttræden den 1. januar 2001, at oprette Erhvervsfremmefonden (Vinnuframagrannurin). Fonden, der er oprettet som en ekstern fond, ledes af en bestyrelse på 5 personer valgt af landsstyremanden for erhvervsanliggender. Erhvervsfremmefonden har først og fremmest til formål at fremme erhvervslivets konkurrenceevne og internationalisering uden at yde drifts- og investeringstilskud. Fonden skal endvidere yde støtte til særskilte erhvervsfremmetiltag og projekter indenfor eksport, nyskabelse og forskning. Fonden skal ikke yde lån eller stille garantier, da det ikke er i overensstemmelse med landsstyrets politik om et bæredygtigt erhvervsliv.

Oprettelsen af Erhvervsfremmefonden skal ses i sammenhæng med ønsket om at koordinere og omstrukturere de forskellige erhvervsstøtteordninger. Erhvervsfremmefondens startkapital er blevet tilført fra 5 fonde, der blev aftaget med loven om Erhvervsfremmefonden. De 5 fonde, der nu er aftaget, var Færøernes Industrifond (Føroya Ídnaðargrunnur), Industriens Udviklingsfond (Menningargrunnur Ídnaðarins), Garantifonden (Ábyrgdargrunnurin), Fonden til industrifremmende formål (Grunnurin til ídnaðarfremjandi endamál) og Turismefonden (Grunnur Ferðavinnur). Erhvervsfremmefondens egenkapital var pr. 1. januar 2001 42,5 mio. kr. Fonden tilføres årligt 5-6 mio. kr. ved bevilling på finansloven. Pr. 31.12.2004 udgør egenkapitalen 50,9 mio. kr. Fonden har i 2004 ydet 5,619 mio. kr. i støtte, brutto, mens 0,937 mio. kr. er tilbageført, således at nettostøtten udgør 4,682 mio. kr.

Ved lov nr. 28 af 29. januar 1964 oprettedes Investeringsfonden for Færøerne (Ílleggingargrunnurin fyri Føroyar). Af fondens formålsbestemmelse fremgår, at fondens midler i første række skal anvendes til udlån til investeringer, navnlig i større anlæg og lignende, som må anses for påkrævede eller ønskelige af hensyn til det færøske erhvervslivs udvikling, og hvortil midler ikke kan tilvejebringes i tilstrækkeligt omfang. Fondens midler blev tilvejebragt ved statstilskud på 10 mio. kr. i hvert af finansårene 1964/1965 - 1969/1970. Loven er siden ændret ved lov nr. 217 af 27. maj 1970 og lov nr. 153 af 31. marts 1976 og fonden tilført yderligere midler, i alt 140 mio. kr. frem til 1980. Siden lovændringen i 1976 ledes fonden af en bestyrelse, der udpeges af det færøske hjemmestyre, ligesom de nærmere regler om fondens virksomhed fastsættes af hjemmestyret.

I henhold til Investeringsfondens årsregnskab for 2004 udgjorde fondens egenkapital 769 mio. pr. 31. december 2004 kr. i forhold til 744 mio. kr. året før. Ved udgangen af 2004 havde fonden udlån hos 5 låntagere, hvor restgælden udgjorde 452 mio. kr. De 5 låntagere er Føroya Tele, SEV (elforsyningen), Atlantic Airways, Pf. Norðoyatunnilin (A/S Nordøtunnelen) og Pf. Vágatunnilin (A/S Vågøtunnelen).

Siden regnskabsåret afslutning har lagmanden og statsministeren den 4. april 2005 underskrevet en fælleserklæring, hvorefter man er enige om at søge driften og ejerskabet af de danskejede dele af Vágar Lufthavn overført til den færøske myndigheder. Samtidig

hermed tilvejebringes den nødvendige kapital til opdatering af lufthavnen ved, at egenkapitalen i Investeringsfonden for Færøerne nedkapitaliseres med tilsvarende beløb. Der er med henblik herpå nedsat en dansk-færøsk ekspertgruppe, som skal fastsætte det tekniske og økonomiske grundlag.

Færøernes Landsbank

Allerede i 1978 vedtog Lagtinget en lov om Landsbanki Føroya - Færøernes Landsbank. Om landsbankens formål er det i loven fastsat, at banken skal "medvirke til varetægelse af samfundsmæssige interesser med henblik på opretholdelse af stabile finansielle forhold på Færøerne samt en afbalanceret udbygning af det færøske samfund". Banken kan i den forbindelse pålægge pengeinstitutter o.a. finansielle institutioner at afgive oplysninger, der er nødvendige for bedømmelsen af den økonomiske udvikling på Færøerne.

Landsbanken blev først oprettet i 1988, på hvilket tidspunkt bankens direktør blev ansat. De første år blev der arbejdet med at ændre regelgrundlaget og etablere rammerne samt opbygge bankens aktivitetsområde. Bankens aktiviteter udviklede sig for alvor, da lagtingsloven om landskassens indlån og lån i Landsbanken trådte i kraft i april 1992. 1992-loven blev afløst af en lagtingslov fra 1995 om landskassens indlån og lån i Landsbanken.

Landsbanken fungerer som bankforbindelse for landskassen. Banken kan modtage indlån og yde lån til landskassen samt færøske pengeinstitutter og offentlige institutioner. Endvidere er der hjemmel til i loven, at banken kan modtage indlån fra udenlandske finansielle institutioner, Danmarks Nationalbank og statslige institutioner. I henhold til lagtingsloven fra 1995 skal landskassen have et indestående i Landsbanken på mindst 15 pct. af bruttonationalproduktet det foregående år, og landskassens lånoptagelse kan ikke overstige 70 pct. af mindsteindlånet i mere end 6 måneder. Disse regler sikrer en god likviditet. Se også tabel 6.4.

Landsbanken ledes af et tilsynsråd (hvor der bl.a. sidder repræsentanter fra det færøske erhvervsliv, pengeinstitutter og arbejdsmarkedet), en bestyrelse og en direktør.

Landsbanken har ansvaret for landskassens låntagning. I kriseårene i 90erne overtog den danske stat den færøske landskassens lån, således at den færøske landskasse nu skyldte den danske stat lånene. I 1998 havde den danske stat indfriet alle lånene.

Disse lån blev opsamlet i et enkelt lån på 4 mia. kr., og der blev efter forhandling truffet aftale om, at dette lån skulle tilbagebetales over 20 år. Lånet var fast forrentet med 5 pct. p.a. Herudover er 500 mio. kr. omlagt til et rentefrit lån, der kun skal tilbagebetales, såfremt Færøerne påbegynder udvinding af råstoffer før 2018.

Som følge af det faldende renteniveau blev halvdelen af den rentebærende gæld på 3,1 mia. kr. i 2003 omlagt til obligationslån til en rente, der lå omkring 3,3 pct.

Merrenten for landskassens lån i forhold til det, som den danske stat kan låne til, er faldet betydeligt siden kriseårene i 90'erne. I 1994 blev de første 1-årige obligationer udstedt af Færøernes landskasse til en merrente på 2,25 pct. i forhold til den danske stat. Merrenten på 1-årige landskasselån var i november 2004 på 0,2 pct. i forhold til den danske stat.

For mere om obligationslånet og landskassens gæld til den danske stat henvises til kap. 5 og 6.

Landsbanken blev først i juni 2000 enige med repræsentanter, der udsteder værdipapirer, investorer og myndigheder om at oprette et selskab, der skulle etablere et marked for handel med værdipapirer på et sikkert grundlag. Formålet med et færøsk værdipapirmarked er at sætte gang i registreringen af færøske virksomheder på værdipapirmarkedet og herved salg og køb af færøske værdipapirer. Pf. Virðisbrævamarknaður Føroya (Værdipapirhandelsmarked Færøerne A/S) blev oprettet i november 2000. I starten af 2004 indgik Pf. Virðisbrævamarknaður Føroya en samarbejdsaftale med det islandske værdipapirmarked Kauphöll Íslands. Teknisk bliver færøske værdipapirer noteret i danske kroner på det islandske marked og registreret i Værdipapircentralen.

Der er i juli 2005 noteret fire obligationsserier og en aktie på "det færøske værdipapirmarked". De fire obligationsserier er landskassens obligationer og den ene aktie er Atlantic Petroleum, der er et olieselskab, der driver efterforskning omkring Færøerne og efterforskning og udvikling i Nordsøen.

4.9. Forsikringsvirksomhed

Færøske forsikringselskaber har i henhold til lagtingslov haft monopol på at drive forsikringsvirksomhed på Færøerne. I henhold til aftalen af 1. februar 1993 mellem den danske regering og det færøske landsstyre, forpligtede landsstyret sig til inden udgangen af 1993 at fremlægge et forslag til en modernisering af den færøske lovgivning om forsikringsvirksomhed. Det daværende landsstyre fremsatte lovforslag, som imidlertid bortfaldt pga. udskrivelsen af lagtingsvalget i foråret 1994. Landsstyret genfremsatte lovforslaget i lagtingssamlingen 1995/96, og det blev vedtaget tidligt i 1996. Den nye lov om forsikringsvirksomhed, der bygger på den danske lov om forsikringsvirksomhed, ophæver i princippet monopollet, idet dog kun selskaber, der bygger på færøsk kapital, kan få koncession. Lagtingsloven trådte i kraft den 1. januar 1997.

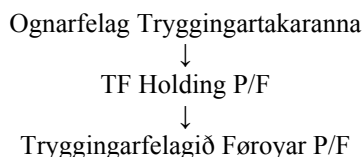
De oprindeligt eksisterende forsikringselskaber på Færøerne er "Føroya Lívstrygging" (livsforsikring) og "Tryggingarsambandið Føroyar". Den sidstnævnte forsikrings-sammenslutning er opdelt i en hovedafdeling samt flere underafdelinger - krigsskadeforsikring, søassurance, pensionsforsikring, genforsikring, brandforsikring og ulykkesforsikring. Afdelingerne for brand- og ulykkesforsikring har dog egne bestyrelser. Fra 17. september 1998 blev ovennævnte underafdelinger lagt sammen i et selskab under navnet Tryggingarfelagið Føroyar.

Tryggingarfelagið Føroyar P/Fs regnskab for 2004 viste et overskud efter skat på 19,5 mio. kr. efter skat mod 1,4 mio. kr. i 2003.

Der var i 2004 et overskud af forsikringsdriften på 7,5 mio. kr., hvor der i 2003 var et underskud af forsikringsdriften på 1,5 mio. kr. mio.

Den 1. juli 2003 blev der foretaget ændringer i organisationen. Årsagen hertil var, at Tryggingarfelagið Føroyar S/F ønskede at arbejde mere med sine aktiver med henblik på at opnå en bedre forrentning af egenkapitalen.

Organisationen ser nu sådan ud:

Den forsikringsvirksomhed, som før blev drevet af det gensidige selskab, drives nu af Tryggingarfelagið Føroyar P/F, mens investeringsvirksomheden, der ikke er knyttet til forsikringsvirksomheden, drives af TF Holding P/F.

Således kan man sige, at disse ændringer i organisationen var starten på en ny epoke i Tryggingarfelagið Føroyars historie.

Efter ophævelsen af den monopollignende struktur på Færøerne begyndte selskabet "Trygd" i løbet af 1998 begyndt at tegne indboforsikringer og parcelhusforsikringer. Fra 1999 tegner selskabet også bilforsikringer. Erhvervsforsikringer har ligeledes kunnet tegnes fra 1999. I begyndelsen af 2000 introducerede Trygd autohjælp som tillæggsforsikring til bilforsikringen, og i oktober måned 2000 gik Trygd ind på søforsikringsmarkedet. Trygd tegner i dag stort set alle former for skadeforsikring. Trygd skønner, at det i 2004 har en markedsandel af familie- og parcelhusforsikringer på 25 pct., 21 pct. på personbiler og 23 pct. på søforsikringerne.

Føroya Banki erhvervede i 1997 via bankens datterselskab P/F FB Holding en kontrollerende aktiepost i forsikringsselskabet Trygd. I august 1999 besluttede Føroya Banki at indløse selskabets mindretalsaktionærer, og Trygd er i dag et 100 pct. ejet datterselskab af Føroya Banki.

Trygds regnskab for 2004 viser et overskud før skat på 4,6 mio. kr. mod 2,4 mio. kr. i 2003 og 3,8 mio. kr. i 2002. Efter skat er overskuddet i 2004 på 3,7 mio. kr. mod 1,9 mio. kr. i 2003 og 3,1 mio. kr. i 2002. De lykkedes i 2004 Trygd at skabe overskud på forsikringsdriften på 1,449 mio. kr. Der var i 2003 et underskud på forsikringsdriften på 0,652 mio. kr. mod et underskud i forsikringsdriften i 2002 på 0,665 mio. kr. Selskabet finder resultatet acceptabelt i lyset af intensive konkurrence, der kendetegner det færøske marked for skadeforsikring. Ved udgangen af 2004 andrager Trygds egenkapital på 120 mio. kr. Aktiekapitalen, der andrager 40 mio. kr., er i sin helhed ejet af Føroya Banki.

Føroya Lívstryggings (LÍV) regnskab for 2004 viser et overskud før skat på 6,5 mio. kr. mod 6,0 mio. kr. i 2003 og 3,5 mio. kr. i 2002. Efter skat er overskuddet i 2004 5,9 mio. kr. mod 5,5 mio. kr. i 2003 og 2,9 mio. kr. i 2002. Resultatet svarer til, at egenkapitalen blev forrentet med 8 pct. i 2004. Der er i 2004 et overskud af forsikringsdriften på 5,3 mio. kr. mod 4,7 mio. kr. i 2003 og 2,2 mio. kr. i 2002. Det bør bemærkes, at LÍV efter i 2001 og 2002 at have overført henholdsvis 56,3 mio. kr. og 20,4 mio. kr. fra bonusudjævningsfonden førte 15,1 mio. kr. tilbage i 2003 og yderligere 32,0 mio. kr. i 2004. Der henstår herefter 61,7 mio. kr. i bonusudjævningsfonden ultimo 2004. LÍVs regnskab for 2004 viser et resultat af de finansielle poster på 99,3 mio. kr. svarende til et afkast på 6,3 pct. af de finansielle aktiver. Præmieindtægterne blev øget fra 167,2 mio. kr. i 2003 til 205,1 mio. kr. i 2004. Over de seneste fem år er præmieindtægterne i gennemsnit øget med 15,5 pct. årligt. Balancen er pr. 31. december 2004 1.763 mio. kr. mod 1.551 mio. kr. i 2003 og 1.423 mio. kr. i 2002. Selskabets egenkapital er ultimo 2004 80,2 mio. kr.

Tabel 4.15. Forsikringspræmier og - udbetalinger 2000 – 2004, mio. kr.

	2000	2001	2002	2003	2004
Skadesforsikringer					
Forsikringspræmier:					
Søforsikring	82,1	87,2	86,0	88,9	80,2
Automobilsforsikring	69,7	85,6	92,5	100,1	104,7
Ansvarsforsikring m.v.	18,8	21,4	25,3	22,4	35,0
Ulykkesforsikring	27,9	26,9	30,4	29,6	29,8
Brandforsikring	69,4	75,4	82,3	82,8	81,8
I alt	267,9	296,5	316,5	323,8	331,5
Udbetalte skadesforsikringer, brutto:					
Søforsikring	89,2	82,0	88,9	62,5	71,8
Automobilsforsikring	63,8	50,7	55,9	57,4	73,8
Ansvarsforsikring m.v.	6,5	8,5	4,9	12,5	4,6
Ulykkesforsikring	11,9	12,2	10,1	8,9	10,7
Brandforsikring	54,6	28,3	39,9	41,0	42,9
I alt	226,0	181,7	199,7	182,3	203,8
Livs- og pensionsforsikringer, præmier:					
Kapitalforsikring m.v.	66,9	65,0	84,9	92,3	114,0
Rente og rateforsikring	29,8	35,1	40,3	45,9	57,5
Gruppelivsforsikring m.v.	18,9	21,6	24,1	29,0	33,6
I alt	115,6	121,7	149,3	167,2	205,1
Forsikringsudbetalinger:					
Erstatning ved død og invaliditet	13,1	11,3	13,8	16,2	29,3
Pensionsudbetalinger m.v.	17,1	19,7	25,0	49,1	26,3
Tilbagekøb m.v.	7,0	17,2	8,9	7,9	8,0
I alt	37,2	48,2	47,7	73,2	63,6

Kilde: Forsikringsselskaberne

4.10. Arbejdsmarkedsforhold

Indledning

Det færøske arbejdsmarked er grundlæggende baseret på aftaleprincippet, hvilket indebærer, at det som udgangspunkt er overladt til arbejdsmarkedets parter at indgå individuelle eller kollektive overenskomster/aftaler om løn- og ansættelsesforhold. Til

mægling i arbejdsstridigheder på det private arbejdsmarked er oprettet en forligsinstitution, mens fortolkningsspørgsmål vedrørende indgåede overenskomster af parterne kan indbringes for faglige voldgiftsretter.

Overenskomst- og aftalesystemet på arbejdsmarkedet suppleres dog af lovgivning om erhvervsuddannelser, mindsteløn i fiskerierhvervet, arbejdsugens længde, ferie, funktionærloven, lov om barsel m.v. Lovgivningen er rent færøsk, idet arbejdsmarkedsforhold samt lønninger og priser er overtaget som særanliggender.

Det private arbejdsmarked

Organisations- og forhandlingsstrukturen på det private arbejdsmarked er præget af et antal organisationer på både arbejdsgiver- og arbejdstagerside. Organiseringen er baseret på faglige/uddannelsesmæssige kriterier.

De færøske arbejdsgivere er organiseret i flere foreninger. Arbejdsgiverne inden for industri og anden forarbejdning er organiseret i 2 foreninger: Havnar Arbeidsgevarafelag, der omfatter arbejdsgiverne i Tórshavn, og Føroya Arbeidsgevarafelag, som omfatter arbejdsgiverne i det øvrige land. Havnar Arbeidsgevarafelag er medlem af Føroya Arbeidsgevarafelag, som også varetager opgaverne for Havnar Arbeidsgevarafelag. Formanden i Havnar Arbeidsgevarafelag er desuden medlem af bestyrelsen i Føroya Arbeidsgevarafelag. Håndværksmestrene er organiseret i én landsorganisation, Føroya Handverksmeistarafelag, som også er medlem af Føroya Arbeidsgevarafelag. Arbejdsgiverne inden for handel og kontor er organiseret i Føroya Keypmannafelag, som er en branceorganisation og ikke forhandler overenskomster. Arbejdsgiverne inden for handel og kontor er også organiseret i Føroya Arbeidsgevarafelag, som forhandler overenskomst på deres vegne.

Endelig er rederne organiseret i 2 foreninger: Føroya Reiðarafelag (Rederiforeningen), som består af ejerne af fiskeskibe m.v., og Reiðarafelagið fyri Føroysk Farmaskip (Rederiforeningen for Færøske Fragtskibe), der omfatter ejerne af fragtskibe m.v. Reiðarafelagið fyri Farmaskip er medlem af Føroya Arbeidsgevarafelag. Alle foreningerne forhandler løn- og arbejdsforhold.

Langt de fleste af arbejdsgiverforeningerne er med i Vinnuhúsið (Erhvervshuset), hvor de har fælles administration. I Vinnuhúsið er Føroya Arbeidsgevarafelag, Havnar Arbeidsgevarafelag, Føroya Handverksmeistarafelag, Arbeidsgevarafelagið fyri Fíggjarstovnar í Føroyum, Føroya Prentsmiðjufelag og Reiðarafelagið fyri Farmaskip. Desuden er også følgende branceorganisationer med i Vinnuhúsið: Føroya Keypmannafelag, Føroya Ráfiskakeyparafelag, Føroya Havbúnaðarafelag, Føroya Ídnaðarafelag og Felagið Laksaskip, Føroya Smoltalarafelag, Oljuvinnufelagið og KT-felagið. Endvidere er Oljutingið, der er en interesseorganisation, med i Vinnuhúsið.

Håndværkerne er organiseret i Føroya Handverkarafelag. Foreningen har 700 aktive medlemmer og indgår aftaler for alle tilsluttede afdelinger. I 1997/98 har de lokale foreninger i Tórshavn, Tvøroyri og Vág meldt sig ud af Føroya Handverkarafelag, da de ikke følte deres interesser blev varetaget, og oprettet en ny landsorganisation med navnet Landsfelag Handverkaranna, som har 850 medlemmer. Typograferne har deres egen forening med 15 medlemmer, som indgår selvstændig overenskomst med Føroya Prentsmiðjufelag.

Arbejderne på Færøerne er organiseret i 5 organisationer:

- Havnar Arbeidsmannafelag for arbejdsmændene i Tórshavn med 735 medlemmer,
- Havnar Arbeidskvinnufelag for arbejdskvinderne i Tórshavn med ca. 1.200 medlemmer,
- Klaksvíkar Arbeidskvinnufelag for arbejdskvinderne i Klaksvík med ca. 550 medlemmer,
- Klaksvíkar Arbeidsmannafelag for arbejdsmændene i Klaksvík med 270 medlemmer og
- Føroya Arbeidarafelag for resten af Færøerne med ca. 7.000 medlemmer.

De færøske hjemmefiskere (kystflåden) er overvejende organiseret i én landsorganisation, Meginfelag Útróðrarmanna, som har ca. 1.200 medlemmer. Sammenslutningen omfatter såvel ejere som lønmodtagere.

Færøske fiskere, der arbejder om bord på de havgående fiskefartøjer, er organiseret i Føroya Fiskimannafelag. Foreningen har ca. 2.500 medlemmer - herunder også en særlig sømandsafdeling (for søfolk på fragtskibe). Ansatte fiskere er i et vist omfang medlemmer af arbejdsmændenes organisationer.

Føroya Reiðarafelag og Føroya Fiskimannafelag indgik den 6. maj 2002 en ny overenskomst, som løb frem til 1. december 2003. Som noget nyt blev der med overenskomsten indført en pensionsordning for fiskere. Det blev aftalt, at der fra 1. juli 2002 skulle indbetales 25 kr. pr. dag til en pensionsordning (fiskeren indbetaler 10 kr., rederen 15 kr.). Fra 1. juli 2003 steg pensionsindbetalingen til 47 kr. om dagen (fiskeren indbetaler 20 kr., rederen 27 kr.). Et andet væsentligt punkt i den nye overenskomst var, at den maksimale varighed af fisketurene blev forkortet. Til og med først i 1999 kunne fisketurenes længde være op til 5 måneder, men den maksimale turlængde blev siden begrænset til 4 måneder. Nu blev turlængden begrænset til 3½ måned og fra 1. januar 2003 fik mandskabet på fiskeskibene krav på at komme hjem efter 3 måneder. Der kan dog gøres undtagelser i særlige tilfælde, men kun efter samråd med besætningen. Overenskomsten blev fornyet i marts 2004 og løb frem til 1. december 2004. Aftalen blev januar 2005 forlænget med små ændringer.

Skipperne, navigatører og maskinmestre har deres egne organisationer, der indgår overenskomster med såvel private som offentlige arbejdsgivere. Skipper- og

Navigatørforeningen har 1.200 medlemmer og Maskinmesterforeningen har 605 medlemmer.

Handels- og kontorfunktionærer, beskæftiget på det private arbejdsmarked, er organiseret i S&K, som er medlem af Føroya Arbeðarafelag. S&K har ca. 720 medlemmer.

Der foreligger ingen opgørelse af organisationsgraden på det færøske arbejdsmarked, men da der i en række tilfælde er etableret gensidige eksklusivaftaler, må organisationsgraden forventes at være meget høj.

Der slutes sædvanligvis 2-årige overenskomster på det private arbejdsmarked. Overenskomsterne er i det store og hele mindstebetalingsoverenskomster

Der var ved overenskomstfornyelsen i 1999 lagt op til lange og hårde forhandlinger og mange forudså strejker. Dette blev dog ikke tilfældet, idet først Havnar Arbeðsmannafelag og Klaksvík - Arbeðskvinnufelag og Arbeðsmannafelag indgik en 2-årig overenskomst, som gav dem 7,10 kr. mere i timen over 2 år. Omregnet i procenter ventes overenskomsten at give en samlet lønfremgang på 9,25 pct. Herefter indgik også Føroya Arbeðarafelag og Havnar Arbeðskvinnufelag en 2-årig enslydende (på lønnen) overenskomst.

Ved overenskomstfornyelsen i 2001 indgik arbejdsgiverforeningen en 2-årig overenskomst med Havnar Arbeðsmannafelag og arbejderforeningerne i Klaksvík. Overenskomsten indebar, at timelønnen forhøjedes med 4,24 kr. fra 1. maj 2001 og igen med 4,24 kr. fra 1. maj 2002. Pensionsbidraget blev samtidig forhøjet med 0,8 pct. både i 2001 og 2002. Herudover blev overtidsbetalingen for arbejde lørdag og tillæg for skiftevagter forhøjet. Alt i alt var der tale om en samlet lønfremgang på 11,9 pct. over 2 år.

Føroya Arbeðarafelag og Havnar Arbeðskvinnufelag ønskede ikke at indgå en enslydende overenskomst med arbejdsgiverforeningen og den 9. maj 2001 indledtes en strejke, der bl.a. ramte losning og fragt til bygderne, arbejdet på filetfabrikkerne og rengøringen i skoler, daginstitutioner og på sygehuse. Parterne enedes den 29. maj 2001 om at acceptere forligsmændenes forslag til en ny overenskomst. Overenskomsten blev næsten enslydende den overenskomst arbejdsgiverforeningen indgik med Havnar Arbeðsmannafelag og arbejderforeningerne i Klaksvík. Føroya Arbeðarafelag og Havnar Arbeðskvinnufelag fik som noget nyt indført et anciennitetstillæg. Arbejdere, der har været i beskæftigelse hos samme arbejdsgiver i 3 år, skal have 1 kr. ekstra i timen. Efter 5 års ansættelse forhøjes tillægget til 2 kr. Den 7. juni 2001 aftalte Føroya Arbeðsgevarafelag og Havnar Arbeðsmannafelag, Klaksvíkar Arbeðsmannafelag og Klaksvíkar Arbeðskvinnufelag, at anciennitetstillægget også er gældende for deres overenskomster.

I maj 2001 indgik Arbejdsgevarafelagið fyri Figgjarstovnar í Føroyum (Finanssektorens arbejdsgivere) ny 2-årig overenskomst med SSF (Starvsfólkafelag Sparikassanna í Føroyum og P/F Elektron) og Finansforbundet. Overenskomsten giver 9,67 pct. over 2 år inkl. lønstigninger, pensionsbidrag m.m. AFF indgik tre nye 2-årige overenskomster i 2003. Den første var med Yrkisfelagið Trygdin (Forsikringsområdet). Den blev underskrevet den 19. juni 2003 med en samlet lønforhøjelse på 8,2 pct. over 2 år. Lønforhøjelsen var 4 pct. den 1. maj 2003 og igen 4 pct. den 1. maj 2004. Derudover indebar overenskomstfornyelsen en forsikring mod kritisk sygdom. De andre to overenskomster blev indgået den 25. juni 2003 med henholdsvis Finansforbundet og SFS. De to sidste overenskomster er nogenlunde på samme niveau som den første, men lønforhøjelserne sammensættes anderledes. Begge overenskomster kan opsiges til den 1. maj 2005.

Starvsmannafelagið - funktionærernes forbund - og Færøernes Arbejdsgiverforening indgik i april 2001 en 3-årig overenskomst gældende for Føroya Tele (televirksomhed) der indebærer, at løn og pension i alt stiger med 14,45 pct. over 3 år. Denne overenskomst blev fornyet med 2 år i et forligsforslag den 14. marts 2004. Forliget indebærer en lønstigning på 8,2 pct. over to år. Lønnen blev forhøjet med 2,7 pct. i 2003 og forhøjes igen i 2004 med 2,7 pct. Pensionen forhøjes med 1,5 pct. om året i to år. Derudover blev feriefriidagene forhøjet fra 3 dage til 5 dage.

Føroya Arbejdsgevarafelag/Føroya Handverksmeistarafelag og Landsfelag Handverkaranna og Føroya Handverkarafelag indgik oktober 2001 en aftale om at forlænge den gældende overenskomst med 2 år til 1. oktober 2003. Aftalen indebar, at svindelønnen den 1. oktober 2001 steg med 6,80 kr. i timen til 101,40 kr. i timen. 1. oktober 2002 steg svindelønnen igen med 6,80 kr. i timen til 108,20 kr. i timen. I 2003 indgik Føroya Arbejdsgevarafelag/Føroya Handverksmeistarafelag og Føroya Handverkarafelag/Landsfelag Handverkaranna et forlig, der forlængede overenskomsten i to år med følgende ændringer: Lønnen steg med kr. 2,77 den 1. oktober 2003 til 110,97 og igen 1. oktober 2004 med 2,72 til kr. 113,69 om timen. Pensionen forhøjedes med 2 pct. til 4 pct. pr. 1. oktober 2003 og igen med 1,5 pct. pr. 1. oktober 2004 til 5,5 pct. Mestrenes betaling til helligdaysfonden forhøjes med 0,5 pct. til 1,5 pct. pr. 1. oktober 2004.

Føroya Arbeidarafelag, Havnar Arbejðskvinnufelag, Havnar Arbejðsmannafelag, Klaksvíkar Arbejðsmannafelag og Klaksvíkar Arbejðskvinnufelag indgik den 5. juni 2003 – efter fire ugers strejke og tre forslag til ny overenskomst fra forligsmændene - en ny 2-årig overenskomst gældende fra 1. maj 2003. Overenskomsten indebar, at grundlønnen den 1. maj 2003 steg med 4,30 kr. til 96,50 kr. i timen, og den 1. maj steg med 4,30 kr. til 100,80 kr. i timen. Omregnet i procenter svarer det til en lønfremgang på 9,3 pct. over to år. Der blev ikke ændret på pensionsbidraget. Som noget nyt blev det muligt at overføre ansættelsesperioden fra en arbejdsplads til en anden, hvis man ikke har været væk fra sit erhvervsområde i mere end 7 år.

Den 24. juni 2003 indgik Føroya Arbeidsgevarafelag og Føroya Arbeidarafelag/S&K en ny to-årig overenskomst. Lønnen er fra 1. maj 2003 forhøjes med 4,30 kr. og igen fra 1. maj 2004 med 4,30 kr. Af andre ændringer kan nævnes, at juleaften blev ændret fra at være halv fridag til hel fridag.

Føroya Arbeidsgevarafelag og fire arbejderforbund (Føroya Arbeidarafelag, Havnar Arbeidiskvinnufelag, Havnar Arbeidsmannafelag og Klaksvíkar Arbeidiskvinnufelg) indgik den 3. maj aftale om at forlænge overenskomsten i to år til 1. maj 2007 ved at efterlønnen forhøjes med 3 pct. i overenskomstperioden. Aftalen koster arbejdsgiverne 2,4 pct.. Parterne underskrev samtidig en aftale om nøddrift i opdrætsindustrien i forbindelse med strejke/lockout. Det er første gang i mange år, at parterne har indgået en aftale uden forligsmænd. Klaksvíkar Arbeidsmannafelag opsagde ikke overenskomsten.

Det offentlige arbejdsmarked

Inden for landsstyret og dets institutioner er de ansatte som hovedregel ansat i henhold til overenskomst mellem landsstyreområdet for finansansliggende og de respektive fagforeninger.

Starvsmannafelagið - funktionærernes forbund - er den største fagforening landsstyret har overenskomst med. Foreningens medlemmer er bl.a. ansat indenfor landsstyrets administration, færøske fjernsyn og radio, spiritusmonopolet, Vagt- og Bjærgningstjenesten og ved Strandfaraskip Landsins (Den offentlige Kystfart). Foreningen har 1.760 medlemmer.

Maskinmesterforeningen og Navigatorforeningens overenskomst med det offentlige omfatter de medlemmer, der arbejder indenfor Vagt- og Bjærgningstjenesten, Strandfaraskip Landsins samt maskinmestrene med arbejde på land.

Medarbejderne indenfor postvæsenet har deres egen organisation, Postfelag Føroya med ca. 350 medlemmer.

Gruppen af akademikere er organiseret i følgende organisationer:

- Føroya Verkfrøðingafelag, hvor civil-, akademi- og teknikumingeniører er organiseret. Foreningen havde pr. 1. januar 2003 143 medlemmer.
- Føroya Búskapar- og Løgfrøðingafelag, hvor offentligt ansatte med en samfundsvidenskabelig uddannelse, er organiseret. Foreningen havde pr. 1. januar 2003 140 medlemmer.
- Føroya Byggifrøðingafelag, hvor bygningskonstruktører er organiseret. Foreningen havde pr. 1. januar 2003 60 medlemmer.
- Føroya Magistarafelag, der organiserer akademisk uddannede, som ikke er organiseret i en af ovennævnte foreninger. Foreningen havde pr. 1. januar 2003 113 medlemmer.

- Arkitektafelag Føroya, der organiserer arkitekterne, havde pr. 1. januar 2003 38 medlemmer.

De færøske tjenestemandsløve er opbygget på samme måde som de danske fra 1969. Ændringer i tjenestemandenes løn- og ansættelsesvilkår foretages ved aftale, dels med tjenestemandsföreningen, dels med Føroya Pedagogfelag (pædagogernes fagforening), dels med Føroya Lærarafelag (folkeskolelærernes fagforening) og dels Felagið Føroyskir Sjúkrarøktarfrøðingar (sygeplejerskernes fagforening). I tjenestemandsföreningen, der pr. 1. januar 2003 havde 100 medlemmer, er chefer indenfor det offentlige, toldere samt en del andre med centrale opgaver organiseret. I forbindelse med udlægningen af særfor sorgen på Færøerne i 1988 fik de ansatte statstjenestemænd tilbud om at blive færøske tjenestemænd. Pædagogerne indenfor særfor sorgen på Færøerne er også efterfølgende blevet tjenestemandsansat. Føroya Pedagogfelag, der pr. 1. januar 2003 havde 1.150 medlemmer, heraf er ca. 100 tjenestemænd, har forhandlingsretten for denne gruppe.

Føroya Heimahjálparafelag (hjemmehjælperforeningen), som er et særforbund indenfor Føroya Arbeiðarafelag, indgik i 1990 overenskomst med landsstyret. Hjemmehjælperne havde fra hjemmehjælperordningens indførelse i 1976 og frem til 1990 været aflønnet i henhold til overenskomst mellem Føroya Arbeiðarafelag (arbejdernes forening) og Føroya Arbeiðsgevarafelag (arbejdsgiverforeningen) med enkelte ændringer. Foreningen havde pr. 31. december 2002 ca. 450 medlemmer.

Da bloktilskudsordningen blev indført i 1988, medførte dette, at områder, som tidligere helt eller delvis havde været finansieret med refusion fra staten blev overført til hjemmestyret. På denne baggrund indgik landsstyret efterfølgende overenskomster for flere områder, der hidtil var blevet aflønnet i henhold til danske overenskomster.

Indenfor sundhedsvæsenet indgik landsstyret overenskomst med Felagið Føroyskir Sjúkrarøktarfrøðingar (sygeplejerskeforeningen), der pr. 1. januar 2003 havde 825 medlemmer, Ergoterapeutforeningen (34 medlemmer), Fysioterapeutforeningen (54 medlemmer), bioanalytikere (35 medlemmer), økonomaer (38 medlemmer), plejere (300 medlemmer) og yngre læger (23 medlemmer). Landsstyret havde tidligere indgået overenskomst med Ljósmøðrafelag Føroya (jordemødrene), der pr. 1. januar 2003 havde 25 medlemmer. I forbindelse med overenskomsterne har nogle foreninger bevaret deres tilknytning til de tilsvarende danske organisationer.

Indenfor socialvæsenet blev - udover ovennævnte tjenestemandsguppe - i samme periode indgået overenskomster med Føroya Pedagogfelag for pædagoger ansat indenfor forsorgs- og børneforsorgslovens område. Dette omfatter pædagoger og medhjælpere på døgn- og daginstitutioner for børn og unge samt personer med psykiske eller fysiske handicaps.

Indenfor undervisningsvæsenet er i 1992 indgået overenskomst med lærere på tekniske skoler. Disse var tidligere aflønnet efter den danske overenskomst.

Lærere i folkeskolen var indtil 1. juli 1997 tjenestemandsansat i henhold til lov om tjenestemænd m.fl. i folkeskolen på Færøerne. Fra 1. juli 1997 er de ansat efter den færøske tjenestemandsløvslov. Føroya Lærarafelag havde pr. 1. januar 2003 930 medlemmer (inkl. pensionerede og hvilende medlemmer). I maj 1997 vedtog Lagtinget, at disse tjenestemænd pr. 1. juli 1997 ville overgå til ansættelse som tjenestemænd under Færøernes hjemmestyre. Pensionering før 1. juli 1997 vil ske efter den danske tjenestemandspensionslov, mens senere pensionering vil ske efter den færøske tjenestemandspensionslovgivning. Der var maj 2002 365 tjenestemandsansatte folkeskolelærere. Nye folkeskolelærere ansættes som overenskomstansatte.

Yrkisfelag Studentaskúla og HF-lærara Føroya (Gymnasielærernes forening) organiserer lærere på gymnasier og HF-kurser. Foreningen havde pr. 1. januar 2003 110 medlemmer.

De kommunale tjenestemænd og funktionærers arbejds- og lønforhold aftales med de enkelte kommuner. For funktionærernes vedkommende er vilkårene som hovedregel i overensstemmelse med aftalen mellem landsstyret og Starvsmannafelagið. Der findes faglige foreninger for kommunalt ansatte i Tórshavn og Klaksvík.

Personalet ved statsinstitutionerne på Færøerne er lønnet efter overenskomster og aftaler indgået mellem Finansministeriet i Danmark og danske faglige organisationer. Pr. 1. januar 2003 udgør dette personale 336 personer. Her har Handels- og Kontorfunktionærernes fagforbund (HK) oprettet en særlig afdeling, HK-Føroya Deild med 59 medlemmer. Den omstændighed, at arbejdsmarkedsforhold er et færøsk særanliggende, indebærer imidlertid, at statsansatte på Færøerne ikke er omfattet af dansk arbejdsmarkedslovgivning - herunder love om forlængelse af overenskomster og aftaler på det danske arbejdsmarked.

Ved overenskomstforhandlingerne i foråret 1999 var der på forhånd lagt op til hårde forhandlinger mellem først og fremmest funktionærforbundet og landsstyreområdet for finansanliggender. Funktionærforbundet spillede ud med krav om lønstigninger på 60 pct., modsat landsstyreområdet for finansanliggender der højst ville give 2 pct. som generel lønstigning. Samtidig med at forhandlingerne mellem de nævnte parter foregik, indgik funktionærforbundet og Føroya Tele overenskomst, hvor resultatet var en samlet stigning på 9,35 pct., heraf var 5 pct. umiddelbare lønstigninger (den resterende del indeholdt bl.a. afskaffelse af karensdag og omklassificeringer). Overenskomsten mellem funktionærforbundet og Føroya Tele var interessant, fordi det som det første resultat lagde linien for de fremtidige forhandlinger på andre områder, samt at Føroya Tele selvstændigt forhandlede overenskomst for første gang siden privatiseringen.

Efter at funktionærforbundet havde strejket i 23 dage, med jævnlige sympatistrejker fra flere andre forbund, lykkedes det den 9. april 1999 at nå et resultat, der giver en samlet forhøjelse på 6,5 pct. (over 2 år), hvoraf 6 pct. er en egentlig lønstigning. Strejken lammede i hele perioden bl.a. færgeruterne mellem øerne, rengøring på sygehusene, de fleste offentlige kontorer og spiritusmonopolet.

Medvirkende til løsningen var bl.a. andet, at en række andre forbund i offentligt regi, indgik overenskomster under strejken, heriblandt en række forbund indenfor sygehusvæsenet. Disse overenskomster gav en lønstigning på mellem 6 og 7 pct. I aftalen med funktionærforbundet blev det aftalt, at de to karenstage skulle afskaffes for alle ved lov og opbygning af en efterlønsordning. Forslaget om afskaffelse af karenstage er vedtaget af Lagtinget.

Funktionærforbundet og landsstyreområdet for finansansliggende indgik i september 2003 en ny overenskomst, der er gældende fra 1. oktober 2003 til 1. oktober 2005. Overenskomsten indeholder, udover lønstigninger på 5,8 pct. over 2 år, og forhøjelse af pensionsbidraget med 2 pct. i samme periode, også en særlig ferieuge og aftale om kompetenceudvikling. Desuden er arbejdstiden nedsat til 39 timer om ugen. Alt i alt er rammen 9 pct. over 2 år.

Overenskomsten mellem funktionærforbundet, der som nævnt er det største forbund på det offentlige arbejdsmarked, og finansforbundet har lagt linien for de senere indgåede overenskomster indenfor det offentlige område. Alle disse overenskomster lønstigninger (inkl. pensionsbidrag, særlig ferieuge etc.) på omkring 9 pct. over 2 år.

Generelle arbejdsmarkedsordninger

Arbejdstiden er fastsat ved lagtingslov, og den ugentlige normalarbejdstid har siden 1. januar 1980 været fastsat til 40 timer. Den færøske ferielov fra 1986 sikrer alle lønmodtagere - der ikke i forvejen er sikret ferierettigheder i samme omfang - ret til ferie og feriegodtgørelse efter lovens bestemmelser. Tjenestemænd og fiskere kommer ikke under ferieloven.

Fra 1986/87 blev ferien forlænget gradvist med 2 dage om året, således at den fra og med 1988/89 udgjorde 5 uger. Samtidig blev feriegodtgørelsen forhøjet til 12 pct. for personer, som ikke har ret til løn under ferie. Fra 1. april 1993 blev ferien nedsat fra 30 dage til 26 dage, og feriegodtgørelsen nedsat til 10,25 pct. Samtidig blev der indført to karenstage ved sygdom. I forbindelse med overenskomstforhandlingerne på det offentlige område i foråret 1995 opnåedes - fordelt over 1996 og 1997 - ret til yderligere 3 feriedage, således at antallet af feriedage kom op på 29. Forinden der opstod egentlig konflikt på det private arbejdsmarked i forbindelse med overenskomstforhandlingerne i foråret 1996, vedtog Lagtinget den 10. maj 1996 et forslag fremsat af to lagtingsmedlemmer

(Arbejdersammenslutningen og Centerpartiet) om ændring af ferieloven, således at man vendte tilbage til ordningerne før lovændringen i 1993. Hermed blev ordningen med to karensdage ophævet.

Dyrtidsregulering af lønninger blev afskaffet ved en lagtingslov i 1990. I 1988 er der etableret en garantifond for færøske lønmodtagere, der garanterer løn m.v. i tilfælde af arbejdsgivers konkurs, død eller virksomhedens ophør. Til finansiering af fonden har der været opkrævet bidrag hos færøske arbejdsgivere på 1,5 promille af lønsummen. Bidraget er ved bekendtgørelse sat til 0 promille fra 1. januar 2003, da man har vurderet, at fonden er velkonsolideret.

Den 1. august 1992 startedes udbetalingerne for første gang nogensinde fra en generel færøsk arbejdsløshedsforsikring - ALS-ordningen. Ordningen administreres af en bestyrelse sammensat af repræsentanter for arbejdsmarkedets parter, der er valgt af landsstyremanden i arbejdsmarkedsspørgsmål for en 4-årig periode.

Alle arbejdsgivere, der udbetaler lønindkomst, og lønmodtagere, der er mellem 16 og 67 år og fuldt skattepligtige på Færøerne, betaler hver 1 pct. af den udbetalte eller modtagne løn til forsikringsordningen. Selvstændige kan tegne forsikring.

For lønmodtagere, der er tilknyttet fiskeindustrien på land, har der siden starten været en speciel ordning i forbindelse med udbetaling af understøttelsen.

Arbejdsløshedsordningen omfatter også et arbejdsanvisningssystem, og her betragtes hele landet som ét anvisningsområde, og der anvises arbejdsmuligheder uden hensyntagen til faggrænser, dvs. at den arbejdsløse skal kunne påtage sig ethvert arbejde som vedkommende har faglig kompetence til.

I efteråret 1993 indgik landsstyret og den danske regering en aftale om, at færøske lønmodtagere kan overføre anciennitet fra den færøske arbejdsløshedsforsikringsordning til de danske A-kasser og vice versa.

Udbetalingsperioderne er præciseret og fastsat til 5 år, dog således at retten til udbetaling bortfalder, når der er modtaget arbejdsløshedsunderstøttelse i 798 dage - eller ca. 3 år og 2 måneder - i den seneste 5-års periode. Ny udbetalingsperiode kan ikke opnås før end udløbet af en periode på 24 måneder. Den årlige udbetaling er 70 pct. af vedkommendes indtægtsgrundlag, som er A-indkomsten de seneste 12 måneder før stadfæstet ret til dagpenge. Den højeste udbetaling af understøttelse er svarende til 70 pct. af en arbejderløn. En fuldtidsarbejdløs kan maksimalt få udbetalt kr. 569,76 pr. dag, med virkning fra den 3. januar 2005.

Generelt kan siges, at arbejdsløshedsprocenten på Færøerne har været meget lav de senere år. Dog er der nu sket en stigning i arbejdsløsheden, og var arbejdsløshedsprocenten i foråret 2005 godt 4 pct., iberegnet modtagere af ydelser fra Almannastovan.

Lagtinget vedtog i april 2001 lagtingslov nr. 48 fra 3. april 2001 om barselsordning, med efterfølgende lovændringer, senest i maj 2004. Loven fastlægger reglerne for lønkomensation i forbindelse med barsel for det færøske arbejdsmarked.

I hovedtræk kan siges om barselsordningen, at kvindelige lønmodtagere har ret til barselsorlov 4 uger før fødslen. Såfremt der er sundhedsfare for mor og barn, har kvinden ret til barselsorlov 8 uger før fødslen. Efter fødslen har lønmodtagende forældre ret til sammenlagt 24 ugers barsel. Faderen har ret til 10 uger af disse 24 ugers barsel. Disse uger kan kun tages fra 14. til 24. uge. Derudover har faderen ret til orlov i 2 uger indenfor de første 14 uger efter fødslen.

Beregningsgrundlaget for barselspenge er den gennemsnitlige månedlige indtægt de seneste 12 måneder før barselsfraværet. Barselspengene er 100 pct. af beregningsgrundlaget, dog maksimalt 25.000 kr. om måneden. 12 pct. af barselspengene bliver betalt som feriegodtgørelse.

Pr. 1. januar 2003 trådte den ændring i kraft, at barselsorloven blev forlænget fra 24 til 52 uger efter fødsel; dog således at der ikke er nogen lønkomensation for perioden efter 24 uger. Forældre kan frit vælge hvem af dem, der tager orlov efter den 14. uge.

Ansøgning om barselsudbetaling skal sendes til Barselsordningen inden 6 måneder efter fødslen. Såfremt dette ikke bliver gjort, bortfalder barselsudbetalingen.

Lovgivningen om dagpenge ved sygdom sikrer i en række tilfælde lønmodtagere på Færøerne ret til dagpenge m.v. ud over den periode, hvor de i henhold til overenskomst/aftale har ret til fuld løn under fravær på grund af sygdom. Lagtinget har april 2003 vedtaget, at arbejdsgiverne skal betale for de to første sygedage. Ordningen administreres af Almannastovan (Socialforvaltningen).

Lagtinget vedtog i april 1991 en lov om etablering af en arbejdsmarkedspensionsfond. Loven trådte i kraft den 1. januar 1992. Lovens formål er at sikre alle personer, der er fyldt/fylder 67 år, og som har fast bopæl på Færøerne, ret til arbejdsmarkedspension.

Arbejdsmarkedspensionsfondens midler skal tilvejebringes ved, at alle lønmodtagere årligt indbetaler 1/2 pct. af årets A og B-indkomst, og at alle arbejdsgivere tilsvarende indbetaler et bidrag på 1/2 pct. af de udbetalte A-indkomster. Også selvstændige er pålagt at indbetale et bidrag på 1/2 pct. af de skattepligtige indkomster. Udbetalingen i 2005 er 910 kr. til alle, der er fyldt 67 år og bosiddende på Færøerne. Beløbet er skattepligtigt.

Ud over de omtalte generelle arbejdsmarkedsordninger findes bl.a. lovgivning om lærlingeforhold og om funktionærer. Lagtingslov om arbejdsmiljø blev endelig vedtaget af Lagtinget i maj 2000, efter at lovforslag flere gange havde været fremlagt i Lagtinget, men hver gang var blevet nedstemt.

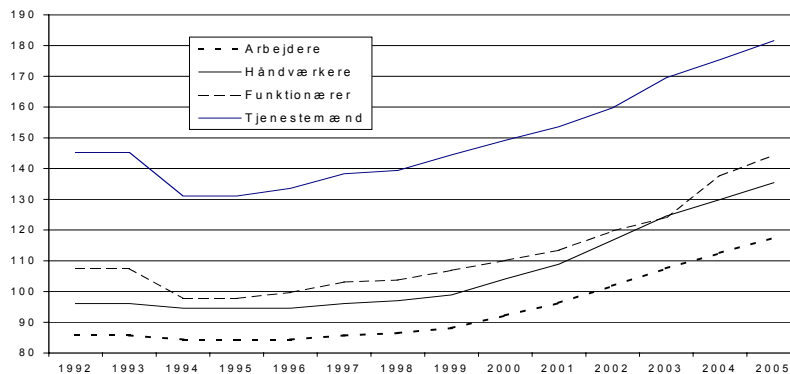
I lighed med de andre nordiske lande er der på Færøerne et offentligt reguleret arbejdstilsyn. Arbejdstilsynet er reguleret som særanliggende via lagtingslov.

4.11. Lønninger og Priser

Lønninger

Udviklingen i de overenskomstmæssige tariflønninger siden 1992 for typiske lønmodtagergrupper på det færøske arbejdsmarked er vist i figur 4.8.

Figur 4.8. Overenskomstaftalte timeløn¹⁾ pr. 1. januar 1992 – 2005

¹⁾ Timelønnen inkl. feriepenge, pension m.m.

Kilde: Hagstova Føroya.

Der er for arbejdere taget udgangspunkt i en gennemsnitsløn (inkl. feriepenge, pension m.m.) for arbejdere som angivet i overenskomst (pkt. 1.a) mellem Føroya Arbejdarafelag og Føroya Arbejdsgevarafelag. Januar 2005 udgør lønnen pr. time 117,55 kr.

For håndværkere er der taget udgangspunkt overenskomstens 9. lønramme, 14 løntrin og uden feriepenge og pensionsbidrag. Lønnen udgør januar 2005 135,39 kr. pr. time.

For funktionærer er timelønnen januar 2005 på 144,41 kr. Tjenestemændenes timeløn udgør januar 2005 181,58 kr. pr. time.

Priser

Selv om Færøerne er en del af det danske valutaområde, varierer priserne på Færøerne fra danske priser. Årsagen hertil er bl.a. tilskuds- og afgiftspolitikken samt fragtomkostningerne (både eksterne og interne).

Et ved lagtingslov af 1992 nedsat prisråd blev aftaget i juni 1997. Med vedtagelsen af lagtingslov om konkurrence blev det afløst af et konkurrenceråd. Konkurrencerådet består af 5 medlemmer udpeget af landsstyremanden for erhvervsanliggender. Formålet med loven er at fremme konkurrence i produktion og handel ved at skabe mest mulig gennemsigtighed vedrørende konkurrenceforholdene. Med henblik på at fremme konkurrence eller skabe gennemsigtighed i prisforholdene kan konkurrencerådet for en periode i op til 2 år pålægge en virksomhed at oplyse om priser, avancer, handelsbetingelser m.m. Loven indeholder endvidere bestemmelser om prismærkninger og dokumentation om prisfastsættelse m.m. Hvis konkurrencerådet er af den opfattelse, at der er tale om skadelig begrænsning af konkurrenceforholdene, og dette ikke kan løses ved forhandling, kan rådet for en periode på op til et år ad gangen fastsætte maksimums-/minimumspriser eller kræve dokumentation for udregning af priser eller avancer.

Fra 1. januar 1997 har Færøernes Statistik (Hagstovan) formelt overtaget pristalsberegninger fra Prisrådet.

Den 1. april 2001 overgik man til et nyt forbrugerpristal. Det nye forbrugerpristal er baseret på en ny undersøgelse af husholdningernes samlede forbrug for 1998. Det gamle forbrugerpristal var baseret på en undersøgelse i 1971 og 1972 af 47 husstande (med 2-8 børn) forbrug og var først og fremmest tiltænkt at skulle vise prisudviklingen for en afgrænset del af de færøske husholdninger (en lønmodtager-børnefamilie), da det oprindeligt var hensigten at anvende forbrugerpristallet til pristalsregulering af lønninger, hvor især børnefamilierne skulle sikres.

Det nye forbrugerpristal skal først og fremmest vise prisudviklingen på Færøerne for varer og tjenester i helhed for en gennemsnitshusholdning og ikke for en bestemt samfundsgruppe eller husholdningstype. Det viste sig, at der har været en væsentlig forskydning i husholdningernes forbrugssammensætningen i de 26 år, der har været mellem de to undersøgelser af forbrugssammensætningen. Hvor godt 52 pct. af en husholdnings forbrug i 1972 gik til fødevarer og beklædning, så er den andel kun 27 pct. i 1998. Desuden indgår der i det nye forbrugerpristal nogle varer og tjenester, som slet ikke blev udbudt eller efterspurgt i 1992.

Da det nye forbrugerpristal er opgjort på en anden måde end det forrige forbrugerpristal og med et helt andet formål er det ikke muligt umiddelbart at sammenligne prisudviklingen før og efter 1. april 2001. Det nye forbrugerpristal i tabel 4.16 kan derfor ikke sammenlignes med forbrugerpristallet fra udgaver af rigsombudsmandens beretning fra før 2002.

Tabel 4.16. Forbrugerpristallet 2. kvartal 2001 - 2. kvartal 2005 (1. kvartal 2001 = 100)

	Sammenejningsfaktor 1998	2001	2002	2003	2004	2005
		2. kvt.	2. kvt.	2. kvt.	2. kvt.	2. kvt.
I alt	100,0	100,5	100,5	102,0	102,2	103,9
Fødevarer	21,3	101,3	103,4	103,5	104,0	104,8
Vin, øl, spiritus og tobak	5,9	100,0	100,2	101,0	101,6	110,4
Beklædning og fodtøj	5,4	99,9	101,4	99,9	98,0	92,5
Bolig	20,2	100,8	93,8	95,1	93,9	98,0
Boligudstyr, hush.tjenester	6,0	100,6	102,3	102,4	102,2	101,2
Sundhed	2,8	100,0	102,4	108,4	112,0	112,9
Transport	13,1	99,7	99,9	105,4	107,6	110,8
Kommunikation	4,6	94,8	92,8	91,0	87,1	87,6
Fritid og kultur	11,9	102,0	105,7	107,9	107,5	107,1
Uddannelse	0,1	100,0	104,1	100,3	94,8	101,2
Hotel og restauration	3,6	102,6	106,4	108,1	111,5	113,0
Andre varer og tjenester	5,3	100,4	103,7	105,5	107,2	108,7

Kilde: Hagstova Føroya

Det fremgår af tabel 4.15, at forbrugerpristallet, efter at have været uændret fra 2. kvartal 2001 til 2. kvartal 2002, steg med 1,5 pct. fra 2. kvartal 2002 til 2. kvartal 2003 og derefter forblev næsten uændret det frem til 2. kvartal 2004.

Det seneste år er forbrugerpristallet igen steget, denne gang med 1,7 pct. Det er primært stigende udgifter til vin, øl, spiritus og tobak, transport og bolig, der har været med til at trække pristallet op det seneste år. Gruppen boligudgifter er sammensat af husleje, renteudgifter på boliglån, vedligeholdelse samt elektricitet og varme, og her har det især været stigende udgifter til boligopvarmning som følge af stigende oliepriser, der har bidraget til det stigende forbrugerpristal. Afgiften på tobak blev væsentlig forhøjet i 2004, hvilket slår igennem på pristallet for gruppen vin, øl, spiritus og tobak.

5. ØKONOMI

5.1. Aktuelle økonomiske forhold

Den færøske økonomi har nu oplevet tre år med svigtende økonomiske konjunkturer. Tilbagegang for fiskerierhvervet og opdrætserhvervet har siden slutningen af 2002 givet sig udslag i tre år med økonomisk afmatning og negativ vækst. Med den aktuelle udvikling i fiskeriet, opdrætserhvervet, eksporten og lønudbetalingerne er der ikke noget der tyder på, at den økonomiske udvikling vender i 2005.

De svækkede økonomiske konjunkturer afspejler sig i eksporten og importen. Eksporten begyndte så småt at falde i 2002 efter at være steget med ca. 15 pct. årligt i perioden 1998-2001. For 2003 og 2004 har eksporten vist en stærk tilbagegang – over to år er eksporten, eksklusiv skibe og fly, reduceret med næsten 17 pct. Den negative udvikling ser ud til at fortsætte i 2005, hvor der for årets første fem måneder har været et fald i eksporten på næsten 8 pct. i forhold til samme periode året før. Den økonomiske afmatning slå nu også igennem på importen. Importen, eksklusiv skibe og fly, faldt med 4,5 pct. fra 2003 til 2004.

Handelsbalancen har de seneste to år udvist et underskud. I 2003 var underskuddet over 900 mio. kr., hvilket især kan tilskrives anskaffelsen af en ny passagerfærge til over 700 mio. kr. For 2004 endte handelsbalancen ud med at vise et underskud på 70 mio. kr.

Den senest foreliggende opgørelse fra Færøernes Statistik over betalingsbalancen for Færøerne, der dækker perioden 1998-2003, viser, at der har været årlige overskud på mellem godt 1,0 og 1,5 mia. kr. til og med 2002. I 2003, der er det seneste år med en opgørelse over betalingsbalancen, vendte billedet markant med et underskud på betalingsbalancen på knap 100 mio. kr. Fra 2001 til 2003 er betalingsbalancen forringet med over 1,6 mia. kr. En af forklaringerne på denne udvikling er mindre overførsler fra udlandet som følge af reduktionen af bloktilskuddet fra 1. januar 2002. Den 21. december 2001 indgik den danske regering og landsstyret aftale om, at hjemmestyret overtog sagsområderne den offentlige forsyng og skolevæsenet som særanliggende pr. 1. januar 2002. Bloktilskuddet blev i overensstemmelse hermed reduceret med i alt 366,4 mio. kr. En anden forklaring er det store underskud på handelsbalancen i 2003, bl.a. som følge af anskaffelsen af en passagerfærge til 700 mio. kr.

Den nævnte reduktionen af bloktilskuddet og de dårligere økonomiske konjunkturer viser sig også i landskasseregnskaberne. Hvor landskasseregnskabet i perioden 1999-2001 udviste årlige overskud i størrelsesorden 600-700 mio. kr. er resultatet gradvis blevet

Som det ses af tabellen, var der i perioden 1999-2002 tale om en betydelig økonomisk vækst. Den gennemsnitlige årlige realvækst for perioden skønnes til ca. 6 pct.

Den kraftige økonomiske vækst, der har kendetegnet færøsk økonomi siden midten af 1990'erne, aftog så småt i sidste halvdel af 2002 og vendte til økonomisk tilbagegang i 2003 med et fald i BNP i løbende priser på 2,7 pct.

Da der ved afslutningen af beretningen ikke forelå noget nationalregnskab for 2004, må mere aktuelle vurderinger af aktiviteten i den færøske økonomi ske med udgangspunkt i andre konjunkturindikatorer. Her er udviklingen i lønudbetalingerne den bedste indikator.

De samlede lønudbetalinger steg kun 1,0 pct. fra 2003 til 2004, hvilket er en anelse mere end året før, hvor stigningen var 0,4 pct. Den samlede stigning i lønudbetalingerne dækker over store variationer mellem erhvervssektorerne. For fiskeri- og opdrætserhvervet var der således tale om et fortsat markant fald i lønudbetalingerne i 2004 i forhold til de to foregående år, hvorimod lønningerne indenfor den offentlige sektor steg betydeligt og indenfor serviceerhvervene lidt mindre. For mere om udviklingen i lønudbetalinger indenfor de enkelte erhvervssektorer henvises til denne beretnings afsnit 4.1.

Eksporten (ekskl. skibe og fly) faldt i samme periode med 7,8 pct., jf. senere i dette afsnit, hvilket skyldes et fald i eksportværdien af fisk og fiskeprodukter.

De samlede lønudbetalinger for de første seks måneder af 2005 viser en mindre fremgang. I 2005 er de samlede lønudbetalinger for de første seks måneder 1,6 pct. højere end i samme periode året før. For fiskeriet, og ikke mindst for opdrætserhvervet, er der for de første seks måneder af 2005 fortsat tale om et fald i lønudbetalingerne. For fiskeriet er der tale om et fald på knap 7 pct. og for opdrætserhvervet et fald på knap 29 pct. i forhold til foregående år. Stigningen i de samlede lønudbetalinger kan især forklares ved stigninger i lønudbetalingerne indenfor transporterhvervet, private serviceerhverv og den offentlige sektor.

Som et mål for de forskellige sektors/erhvervs bidrag til samfundsøkonomien benyttes bruttofaktorindkomsten (BFI). BFI beregnes som bruttonationalproduktet med tillæg af pristilskud, men med fradrag af afgifter på varer og tjenesteydelser.

Tidligere estimerede opgørelser af BFI opdelt på erhverv har vist, at fiskerierhvervet som ventet har stor samfundsøkonomiske betydning, idet knap 30 pct. af BFI i perioden 1998 - 2002 har hidrørt fra fiskeri, fiskeopdræt og fiskeindustri. Den samfundsøkonomiske betydning forstærkes af, at produktionen i disse erhverv er bærende for det færøske samfunds eksportindtjening.

BFI i årene 1999 - 2003 fordelt på erhverv fremgår af tabel 5.2. på næste side.

Tabel 5.2. Færøernes bruttofaktoriindkomst (BFI), fordelt efter sektorer 1999 - 2003

	1999	2000	2001	2002	2003
	- mio. kr. -				
Ikke-finansielle selskaber	4.230	4.723	5.410	5.491	4.979
Finansielle selskaber	267	316	358	357	427
Offentlig forvaltning og service	1.403	1.507	1.654	1.816	1.943
Husholdninger samt NPISH ¹⁾	1.209	1.319	1.402	1.470	1.489
Indirekte målte finansielle formidlingstjenester	-313	-341	-356	-363	-396
BFI i alt	6.795	7.524	8.468	8.772	8.442

¹⁾NPISH: Non-profit institutioner rettet mod husholdninger

Kilde: Hagstova Føroya

Private og offentlige tjenesteydelsers andel af BFI har i samme periode været opgjort til omkring 60 pct. og industrisektorens andel til ca. 10 pct.

5.3. Udenrigsøkonomi

Færøernes handels- og valutapolitiske stilling

Færøerne deltager på grund af landets størrelse, beliggenhed og særlige erhvervsstruktur i meget høj grad i den internationale arbejdsdeling. Med begrænsede indenlandske produktionsmuligheder er Færøerne henvist til at importere hovedparten af de nødvendige forbrugsgoder og kapitalgoder. Denne import finansieres ved eksport, navnlig af fisk og fiskeprodukter.

Økonomiens relative eksportafhængighed - eller åbenhed - fremgår bl.a. af, at eksporten af varer og tjenester de senere år har udgjort op mod 45 pct. af det færøske bruttonationalprodukt. I 2003 faldt eksportens andel af BNP dog til 40 pct., jf. også tabel 5.3.

Sagsområderne "import og eksport" samt "direkte og indirekte skatter" er overtaget som færøske særanligger. Dette betyder bl.a., at Færøerne er et selvstændigt toldområde med egne regler om told (indførselsafgifter), indførselskontrol m.v. De øvrige dele af

rigsfællesskabet (Danmark og Grønland) er således i handelsmæssig sammenhæng at betragte som udland.

Hjemmestyreordningen indebærer, at Færøerne selv kan fastsætte regler for en række økonomiske områder, såsom erhvervs politik, skatte- og afgiftspolitik samt import og eksport.

Færøerne er omfattet af bl.a. Danmarks medlemskab af FN og af OECD. Siden 1952 har Færøerne desuden været omfattet af Danmarks GATT-forpligtelser (i det omfang, der ikke er taget konkrete forbehold), og fra 1. januar 1995 er Færøerne tillige omfattet af WTO-aftalen.

Færøerne udgør en del af det danske valutaområde, men har egne pengesedler, der er det lovlige betalingsmiddel på øerne. Møntenheden på Færøerne er ”króna”. Med lov nr. 248 fra 12. april 1949 om pengesedler m.v. på Færøerne er værdiforholdet mellem den færøske króna og den danske krone fastlåst til 1:1.

Der eksisterer ikke restriktioner i forbindelse med ind- eller udførsel af færøsk eller anden valuta.

Færøerne og europæisk integration

Danmarks indtræden i De Europæiske Fællesskaber (EF) den 1. januar 1973 omfattede i henhold til tiltrædelsestraktaten ikke Færøerne. Dog kunne Danmark, i en treårig periode, det vil sige indtil udgangen af 1975, afgive en erklæring om, at Færøerne skulle være omfattet.

På baggrund af en enstemmig lagtingsbeslutning meddelte Færøernes landsstyre imidlertid i foråret 1974, at man ikke ønskede færøsk medlemskab af EF. Herefter blev der forhandlet et handelsarrangement, der trådte i kraft den 1. september 1974.

Danmarks indtræden i EF betød bl.a., at Færøerne sammen med Danmark udtrådte af det europæiske frihandelsområde, EFTA.

I 1988 tog EF-kommissionen initiativ til en revision af handelsarrangementet af 1974, bl.a. i lys af indførelsen af EF's indre marked. Som led heri blev et tidligere system med fiskale importafgifter i 1992 afløst af en færøsk toldlovgivning med respekt for GATT-forpligtelserne, samt ikke-diskriminatoriske omsætningsskatter. Efter denne told- og afgiftsreform havde Færøerne samme udgangspunkt som europæiske lande i øvrigt for at kunne indgå i et netværk af aftaler til sikring af øget frihandel mellem Færøerne og resten af Europa.

Der blev indgået en bilateral aftale mellem Færøerne/Danmark og EF om delvis frihandel mellem Færøerne og EF, der trådte i kraft den 1. januar 1992. Denne aftale blev set som en del af en bredere løsning, der omfattede Færøernes samhandel med det samlede EF og EFTA-område. Der blev de følgende par år indgået frihandelsaftaler med EFTA-landene Island, Norge, Sverige og Finland, Schweiz og Østrig.

Med Sveriges og Finlands indmeldelse i EF pr. 1. januar 1995 blev frihandelsaftalerne med disse lande ophævet, og der blev undertegnet en ny handelsaftale mellem det udvidede EF og Danmark/Færøerne den 6. december 1996, der trådte i kraft 1. januar 1997. I 1999 skete ved en ændring i handelsaftalens Protokol 1 en liberalisering af Færøernes adgang til toldfri eksport af fiskeprodukter til EF.

Handelsaftalen mellem EF og Danmark/Færøerne

Aftalen af 2. december 1991 mellem på den ene side Danmarks regering og Færøernes landsstyre og på den anden side EF, som ændret ved aftalen af 6. december 1996, regulerer samhandelen mellem Færøerne og EF (inkl. Danmark).

Aftalens indhold er modelleret efter de frihandelsaftaler, som EF indgik med EFTA-landene i første halvdel af 70'erne, og den blev anmeldt til GATT som en frihandelsaftale.

EF på den ene side og Færøerne på den anden side har i henhold til aftalen afskaffet al told- og afgiftsmæssig diskrimination af hinandens varer, dog med en række undtagelser.

I henhold til aftalen giver Færøerne EF toldfrihed for alle varer, dvs. både industri-, landbrugs- og fiskerivarer, med undtagelse af et meget snævert varesortiment, nemlig mælkeprodukter og fårekød. Færøske industrivarer kommer toldfrit ind i EF. Derimod har Færøerne ikke opnået fuld og ubegrænset toldfrihed i EF for alle fiskeprodukter. Der er i Protokol 1 til aftalen opregnet en 'positivliste' over produkter, hvor Færøerne hidtil havde kunnet påvise at have haft eksport, og som opnåede toldfrihed. For adskillige af disse varer blev toldfriheden imidlertid i 1991-aftalen begrænset af kvoter og referencelofter, hovedsageligt beregnet på basis af EF's import fra Færøerne i en given periode. De kvotebelagte varer belægges med MFN-told, når kvoten nås. Der er gradvis sket en opblødning heri, navnlig ved en ændring i Protokol 1 i 1999, hvorved alle lofter og flere kvoter blev ophævet, så man nu tilnærmelsesvis har opnået frihandel på fiskeriområdet. Dog refterer fortsat enkelte kvoter på varer af relativ stor betydning for færøsk eksport.

Aftalen med EF indeholder alle de for frihandelsaftaler sædvanlige bestemmelser om oprindelsesregler, sikkerhedsklausuler og konkurrenceregler. En 'Blandet Komité' med deltagelse af de involverede parter overvåger aftalens anvendelse.

I aftalen med Danmark/Færøerne har EF ikke fået fiskerikoncessioner som modydelse for toldfrihed for fiskeprodukter, hvilket skal ses i lyset af Færøernes specielle forhold. I præambelen til aftalen henvises der dog til parternes hensigt om at opretholde den gældende aftale om gensidigt fiskeri på et tilfredsstillende niveau, hvilket hidtil også har været anset for værende i Færøernes interesse.

Aftalen rummer en generel udviklingsklausul, en specifik udviklingsklausul vedrørende færøske fiskeprodukters toldfri adgang til EF, i takt med udviklingen i varesortimentet, ligesom der er en fælles erklæring om, at såfremt en af parterne giver EFTA fordele, der er mere gunstige, vil man positivt overveje at udstrække dem til modparten.

Revisionen i 1999 af Protokol 1 vedrørende told på fiskevarer medførte følgende handelsliberaliseringer:

- referenceprissystemet blev ophævet,
- fuld toldfrihed for laks og lakseprodukter,
- de 12 vejledende lofter samt statistikkontrol blev ophævet, således at handelen med fiskevarer omfattet deraf blev liberaliseret.

Disse ændringer fik stor betydning for en betydelig del af Færøernes eksport til EF og indebærer, at 98 pct. af eksporten nu foregår på frihandelsbasis.

Der er dog stadigvæk to, for Færøerne væsentlige, varekategorier, hvor toldfriheden i EF fortsat er omfattet af kvoter: pillede rejer og fiskefoder. Endvidere er selve princippet med en 'positivliste' over toldfrie varer en hæmsko for markedsføringen i EU af nye færøske fiskebaserede varer, såfremt de ikke er omfattet af listen. At få listen udvidet med nye varer kan være en tidkrævende proces.

En af årsagerne til de i 1999 indførte ændringer var en generel vurdering af, at de tidligere begrænsninger i toldfriheden for fiskevarer stred mod intentionerne i WTOs bestemmelser om frihandel.

Aftalen indeholder en beskyttelsesklausul, som træder i kraft ved markedsforstyrrelser hos en af aftalens parter. Det er således muligt at indføre midlertidige beskyttelsesforanstaltninger for den ene parts egne produkter, ligeledes kan parterne indføre anti-dumpingforanstaltninger mod modpartens produkter. Dette har i de sidste par år fået praktisk betydning. I 2002-2003 blev færøske lakseeksportører udsat for en anti-dumpingundersøgelse, der resulterede i frifindelse, medens en tilsvarende undersøgelse af ørredeksportørerne i 2003 medførte, at EU indførte anti-dumpingafgifter på færøsk opdrættet ørred. EU tog endvidere i begyndelsen af 2004 skridt til overvejelser over indførelse af beskyttelsesforanstaltninger ('safeguard measures') for import af opdrætsslaks. En EU-forordning om beskyttelsesforanstaltninger, der fra 15. august 2004

indførte foreløbig beskyttelsestold på importeret laks ud over en referencemængde, omfattede også laks fra Færøerne, men bortfaldt den 6. december 2004 på grund af manglende tilslutning fra EU's ministerråd. Den 6. februar 2005 indførte EU-kommissionen som en endelig foranstaltning en kombination af toldkvoter og mindstepriser på importeret opdrætsslaks, men på grund af fortsat manglende tilslutning i ministerrådet bortfaldt disse foranstaltninger den 27. april 2005. I begge tilfælde var Danmark – i forståelse med Færøernes landsstyre – initiativtager til, at EU-kommissionens foranstaltninger blev indbragt for ministerrådet.

I 2000 blev handelsaftalen med EF udbygget med en aftale om veterinære anliggender. Den gør Færøerne til en del af det indre marked på dette område og medfører store praktiske lettelser i parternes samhandel. Veterinæraftalen sigter primært imod at lette eksporten af færøske fiskevarer til EF og dermed sidestille dem med varer fra EFTA-lande som Island og Norge, der i en årrække har haft tilsvarende ordninger

Der er med virkning fra 1. januar 2002 i samhandelen Færøerne-EF indført regnskabsmæssig adskillelse ved opgørelsen af varers oprindelse, analogt med hvad der gælder for andre frihandelsaftaler.

Den gensidige toldfrihed i henhold til en frihandelsaftale er begrænset til varer af de to parters oprindelse. Et vigtigt element i en frihandelsaftale er derfor udformningen af oprindelsesreglerne. En ulempe for Færøerne i den bilaterale handelsaftale med EU er, at kravene til en vares oprindelse er strengere for fiskeprodukter end f. eks. for industrivarer. Som led i netværket af europæiske frihandelsaftaler har man indført regler om, hvorledes oprindelse kan kumuleres mellem flere af de deltagende parter. Der er indført et system med paneuropæisk kumulering af oprindelse. Færøerne har i mange år været holdt udenfor denne ordning. Der blev i november 2003 opnået enighed Færøerne-EU imellem om færøsk adgang til den paneuropæiske kumuleringsordning. Ordningen er ved at blive opdateret, idet den også skal udstrækkes til middelhavslandene. Denne opdatering forventes færdig i efteråret 2005, hvor Færøerne og middelhavslandene bliver omfattet af ordningen. Dette vil medføre en yderligere integrering af færøsk økonomi i en europæisk sammenhæng. Nyordningen medfører bl.a., at færøske fiskeforarbejdningsfabrikker vil kunne anvende f.eks. islandske eller norske råvarer, uden at dette går ud over toldfriheden f.eks. i EU, samt at f.eks. islandske eller norske virksomheder vil kunne købe færøsk råfisk, forarbejde den og sælge den under præferencetold i EU. Endvidere vil varer, der f. eks. er produceret i Danmark på grundlag af f. eks. norske råvarer, nu i henhold til aftalen kunne importeres toldfrit til Færøerne. Nyordningen indebærer, at også oprindelsesreglerne i de gældende aftaler med EFTA-landene (Island, Norge, Schweiz) ajourføres tilsvarende.

På baggrund af en udbredt opfattelse på Færøerne af, at handelsaftalen af 1991 ikke har været tilstrækkelig til varetægelse af de færøske interesser, nedsatte landsstyret i 1995 et

udvalg til undersøgelse af den mest gavnlige markedsadgang til EF. Udvalget afgav samme år en betænkning til landsstyret 'Muligheder for samarbejde med EF'. På baggrund heraf nedsatte landsstyret i 1997 et udvalg, der skulle udarbejde mulige oplæg til forhandlinger med EF om en nyordning af forholdene mellem Færøerne og EF. Udvalget afgav betænkning i 1998 'Redegørelse for forhandlinger med EF'. Landsstyret overvejer fortsat, hvorledes man kan arbejde frem imod en ny og mere integreret samarbejdsordning med henblik på at få handelsaftalen af 1991 som revideret i 1996 udbygget til at omfatte en række EØS-relaterede områder som fri bevægelse for varer, tjenesteydelser, kapital og personer. Tilsvarende ønskes også uddannelse, forskning og kultur inddraget.

Andre handelsaftaler

Udover aftalen med EF har Færøerne fortsat frihandelsaftaler med Island, Norge og Schweiz. Herudover har man henholdsvis i 1997 og 1998 indgået frihandelsaftaler med Estland og med Polen (ikrafttrådt henholdsvis 1998 og 1999). Estlands og Polens medlemskab i EU pr. 1. maj 2004 har medført, at disse aftaler er ophørt, idet samhandelen med disse lande nu er omfattet af aftalen Færøerne-EF. Derudover har der været færøsk interesse for indgåelse af tilsvarende aftaler med samtlige EF-ansøgerlande i Central- og Østeuropa, samt med Tyrkiet og Israel. Bestræbelserne herpå er imidlertid ikke lykkedes. Der har ligeledes været rejst initiativer med henblik på at indgå handelsaftaler med visse oversøiske lande, f.eks. Israel og Chile. Med Rusland har der været ført forhandlinger om handel, navnlig med henblik på at indføre gensidig mestbegunstigelsesbehandling.

Landsstyrets bestræbelser på at opnå flere handelsaftaler skal bl.a. ses på baggrund af Færøernes ønske om, at færøske fiskeprodukter ikke skal udsættes for en dårligere toldbehandling i andre lande end tilsvarende produkter fra EF, og navnlig fra EFTA-landene, hvis aftaler med mange lande indebærer betydelige toldpræferencer for fisk og fiskevarer.

Med Island har der været ført forhandlinger om en aftale, der udvider den gældende frihandelsaftale med fri bevægelighed også for arbejdskraft, kapital og tjenester ("de fire friheder"). En færdigforhandlet aftale herom blev undertegnet på Færøerne den 31. august 2005 og aftalen vil herefter træde i kraft, når parterne har meddelt hinanden, at de parlamentariske godkendelsesprocedurer er fuldført.

Eksport

Eksportens sammensætning på nogle hovedgrupper fremgår af tabel 5.3. For en anden opgørelse af eksporten med en opdeling på fiskearter m.v. henvises til bilag 5.1.

Efter flere år med betydelig vækst i eksporten, gennemsnitlig 15 pct. om året i perioden 1998-2001, vendte udviklingen i 2002 med en mindre tilbagegang i den samlede eksport på 1,1 pct. Tilbagegangen forstærkedes markant i 2003 og fortsatte i 2004, hvor den samlede eksportværdi faldt med 243 mio. kr. (6,2 pct.) i forhold til 2003. Eksklusiv skibe faldt eksportværdien fra 2003 til 2004 med 293 mio. kr. (7,8 pct.). Over de seneste to år – fra 2002 til 2004 - er den samlede eksportværdi herefter faldet med 567 mio. kr. (13,4 pct.) og eksportværdien eksklusiv skibe 695 mio. kr. (16,7 pct.).

Af tabel 5.3 fremgår, at der især er en tilbagegang i eksportværdien af nedkølet/iset fisk og frosne fisk, der er baggrunden for tilbagegangen i eksporten de seneste par år. For en oversigt over eksportens udvikling og fordeling på fiskearter henvises til bilag 5.3.

Eksportværdien af laks, der steg markant fra 2000 til 2003, oplevede en markant tilbagegang i 2004 som følge af store problemer i opdrætserhvervet, jf. også afsnit 4.3 om fiskeopdræt. For laks og ørred under et fladt eksportværdien med 21 pct. fra 2003 til 2004 og vil falde yderligere i 2005.

Tabel 5.3. Værdien af Færøernes eksport fordelt på hovedgrupper 2000-2004 og Færøernes eksport i pct. af BNP 2000 - 2003

	2000	2001	2002	2003	2004
	- mio.kr. -				
Nedkølet/iset fisk	1.142	1.404	1.477	1.288	1.185
Frossen fisk	1.486	1.609	1.581	1.368	1.173
Saltfisk	544	678	653	642	543
Røget fisk	47	67	29	14	28
Tørret fisk	156	222	220	238	364
Fiskekonserves	94	125	127	109	83
Anden konserveret fisk	57	74	74	104	81
Andre fiskeprodukter	8	15	1	0	0
Andre varer	40	28	12	9	22
I alt (ekskl. skibe)	3.574	4.223	4.174	3.773	3.479
Skibe	258	58	61	139	189
Eksport i alt	3.832	4.281	4.235	3.912	3.668
Eksport i % af BNP	45	45	42	40	¹⁾

²⁾ BNP for 2004 foreligger ikke, jf. tabel 5.1

Kilde: Hagstova Føroya.

Eksportværdien af laks og ørred lå ellers på et stabilt niveau i perioden 2001-2003 trods en stor stigning i den eksporterede mængde af laks og ørred. Den udvikling kan tilskrives det forhold, at priserne på verdensmarkedet var usædvanlig lave og til tider under produktionsprisen. For mere om fiskeopdræt, se afsnit 4.3.

Eksporttallene for de første 5 måneder af 2005 viser, at eksporten fortsat er i markant tilbagegang. Eksportværdien (ekskl. skibe) for januar-maj 2005 udgør 1.421 mio. kr. mod 1.541 mio. kr. for samme periode i 2004, hvilket svarer til et fald på 7,8 pct. Det er, som det også er tilfældet de to foregående år, eksporten af fisk, der tegner sig for tilbagegangen. Især faldet i torskefiskeriet har bidraget til faldet i eksportværdien.

Eksportens procentvise fordeling på afsætningslande i forhold til værdien af eksporten for årene 2000 - 2004 fremgår tabel 5.4. På grund af ændret opgørelsesmetode kan tallene i tabel 5.4 ikke sammenlignes med tilsvarende opgørelser i Rigsombudsmandens beretninger fra før 2002.

Tabel 5.4. Færøernes eksport i pct. (værdien af eksporten) fordelt på bestemmelseslande 2000 – 2004

Bestemmelsesland	2000	2001	2002	2003	2004
Danmark	24,0	25,6	20,2	23,3	19,4
Storbritannien	20,2	17,8	24,2	22,1	25,7
Tyskland	7,5	7,5	6,7	5,9	5,2
Frankrig	7,9	9,9	7,9	9,4	8,3
Spanien	8,6	11,9	11,3	11,9	10,1
Italien	2,8	3,2	4,1	3,2	3,7
Nederlandene	0,9	0,8	1,1	0,6	0,8
Sverige	1,4	1,1	1,2	1,2	1,3
Norge	4,1	8,6	7,1	5,1	7,7
Island	1,7	1,2	1,1	2,8	5,1
Grønland	4,6	1,4	1,4	0,0	0,2
Rusland	0,4	0,1	0,1	0,1	0,7
USA	7,6	2,8	2,7	2,2	1,2
Japan	1,9	2,5	4,0	4,1	4,0
Øvrige lande	6,4	5,6	6,9	8,1	6,6
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Kilde: Hagstova Føroya.

Ca. 80 pct. af den færøske eksport er i perioden gået til EU-området, herunder Danmark. Danmark har længe været det vigtigste marked for færøsk eksport efterfulgt af Storbritannien, men også Spanien er en væsentlig aftager af færøsk eksport. Spanien er især aftager af færøsk saltfisk. Uden for EU har det amerikanske marked hidtil været af relativ stor betydning for Færøerne, men eksporten hertil er de seneste par år faldet markant.

Import

Tabel 5.5. viser værdien af vareimporten i årene 2000 - 2004, fordelt på hovedgrupper.

Tabel 5.5. Værdien af Færøernes import fordelt på hovedgrupper 2000 - 2004	2000	2001	2002	2003	2004
			- mio. kr. -		
Foder landbrug og fiskeopdræt	277	340	250	269	193
Andet til landbruget	22	28	28	28	28
Bygge- og anlægsvirksomhed	292	343	383	357	366
Produktion i øvrigt	688	734	746	756	687
Brændsel m.v.	509	489	415	446	531
Maskiner og udstyr	438	622	441	475	367
Biler	210	250	260	229	208
Direkte forbrug	942	1.012	1.093	1.066	1.083
Import ekskl. skibe og fisk	3.378	3.818	3.616	3.626	3.463
Skibe, fly o.lign.	794	223	178	1.154	179
Salt	9	8	7	8	7
Fersk fisk	6	6	19	3	18
Frosne hele fisk	92	46	36	13	13
Industrifisk	30	58	41	62	58
Fisk m.v. i alt	137	118	103	86	96
Samlet import	4.309	4.159	3.897	4.866	3.738

Kilde: Hagstova Føroya

Det fremgår af tabel 5.5, at den samlede import steg med 969 mio. kr. (25 pct.) fra 2002 til 2003. Den markante stigning kan stort set henføres til, at den nye passagerfærge Norröna blev indregistreret på Færøerne i 2003, hvilket forøgede importen det år med godt 700 mio. kr. For mere om den nye færge kan henvises til afsnit 8.8. Eksklusiv skibe og fly var importen næsten uændret fra 2002 til 2003.

Fra 2003 til 2004 faldt den samlede eksport med over 1,1 mia. kr. (23 pct.), men pga. den nye passagerfærges betydning for importen i 2003 giver eksporten eksklusiv skibe og fly et mere reelt billede af udviklingen i udlandshandelen og af den økonomiske udvikling på Færøerne

Importen ekskl. skibe, fly o. lign faldt med 163 mio. kr. (4,5 pct.) fra 2003 til 2004, hvilket bl.a. skyldes et fald i importen af foder til fiskeopdræt samt til produktion i øvrigt.

For andet år i træk var der tilbagegang i importen af biler. Udviklingen i importen afspejler således den økonomiske afmatning i 2003 og 2004.

Tabel 5.6. viser andre landes andele af den samlede import på Færøerne 2000 - 2004.

På grund af ændret opgørelsesmetode kan tallene i tabel 5.6 ikke sammenlignes med tilsvarende opgørelser i Rigsombudsmandens beretninger fra før 2002.

Tabel 5.6. Færøernes import i pct. fordelt på oprindelseslande 2000 – 2004

	2000	2001	2002	2003	2004
Danmark	24,4	29,5	31,4	25,9	32,9
Storbritannien	5,2	4,3	4,6	3,5	5,3
Tyskland	6,4	8,0	7,6	22,1	7,5
Frankrig	2,3	2,9	3,4	2,6	3,1
Spanien	0,6	0,7	2,2	0,6	0,7
Italien	1,3	1,6	1,8	1,3	1,5
Nederlandene	1,2	1,6	1,8	1,4	1,9
Sverige	4,6	6,0	6,5	4,4	7,0
Finland	0,6	0,9	1,2	0,7	1,0
Norge	28,5	23,2	18,7	23,2	18,4
Island	4,2	6,4	4,6	3,6	4,2
Rusland	2,3	1,2	1,1	0,4	0,3
USA	1,4	2,6	1,2	1,0	1,0
Japan	2,0	2,4	2,3	1,7	2,1
Øvrige lande	15,0	8,7	11,6	7,6	13,1
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Kilde: Hagstova Føroya

De seneste to år har ca. 2/3 af den færøske import hidrørt fra EU-området imod ca. halvdelen årene før. Danmarks andel af Færøernes import er steget markant de seneste to år, hvorimod den norske andel er faldende. Importen fra Danmark og Norge har de seneste tre år udgjort ca. halvdelen af den samlede færøske import.

Handelsbalancen

Tabel 5.7. viser Færøernes handelsbalance i perioden 2000 - 2004.

Tabel 5.7. Færøernes handelsbalance 2000 - 2004

	2000	2001	2002	2003	2004
	- mio. kr. -				
Eksport					
Skibe	258	58	61	139	189
Ekskl. skibe og fly	3.574	4.222	4.174	3.772	3.479
Samlet eksport	3.832	4.280	4.235	3.911	3.668
Import					
Skibe	794	223	178	1.154	179
Ekskl. skibe og fly	3.515	3.936	3.719	3.712	3.559
Samlet import	4.309	4.159	3.897	4.866	3.738
Handelsbalancen					
Skibe	-536	-165	-117	-1.015	10
Ekskl. skibe og fly	59	286	455	60	-80
Handelsbalancen i alt	-477	121	338	-955	-70

Kilde: Tabel 5.3 og Tabel 5.5.

Efter en lang periode med betydelige overskud på handelsbalancen vendte billedet i 1999, hvor handelsbalancen stort set var i balance. Trods en stigning i eksporten i 2000 på 563 mio. kr. (17,2 pct.) blev resultatet for 2000 et handelsbalanceunderskud på 477 mio. kr., da importen steg markant samme år, nemlig med lidt over 1 milliard kr. (30,5 pct.). Især en stigning i importen af fiskeskibe bidrog til underskuddet på handelsbalancen i 2000.

Efter et par år med underskud var der i 2001 og 2002 atter overskud på handelsbalancen. Et fald i importen og en samtidig stigning i eksporten resulterede i en forbedring af handelsbalancen på 815 mio. kr. fra 2000 til 2002.

At den nye passagerfærge Norröna blev indregistreret på Færøerne i 2003, hvilket forøgede importen det år med godt 700 mio. kr., har bidraget til et markant handelsbalanceunderskud på 955 mio. kr. i 2003.

I 2004, hvor der ikke i samme omfang er importeret skibe, er underskuddet på handelsbalancen faldet betydeligt i forhold til året før og udgør 70 mio. kr.

Betalingsbalancen

Den færøske betalingsbalance omfatter foruden handelsbalancen bl.a. tjenesteydelser (søtransport, rejser m.v.), lønninger, renter samt overførsler fra den danske stat og Danmarks Nationalbank. Opgørelsen er baseret på en ny opgørelse fra Hastova Føroya, der ikke kan sammenlignes med opgørelser i tidligere udgaver af Rigsombudsmandens beretninger. Den nye opgørelse går tilbage til 1998. En oversigt over den færøske betalingsbalances løbende poster i årene 1999 - 2003 er vist i tabel 5.8.

Tabel 5.8. Færøernes betalingsbalance (løbende poster) 1999 – 2003

	1999	2000	2001	2002	2003
	- mio. kr. -				
Løbende indtægter fra udlandet	5.527	6.246	6.695	6.322	6.054
- eksport af varer og tjenester	3.662	4.269	4.736	4.757	4.421
- faktorindkomster fra udlandet	707	778	737	705	760
- løbende overførsler fra udlandet	1.158	1.199	1.222	860	873
Løbende udgifter til udlandet	4.112	5.205	5.164	4.983	6.140
- import af varer og tjenester	3.721	4.824	4.707	4.582	5.672
- faktorindkomster til udlandet	372	363	422	345	406
- løbende overførsler	19	19	35	56	62
Betalingsbalancen	1.415	1.041	1.531	1.339	-86

Kilde: Hagstova Føroya

Efter et overskud på betalingsbalancen i 1998 på knap 1,7 mia. kr. faldt overskuddet i 1999 og igen i 2000, hvilket især kan tilskrives en forringet handelsbalance. En stærkt forbedret handelsbalance i 2001 medførte, at overskuddet på betalingsbalancen steg knap 500 mio. kr. fra 2000 til 2001.

Trods en forbedret handelsbalance fra 2001 til 2002 reduceres overskuddet på betalingsbalancen i 2002 i forhold til året før. Det skyldes ikke mindst mindre overførsler fra Danmark som følge af reduktionen af bloktilskuddet fra 1. januar 2002. Den 21. december 2001 indgik den danske regering og landsstyret aftale om, at hjemmestyret overtog sagsområderne den offentlige forsorg og skolevæsenet som særanliggende pr. 1. januar 2002 i medfør af hjemmestyrelovens § 2. Bloktilskuddet er i overensstemmelse hermed reduceret med i alt 366,4 mio. kr., jf. også afsnit 6.2.

Fra at have haft et markant overskud på betalingsbalancen til og med 2002 vendte udviklingen i 2003, hvor betalingsbalancen endte ud med at vise et lille underskud som følge af den stærkt forringede handelsbalance det år.

Udlandsgælden

Finansieringen af udlandsgælden var langt op i 1990'erne et af hovedproblemerne i den færøske samfundsøkonomi. Situationen er siden ændret markant, som det fremgår nedenfor.

Fordelingen mellem offentlig og privat nettoudlandsgæld i årene 2000 - 2004 fremgår af tabel 5.9. Gælden er beregnet som forskellen mellem Færøernes samlede aktiver og passiver i udlandet (netto) - herunder Danmark.

Pga. en ændret opgørelsesmetode kan tallene for udlandsgælden i tabel 5.9 til og med 2002 ikke umiddelbart sammenlignes med opgørelsen over udlandsgælden for 2003 og 2004. Hagstova Føroyas nye opgørelse er baseret på, og lavet i samarbejde, med IMF (International Monetary Fund), hvorimod opgørelserne tilbage til 1988 og frem til og med 2002 er baseret på Hagstova Føroyas egen skabelon. En efterfølgende sammenligning af den gamle opgørelse for 2002 og den nye opgørelse for 2003 har dog vist, at størstedelen (over 90 pct.) af ændringerne stammer fra reelle ændringer i tilgodehavender og gæld i forhold til udlandet og kun en mindre del fra ændringer som følge af den nye opgørelsesmetode.

Tabel 5.9. Offentlig og privat nettoudlandsgæld 2000 - 2004

	2000	2001	2002	2003	2004
			- mio.kr. -		
Offentlig	3.159	2.860	2.104	3.052	2.956
Privat	-5.617	-6.432	-6.489	-6.471	-5.922
I alt	-2.458	-3.572	-4.385	-3.419	-2.966

Anm.: Pga. ændret opgørelsesmetode kan tallene til og med 2002 ikke sammenlignes direkte med tallene for 2003 og frem.

Kilde: Hagstova Føroya

Færøernes situation med nettogæld til udlandet blev i 1998 vendt til et nettotilgodehavende.

Opbygningen af betydelige nettotilgodehavender i udlandet skyldes bl.a. den gunstige udvikling i den færøske økonomi fra 1995 til sidst i 2002, hvor der er betalt af på gælden samtidig med, at den privat sektor har opbygget et betydeligt nettotilgodehavende i forhold til udlandet.

Reduktionen af den offentlige færøske nettoudlandsgæld kan bl.a. tillægges det forhold, at den danske stat i forbindelse med aftalen mellem regeringen og landsstyret af 10. juni 1998 (se bilag 4.1) afskrev foreløbig 900 mio. kr. af landsstyrets gæld. Sidst i 2003 blev

den offentlige nettoudlandsgæld yderligere nedbragt med 0,5 mia. kr. Det skete ved, at landskassens gæld til den danske stat ekstraordinært blev nedbragt med 1,7 mia. kr., som blev finansieret ved at trække 0,5 mia. kr. på landskassens indestående i Færøernes Landsbank og ved samtidig at optage obligationslån i udlandet for 1,5 mia. kr., hvoraf 0,3 mia. kr. anvendtes til refinansiering af et eksisterende obligationslån.

6. OFFENTLIGE FINANSER

6.1 Indledning

De offentlige finanser på Færøerne omfatter staten, hjemmestyret, kommunerne samt en række offentlige institutioner og fonde.

Fra hjemmestyreordningens indførelse i 1948 til i dag har det færøske hjemmestyre overtaget ansvaret for en stadig større del af de offentlige opgaver på Færøerne. Hvor overtagelsen af et sagsområde er sket som særanliggende, har hjemmestyret samtidig overtaget det fulde økonomiske ansvar for områdets finansiering. Har hjemmestyret derimod alene overtaget administrationen af et fællesanliggende, finansieres området fortsat delvist af tilskud (bloktilskud) fra den danske stat, se også afsnit 2.1.

6.2. Statens udgifter m.v. på Færøerne

Bloktilskuddet

Frem til udgangen af 1987 blev de statslige tilskud til fællesanliggender på Færøerne udbetalt i form af refusioner til landskassen af statens andel af udgifterne på de respektive områder.

Refusionssystemet havde den svaghed, at der i en række tilfælde ikke var sammenfald mellem den disponerende og den økonomisk ansvarlige myndighed. Samtidig var systemet administrativt besværligt på grund af det store antal tilskudsprincipper, som i vidt omfang afveg fra hinanden og dermed indebar en risiko for utilsigtet og uhensigtsmæssig substitution mellem beslægtede udgiftsområder. Fra færøsk side fandt man desuden, at systemet ikke sikrede hjemmestyret en tilstrækkelig dispositionsfrihed på så væsentlige områder som sundhedsvæsenet, undervisningsvæsenet og det sociale område.

På den baggrund indgik regeringen og Færøernes landsstyre i 1987 en aftale om en tilskudsreform, som indebar, at størstedelen af de statslige tilskud i form af refusioner til Færøerne pr. 1. januar 1988 blev omlagt til generelle tilskud (bloktilskud). Dette gjaldt udgifterne på sundhedsområdet og på undervisningsområdet (bortset fra udgifterne til pensionerede folkeskoletjenestemænd). På det sociale område omfattede omlægningen til bloktilskud især udgifterne til driften af sociale institutioner på Færøerne (alderdoms- og

plejehjem, samt særforsorg m.v.). Refusionssystemet blev alene bibeholdt for en række sociale bistandsydelse (kontanthjælp m.v.) samt for pensions- og sikringsydelse (sociale pensioner samt dagpenge ved sygdom og fødsel).

Den 1. juli 1993 blev også refusionerne på det sociale område omlagt til bloktilskud. Refusionssystemet er herefter alene bibeholdt for udgifterne til pensionerede folkeskolelærere.

Ved aftale mellem regeringen og landsstyret af 10. juni 1998 blev bloktilskuddet fastsat for 1999-2001. Tilskuddet blev for 1999 aftalt til 932 mio. kr. årligt i realt niveau, dvs. tilskuddet blev herefter reguleret med de gennemsnitlige pris- og lønreguleringer på statens driftsbudget. Ovennævnte aftale af 10. juni 1998 forefindes som bilag i Rigsombudsmandens Beretninger fra 1999 til 2004.

Den 21. december 2001 indgik den danske regering og landsstyret aftale om, at hjemmestyret overtog sagsområderne den offentlige forsorg og skolevæsenet som særanliggende pr. 1. januar 2002 i medfør af hjemmestyrelovens § 2. Med overtagelsen af sagsområderne har Færøernes hjemmestyre overtaget de med sagsområderne forbundne udgifter. Der blev på denne baggrund mellem regeringen og landsstyret aftalt, at bloktilskuddet blev reduceret i overensstemmelse hermed. De to sagsområders andel af bloktilskuddet for 2001 udgjorde i alt 366,4 mio. kr. fordelt med 92,4 mio. kr. til den offentlige forsorg og 274,0 mio. kr. til skolevæsenet. Bloktilskuddet blev for 2002 derefter fastsat til 615,5 mio. kr. Heraf vedrører 117,0 mio. kr. særforsorgen, 213,3 mio. kr. folkeforsikringen, 283,6 mio. kr. sundhedsvæsenet og 1,6 mio. kr. Færøernes Fiskerilaboratorium.

Efter aftale mellem landsstyret og den danske regering er bloktilskuddet fastfrosset på niveauet for 2002 og således fastsat til 615,5 mio. kr. nominelt årligt i perioden 2003 - 2006. Tilskuddet reguleres således ikke længere efter de gennemsnitlige pris- og lønreguleringer på statens driftsbudget.

Statens drifts- og anlægsudgifter

De statslige udgifter på Færøerne¹ omfatter bloktilskud, refusion af visse pensionsudgifter og fra 1993 desuden krigspensioner samt udgifter til driften af statslige institutioner på Færøerne, herunder enkelte anlægsudgifter.

Tabel 6.1. viser statens drifts- og anlægsudgifter (netto) vedrørende Færøerne i årene 2001 - 2005. For yderligere specifikation henvises til bilag 6.1.

¹ Nettoudgifterne fås ved at modregne eventuelle indtægter i bruttoudgifterne og derudover at medregne anlægsudgifter. Til bruttoudgifter hører lønninger, almindelig drift såsom rejseudgifter, vedligeholdelse, anskaffelser m.v.

Opgørelsen omfatter alene de direkte udgifter, som staten enten yder som driftstilskud eller udgifter til driften af de statslige institutioner på Færøerne. Indirekte udgifter - f.eks. i forbindelse med færingers uddannelse ved uddannelsesinstitutionerne i Danmark og den bistand, som en række danske myndigheder til stadighed yder hjemmestyrets institutioner, indgår således ikke i opgørelsen.

Tabel 6.1. Statens drifts- og anlægsudgifter (netto) på Færøerne 2001 - 2005¹⁾

	2001	2002	2003	2004	2005
	- mio. kr. -				
Tilskud					
Bloktilskud	981,9	615,5	615,5	615,5	615,5
Krigspensioner	84,3	81,8	78,2	75,1	73,6
Lærerpensioner	13,5	13,8	13,1	15,8	13,0
Andre pensioner	13,9	14,7	15,5	16,0	16,8
I alt tilskud, pensioner m.v.	1.093,6	725,8	722,3	722,4	718,9
Drift statslige institutioner	269,4	237,6	239,6	219,3	225,7
Total	1.363,0	963,4	961,9	941,7	944,6

¹⁾ For 2005 er der tale om budgettal og skøn.

Kilde: Oplysninger fra statsinstitutionerne samt finanslove (bilag 6.1).

Fra 2001 til 2002 faldt de samlede statslige udgifter på Færøerne med knap 400 mio. kr. (29 pct.). Faldet i udgifterne skyldes hovedsageligt hjemmestyrets overtagelse af den offentlige forsorg og skolevæsenet som særanligger og den hermed aftalte reduktion af bloktilskuddet med 366,4 mio. kr., jf. ovenfor. Siden har de årlige statslige udgifter på Færøerne ligget mellem ca. 940 til 960 mio. kr.

Udgifterne til krigspensioner toppede med 100,5 mio. kr. i 1994, hvor opmærksomheden om adgangen til denne pension - bl.a. på baggrund af 50-året for krigens afslutning - gav en vækst i antallet af erstatninger, så denne udgiftspost ved årets udgang var steget fra 588 (i 1993) til 950 i 1994. Siden har antallet været faldende. I 2004 blev der udbetalt erstatning til 609 personer mod 651 personer i 2003.

Statens og andre offentlige institutioners udlån og garantier

Udover statens direkte drifts- og anlægsudgifter yder en række offentlige institutioner lån og garantier til forskellige formål på Færøerne. Institutionernes nyudlån i årene 2001 -

2004 og den samlede restgæld på lån pr. 31. december 2001 - 2004 er vist i tabel 6.2. Restgælden er faldet fra 993 mio. kr. ultimo 1992 til 79 mio. kr. ultimo 2004.

Långivningen fra KommuneKredit sker med garanti fra staten og landsstyret. Fiskeribankens og Færøernes Realkreditinstituts långivning er nærmere beskrevet i kapitel 4.

Tabel 6.2. Offentlige danske institutioners nye udlån 2001 - 2004 og udlånsrestgæld ultimo 2001 - 2004

	Nye lån				Udlånsrestgæld pr. ultimo			
	2001	2002	2003	2004	2001	2002	2003	2004
	- mio. kr. -				- mio. kr. -			
Fiskeribanken	11,5	11,0	0,0	8,0	12,4	21,4	19,7	25,6
Færøernes Realkreditinstitut ¹⁾	0,0	0,0	0,0	0,0	0,5	0,0	0,0	0,5
KommuneKredit	0,0	0,0	0,0		139,7	121,9	63,5	52,9
I alt	11,5	11,0	0,0	8,0	152,6	143,3	83,2	79,0

¹⁾ Færøernes Realkreditinstitut er taget med, da staten garanterede for de af instituttet optagne obligationslån, og Nationalbanken opkøbte de udstedte obligationer til parikurs.

De for instituttet opgivne udlån og restgæld er for perioden 1. april - 31. marts i de pågældende år.

Kilde: Regnskaber og oplysninger fra institutionerne.

Realkreditinstituttet er i henhold til aftalen mellem regeringen og landsstyret af 10. juni 1998, jf. bilag 4.1, blevet rent færøsk lov- og forvaltningsanliggende

I aftalen af 10. juni 1998 mellem regeringen og landsstyret blev landsstyrets gæld til staten nedskrevet med 900 mio. kr. Endvidere blev 500 mio. kr. af restgælden hensat som et rente- og afdragsfrit lån. Lånet afskrives, såfremt der efter 20 år ikke er startet en udvinding af råstoffer. Den resterende gæld afvikles i henhold til aftalen som et 20-årigt annuitetslån på 4.023 mio. kr. til en fast årlig rente på 5 pct. Annuiteten er fastsat til 323 mio. kr. årligt.

Ovennævnte aftale giver landsstyret ret til førtidig indfrielse af restgælden helt eller delvis. Sidst i 2003 blev landskassens gæld til den danske stat ekstraordinært nedbragt med 1,7 mia. kr. Nedbringelsen af gælden blev finansieret ved at trække 0,5 mia. kr. på landskassens indestående i Færøernes Landsbank og ved at udstede obligationer for 1,5 mia. kr., hvoraf 0,3 mia. kr. anvendtes til refinansiering af et eksisterende obligationslån.

6.3. Landskassens økonomi

Indledning

De budgetmæssige rammer for hjemmestyrets økonomi fastlægges ved lagtingsfinanslov, og de faktiske indtægter og udgifter i et finansår registreres i landskassens regnskab. Tilskuddene fra den danske stat er optaget som indtægt på lagtingsfinansloven, mens udgifterne på de forskellige udgiftsområder opføres brutto.

Som en følge af den økonomiske krise i starten af 1990'erne indgik landsstyret og regeringen en række aftaler, som satte begrænsninger på landskassens budgetunderskud og samtidig satte mål for forbedringer på landskassens budget.

Med aftalen af 10. juni 1998 mellem regeringen og landsstyret blev de tidligere indgåede aftaler ophævet. Ansvar for den økonomiske politik på Færøerne, herunder låneoptagelse og garantistillelser, henhører nu under landsstyret, jf. bilag 4.1.

Det samlede landskassensbudget (Drifts- og anlægsbudget)

Efter at der havde været underskud på landskassens budget i årene 1989-1995 vendte billedet i 1996, hvor landskassen havde et overskud på 45 mio. kr. Økonomisk fremgang og et stigende aktivitetsniveau medførte, at overskuddet siden voksede til 178 mio. kr. i 1997 og 471 mio. kr. i 1998. Den gunstige udvikling for landskassens budget fortsatte til og med 2002; bl.a. pga. faldende renteudgifter som følge af aftalen mellem regeringen og landsstyret af 10. juni 1998, jf. f.eks. bilag 4.1. fra rigsombudsmandens beretning 2003 for aftalen, men også som følge af den generelle økonomiske udvikling.

I tabel 6.3. på næste side gives en oversigt over landskassens samlede indtægter og udgifter i årene 2001-2005.

Ændrede bevillingsregler fra finansåret 2000 bevirker, at man ikke umiddelbart kan sammenligne tallene for de enkelte indtægts- og udgiftsposter i tabel 6.3 med tallene for de tilsvarende poster i tabeller over landskassens drifts- og anlægsudgifter i rigsombudsmandens beretninger fra før 2000 – DAU-saldoerne kan dog sammenlignes.

Tabel 6.3. Landskassens drifts- og anlægsudgifter 2001-2005

	2001	2002	2003	2004	2005
	Regnskab	Regnskab	Regnskab	Regnskab	Finanslov
			- mio. kr. -		
Indkomstskatter	1.566	1.675	1.581	1.539	1.484
Afgifter og told	1.148	1.239	1.274	1.259	1.239
Overførsler fra staten	995	629	632	633	630
Andre indtægter, ekskl. renter	91	58	81	41	65
Indtægter i alt	3.800	3.602	3.568	3.472	3.418
Driftsudgifter	2.846	3.147	3.192	3.324	3.415
Anlægsinvesteringer	180	240	262	228	180
Renteudgifter, netto	76	24	91	72	51
Udgifter i alt	3.102	3.411	3.545	3.624	3.646
DAU-saldo	698	191	23	-152	-228

Kilde: Landskasseregnskaber 2001-2004 og Finanslov 2005.

Der var i perioden 1999 - 2001 årlige overskud på landskassens budget i størrelsesorden 600 - 700 mio. kr. svarende til ca. 7½-8½ pct. af BNP. Der var for perioden budgetteret med årlige overskud på 338-445 mio. kr. At overskuddene blev større end budgetteret skyldes primært større indtægter end ventet. Både større skatte- og afgiftsindtægter end forventet samt større overførsler end forventet fra Føroya Banki til Finansieringsfonden af 1992 - og dermed til landskassen.

Landskasseregnskabet for 2002 viste et overskud på 191 mio. kr., hvilket er godt 500 mio. kr. mindre end året før. Det markant faldende overskud skyldes mindre indtægter og stigende udgifter i forhold til foregående år. Faldet i indtægterne kan henføres til reduktionen af bloktilskuddet med 366,4 mio. kr. som følge af hjemmestyrets overtagelse af sagsområderne den offentlige forsyng og skolevæsen pr. 1. januar 2002. Udgifterne steg med knap 10 pct. fra 2001 til 2002.

På finansloven for 2003 var der budgetteret med et overskud på 240 mio. kr. Da landskasseregnskabet for 2003 forelå viste det et overskud på 23 mio. kr. At overskuddet blev mindre end budgetteret skyldes, at indtægterne var ca. 180 mio. kr. mindre end budgetteret og udgifterne ca. 40 mio. kr. større. Faldet i indtægterne skyldes bl.a. den økonomiske udvikling på Færøerne, men også at Lagtinget i foråret 2003 vedtog skattelettelse på 52 mio. kr. for 2003. Der blev ved samme lejlighed vedtaget skattelettelse på 71 mio. kr. for 2004. For mere om skattelettelserne henvises til kap. 7.

For 2004 blev der på finansloven budgetteret med et underskud på 204 mio. kr., men landskasseregnskabet for 2004 viste, at underskuddet blev 152 mio. kr. og dermed 52 mio. kr. mindre end budgetteret. At resultatet blev bedre end budgetteret skyldes først og fremmest, at indtægterne, og her især skatteindtægterne, blev større end forventet (61 mio. kr. mere end budgetteret), og at udgifterne kun blev en anelse højere end budgetteret (9 mio. kr.).

På finansloven er der budgetteret med et DAU-underskud på 228 mio. kr. Den ugunstige økonomiske udvikling på Færøerne forventes sammen med yderligere skattelettelser, jf. kap. 7 for mere om skattelettelser, at medføre et fald i indtægterne i 2005 på 54 mio. kr. (-1,6 pct.) i forhold til resultatet året før. Samtidig budgetteres der i forhold til resultatet året før med en beskedne stigning i udgifterne på 22 mio. kr. (0,6 pct.).

Der er budgetteret med mindre samlede udgifter til anlægsinvesteringer i 2005 end i hver af de foregående tre år. Ifølge landsstyreområdet for finansanliggender vil der dog i 2005 blive anvendt 95 mio. kr. mere til anlægsinvesteringer på Færøerne end i 2004, hvor 115 mio. kr. skulle bruges i Spanien til bygning af en ny færge til Suderø og dermed ikke bidrog til øget aktivitet på Færøerne. Selv om de samlede anlægsinvesteringer i 2005 således bliver mindre end foregående år, vil anlægsinvesteringerne bidrage mere til samfundsøkonomien på Færøerne end i 2004. Anlægsudgifterne i 2005 anvendes bl.a. til udbygning og indretning af landssygehuset, en ny tunnel mellem Øravík og Hov på Suderø, en ny skole til mellemuddannelser på Suderø, forbedringer af landsveje samt bygning af plejehjem/ældreboliger.

Landskassens indestående i Færøernes Landsbank

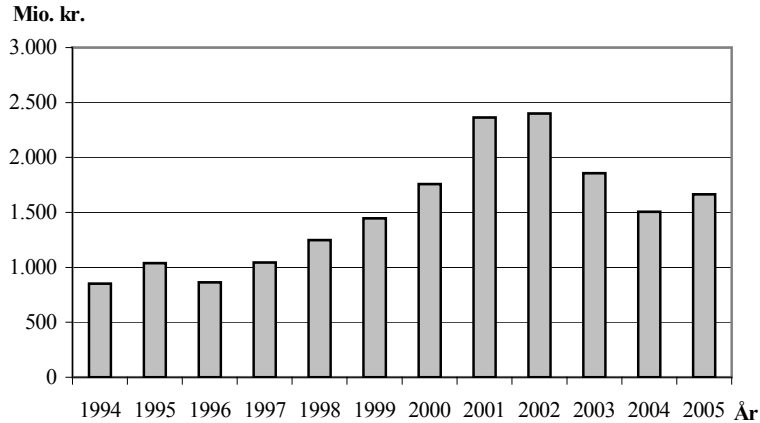
De seneste års overskud på landsstyrets finanser har givet mulighed for at opbygge indestående i Landsbanken.

I henhold til lagtingslov fra 1995 om landskassens indlån og lån i Landsbanken skal landskassen have et indestående på mindst 15 pct. af BNP det foregående år og landskassens lånoptagelse kan ikke overstige 70 pct. af mindsteindlånet i mere end 6 måneder.

Figur 6.1. på næste side viser landskassens indestående i Landsbanken for perioden 1994 - 2005.

August 2005 skal indestående være mindst 1.500 mio. kr. Indestående ultimo august 2005 er 1.665 mio. kr., men forventes at falde til under mindstekravet i løbet af november, hvor landsstyret skal tilbagebetale et obligationslån på 350 mio. kr. I løbet af foråret 2005 har indestående i perioder været under 1.200 mio. kr. og dermed under mindstekravet.

Figur 6.1. Landskassens indestående i Færøernes Landsbank ultimo året 1994 - 2005¹⁾

¹⁾ For 2005 indestående ultimo august.

Kilde: Færøernes Landsbank

Underskuddet på landskassens budget for 2004 og 2005 skal ifølge landsstyret først og fremmest finansieres ved træk på landskassens indestående i landsbanken, men offentlig låntagning er ikke blevet udelukket som en mulighed.

Landskassens udlån og garantier

Landskassens garantiforpligtelser for lån optaget af offentlige institutioner (f.eks. selskabet SEV, kommunerne og de offentlige udlånsfonde) samt private erhvervsvirksomheder udgjorde i 1989 2.323 mio. kr. En betydelig del af landskassegarantierne blev effektive sidst i 1980'erne og i begyndelsen af 1990'erne, især inden for fiskerierhvervet, hvilket påførte landskassen betydelige udgifter til udlæg på garantier. Fra 1993 har tabet på garantierne været meget begrænset.

I tabel 6.4. er opstillet en oversigt over landskassens udestående garantier pr. 31.12. for perioden 2000 - 2004.

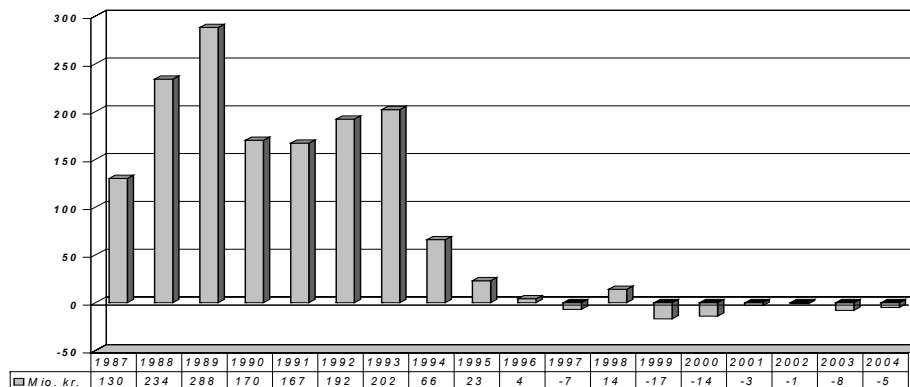
Tabel 6.4. Landskassens udestående garantier pr. 31.12. i årene 2000 - 2004

Låntager	2000	2001	2002	2003	2004
	- mio. kr. -				
Kommunerne	157	152	123	109	92
SEV (Elforsyningen)	22	17	12	6	1
Telefonvæsenet	19	10	3	0	0
Andre offentlige virksomheder	36	31	26	7	1
Offentlige låntagere i alt	234	210	164	122	94
Private låntagere i alt	7	3	4	0	0
Offentlige og private i alt	241	213	168	122	94

Kilde: Føroya Gjaldstova

Ved udgangen af 2004 var de samlede udestående landskassegarantier faldet til 94 mio. kr.

I figur 6.2. gives en oversigt over landskassens effektive garantier i årene 1987 - 2004.

Figur 6.2. Oversigt over landskassens effektive garantier i årene 1987-2004

Kilde: Føroya Gjaldstova.

6.4. De færøske udlånsfonde

De tre offentlige udlånsfonde på Færøerne - Industriens Udviklingsfond (Menningargrunnurin), Industrifonden (Íðnaðargrunnurin) og Boliglånefonden (Húsalánsgrunnurin) - havde fra 1986 til 1988 en betydelig vækst i deres långivning og toppede i 1988 med udlån på i alt 217 mio. kr. For Industriens Udviklingsfond og Industrifonden har der ikke været ydet lån i større omfang siden 1994 og fondene er nu aftaget, mere herom nedenfor.

Boliglånefonden ydede ikke udlån i 1997. Siden 1998 er der igen ydet lån fra boliglånefonden. Dette skyldes formentlig, at huspriserne er steget så meget, at det nu kan betale sig at bygge hus. Endvidere afspejler det den stigende økonomiske aktivitet på Færøerne. Boliglånefondens udlån udgjorde i 2004 16,6 mio. kr. i forhold til 19,4 mio. kr. i 2003 og 21,6 mio. kr. i 2002. Fondens samlede låneportefølje pr. 31. december 2004 var 246,5 mio. kr. For mere om Boliglånefonden henvises til afsnittet om offentlige udlånsinstitutioner i afsnit 4.8.

Der blev med lagtingslov vedtaget i april 2001 besluttet at nedlægge Industriens Udviklingsfond og Industrifonden og lade fondenes kapital indgå i en ny erhvervsfremmefond, Erhvervsfremmefonden (Vinnuframagrunnurin) sammen med tre andre fonde (Garantifonden, Fonden til industrifremmende formål og Fonden til turistfremme). Erhvervsfremmefonden havde ved oprettelsen en egenkapital på 42,5 mio. kr. Denne løsning skal ses i sammenhæng med ønsket om at koordinere og i fremtiden omstrukturere de forskellige erhvervsstøtteordninger. Den nye fond har til formål at yde støtte til tiltag, der kan forbedre det færøske erhvervslivs konkurrenceevne og medvirke til øget internationalisering. Herudover kan fonden yde støtte til specifikke erhvervsfremmetiltag og projekter, der kan føre til et bredere erhvervsliv og øget nytte af viden. Fonden yder ikke lån eller stiller garantier. Ultimo 2004 udgør fondens egenkapital 50,9 mio. kr. Fonden har i 2004 bevilliget 5,619 mio. kr. i støtte mod 4,136 mio. kr. i 2003 og 4,977 mio. kr. i 2002.

6.5. Kommunernes økonomi

Det har gennem en årrække været meget svært at generere nøgletal omkring kommunernes samlede økonomi. Dette skyldes, at kommunerne ikke har fulgt de generelle retningslinier for kommunernes budget- og regnskabslægning, herunder fælles kontoplan. En ny kommunestyrelseslov trådte i kraft 1. januar 2001, hvor der er indført flere krav til revisionen af kommuneregnskaber, og der arbejdes med at indføre en ny regnskabsbekendtgørelse for kommunerne.

Hagstova Føroya (Færøernes Statistisk) har de seneste år arbejdet på at udarbejde et samlet regnskab for de færøske kommuner tilbage til 1993. Dette arbejde er nu afsluttet og en opgørelse af de kommunale regnskaber fra 2001 til og med 2003 fremgår af tabel 6.5. Tabellen er suppleret med budgettal for 2004 og 2005.

Tabel 6.5. Kommunernes økonomi 2001-2005¹⁾

	2001	2002	2003	2004	2005
Skatteindtægter	1.025	1.085	1.099	1.077	1.086
Driftsudgifter, netto, ekskl. renter	624	627	751	738	791
Anlægsudgifter, netto	142	228	236	257	264
Renteudgifter, netto	53	36	24	25	20
Drifts- og anlægsudgifter i alt	819	891	1.011	1.020	1.075
Drifts- og anlægsoverskud	206	194	88	57	11

¹⁾Budgettal for 2004 og 2005

Kilde: Innlendismálaráðið.

Kommunernes drifts- og anlægsoverskud efter renter har været stigende fra midten af 1990'erne og toppede med 250 mio. kr. i 1999. I perioden 2000-2002 har der været årlige drifts- og anlægsoverskud tæt på 200 mio. kr. Stigende skatteindtægter i perioden er stort set modsvaret af en tilsvarende stigning i drifts- og anlægsudgifterne.

For landskassen og kommunerne under ét var det samlede drifts- og anlægsoverskud (inkl. renter) i 2003 på 111 mio. kr., hvor det blot to år tidligere var 903 mio. kr.

Som det fremgår af tabel 6.5, er der for kommunerne budgetteret med en lavere skatteindtægter i 2004 og 2005 i forhold til regnskabstallene for 2003. En budgetteret stigning i drifts- og anlægsudgifterne i 2004-2005 medfører, at kommunernes drifts- og anlægsoverskud for disse år forventes at falde markant i forhold til de foregående fem år.

De kommunale betalinger til renter (netto) og afdrag udgjorde i 1995 knap 40 pct. af de samlede skatteindtægter. En tilsvarende opgørelse for 2005 viser knap 9 pct.

De årlige afdrag på den kommunale gæld for perioden 1996-2000 har været i størrelsesorden 135 - 245 mio. kr. For 2004 og 2005 budgetteres med årlige afdrag på henholdsvis 93 og 73 mio. kr.

For at forhindre at de kommunale investeringer voksede for voldsomt, indgik landsstyret og de to kommunale foreninger aftale om en samlet kommunal investeringsramme, som fordelt mellem kommunerne efter befolkningstallet i kommunerne.

I forbindelse med forhandlingen om investeringsaftalen for 2005 blev landsstyret og de to kommunale foreninger enige om at aftage investeringsaftalen, da formålet med aftalen om at forhindre at de kommunale investeringer voksede for voldsomt var opnået.

I 2005 er den gennemsnitlige kommunale skatteprocent på 19,36 pct. med 15 pct. som den laveste og 22,5 pct. som den højeste. I 1993 var den gennemsnitlige skatteprocent 16,7 pct., med 10 pct. som den laveste og 25,5 pct. som den højeste. Rammen for af de kommunale skatteprocenter på mellem 16 og 23 pct., der blev indført i 1993, er ved indførelsen af den nye kommunestyrelseslov ophævet fra og med finansåret 2002. Kommunerne kan herefter frit fastsætte de kommunale skatteprocenter.

Ultimo 2004 udgør de færøske kommuners samlede bruttogæld ca. 0,8 mia. kr. Hertil kommer lån til bl.a. el-selskabet SEV, det inter-kommunale renovationsselskab IRF og Tórshavn Havn. I 1995 blev den samlede kommunale gæld vurderet til 1,8 mia. kr. Kommunernes långivere er først og fremmest de færøske pengeinstitutter og det færøske forsikringsselskab, dernæst livsforsikringen, de danske pengeinstitutter, danske kreditforeninger og kommunekredit, samt nu i mindre omfang udenlandske banker.

På baggrund af kommunernes gældssituation blev der i 1995 indgået en 5-årig aftale mellem kommunerne og de fleste kreditorer om en forlængelse samt en rentenedsættelse af kommunernes lån. Et af hovedpunkterne i aftalen var en fælleskommunal garantiordning.

Aftalen udløb den 30. november 2000, hvilket betyder, at den fælles kommunale garantiordning dermed også ophørte. Samtidig blev kommunerne ikke længere forpligtet til at have en skatteprocent på minimum 16 pct. og højst 23 pct.

For at komme de mest gældsplagede kommuner til hjælp gennemførte man i maj 2000 en gældssanering for flere kommuner. De berørte kommuners gæld blev mindsket med i alt ca. 80,8 mio. kr., hvoraf landet betalte de 25 mio. kr. og resten blev taget af den kommunale låne- og garantifond. De ca. 80,8 mio. kr. anvendtes således:

- ca. 26,2 mio. kr. blev eftergivet. Denne del kom 4 kommuner til gavn.
- ca. 34,1 mio. kr. anvendtes til afdrag på gæld, så ingen kommuner længere skyldte mere end svarende til 3 års skatteindtægter med en skatteprocent på 23. Berørte 3 kommuner.
- 20,4 mio. kr. overførtes til de kommuner, der har haft kurstab i forbindelse med omlægning af 30-årige obligationslån hos danske kreditinstitutter.

Af det tilbageværende beløb i den kommunale låne- og garantifond, som var ca. 94,7 mio. kr., er 55,5 mio. kr. benyttet til fælles garanti, medens 39,1 mio. kr. er blevet udbetalt til de kommuner der ikke ønskede at fortsætte i en fælles løsning. De 55,5 mio. kr. vil blive ført tilbage til kommunerne senest i 2005.

Efter den fælleskommunale aftales udløb i november 2000, valgte 12 kommuner at gå sammen i en fællesløsning, som Færøernes Landsbank tog initiativ til. Nordea Markets, Norðoya Sparikassi og Landsbanken gennemførte 30. november 2000 en refinansiering af kommunal gæld på i alt 371 mio. kr. Hovedparten af lånene blev tilvejebragt som fælleslån hos FKI A/S (Færøsk Kommune Investering A/S), der købte obligationer fra kommunerne og finansierede købet ved at sælge FKI-obligationer, der har sikkerhed i de enkelte kommuneobligationer. Kommuneobligationerne har en effektiv rente, som ligger mellem CIBOR + 0,75 pct. p.a. og CIBOR +1,37 pct. p.a. CIBOR-renten fastlægges 4 gange om året. Lånene betales ned til det halve over 5 år (til 1. december 2005), hvorefter de skal refinansieres. Som sikkerhed for kommunernes rettidige betaling af renter og afdrag på kommuneobligationerne har den kommunale låne- og garantifond pantsat et bankindestående på ca. 55 mio. kr.

De øvrige kommuner har valgt at refinansiere deres gæld i færøske pengeinstitutter. Kun er mindre del af kommunegælden er udenlandsk gæld.

Hidtil har alle kommunale budgetter skulle godkendes af landsstyret, men det er også ændret med den nye kommunale styrelseslov. For kommuner, hvis nettogæld er større end et års skatteindtægter med en skatteprocent på 23 pct., har landstyret dog hjemmel til at kræve ændringer i budgettet. Som noget nyt kan kommunerne nu uden landsstyrets godkendelse optage nye lån, bare nettogælden ikke er større end et års skatteindtægter.

En del af de færøske kommuners låneoptagelse er, som ovenfor nævnt, sket gennem KommuneKredit i Danmark. Siden 1955 har de færøske kommuner kunnet optage lån i KommuneKredit til finansiering af samfundsmæssigt påkrævede investeringer med statsgaranti for 75 pct. af hovedstolen mod, at det færøske landsstyre indestår statskassen for ethvert tab som følge af garantien. Udlånsrestgælden var ultimo 2003 ca. 63,5 mio. kr., jf. tabel 6.2.

Kommunaludvalgets rapport fra 1998 anbefaler, at det samlede antal kommuner bør være mellem 7 og 9. Den nye lov om frivillige kommunesammenlægninger lægger op til, at sammenlægning af kommuner ikke skal gennemføres ved lov. Eventuelle sammenlægninger skal ske frivilligt. Da den nye kommunal styrelseslov trådte i kraft den 1. januar 2001 var der 48 kommuner. Siden da har flere kommuner forhandlet og underskrevet aftale om sammenlægning. Fra den første januar 2005 blev følgende kommuner lagt sammen: Kirkjubøur-, Nólsoyur og Hest kommuner blev sammenlagt med

Tórshavnar kommune. Bíggjar- og Mykinesar kommune blev sammenlagt med Sørvágs kommune. Skála-, Oyndarfjarðar- og Elduvíkar kommune blev sammenlagte med Runavíkara kommune. Mikladals kommune blev sammenlagt med Klaksvíkar kommune. Hvalvíkar-, Saksunar-, Harldórsvíkar-, Sunda-, Gjáar og Hósvíkar blev sammenlagte som en kommune. Der er således 34 kommuner fra 1. januar 2005.

Kommunestyrelsesloven lægger desuden op til en klarere opgavefordeling mellem landsstyre og kommune; bl.a. er børnepasningen overgået helt til kommunerne. Ved at lægge flere opgaver ud til kommunerne forventes det, at flere kommuner enten vil slå sig sammen eller indlede et samarbejde, hvor opgaverne kræver det.

En arbejdsgruppe med repræsentanter for den færøske centraladministration og de to kommunale foreninger har i 2001 arbejdet med at klarlægge opgave- og ansvarsfordelingen mellem landsstyre og kommuner. Arbejdsgruppen udgav december 2001 en rapport, hvor den nuværende fordeling af opgaver og ansvar belyses. På baggrund heraf kommer arbejdsgruppen i rapporten med anbefalinger til, hvor fordelingen af opgaver og ansvar bør ændres.

Hovedprincippet for det fortsatte arbejde med ændringer af opgave- og ansvarsfordelingen bør ifølge arbejdsgruppen være følgende:

- Med ansvaret for et område følger også det økonomiske ansvar.
- Opgaverne skal løses på en samfundsøkonomisk fornuftig måde, men også så nær borgeren som muligt.
- Opgaverne, der lægges ud til kommunerne, skal kommunerne være i stand til at løse selvstændigt eller i samarbejde med andre i nærområdet, og det skal være muligt at tilpasse opgaverne til det lokale behov.

6.6. Den samlede offentlige økonomi

Byrdefordelingen mellem staten og hjemmestyret

Byrdefordelingen, der udtrykker fordelingen mellem landskassens og statens samlede drifts- og anlægsudgifter, har tidligere først og fremmest varieret i takt med landskassens udgiftsniveau. Et stigende niveau i landskassens drifts- og anlægsudgifter vil medføre, at statens andel, der alene reguleres som det øvrige statsbudget, falder, mens et faldende niveau i landskassens drifts- og anlægsudgifter bevirker, at den statslige andel stiger. Med reduktionen af bloktilskuddet i 2002 blev der ændret væsentlig på byrdefordelingen.

I midten af 1970'erne udgjorde statens andel af statens og landskassens samlede drifts- og anlægsudgifter ca. 40 pct., men var i 1992 faldet til 24 pct. I perioden 1993-1998 har statens andel af statens og landskassens samlede udgifter udgjort mellem 29 og 32 pct.

Med reduktionen af bloktilskuddet som følge af hjemmestyrets overtagelse af den offentlige forsorg og skolevæsen pr. 1 januar 2002 er statens andel af statens og landskassens samlede drifts- og anlægsudgifter faldet og udgør nu 21 pct., jf. tabel 6.6.

Tabel 6.6. Statens og landskassens drifts- og anlægsudgifter 2001-2005¹⁾

	2001	2002	2003	2004	2005
			- mio. kr. -		
Landskassen	3.103	3.411	3.545	3.624	3.646
Staten	1.363	963	962	942	945
I alt	4.466	4.374	4.507	4.566	4.591
Statens andel i %	31	22	21	21	21

¹⁾ For 2001 - 2004 regnskabstal, 2005 budgettal.

Kilde: Tabel 6.1. og tabel 6.3.

7. SKATTER OG AFGIFTER

7.1. Indledning

Sagsområdet skatter og afgifter er overtaget som færøsk særanliggende. Dette indebærer, at skatte- og afgiftsbestemmelser fastsættes og administreres af færøske myndigheder. Områdets status som særanliggende medfører samtidig, at de øvrige dele af riget (Danmark og Grønland) sidestilles med det øvrige udland i skatte- og afgiftsmæssig henseende. Færøerne er med i den fællesnordiske dobbeltbeskatningsaftale. Færøerne indgik i 2001 indgået en dobbeltbeskatningsaftale med Grønland og gennemførte ultimo 2001 en gennemgribende kapitalvindingsskattereform. Kapitalvindingsskatteformen gennemgås mere udførligt i dette kapitel.

Landskassen opkræver indkomstskat, rente- og udbytteskat, meromsætningsafgift (MVG), lønsumsafgift, vejskat (vægtafgift), told- og fremstillingsafgifter, registreringsafgifter og en række andre afgifter. Kommunernes indtægter stammer næsten udelukkende fra indkomstskatter.

7.2. Direkte skatter

De direkte skatter omfatter på Færøerne indkomstbeskatning af personer og selskaber samt rente- og udbytteskat. Der er hverken formueskat eller beskatning af fast ejendom.

Personbeskatning

Grundlaget for indkomstbeskatningen af personer er den skattepligtige indkomst i kalenderåret. For personer med fuld skattepligt omfatter den skattepligtige indkomst al indkomst, uanset om den er oppebåret på Færøerne eller i udlandet (globalindkomsten). Som indkomst betragtes endvidere visse former for naturalydelser (fri bolig og bil m.v.), mens lejeværdi af egen bolig ikke beskattes.

Opkrævningen af indkomstskat er siden 1984 foregået som kildeskat. Til brug for den endelige ligning indsender skatteyderen i marts måned en selvangivelse for det forløbne år. Eventuelle restskatter forfalder til betaling i månederne maj, juni og juli i slutningsåret. Udbetaling af overskydende skat finder sted fra februar.

Nedenfor beskrives kort de gældende skatteregler og skattesatser. For beskatningen af renteindtægter, aktieudbytte og kapitalgevinster m.m., både for fysiske og juridiske personer, henvises til gennemgangen af kapitalvindingsskatteformen fra 2001.

Med virkning fra 1992 blev der indført et bidrag på 0,5 pct. af den skattepligtige indkomst til en nydannet arbejdsmarkedspensionsordning. Til arbejdsløshedsforsikringsordningen blev der samtidig indført (tvungne) bidrag, som siden juli 2004 er fastsat til 1,0 pct. Ingen af disse bidrag kan siden 1997 fradrages ved opgørelsen af den skattepligtige indkomst.

Personer under begrænset skattepligt betaler 42 pct. af A-indkomsten i skat og 0,5 pct. til arbejdsmarkedspensionsordningen.

For personer, der er fuldt skattepligtige til Færøerne, foretages der i forbindelse med den endelige skatteberegning en række fradrag i den beregnede bruttoskat.

Fra 2002 er grundbeløbet i folkepensionen skattefrit, samtidig med at folkepensionisterne fra 2002 ikke længere får det særlige pensionsfradrag. Førtidspensionister har et pensionsfradrag på 16.200 kr. for enlige og på 10.500 kr. for gifte.

I den beregnede landsskat fradrages der i 2005 et beløb på 5.500 kr. for hvert barn under 18 år. Herudover gives der i den beregnede kommuneskat et fradrag, der størrelsesmæssigt varierer fra kommune til kommune (mellem 2.500 og 5.500 kr.), ligeledes for hvert barn under 18 år. I Tórshavn kommune er fradraget i 2005 på 5.500 kr. pr. barn.

Renter af privat gæld har tidligere kunnet fradrages i den beregnede kommuneskat med 15 pct. af renteudgifterne og i den beregnede landsskat med 33 pct. Den samlede skattemæssige værdi af rentefradraget udgjorde således 48 pct. Det er overladt til ægtefæller selv at foretage en fordeling af renteudgifterne. Med virkning fra 1991 kan renteudgifter kun fradrages, såfremt lånet er optaget til køb, opførelse, istandsættelse eller ombygning af egen bolig, til uddannelsesformål eller til betaling af en afgiven kaution efter lagtingslov om kommuneskat og landsskat § 33, nr. 2, hvis kautionen er aftalt før 3. december 1994 - eller såfremt lånet er optaget inden 18. januar 1991. Samtidig er retten til rentefradrag begrænset til 60.000 kr. pr. person, i særlige tilfælde dog op til 120.000 kr. I 2000 blev rentetilskuddet sat ned til 44 pct. og blev yderligere sat ned til 42 pct. i 2002. For 2003 og senere er rentetilskuddet fastsat til 40 pct.

Samlevende ægtefæller er i princippet underlagt sambeskatning, idet manden beskattes af hele sin og hustruens indkomst. Gifte kvinder sættes dog selvstændigt i skat af indkomst ved selvstændig erhvervsvirksomhed og af indkomst ved arbejde uden for mandens erhverv. Fra og med indkomståret 2002 er det blevet muligt for en ægtefælle at overføre

et eventuelt uudnyttet bundfradrag ved beregning af landsskatten og kommuneskatten til den anden ægtefælle.

Skatteloftet, der indtil 1993 var på 50 pct., og i 1996 på 52 pct., blev fra 1. januar 1997 atter sat ned til 50 pct. Hertil kommer opkrævningen af de tvungne bidrag til arbejdsløshedsforsikringsordningen, barselsordningen og arbejdsmarkedspensionsordningen, der reelt betyder, at skatteloftet i 2005 vil være 52 pct.

Skattereformen 1997

Færøernes lagting vedtog ved årsskiftet 1996/1997 en omlægning af skattesystemet med henblik på en gradvis indførelse af et bruttoskattesystem. Hensigten med reformen var ydermere at få forenklet skattelovgivningen for såvel skatteyderne som skatteadministrationen. Cirka halvdelen af de eksisterende fradrag faldt bort med reformen, og på længere sigt var det hensigten helt at overgå til en ren bruttobeskatning med landsskattesatser mellem 30 og 35 pct.

I tabel 7.1 gives en oversigt over nugældende fradragmuligheder. Tal for 2004 forelå ikke ved afslutningen af beretningen.

Tabel 7.1. Oversigt over fradragmuligheder 1999 - 2003

	1999	2000	Opgjort i		
			2001	2002	2003
Indtægtsfradrag			- mio. kr. -		
Arbejdsmarkedspensioner	61,7	64,2	69,5	70,2	61,0
Ægtefællefradrag	-	-	-	0,4	0,1
Underskud ved udlejning	1,8	1,6	1,8	1,3	1,4
Underskud ved egen virksomhed	12,4	12,8	13,2	14,8	15,5
Tab af udlån, kautioner	6,5	3,9	1,0	5,0	2,0
Afskrivninger	2,7	2,9	1,4	3,1	1,5
Andre fradrag	1,2	20,1	8,2	0,8	0,4
Udlandsfradrag	27,0	21,6	20,9	9,6	5,0
Særlig søindkomstfradrag ¹⁾			138,1	145,1	141,8
I alt fradrag	113,3	127,1	254,1	250,3	228,7
Skattefradrag					
Pensionistfradrag	68,1	95,2	95,0	23,5	23,5
Børnefradrag	80,1	95,1	98,6	125,9	131,5
Skat betalt i udlandet	10,7	11,2	25,2	46,3	36,6
I alt fradrag	158,9	201,5	218,8	195,7	191,6

¹⁾ For fiskere samt for sømænd under FAS (Færøernes Internationale Skibsregister) ydes et særligt fradrag på 14 pct. i indkomsten før skatteberegningen, dog maks. 14 pct. af 470.000 kr. Der foreligger ikke oplysninger for 1999-2000, hvor ordningen også var gældende.

Anm: Fradragbeløbene er opgjort ultimo juni 2005.

Kilde: Toll- og Skattstova Føroya.

Ændringer af skatteskalaen 2001 - 2005

Lagtinget vedtog den 21. december 2000 diverse ændringer af skattelovgivningen. Ændringerne indebar bl.a., at skatteberegningen for både indkomstkassen til landskassen og indkomstkassen til kommunerne blev ændret ad to gange, første gang i 2001 og atter i 2002.

For landsskatten forhøjedes bundfradraget fra de hidtidige 17.000 kr. til 19.000 kr. i 2001, og yderligere til 21.000 kr. i 2002. Desuden forhøjedes øverste progressionstrin fra 140.000 kr. til 150.000 kr. med virkning fra 2001. Endvidere reduceredes skattesatserne på de tre laveste skalatrin med et halvt til et helt procentpoint over de to år.

For den kommunale skatteberegning var der med de vedtagne ændringer alene tale om, at bundfradraget forhøjedes svarende til ændringerne ved beregningen af landsskatten.

Ændringerne medførte et samlet provenutab for land og kommuner på ca. 81 mio. kr. Det hører med i billedet, at hverken bundgrænsen eller progressionstrinnene ikke har været ændret siden indkomståret 1996, hvorfor den reelle lempelse har været mindre end tallene umiddelbart antyder.

Målt i procent gav ændringerne de største lettelser til lav- og mellemindkomsterne, men i kroner størst lettelse for indkomster mellem 150.000 og 500.000 kr. Personer med en årlig skattepligtig indkomst på over 540.000 kr. fik ingen skattelettelse.

Sidst i april 2003 vedtog et enigt Lagting at lette indkomstkassen med yderligere 123 mio. kr. over to år: 52 mio. kr. i 2003 og 71 mio. kr. i 2004. Skattelettelsen blev gennemført ved igen at forhøje bundfradraget og progressionstrinnene, men herudover også ved at reducere skattesatserne på progressionstrinnene.

Målt i procent medførte ændringerne igen de største lettelser til lav- og mellemindkomsterne, men i kroner størst lettelse for indtægter mellem ca. 170.000 og ca. 640.000 kr. Personer med en årlig skattepligtig indkomst på over 670.000 kr. fik ingen skattelettelse.

Landsstyrekoalitionen, der siden starten af 2004 består af Socialdemokratiet, Sambandspartiet og Folkeflokket, har i deres regeringsgrundlag anført, at de ønsker at gennemføre skattelettelser for 240 mio. kr. over 4 år. Som det første skridt på vejen blev det i december 2004 vedtaget at lette indkomstkassen for 2005 med ca. 60 mio. kr. Skattelettelsen blev som senest gennemført ved at forhøje bundfradraget og progressionstrinnene og samtidig reducere skattesatserne på progressionstrinnene.

For 2005 beregnes indkomstskatten til landskassen således:

Er den skattepligtige indkomst højere end kr.	men lavere end kr.	betales kr.	af kr.	og af resten
24.000	65.000	0	22.000	7,0 pct.
65.000	120.000	2.870	65.000	19,0 pct.
120.000	185.000	13.320	120.000	22,5 pct.
185.000		27.945	185.000	35,0 pct.

Indkomstskatten til kommunerne beregnes af samme indkomst som anvendes ved beregningen af landsskatten, idet der for 2005 er et bundfradrag på 24.000 kr. Skatten udskrives med samme procent for alle skatteyderne i kommunen (proportionalbeskatning).

Ved lagtingslov blev der i 1994 fastsat rammer for de kommunale skatteprocenter, således at disse kunne ligge mellem 16 pct. og 23 pct. Fra 2002 er kommunerne ikke længere forpligtet til at have en skatteprocent mellem 16 pct. og 23 pct., jf. afsnit 6.5 om kommunernes økonomi. Den gennemsnitlige kommunale skattesats er 19,6 pct. i 2005. Laveste kommunale skattesats i 2005 er 15 pct., den højeste 22,5 pct. Kirkeskat opkræves i alle kommuner på nær én. Kirkeskatteprocenten er fastlagt til 0,40 pct. i 2005.

Personlige skatteydere og skattepligtige indkomster

Tabel 7.2. på næste side viser det samlede antal personlige skatteydere fordelt efter størrelsen af de skattepligtige indkomster i 2003 samt de enkelte indkomstgruppers andel af den samlede skattepligtige indkomst. Der forelå ikke en opgørelse for 2004 ved beretningens afslutning.

Knap 41 pct. af de personlige skatteydere havde i 2003 en skattepligtig indkomst på 100.000 kr. og derunder. Disse skatteydere tegnede sig tilsammen for 9,2 pct. af de samlede skattepligtige indkomster, men kun knap 3,6 pct. af skatteprovenuet. Hovedparten af skatteyderne befinder sig i gruppen 100.000 - 400.000 kr., knap 54 pct. Denne gruppe tegner sig for ca. 73 pct. af de skattepligtige indkomster og ligeledes ca. 73 pct. af skatteprovenuet. 5,5 pct. af skatteyderne tjener mere end 400.000 kr. pr. år og betaler ca. 23 pct. af den samlede skat.

Ved sammenligninger med indkomstfordelingen i Danmark må der tages hensyn til forskelle i beregningsgrundlaget for den skattepligtige indkomst i de to skattesystemer - og herunder især til, at renteudgifter i Danmark fratrækkes i den skattepligtige indkomst, mens renteudgifterne siden 1997 ikke længere fratrækkes ved opgørelsen af den

skattepligtige indkomst på Færøerne. I stedet er der indført en rentestøtteordning, jf. ovenfor.

Tabel 7.2. Det samlede antal personlige skatteydere fordelt efter størrelsen af den skattepligtige indkomst i 2003

Skattepl.indkomst i 1.000 kr.	Antal personer	i %	Samlet skattepl. indkomst	i %	I alt skat	i %
Mindre end 0	73	0,2	-7.555	-0,1	-229	0,0
0	1.102	2,6	0	0,0	-1.967	-0,1
0 - 100	16.255	38,2	640.214	9,3	88.748	3,6
100 - 200	10.500	24,7	1.562.108	22,7	448.532	18,4
200 - 300	8.167	19,2	2.024.386	29,4	753.425	30,9
300 - 400	4.148	9,7	1.415.485	20,5	584.369	24,0
400 - 500	1.356	3,2	596.104	8,7	260.874	10,7
500 - 600	486	1,1	264.086	3,8	118.647	4,9
600 - 700	178	0,4	114.347	1,7	49.560	2,0
700 - 800	102	0,2	75.785	1,1	35.128	1,4
800 - 900	73	0,2	61.799	0,9	29.928	1,2
900 - 1.000	46	0,1	43.148	0,6	20.043	0,8
1.000-1.500	75	0,2	86.697	1,3	42.160	1,7
1.500-2.000	8	0,0	13.573	0,2	6.736	0,3
Over 2.000	2	0,0	4.555	0,1	2.278	0,1
I alt	42.571	100	6.894.732	100	2.438.232	100

Anm: Fordelingen er opgjort juni 2004.

Kilde: Toll- og Skattstova Føroya.

Selskabsbeskatningen

Aktieselskaber m.v., som er registreret på Færøerne, betragtes som hjemmehørende, og er derved skattepligtige til Færøerne af deres globalindkomst.

Grundlaget for skatteansættelsen af selskaber for et givet skatteår er selskabets indkomst i den regnskabsperiode, der udløber i eller falder sammen med det foregående kalenderår.

Som skattepligtig indkomst betragtes globalindkomsten (dvs. al indkomst uanset oprindelsesland) med fradrag af udgifter, som er anvendt til at erhverve, sikre og vedligeholde indkomsten. Fradragene omfatter således bl.a. løbende driftsudgifter

(herunder renter af investerings- og driftsgæld), afskrivninger samt tab og henlæggelser til drifts- og investeringsfond.

Selskabsskatten udgør 49 pct. af den skattepligtige indkomst for selskaber med aktiekapital/anpartskapital på under kr. 80.000. For selskaber med aktie/anpartskapital over kr. 80.000 udgjorde selskabsskatten 27 pct. i 1999. Med virkning fra 2000 er selskabsskatten sat ned til 20 pct. Provenuet fordeles med 62 pct. til landskassen og 38 pct. til kommunerne.

Eventuelle fremtidige indkomster erhvervet ved selve produktionen af kulbrinter, og dermed ikke den tilknyttede virksomhed i forbindelse hermed, vil dog fortsat blive beskattet med 27 pct. Provenuet vil alene tilfalde landskassen. For mere om det fiskale regime i forbindelse med kulbrinteudvinning henvises til kap. 4.7.

Tabel 7.3 viser antal skattepligtige selskaber, fordelt efter størrelsen af skattepligtig indkomst i 2003. Nyere opgørelse forelå ikke ved beretningens afslutning.

Tabel 7.3. Skattepligtige selskaber fordelt efter størrelsen af skattepligtig indkomst i 2003

Skatteplg. samlede indkomsts-katter i 1.000 kr.	Antal selskaber	i %	Samlet indtægt	i %
0 - 0	1.107	55,4	0	0,0
0 -100	329	16,5	13.932	1,7
100 - 200	157	7,9	22.370	2,7
200 - 300	70	3,5	17.177	2,1
300 - 400	52	2,6	17.665	2,2
400 - 500	33	1,7	14.373	1,8
500 - 600	29	1,5	15.595	1,9
600 - 700	27	1,4	17.332	2,1
700 - 800	19	1,0	14.304	1,7
800 - 900	18	0,9	15.029	1,8
900 - 1.000	6	0,3	5.744	0,7
1.000-2.000	67	3,4	94.360	11,5
2.000-3.000	41	2,1	98.559	12,0
3.000-4.000	12	0,6	40.814	5,0
4.000-5.000	7	0,4	30.878	3,8
5.000-10.000	11	0,6	75.018	9,1
Over 10.000	12	0,6	327.483	39,9
I alt	1.997	100	820.633	100

Anm: Fordelingen er opgjort juni 2005.

Kilde: Toll- og Skattstova Føroya.

Antallet af skattepligtige selskaber udgjorde i regnskabsåret 2003 1.937 (en stigning på 351 selskaber siden 2000). Heraf havde godt 70 pct. af selskaberne en skattepligtig indkomst på under 100.000 kr., og disse selskaber havde samtidig en andel på kun 1,7 pct. af den samlede selskabsindkomst. 7,5 pct. af selskaberne havde en skattepligtig indkomst på over 1 mio. kr., men tegnede sig for 81 pct. af den samlede skattepligtige selskabsindkomst.

Kapitalvindingsskattereformen 2001

Lagtinget vedtog den 20. december 2001 lov om beskatning af kapitalgevinster (kapitalvindingsskatteoven). Som kapitalgevinster efter kapitalvindingsskatteoven regnes bl.a.:

- 1) gevinst og tab ved salg og anden afhændelse af aktier, obligationer, investeringsbeviser samt pante- og gældsbreve m.m.
- 2) frigørelse af gæld
- 3) købe- og salgsrettigheder til værdipapirer og fordringer omfattet af 1) og 2)
- 4) udbytte
- 5) renteindtægter

Lovens bestemmelser trådte i kraft den 16. november 2001. Dette betyder, at kapitalgevinster og -tab stadfæstet denne dag eller senere skal behandles efter den nye kapitalvindingsskatteov. Samme dato gør sig gældende for renteindtægter tilskrevet og udloddet udbytte efter 16. november 2001 eller senere. Der er dog særlige overgangsregler for salg og afhændelse af værdipapirer nævnt under 1) og som er erhvervet inden 16. november 2001.

Formålet med den nye kapitalvindingsskatteov er at sikre en enklere og mere ensartet beskatning af alle former for kapitalindkomst, både beskatningen af det løbende afkast og gevinst/tab ved afhændelse af alle former for kapitalanbringelse. Med vedtagelsen af den nye kapitalvindingsskatteov er to love ophævet: lov om renteskat og lov om skat af fortjeneste ved salg af værdipapirer foruden diverse bestemmelser i skatteoven.

Alle, som har kapitalgevinster, skal sammen med den almindelige selvangivelse indlevere en kapitalvindingsskatteopgørelse, hvor alle gevinster og tab, som er skattepligtige i henhold til kapitalvindingsskatteoven lægges sammen og beskattes under ét med 20 pct. for juridiske personer og 35 pct. for fysiske personer. Renteindtægter, som færøske selskaber og fonde modtager, medregnes dog fortsat ved opgørelsen af den almindelige skattepligtige indkomst efter skatteoven (beskattes med 20 pct.). De, som bare har renteindtægter af indestående i færøske pengeinstitutter eller postgiro, skal dog ikke

indlevere kapitalvindingsopgørelsen. Udviser opgørelsen underskud et år, kan underskuddet fremføres i op til 5 år.

Den nye kapitalvindingskattelovs bestemmelser gennemgås mere udførligt i det følgende.

Gevinster og tab af aktier, investeringsbeviser m.m.

Gevinster og tab ved salg og anden afhændelse af aktier, investeringsbeviser m.m., som er erhvervet 16. november 2001 eller senere, bliver ved salg og anden afhændelse beskattet som kapitalgevinst i henhold til kapitalvindingskatteloven. Som noget nyt er kapitalgevinsten altid skattepligtig uanset ejertid af aktien eller investeringsbeviset. For juridiske personer beskattes kapitalgevinsten med 20 pct., for fysiske personer er skattesatsen 35 pct.

Tab ved salg og anden afhændelse af aktier, investeringsbeviser m.m. kan fratrækkes i anden kapitalvindingsindkomst.

For aktier, investeringsbeviser m.m. erhvervet inden 16. november 2001 gælder særlige overgangsregler, der stort set svarer til de gamle regler i værdipapirhandelsloven. Overgangsreglerne skelner således også mellem ejertiden:

	<i>Mindretsaktionærer ($<25\%$ af aktiekapitalen og $\leq 50\%$ af stemmeretten)</i>	<i>Hovedaktionær ($\geq 25\%$ af aktiekapitalen eller $>50\%$ af stemmeretten)</i>
<i>Ejertid mindre end 3 år</i>	Kapitalvindingsindkomst: Selskaber: 20% Personer: 35%	Kapitalvindingsindkomst: Selskaber: 20% Personer: 35%
<i>Ejertid over 3 år, men mindre end 10 år</i>	Skattefri indkomst	Kapitalvindingsindkomst: Selskaber: 20% Personer: 35%
<i>Ejertid over 10 år</i>	Skattefri indkomst	Skattefri indkomst

Gevinster og tab af investeringer, der er led i en pensionsordning, beskattes ikke efter den nye kapitalvindingskattelov, men beskattes efter særskilt lovgivning og først ved udbetaling af pensionen.

Gevinst og tab af obligationer m.m.

Gevinst og tab ved indfrielse, salg og anden afhændelse af obligationer m.m. bliver fra 16. november 2001 beskattet som kapitalgevinst ifølge kapitalvindingskatteloven. Kapitalgevinster beskattes med 20 pct. for juridiske personer, for fysiske personer er skattesatsen 35 pct.

For fysiske personer gælder, at kun samlede gevinster over 10.000 kr. skal medregnes ved opgørelsen af den skattepligtige indkomst efter kapitalvindingsskatteloven.

Der er kun fradragsret for tab af obligationer, gældsbreve og pantebreve, som er registreret i en værdipapircentral.

Gevinst og tab ved indfrielse, salg og anden afhændelse af obligationer inden 16. november beskattes for både juridiske og fysiske personer med 35 pct.

Udbytte

Udbytte, som er udloddet 16. november 2001 eller senere, beskattes ifølge kapitalvindingsskatteloven med 20 pct. for juridiske personer, for fysiske personer er skattesatsen 35 pct. Dette gælder nu uanset om udbyttet er udloddet af færøsk eller udenlandsk selskab.

For udloddet udbytte før den 16. november 2001 sondres mellem udbytte fra henholdsvis færøske og udenlandske selskaber. Udbytte, som er udloddet af færøske selskaber inden 16. november 2001, beskattes for både juridiske og fysiske personer med 35pct. Udbytte fra udenlandske selskaber beskattes som almindelig skattepligtig indkomst.

Både før og efter 16. november 2001 er det gældende, at selskaber og fonde, som er fuldt skattepligtige til Færøerne, og som ejer 25 pct. eller mere af aktiekapitalen/indskudskapitalen i det udloddende selskab, ikke skal betale skat af udbyttet. Efter de hidtil gældende regler var det udloddede udbytte også skattefrit, hvis det blev udbetalt til et selskab registreret i udlandet. Med den nye kapitalvindingsskattelov er der kun skattefrihed for udloddet udbytte, hvis det modtagende selskab er fuld skattepligtig til Færøerne. Det udloddende selskab eller den udloddende fond har pligt til at tilbageholde og afregne eventuel udbytteskat.

Af udbytte, som et datterselskab betaler til moderselskabet, og som af moderselskabet anvendes til at betale gæld, som direkte eller indirekte stammer fra køb af aktier i datterselskaber fra fysiske personer, betales i skat 35 pct. (inden 16. november 2001) / 20 pct. (16. november 2001 eller senere) af forskellen mellem de købte aktiers pålydende værdi og anskaffelsesværdien for aktierne. Bestemmelsen er kun gældende, hvis salget af aktierne til moderselskabet er skattefrit.

Renteindtægter

Fra den 16. november 2001 skal fysiske personer og dødsboer ved opgørelsen af kapitalindkomst i henhold til kapitalvindingsskatteloven medregne alle renteindtægter af indestående i færøske og udenlandske pengeinstitutter/postgiro, renter af private udlån fra personer eller selskaber, renter af færøske og udenlandske pante- og gældsbreve og obligationer. Renteindtægterne beskattes med 35 pct. For juridiske personer er

renteindtægter almindelig skattepligtig indkomst og medgår ved opgørelsen af den skattepligtige indkomst.

Renteindtægter fra før den 16. november 2001 blev beskattet efter en særlig renteskattelov (med 35 pct.), som blev ophævet med vedtagelsen af den nye kapitalvindingsskattelev. Renteskatteloven, som kun omfattede kun fysiske personer og dødsboer med fuld skattepligt til Færøerne, var afgrænset til renteindtægter af indestående i færøske pengeinstitutter og postgiro samt renteindtægter af færøske obligationer. Øvrige renteindtægter blev medtaget ved opgørelsen af den almindelige skattepligtige indkomst.

Erhvervsmæssig virksomhed

Hvis der er tale om, at virksomheden handler med værdipapirer udelukkende med salg for øje (har handel med værdipapirer som en næringsvej), skal gevinst eller tab alene medregnes ved opgørelsen af virksomhedens almindelige skattepligtige indkomst. Dette er i overensstemmelse med de hidtil gældende regler i værdipapirloven.

Udskrevne skatter

Tabel 7.4. nedenfor viser udskrevne indkomstskatter i indkomstårene 1993 til 2003 fordelt på personer og selskaber. Tal for 2004 forelå ikke ved afslutningen af beretningen.

Tabel 7.4. Udskrevne indkomstskatter i indkomstårene 1993 - 2003

	Landsskat		Kirke- og kommuneskat		I alt	
	Personlige	Selskaber	Personlige	Selskaber	Personlige	Selskaber
	- mio. kr. -					
1993	756	28	549	17	1.305	45
1994	749	30	610	19	1.359	49
1995	746	39	667	23	1.413	62
1996	720	76	660	46	1.380	122
1997	838	93	760	56	1.598	149
1998	885	132	789	80	1.674	212
1999	987	118	871	72	1.858	190
2000	1.104	124	948	76	2.052	200
2001	1.261	118	1.050	72	2.311	190
2002	1.381	126	1.073	77	2.454	203
2003	1.339	102	1.095	63	2.434	165

Anm: Opgørelsen for 2003 er udfærdiget ultimo juni 2005.

Kilde: Toll- og Skattstova Føroya.

Fra 1989 til 1993 udviste de samlede udskrevne personskatter et fald på ca. 26 pct. fra 1.759 mio. kr. til 1.305 mio. kr. Fra 1994 til 1996 var de udskrevne personskatter på et stabilt niveau, men er så steget væsentligt fra 1997 til og med 2002, hvorefter de faldt igen i 2003. Faldet i de udskrevne personskatter i 2003 skyldes skattenedsættelser.

De udskrevne selskabsskatter har fra 1989 til 1993 udvist et fald på 33 pct., men har fra 1993 til 1995 udvist en svag vækst, for at stige væsentligt fra 1996 til 1998. Fra 1998 til 2001 har de udskrevne selskabsskatter ligget på nogenlunde samme niveau trods en sænkning af selskabsskatten fra 27 pct. til 20 pct. i 2000.

7.3. Indirekte skatter

De indirekte skatter er kendetegnet ved, at den skatteudløsende begivenhed er produktion eller omsætning af varer eller tjenester. På Færøerne omfatter de indirekte skatter meromsætningsafgift (MVG), told, fremstillingsafgifter, lønsumsafgift, vægtafgift (vejskat), registreringsafgift på motorkøretøjer, rejseafgift, olieafgift, arveafgift samt andre former for punktafgifter.

Merværdiafgift (MVG)

Pr. 1. januar 1993 trådte MVG-loven (moms-loven) i kraft. Alle varer og arbejds- og tjenesteydelser pålægges nu en afgift på 25 pct., idet der dog efterfølgende er indført en række undtagelser. Indførelse af MVG har for visse varegrupper betydet prisstigninger, idet varerne tidligere var belagt med en særlig lav importafgift, mens andre varer er faldet i udsalgspris, fordi disse varegrupper havde været belagt med særligt høje indførselsafgifter.

Efter at MVG-provenuet i hver af årene 1994 og 1995 udgjorde ca. 520 mio. kr., er MVG-provenuet steget støt for hvert år og udgør i 2003 1.061 mio. kr. Fordoblingen siden 1995 skal ses i sammenhæng med den gunstige udvikling for den færøske økonomi fra midten af 1990'erne og frem.

Fremstillingsafgifter

Der er fastsat produktionsafgifter på øl, sodavand, chokolade og sukkervarer. Produktion af berusende drikke var indtil 1980 forbudt på Færøerne. I 1980 blev forbudet lempet, således at de færøske bryggerier fik tilladelse til at fremstille øl, som indeholder indtil 4,6 vægtprocent alkohol. Der er fastsat en produktionsafgift for sådant øl, omtrent svarende til indførselsafgiften.

Lønsumsafgift

Lønsumsafgiften opkrævedes første gang i 1994. Afgiften opkræves fra følgende virksomhedstyper:

- Lægevirksomhed, tandlæge- og anden dentalvirksomhed, kiropraktik, fysioterapi og anden egentlig sundhedspleje.
- Forsikringsvirksomheder.
- Bank-, sparekasse- og finansieringsvirksomhed.

Afgiftsgrundlaget for de førstnævnte virksomheder er lønsummen med tillæg af overskud eller fradrag af underskud af selvstændig virksomhed, mens det de to andre grupper er virksomhedens lønsum i afgiftsperioden. Afgiften er 2,5 pct. af afgiftsgrundlaget for virksomheder indenfor sundhedsområdet, og 5 pct. for de to sidstnævnte grupperinger.

Vejskat (vægtafgift)

Med hjemmel i en lagtingslov fra 1982 om vægtafgift af motorkøretøjer m.v. opkræves en årlig afgift af motorkøretøjer indregistreret på Færøerne. Afgiftssatsen varierer - ud over med motorkøretøjets vægt - for de forskellige typer af køretøjer (personbiler, hyrevogne, busser, vare- og lastvogne m.v.). Af afgiftspligtige køretøjer, der er indrettet til at benytte anden drivkraft end benzin, svares tillige en udligningsafgift.

Registreringsafgift (motorkøretøjer)

Registreringsafgiften på motorkøretøjer blev indført i efteråret 1986 til afløsning af den tidligere indførselsafgift på motorkøretøjer. Lagtingsloven om registreringsafgift blev ændret i februar 1995. Med ønsket om at fremme bilsalget og dermed landskassens indtægter ændredes beregningsgrundlaget for afgiften, så afgiften nu er en ren værdiafgift.

Arveafgift

Afgiftsgrundlaget er fastlagt i en ældre lovgivning og beregnes efter mere lempelige regler end den danske arveafgift. Afgiften opkræves af skifteretten (Sorenskriveren). Landsstyret fremsatte i efteråret 1994 og igen i foråret 1996 forslag om forhøjelse af arveafgifterne, men forslagene mødte så stor modstand i Lagtinget, at de i begge tilfælde blev forkastet.

Olieafgift

I oktober 1986 blev der indført en særlig afgift på brændselolie m.v. Provenuet ved afgiften tilfalder landskassen. Frem til april 2000 var der tale om en variabel olieafgift, idet olieafgiften var fastlagt til 0,95 kr. pr. liter, men blev reguleret alt efter om salgsprisen på olie, inkl. afgift, var over eller under 2,45 kr. For hver øre salgsprisen kom op over hhv. ned under 2,45 kr., blev afgiften mindsket hhv. forhøjet med 0,5 øre. Olieafgiften er nu ved lov fastlagt til 0,80 kr. pr. liter.

Rejseafgift

Afgift på udlandsrejser fra Færøerne blev indført med virkning fra juni 1987. Afgiften blev i 1994 nedsat fra 300 til 120 kr. Det er rejseselskabet som indbetaler afgiften.

7.4. Opkrævede skatter og afgifter

Det samlede skatte og afgiftsprovener i årene 2000-2004 fordelt på hovedtyper fremgår af tabel 7.5. Nyere tal forelå ikke ved afslutningen af beretningen.

Tabel 7.5. Samlet skatte- og afgiftsprovener fordelt på hovedafgiftstyper i årene 2000–2004

	2000	2001	2002	2003	2004
	- mio. kr. -				
Indkomstskatter					
Landsskat	1.090	1.284	1.415	1.358	1.320
Kommuneskat	939	992	1.036	1.103	1.104
Selskabsskat	197	208	189	199	173
Kulbrinteskatt, personer ¹⁾		17	20	7	5
Renteskat	42	48	34	0	0
Udbytteskat	47	59	48	0	0
Kapitalvindingsskat	0	0	0	51	62
Pensionsafgift (35 %)	6	10	9	8	9
I alt	2.321	2.618	2.751	2.726	2.673
Afgifter					
MVG	854	903	998	1.061	941
Told	189	188	198	192	204
Fremstillingsafgift	15	16	18	18	18
Olieafgift	78	81	82	60	68
Vejskat	39	42	45	49	50
Afg. på finansielle aktiviteter	0	-4	1	0	0
Lønsumsafgift	10	11	11	12	12
Rejseafgift	9	10	11	11	11
Registreringsafgift	65	79	82	77	68
Arveafgift	3	3	4	4	3
Indbetaling til barselsordning	0	16	29	29	29
Diverse afgifter	24	10	7	3	2
I alt	1.286	1.355	1.486	1.516	1.406
Total	3.607	3.973	4.237	4.242	4.079

1) Skat af indkomst i forbindelse med forundersøgelser og anden tilknyttet aktivitet i forbindelse med kulbrinteaktivitet ved Færøerne.

Anm.: Opgørelsen er udfærdiget ultimo juni 2005.

Kilde: Toll- og Skattastova Føroya.

Efter at der i en årrække var tale om faldende indkomstskatteprovenu som resultat af den økonomiske afmatning i begyndelsen af 90'erne, steg provenuet kraftigt fra 1996 og frem til 2002, hvorefter det stabiliserede sig i 2003. Det skyldes den generelle opgang i den økonomiske aktivitet i denne periode. Samme forhold gør sig gældende for MVG-provenuet. Med den økonomiske afmatning fra 2003 og gennemførte skattelettelser er både indkomstskatte- og MVG-provenuet faldet i 2004.

Fra 1995 har der været en markant stigning i provenuet fra registreringsafgiften til og med 2002. Dette skal bl.a. ses i sammenhæng med en nedsættelse af afgiftssatsen i begyndelsen af 1995. Afgiftsnedsættelsen afstedkom et forøget salg af biler, men også en nødvendig udskiftning af bilparken efter den økonomiske krise, hvor bilsalget gik helt i stå, og siden har den gunstige økonomiske udvikling på Færøerne bidraget til et øget salg af biler. Med den økonomiske afmatning de sidste par år er provenuet fra registreringsafgiften faldet se seneste to år.

7.5. Skatte- og afgiftstrykket

Flere opgørelser, der sammenligner det færøske og det danske skattetryk, viser, at forskellen mellem det færøske og danske skatteniveau, på baggrund af de seneste års skattenedsættelser på Færøerne, er stigende. Det Rådgivende Udvalg vedr. Færøerne har i deres rapport fra december 1999 beregnet, at det korrigerede skattetryk¹ i 1998 var 41 pct. på Færøerne og 51 pct. i Danmark. Færøernes Statistik (Hagstova Føroya) har opgjort skattetrykket (skatter i pct. af BNP i markedspriser) i 2002 til 44 pct. For 1997 er skattetrykket opgjort til 50 pct.

¹ Det korrigerede skattetryk (skatter og afgifter) vurderes i forhold til den disponible bruttonationalindkomst (BNI).

8. TRAFIK, KOMMUNIKATION OG TURISME

8.1. Indledning

Gennem 20 - 30 år op til 1992 og igen i de senere år er der på Færøerne investeret ganske mange ressourcer i at udbygge og modernisere trafikforholdene på øerne og kommunikationsforbindelserne til omverdenen.

Udbygningen på disse områder er først og fremmest gennemført med det formål for øje at skabe de bedst mulige forudsætninger for en fortsat erhvervsmæssig og befolkningsmæssig udvikling af lokalsamfundene på øerne.

Anlæg af veje, tunneller og havne er omkostningskrævende på Færøerne på grund af de vanskelige topografiske forhold. Hovedparten af opgaverne på transport- og kommunikationsområdet varetages i offentligt regi - d.v.s. af landets institutioner og af kommunerne.

På luftfartsområdet forestår Statens Luftfartsvæsen driften af Vágar lufthavn.

8.2. Veje og vejtransport

Vejnettet

Landsingeniøren anlægger og vedligeholder landsvejnettet, mens bygdevejene anlægges og vedligeholdes af kommunerne. Landskassens udgifter til veje og tunneller finansieres ved bevillinger på de årlige lagtingsfinanslove.

Tabel 8.1. på næste side viser de seneste års udgifter til landsvejnettet og landskassens tilskud til kommunale veje.

Det samlede landsvejnet (inkl. tunneller) på Færøerne er på ca. 470 km, hvoraf de 99,5pct. er asfalterede veje. I december 2002 blev Vágatunnelen, der forbinder Vágar med Streymoy, indviet. Tunnelen er 4,9 km lang, heraf er 2,5 km under Vestmannasund. Anlægget er dels finansieret over finansloven, dels gennem lån, hvis tilbagebetaling finansieres via bompeng. Det koster 170 kr. t/r for en personbil at køre gennem tunnelen, men der er flere rabatmuligheder. Arbejdet med anlæg af en 6,3 km lang tunnel mellem Borðoy og Eysturoy er vidt fremskredet, og tunnelen forventes taget i brug sommeren 2006.

Tabel 8.1. Landskassens udgifter til veje og tunneller 1999-2004.

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Nyanlæg af veje og tunneller	25,5	19,1	59,7	53,0	38,9	31,8
Stenbrud og asfaltværk	5,2	4,1	-5,9	-3,2	3,4	8,4
Vedligeholdelse og forbedringer	49,5	45,4	45,5	57,9	49,3	52,0
Værksteder, maskiner m.v.	-5,5	-1,8	1,0	-5,7	-4,6	-5,6
Færgelejer	1,0	1,0	1,2	2,4	1,5	0,9
I alt	75,7	67,8	101,5	104,4	88,5	87,5

Kilde: Landsingeniøren.

Motorkøretøjer

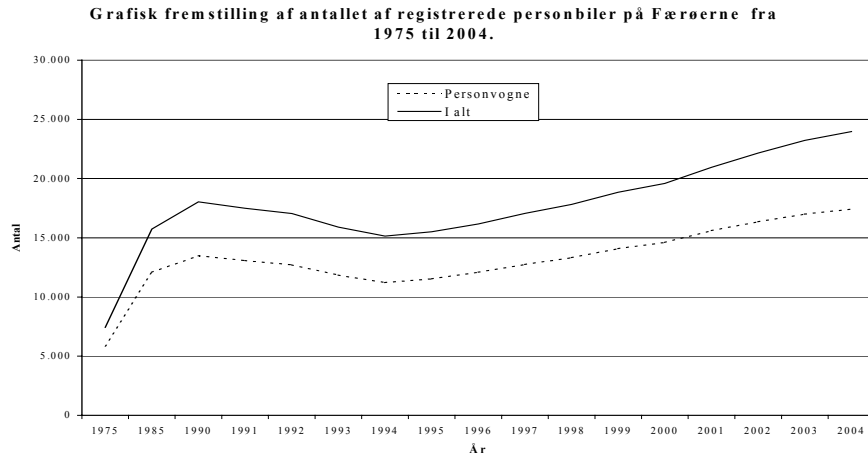
Den økonomiske udvikling og udbygningen af det færøske vejnet i 1970'erne og 1980erne muliggjorde en kraftig vækst i antallet af motorkøretøjer. Tabel 8.2 viser antallet af registrerede motorkøretøjer på Færøerne i årene 1975, 1985, 1990 samt 1995-2004.

Tabel 8.2. Antallet af registrerede motorkøretøjer på Færøerne ved udgangen af årene 1975, 1985, 1990 og 1995-2004.

Ultimo	Last- og varevogne	Busser	Hyrevogne	Person- vogne	Motorcykler	Påhængs- vogne	I alt
1975	1.024	79	302	5.854	171		7.430
1985	2.750	94	249	12.075	108	456	15.732
1990	3.321	119	209	13.480	103	803	18.035
1995	2.673	106	116	11.528	132	949	15.504
1996	2.720	104	105	12.091	126	1.024	16.170
1997	2.867	111	107	12.748	148	1.078	17.059
1998	2.991	130	103	13.319	151	1.125	17.819
1999	3.186	137	92	14.087	167	1.179	18.848
2000	3.300	155	91	14.608	185	1.245	19.584
2001	3.522	176	95	15.598	213	1.353	20.957
2002	3.769	191	90	16.356	254	1.502	22.162
2003	3.918	201	92	16.993	378	1.638	23.220
2004	4.005	207	93	17.420	498	1.746	23.969

Kilde: Landfogeden på Færøerne og Biltilsynet på Færøerne.

I året 2004 blev der registreret i alt 1.764 nye motorkøretøjer. Det tilsvarende tal for 2003 var 2.102.

Den kollektive persontransport på Færøerne varetages af det offentlige busselskab "Bygdaleiðir", der betjener 20 busruter, samt af et antal private busselskaber.

Godstransporten til lands varetages hovedsagelig af private vognmandsfirmaer, men også det landsejede rederi "Strandfaraskip Landsins" har godstransportopgaver mellem byderne.

8.3. Havne og skibsfart

Havneudbygningen

Havne og landingspladser på Færøerne bygges og drives som hovedregel af kommunerne. Landskassen yder dog i visse tilfælde tilskud og støtte, når det drejer sig om havneanlæg, der skal betjene landets bil- og passagerfærger.

I 2004 var de samlede investeringer i forbindelse med havneudbygninger og vedligeholdelse af disse 117,6 mio. kr., hvoraf landskassens andel udgjorde ca. 56,3 mio. kr. Af de 117,6 mio. kr. vedrører knap 43 mio. kr. det nye færgeleje på Suderø til brug for den nye færge, der sættes ind på ruten Tórshavn-Suderø i efteråret 2005.

Tabel 8.3. Samlede investeringer i havne og landingspladser 1998-2004

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Støre havne inkl. byggenedring	61,1	60,7	88,0	43,3	62,1	72,9	107,7
Mindre havne og landingspladser	5,9	1,9	2,0	14,3	4,8	5,4	9,9
I alt	67,0	62,6	90,0	57,6	66,9	78,3	117,6

Kilde: Landsingeniøren.

De 4 største havne er Tórshavn, Runavík, Fuglafjørður og Klaksvík.

Skibsflåden

Størstedelen af den færøske skibsflåde udgøres af fiskerflåden, hvis størrelse og sammensætning er beskrevet nærmere i afsnit 4.3. om fiskerierhvervet.

Tabel 8.4. indeholder en oversigt over den samlede skibsflåde i 1990 og 2001-2003. Der forelå ikke oplysninger for 2004 ved beretningens afslutning. Oversigten omfatter udelukkende fartøjer over 20 BRT.

I tiden op til 1988 var der tale om en vækst i fiskerfartøjernes antal og tonnage (i 1988 i alt 267 fiskefartøjer med en tonnage på 69.400 BRT). I 1989-1990 afløstes væksten af et fald. Denne tilbagegang er fortsat i årene 1991-98, men har derefter stabiliseret sig.

Tabel 8.4. Skibsflåden 1990 samt 2001-2003.

	1990		2001		2002		2003	
	Antal	1.000 BRT	Antal	1.000 BRT	Antal	1.000 BRT	Antal	1.000 BRT
Fiskeskibe	233	61,0	185	67,3	186	69,5	186	69,7
Fragtskibe	17	10,1	19	9,9	20	11,1	21	12,1
Passagerskibe	12	16,5	11	13,2	12	14,4	12	54,1
Sandbåde	11	2,8	11	3,3	11	3,3	11	3,3
Tankskibe	3	1,5	2	1,8	2	1,8	2	1,8
Olieskibe	1	0,1	0	0	0	0,0	0	0,0
Havundersøgelskibe	1	0,5	1	0,5	1	0,5	1	0,5
Vagt- og bjærgskibe	2	1,2	4	2,6	4	2,6	4	2,6
Lystfartøjer	7	0,5	8	0,7	8	0,7	12	0,9
Andre	10	2,4	5	0,5	7	0,8	17	5,8
I alt	297	96,6	246	99,8	251	104,7	266	150,7

Kilde: Høgstova Føroya.

Søtransport

Færgeforbindelsen mellem øerne varetages næsten udelukkende af det offentlige gennem "Strandfaraskip Landsins" (Strandferðslan). Strandferðslan betjener således 9 ruter ved hjælp af større og mindre færger.

Fragt- og passagertrafikken til og fra Færøerne varetages af private danske, islandske og færøske rederier. Rederiet Smyril Line besejler Færøerne med færgen Norröna, som har plads til 1.482 passagerer og 800 personbiler. Færgen anvendes også til fragtttransport. Udover at sejle mellem Færøerne og Danmark sejler færgen til Bergen i Norge (dog ikke i vintermånederne), til Lerwick på Shetlandsøerne og til Seyðisfjörður i Island.

8.4. Luftfart

Luftfartsområdet er fællesanliggende, og Statens Luftfartsvæsen afholder alle udgifter i forbindelse med lufthavnen på Vágar. Der blev i årene 1985-1987 gennemført en omfattende udvidelse og modernisering af terminalbygningen på Vágar. Spørgsmålet om yderligere udbygning og modernisering af lufthavnen har i de senere år været genstand for drøftelser mellem danske og færøske myndigheder i forbindelse med drøftelser om eventuel færøsk overtagelse af lufthavnen. I april 2005 har lagmanden og statsministeren underskrevet en fælleserklæring, hvorefter man er enige om at søge driften og ejerskabet

af de danskejede dele af Vágar Lufthavn overført til den færøske myndigheder. Samtidig hermed tilvejebringes den nødvendige kapital til opdatering af lufthavnen ved, at egenkapitalen i Investeringsfonden for Færøerne nedkapitaliseres med tilsvarende beløb. Der er med henblik herpå nedsat en dansk-færøsk ekspertgruppe, som skal fastsætte det tekniske og økonomiske grundlag.

Ruten mellem Færøerne (Vágar) og København beflyves nu alene af det færøsk ejede selskab Atlantic Airways, idet Maersk Air, som havde betjent ruten i 32 år, ophørte med at beflyve denne rute i efteråret 2004. Om Atlantic Airways og om ruterne til og fra Færøerne i øvrigt henvises til kap. 8.8.

Antallet af flypassagerer mellem Færøerne og udlandet er i fortsat vækst, og der blev over lufthavnen i en periode opereret med offshore trafik til og fra områder for olieeftersøgningen på færøsk landsokkel, hvilket gav lufthavnen en del mere trafik både via helikoptertransporten samt med de ordinære rutemaskiner. Der henvises i øvrigt til tabel 8.5. Der vil først igen i 2006 komme offshore aktivitet på færøsk område.

Tabel 8.5. Antallet af flypassagerer til og fra Færøerne 1999-2004

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Ankommet fra:						
Danmark	55.750	59.720	63.761	65.757	66.165	69.176
Norge	576	1.133	999	1.373	1.433	1.877
Island	4.775	5.236	4.759	4.676	5.870	5.790
Storbritannien	1.823	3.479	5.501	4.091	5.670	4.018
Andre lande ¹⁾	666	347	707	533	653	596
I alt ankommet	63.590	69.915	75.727	76.430	79.791	81.454
Afrejst til:						
Danmark	54.468	60.425	64.294	65.719	66.409	70.353
Norge	612	1.190	1.230	1.372	1.516	1.458
Island	4.902	5.035	4.682	4.806	5.807	5.614
Storbritannien	2.393	3.523	5.104	4.142	5.575	3.894
Andre lande ¹⁾	810	432	762	531	758	904
I alt afrejst	63.185	70.605	76.072	76.570	80.065	82.223
Passagerer i alt	126.775	140.520	151.799	153.000	159.856	163.677

¹⁾ Incl. charterrejser, taxaflyvninger m.v.

Kilde: Statens Luftfartsvæsen.

Vágar Lufthavn er den eneste lufthavn på Færøerne. Der er herudover anlagt 12 helikopterlandingspladser, blandt andet på de mest afsides beliggende øer og bygder. Landingspladserne er anlagt og ejes af Færøernes landsstyre og beflyves regelmæssigt af Atlantic Airways. I 2004 gjorde knap 5.800 personer brug af muligheden for at flyve med helikopter mellem øerne på Færøerne.

Den faste forbindelse via en tunnel, der nu er etableret imellem øen Vágar og Strømø, giver lufthavnen helt andre muligheder end tidligere. Transporttiden mellem lufthavnen og Tórshavn nu er halveret, og luftfartsselskaberne kan nu planlægge tidlige morgenfly og sene aftenfly, hvilket ikke var muligt tidligere med det gamle samfærdselsmønster, hvor man var afhængig af en færgeforbindelse.

8.5. El-forsyning

Elselskabet SEV, som er et fælleskommunalt selskab, forestår produktion og salg af elektricitet på Færøerne.

I 2004 produceredes ca. 249 mio. kWh. Ca. 94,4 mio. kWh eller ca. 38 pct. af den samlede elproduktion er baseret på vandkraft, mens den øvrige produktion sker hovedsagelig på dieseldrevne værker samt vindmøller.

På grund af de meget betydelige investeringer i 80'erne til etablering af kraftværker og ledningsnet og indførelsen af merværdiafgift i 1993 var elektricitetsprisen i en årrække væsentlig højere på Færøerne end i Danmark, men prisen er faldet markant i de senere år. En almindelig husholdning på Færøerne betaler nu mindre end i Danmark (fast afgift pr. år 600 kr. og 1,39 kr./kWh inkl. merværdiafgift (MVG)). Industrien, dvs. storkunder, betaler 0,64 kr./kWh ekskl. MVG samt en fast årlig afgift på 9.080 kr. ekskl. MVG, hvilket er noget højere end tilsvarende kunder i Danmark.

Elproduktion ved hjælp af vindkraft er ikke udbredt på Færøerne, men udgør ca. 7,5 mio. kWh eller ca. 3 pct. i 2004. Et privat firma opstillede i 2003 tre møller á 660 KW i samarbejde med SEV. Der er tale om en forsøgsordning, hvor SEV i 2005 opstiller yderligere tre møller á 660 KW. Den samlede installerede vindmølleeffekt kommer således op på 4.110 KW, hvilket forventes at give en samlet årsproduktion på ca. 15 mio. kWh.

Salget af elektricitet fordelte sig i 2004 med 31,5 pct. til boliger, ca. 32,7 pct. til industri, landbrug og fiskeri (mod knapt 21 pct. i 1995), 14 pct. til offentlige og private tjenesteydelser m.v. og resten til øvrige brugere, inkl. gadebelysning, handel m.v.

Den samlede elproduktion var i 2004 på samme niveau som i det foregående år.

Nøgletal for elproduktion 2000 - 2004 i GWh.

	2000	2001	2002	2003	2004
Vandkraft	76,0	76,0	95,9	85,7	94,4
Dieselkraft	136,4	154,8	143,2	160,3	147,0
Vindkraft	0,52	0,5	0,6	3,0	7,5

Nøgletal fra SEV's regnskaber 2000 – 2004 (mio. kr.)

	2000	2001	2002	2003	2004
El-salg m.v.	197,0	213,4	223,0	231,9	229,1
Olieudgifter	43,2	51,1	43,7	53,2	47,0
Øvr. driftsudg	72,7	61,8	62,9	61,0	68,7
Adm.udg. m.v.	15,1	15,2	17,0	20,2	18,6
Renteudg.	15,3	14,0	12,4	11,5	10,0
Afskrivn. anl.	61,6	63,2	63,9	54,7	57,7
Udgifter i alt	168,6	205,3	199,9	145,9	202,0
Årets resultat	31,1	8,1	23,1	31,3	27,1

8.6. Radio- og Telekommunikation

Efter aftale mellem den danske regering og det færøske landsstyre er lovgivnings- og myndighedskompetencen på radio- og telekommunikationsområdet overdraget til hjemmestyret.

I aftalerne er det præciseret, at hjemmestyrets kompetence på området er undergivet de begrænsninger, der følger af rigets internationale forpligtelser. Hjemmestyrets regulering på radio- og telekommunikationsområdet skal således respektere eventuelle internationale forpligtelser, som Danmark har påtaget sig i WTO-regi eller i andre internationale samarbejdsrelationer.

Det overordnede arbejde med frekvensplanlægning, frekvenskoordinering og internationalt samarbejde vil fortsat være et fællesanliggende.

Telekommunikationsloven

Det færøske radio- og telekommunikationsmarked reguleres i henhold til lagtingslov nr. 79 af 23. maj 1997 om telekommunikation, som er ændret ved lagtingslov nr. 176 af 21. december 2001.

Lovens formål er blandt andet:

- at tilgodese telekommunikationsbehovet på Færøerne,
- at fremme en fornuftig brug af ressourcerne, og
- At skabe betingelser for fri konkurrence på telekommunikationsområdet.

Det er ifølge loven Fjarskiftiseftirlitið (Telestyrelsen), der forestår forvaltningen af radio- og telekommunikation. Fjarskiftiseftirlitiðs hjemmeside er www.fse.fo

Fjarskiftiseftirlitið er en styrelse under landsstyreområdet for erhvervsanliggender, hvis opgave blandt andet er at medvirke aktivt til at skabe gunstige rammebetingelser for konkurrence på radio- og telekommunikationsmarkedet med det formål at brugerne, erhvervsliv m.v. får adgang til et diversificeret udbud af telekommunikationstjenester til lave priser med høj kvalitet. Fjarskiftiseftirlitið udøver tilsyn og fastsætter administrative regler i henhold til lovgivningen. Dertil er en af styrelsens opgaver at rådgive landsstyremanden for erhvervsanliggender om faglige forhold på området.

Liberaliseringen af markedet

Processen med at liberalisere det færøske telekommunikationsmarked startede med vedtagelsen af Teleloven i 1997. I 1999 fik de første teleudbydere - foruden det forhenværende monopol, Føroya Tele - koncession.

Landsstyrets telepolitik har siden 1999 været at udstedelsen af koncessioner i henhold til Teleloven har været baseret på princippet "First come - first served", hvilket bl.a. har været muligt da der ikke har været en mangel på frekvenser pga. Færøernes geografiske placering.

Koncessioner i medfør af telekommunikationsloven

Hidtil er følgende koncessioner meddelt af landsstyremanden, jævnfør § 8 i telekommunikationsloven:

Koncession på første trin

(transmissionsvirksomhed)

1. Sp/f Rás 2 (útvarp og sjónvarp) www.ras2.fo
2. Sjálvsognarstovnurin Lindin (útvarp) www.lindin.fo
3. Suðurrás (útvarp) (uvirksom) www.sudurras.fo
4. Sp/f Kervi (sjónvarp) (uvirksom) www.kervi.com
5. Sp/f Camelot (sjónvarp) (uvirksom)

Koncession på andet trin (ejerforeninger og lignende)

(koncession til at drive og yde begrænsede telekommunikationstjenester og telekommunikationsnetværk i afgrænsede områder (kabel- og luftbåren transmissionsnet), transmissionsnet (hybridnet) og internettjeneste)

1. Ejerforeningen Millum Gilja / Oman flat
2. Ejerforeningen Inni á Gøtu
3. Ejerforeningen Norðasta Horn
4. Tykissamfelag Svínay – Fugloy
5. Ejerforeningen Litla Gil/Eystan Løgmannabreyt
6. Ejerforeningen Undir Brúnni
7. Rás Gjógv

Koncession på tredje trin

(indenlands telefonitjenester – lejelinjer indenlands, tekst- og dataforbindelsestjenester, satellittjenester og andre værdiskabende tjenester, inklusive internettjenester (telefoncentraler ikke medregnet))

1. El&Tele www.eltele.fo
2. Farodane (uvirksom) www.farodane.fo
3. formula.fo (uvirksom) www.formula.fo
4. Atlantic Online www.atlanticonline.com
5. Televarpið www.televarp.fo
6. Auxilior (uvirksom) www.auxilior.com
7. KT-felagið www.industry.fo
8. Datamet www.datamet.fo
9. Farice Hf. www.farice.fo
10. MRCC Tórshavn www.mrcc.fo

Koncessioner på fjerde trin

(almindelig tredje trin og medregnet telefoncentraler)

1. Teletænastan www.teleserve.fo
2. Canboats www.canboats.com
3. Teletech (MET) www.teletech.fo
4. Marine Tech www.marine-tech.fo

Koncessioner på femte trin

(tredje, fjerde + muligvis første trin, foruden mobiltelefoninetræk og tjenester)

1. Føroya Tele www.tele.fo
2. Kall www.kall.fo

Telekommunikationstjenester

Omsætningen på det koncessionerede telekommunikationsområde var omkring 360 mio. kr. i 2004.

Fast internetforbindelse og indenlands lejelinjer (dataforbindelse)

Bredbåndsdækningen er 95 pct. og forventes at stige til 98 pct. ultimo 2005. Efter at bredbåndsdækningen er forøget, det nye kabel mellem Island, Færøerne og Skotland er taget i brug og konkurrencen er øget er udbredelsen nu omkring 10 pct. (per capita).

Antal abonnenter/markedsandele – fast internetforbindelse FWA/ADSL – 1.januar 2005 og 2004

<i>Leverandør</i>	<i>Abonnenter</i>		<i>Markedsandel i pct.</i>	
	<i>2005</i>	<i>2004</i>	<i>2005</i>	<i>2004</i>
Atlantic Online	45	52	1	4
El&tele	146	133	5	10
Føroya Tele	2103	880	67	64
Hansoft	NA	24	NA	2
Kall	474		15	
Kollnet	52	27	2	2
Teletech	274	215	9	16
Interesseforeningen Svínoy & Fugloy	40	40	1	3
I alt	3134	1.384	100	100

Fastnet PSTN/ISDN – færdsel koblet på det faste net

På dette område er der to leverandører, Føroya Tele og Kall. Ifølge nedenstående tabel er Føroya Teles tidligere monopolstilling nu væsentlig mindsket, og markedet nærmer sig et mere naturligt leje.

Markedsandele indenfor fastnet 1. januar 2005 og 2004

<i>Fastnet</i>	<i>Antal</i>		<i>Markedsandel i pct.</i>	
	<i>2005</i>	<i>2004</i>	<i>2005</i>	<i>2004</i>
<i>Abonnenter</i>				
Føroya Tele	18.890	19.291	79	79
Kall	5068	*5.041	21	21
I alt	23958	24.332	100	100

* Føroya Tele leverer linjerne.

Føroya Tele og Kall yder udlandstelefontjenester. Priseniveauet på Færøerne for udlandsforbindelse er konkurrencedygtigt og svarer til niveauet i de andre nordiske lande, undtaget Island, hvor priserne er meget lavere.

Hvad angår udlandssamtaler er forholdet det, at Føroya Tele har en markedsandel på 75 pct. og Kall 25 pct.

MobiltelefoniMarkedsandele mobiltelefoni 1. januar 2005 og 2004

<i>Taletid GSM</i>	<i>Antal</i>		<i>Markedsandel i pct.</i>	
	<i>2005</i>	<i>2004</i>	<i>2005</i>	<i>2004</i>
Føroya Tele	14.574	14.478	67	72
Kall	7.200	5.610	33	28
I alt	21.774	20.088	100	100

<i>Abonnenter (alle slags uden taletid) GSM</i>	<i>Antal</i>		<i>Markedsandel i pct.</i>	
		<i>2004</i>		<i>2004</i>
Føroya Tele	15.428	14.601	83	87
Kall	3.060	2.098	17	13
I alt	18.488	16.699	100	100

<i>NMT-450-Føroya Tele</i>	1036	1.239	100	100
----------------------------	------	-------	-----	-----

Mobiltelefonnetværkene er opgraderet til GPRS/EDGE, datatransmissions kapaciteten er således forøget betydeligt. og giver bl.a. mulighed for at sende MMS.

Satellittjenester

Teletænastan (TeleServe), Føroya Tele, El&Tele og Vikmar er leverandører af satellittjenester. Der er de sidste år sket en fortsat udvikling af tjenesterne, og priserne er sænket til gavn for søfolk og andre erhverv på havet.

Transmissionsvirksomhed m.m.

Interessen for transmissionsvirksomhed har været relativ stor, siden monopollet blev ophævet i 1999.

Inden for radiofoni er der praktisk talt tre landsdækkende kanaler. Útvarp Føroya (Færøernes Radio), Rás 2 og Lindin. Alle benytter analoge sendere.

Udover Sjóntv Føroya (Færøernes Fjernsyn), som er landsdækkende, er der flere fjernsynskabelnet i forbindelse med ejerforeninger.

Televarpið, som udbyder tjenester på et digitalt jordsendenet (DVB-T) dækker omkring 75 pct. af landet og forventes at øge dækningen til 80 pct. ultimo 2005.

På markedet for fjernsynstjenester er der adskillige leverandører. Ejerforeninger har omkring 1.200 kunder, og Televarpið 4100 kunder. De øvrige leverandører har ikke driftssted på Færøerne, men sender via satellit til Færøerne. Det drejer sig om Canal Digital, Astra og Sky m.fl. Det anslås, at disse selskaber tilsammen har omkring 7.000 abonnenter.

Færøernes forbindelse med udlandet

Det er af meget stor betydning for konkurrencen inden for telekommunikation på Færøerne, hvordan mulighederne er for forbindelse med udlandet.

Der er mulighed for forbindelse med udlandet via søkabel (CANTAT-3 og FARICE-1) og satellit. FARICE-1 kabelet, der ligger mellem Island og Skotland via Færøerne, blev taget i anvendelse den 1. marts 2004. Driftssikkerheden er med den nye kabel forøget betydeligt, og Færøerne har fået transmissionskapacitet som er 10 gange større. Der er nu ingen hindringer med hensyn til den internationale telekommunikationsforbindelse og serviceniveau for bl.a. internettjenester, og mulighederne for at tilbyde nye tjenester er hermed forøget betydeligt.

Nummer/adresseforhold

Oplysning om telefonnummer og bopæl for personer/virksomheder på Færøerne kan indhentes på henholdsvis www.nummar.fo og www.finn.fo

Internationale forhold

Der foreligger en samarbejdsaftale mellem Færøerne og Danmark vedrørende områder relateret til informations- og kommunikationsteknologi indenfor rammerne af overtagelsesaftalerne på området, og der afholdes i denne forbindelse årlige møder mellem landene. Samarbejdet udgør erfaringsudveksling vedrørende varetagelsen af administrative funktioner på områderne og drøftelser af principielle forhold vedrørende danske og færøske interesser i det internationale samarbejde på områderne.

I international sammenhæng er Færøerne i ITU (International Telecommunication Union) registreret som en territorial administration (områdeforvaltning), og Færøerne samarbejder direkte med ITU. Fjarskiftisefirlitið (Telestyrelsen) deltager sammen med danske IT- og Telestyrelsen og Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling i møder m.m. indenfor ITU. I øvrigt har Fjarskiftisefirlitið gode forbindelser med forvaltninger inden for telekommunikation - især i de nordiske lande.

8.7. Postvæsen

Det færøske postvæsen (Postverk Føroya) var indtil april 1976 en del af det danske postvæsen (P&T), men blev da overtaget af hjemmestyret. Ved lagtingslov nr. 76 af 17. maj 2005 er landsstyremanden bemyndiget til at omdanne det færøske postvæsen til et aktieselskab (P/F) med regnskabsmæssig og skattemæssig virkning fra 1. januar 2005. Privatiseringen forventes gennemført i efteråret 2005.

Postverk Føroya udgiver frimærker, der er efterspurgt blandt filatelister verden over.

Postverk Føroyar driftsresultater for perioden 2000-2004 fremgår af tabel 8.6. på næste side.

Tabel 8.6. Postverk Føroyas driftsresultat 2000-2004 (mio. kr.)

	2000	2001	2002	2003	2004
Indtægter:					
Driftsindtægter	69,8	74,4	84,8	90,5	102,2
Frimærkeafdeling, netto	2,9	3,0	2,5	2,9	2,9
Andre indtægter	3,0	2,8	3,6	2,4	2,1
I alt	75,7	80,2	90,9	95,8	107,2
Udgifter:					
Løn, excl. frimærkeafdeling	58,2	60,2	63,8	66,9	70,8
Andre udgifter	22,1	22,9	30,5	29,6	36,0
I alt	80,3	83,1	94,3	96,5	106,8
Resultat før afskrivninger:	-4,6	-2,9	-3,4	-0,7	0,4
Afskrivninger	1,9	2,3	2,9	3,2	3,5
Ekstraordinære udgifter	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Leje af egen ejendom	1,2	1,2	1,7	2,0	2,1
Underskud	5,3	4,0	4,6	1,9	1,0
Bevilling på finansloven	0,0	10,0	10,0	3,3	2,3
Tillægsbevilling	7,6	7,0	0,0	2,0	-1,1
Samlet bevilling	7,6	17,0	10,0	5,3	1,2
Samlet lønudbetaling:					
Lønudbetaling, Postverk	58,2	60,2	63,8	66,9	70,8
Lønudbetaling, Frimærkeafd.	10,2	11,5	11,3	11,1	10,6
I alt	68,4	71,7	75,1	78,0	81,4
Udviklingen i postvirksomheden					
Indbetalinger og giroindbetalinger	944,0	925,0	902,0	789,0	732,0
Udbetalinger	69,0	65,0	63,0	56,0	55,0
Rekommanderede breve	19,0	18,0	16,0	13,0	13,0
Afsendte pakker	72,0	68,0	59,0	51,0	46,0
Modtagne pakker	157,0	157,0	139,0	128,0	122,0
Færøske aviser	2.038,0	1.585,0	1.411,0	1.365,0	1.300,0
Brevforsendelser	7.969,0	8.342,0	8.302,0	8.329,0	8.174,0
Adresseløse forsendelser	2.545,0	2.653,0	2.237,0	3.189,0	3.272,0

Kilde: Postverk Føroya

8.8. Turisme

Turismen på Færøerne har været i vækst siden midten af 1990'erne. I det følgende vil en række indikatorer for udviklingen i turismen på Færøerne blive præsenteret, ligesom det vil blive forsøgt at komme med en baggrund for den udvikling.

Antallet af passagerer med det færøske flyselskab Atlantic Airways, der blev oprettet i 1987 og startede med flyvninger mellem Færøerne og København i 1988, er steget jævnt gennem en lang periode år. Fra at selskabet havde ca. 75.000 passagerer i 1998, er passagertallet steget hvert år siden. Selskabet havde 101.000 passagerer i 2002, 116.000 passagerer i 2003 og i 2004 steg passagertallet til 147.000. Heri er inkluderet helikopterflyvningen. Det seneste års stigning i passagertallet på 27 pct. skal bl.a. ses i lyset af, at Maersk Air stoppede flyvningen til og fra Færøerne november 2004, men derudover har der været en generel stigning i passagerer til og fra Færøerne, jf. afsnit 8.4.

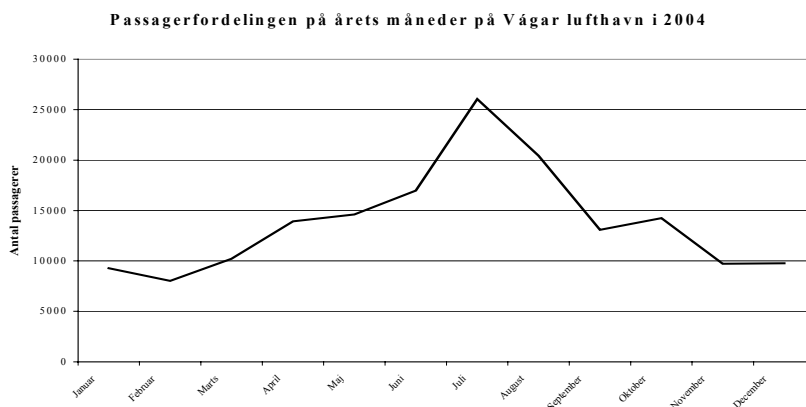
Selskabet ejer medio 2005 tre fly af typen BAae 146-200, der servicerer Atlantic Airways rutenet med tilhørende charteropgaver. Herudover har selskabet lejet et fly af samme type foreløbigt et halvt år til brug for flyvningen hen over sommeren 2005. Sidst i oktober leveres endnu et fly til selskabet, hvorefter selskabet ejer fire fly. Der er tale om et seks år gammelt fly af typen RJ 100, som British Aerospace byggede i 1999. Flyet er en nyere udgave af de Bae fly, som selskabet ejer i forvejen, blot udstyret med nyere teknik og kraftigere motorer. Flyet kan tage 94 passagerer, hvilket er 10 passagerer mere end de øvrige fly. Atlantic Airways råder desuden over to helikoptere; henholdsvis en Bell-212 og en Bell-412. Baggrunden for anskaffelsen af det fjerde fly er, at Atlantic Airways har indgået flere aftaler om flyvninger i udlandet det kommende år; bl.a. har selskabet indgået en aftale med Aker Stord i Norge om flyvning af et stort antal personer frem til efteråret 2007 i forbindelse med Norsk Hydros udbygning af gasproduktion i Molde. Kontrakten skønnes at have en værdi på mellem 60 og 100 mio. kr.

Fremgangen i passagertallet for Atlantic Airways ses igen i selskabets regnskab fra 2004, hvor omsætningen steg til 234 mio. kr. fra 199 mio. kr. året før. Af selskabets indtægter stammer ca. en tredjedel fra aktiviteter i udlandet. Selskabet havde i 2004 et rekordstort overskud efter skat på knap 14,2 mio. kr. og egenkapitalen udgør ultimo 2004 126 mio. kr. Personalet er samtidig vokset fra 96 årsværk i 2003 til 111 i 2004. Selskabet vurderer, at der bliver 140-150 årsværk i 2005.

Maersk Air, der har befløjet ruten Færøerne – København i over 33 år, indstillede den 1. november 2004 sine ruter mellem Færøerne – København/Billund. Maersk-Airs flyvninger er erstattet af en samarbejdsaftale med Atlantic Airways. Atlantic Airways har i den forbindelse øget antallet af flyvninger på ruterne Færøerne – København/Billund og Atlantic Airways har bl.a. derfor anskaffet yderligere fly, jf. ovenfor.

En medvirkende årsag til det stigende antal passagerer har været, at der de senere år er åbnet en række nye flyruter til bl.a. Skotland (Aberdeen), Island og Norge (Stavanger), samt en øget intensitet i flyvningerne til Danmark, bl.a. til Billund lufthavn. Den øgede intensitet i beflyvningen af Danmark var bl.a. et resultat af, at Maersk Air fra vinteren 1997 lancerede fast helårlig beflyvning af Billund, samt øgede sommerfrekvensen væsentligt. Dette betød, at Maersk Air i 2002 havde to ugentlige afgangene til Billund året rundt samt fire ugentlige afgangene i sommersæsonen. Sommeren 2001 påbegyndte Atlantic Airways flyvning til og fra England (Stanstead lufthavnen ved London) og udvidede fra sommeren 2002 med flyvninger til Oslo i Norge, hvor beflyvningen af Stavanger samtidig ophørte. Ruten mellem Færøerne og Island beflyves nu efter aftale med Icelandair alene af Atlantic Airways.

Som det fremgår af kap. 8.4. er antallet af rejsende via lufthavnen på Vágar i fortsat vækst. Hvor der i 1999 var ca. 129.000 flypassagerer gennem lufthavnen, er antallet af passagerer gennem lufthavnen siden steget støt til knap 163.700 passagerer i 2004. Heraf gjorde knap 5.700 personer brug af muligheden for at flyve med helikopter mellem øerne på Færøerne. Antal rejsende gennem lufthavnen ser ud til at stige væsentligt i 2005, hvor der de første syv måneder af året, i forhold til samme periode året før, har været en fremgang i antallet af passagerer til og fra Færøerne på hele 9,9 pct. til trods for, at der ikke er offshore aktivitet på færøsk område i 2005. Der vil igen være offshore aktivitet på færøsk område i 2006, jf. også afsnit 4.7 om olieudvinding.

Anm: Opgørelsen er inklusiv helikoptertransport.

Kilde: Statens luftfartsvæsen.

Det antages, at en del af stigningen i antallet af passagerer fra midten af 1990'erne og frem til 2003 delvis skyldes en øget tilgang af turister til Færøerne. Dette ses bl.a. af grafen nedenfor, hvor langt det største antal passagerer er i månederne fra maj til august. Forklaringen på den store stigning de seneste to år kan i vidt omfang forklares ved, at flyselskaberne på ruten mellem Danmark og Færøerne udenfor sommerperioden har haft tilbudspriser, der ligger betydeligt under det man tidligere har set. Endelig har den gunstige økonomiske udvikling på Færøerne de senere år bidraget til fremgangen i antallet af passagerer til og fra Færøerne.

Det er som nævnt en generel antagelse, at antallet af turister der besøger Færøerne er steget siden midten af 1990'erne. Af den senest foreliggende opgørelse fra Færøernes statistiske kontor (Hagstova Føroya) over antal overnatningsdøgn på de færøske hoteller, vandrehjem m.v., er antallet af overnatningsdøgn i 2004 opgjort til godt 100.000, jf. også tabel 8.7. I 1996 var der godt 70.000 overnatningsdøgn mod godt 52.000 overnatningsdøgn i 1993.

Der regnes med, at der i højsæsonen er godt 1.200 sengepladser til rådighed på de færøske hoteller, vandrehjem m.v. I 1999 åbnede et nyt og moderne vandrehjem i Tórshavn med 98 sengepladser, men på samme tid lukkede et ældre vandrehjem så antallet af sengepladser forblev stort set uændret.

Efter at antallet af rejsende til Færøerne ad søvejen har været stigende fra 13.500 i 1997 til ca. 26.800 i 2003 for yderligere at stige til godt 28.700 i 2004. Den markante stigning de senere år skyldes bl.a., at Smyril Line, som sejler mellem Hanstholm og Tórshavn med færgeren *Norrøna*, siden 1998 har sejlet denne rute året rundt. I de foregående år blev udelukkende sejlet mellem Danmark og Færøerne i sommermånederne. Om sommeren sejles ligeledes til Norge (Bergen), Shetlandsøerne og Island (*Seyðisfjörður*). Siden har Smyril Line i april 2003 indsat en ny og betydelig større færge til sejladsen på ruterne i Nordatlanten. Færgeren, der ligeledes hedder *Norrøna*, er bygget på Flender Werft i Lübeck i Nordtyskland og har kostet godt 700 mio. kr. Færgeren, der er på 36.000 BRT, 164 m. lang og 30 m. bred, kan tage 1.482 passagerer og 800 personbiler, hvis der udelukkende er personbiler ombord, men ofte vil der være trailere med, da færgeren også anvendes til fragtransport. Til sammenligning kunne den gamle færge tage 1.050 passagerer og 300 personbiler. Færgeren har i efteråret/vinteren 2003/2004, udover at sejle mellem Færøerne og Danmark, også sejlet fra Færøerne til Norge og Shetlandsøerne.

Krydstogtskibe et blevet en stadig større del af den færøske turisme. Antallet af krydstogtskibe der besøger Færøerne er steget støt de senere år. I 2003 aflagde 34 skibe med 8.336 passager besøg på Færøerne, og i 2004 steg antal skibe til 45 og passagertallet til 20.350. Disse passagerer regnes ikke med i de nævnte statistikker, da passagererne på krydstogtskibene ikke overnatter på Færøerne. Krydstogtskibene ankommer typisk om morgenen, hvorefter der arrangeres diverse ture til attraktive steder på Færøerne, for så at sejle videre samme aften.

Langt hovedparten af de besøgende på Færøerne kommer fra Danmark. I 2003 og 2004 udgjorde danske besøgende således ca. 35 pct. af de overnattende gæster på Færøerne, jf. nedenstående tabel, hvilket dog er en tilbagegang i forhold til 2002, hvor andelen udgjorde godt 41 pct.

Tabel 8.7. Overnattende gæster (hoteller, vandrehjem mv.) på Færøerne fordelt på nationaliteter 2002 – 2004.

	2002		2003		2004	
	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel
Færøerne	26.305	28,7%	24.404	27,1%	30.669	30,6%
Danmark	37.933	41,4%	31.571	35,1%	34.472	34,3%
Norge	7.867	8,6%	11.103	12,3%	12.006	12,0%
Island	3.482	3,8%	5.252	5,8%	6.345	6,3%
England/Irland	4.642	5,1%	4.821	5,4%	4.095	4,1%
Tyskland	2.558	2,8%	4.147	4,6%	3.477	3,5%
Sverige	1.999	2,2%	2.052	2,3%	1.949	1,9%
Andre lande	6.939	7,6%	6.618	7,4%	7.370	7,3%
I alt	91.725	100,0%	89.968	100,0%	100.383	100,0%

Anm.: Stigningen i antal overnatninger fra 2003 til 2004 kan delvis forklares ved, at et af hotellerne i en årrække har opgivet antal personer i stedet for antal nætter.

Kilde: Hagstova Føroya.

Medvirkende årsag til den stigende turisme på Færøerne er bl.a. en indsats fra det færøske turistråd (Ferðaráð Føroya). Landsstyret har for at fremme erhvervet på Færøerne, på finansloven for 2005 bevilliget 7,9 mio. kr. til Færøernes Turistråd. Færøernes Turistråd, der har til formål at udvikle og markedsføre Færøerne som turistmål, er en institution under det færøske landsstyreområde for erhvervsanliggender.

I forbindelse med det stigende antal turister er der de seneste år gjort en stor indsats for at forbedre Færøerne som turistmål. Der er bl.a. oprettet en række lokale turistkontorer (Kunningarstovar). I alt er der syv turistkontorer spredt over øerne. Turistkontorerne er delvist støttet af Færøernes Turistråd. Der er således gennem de seneste år taget både offentlige og private initiativer med henblik på at øge tilbudene til turister. Der er således øgede muligheder for vandre- og rideture i fjeldene, fiskeri, sejlture m.m., ligesom der er en stadig større aktivitet på det kulturelle område.

Færøernes Turistråd har i samarbejde med Bornholms Forskningscenter indsamlet oplysninger om turismen på Færøerne. Formålet med undersøgelsen er at beregne de beskæftigelsesmæssige, trafikmæssige og økonomiske konsekvenser af turismen på Færøerne. Undersøgelsen, der er offentliggjort i oktober 2000, er baseret på en spørgeskemaundersøgelse blandt personer der afrejser Færøerne og dækker perioden medio maj 1999 til medio maj 2000.

Den økonomiske effekt af turismen på Færøerne er for denne periode opgjort til over 200 mio. kr. Dette beløb er eksklusiv udgifter i forbindelse med rejsen til og fra Færøerne, hvorfor det økonomiske bidrag fra turismen til den færøske økonomi vurderes at ligge noget højere. Undersøgelsen når desuden frem til, at der er 269 fuldtidsbeskæftigede pr. måned indenfor turisterhvervet.

Undersøgelsen viser, at af alle besøgende på Færøerne kommer den største andel fra Danmark; nemlig 68 pct. 17 pct. kommer fra øvrige nordiske lande. Over en tredjedel af alle besøgende på Færøerne er forretningsrejsende. Af deciderede ferierejsende er over halvdelen fra Danmark. Generelt gælder det for de ferierejsende, at tilfredshedsgraden med Færøerne som rejsemål er meget stor, men at kun en mindre forventer at vende tilbage ved en senere lejlighed. Ifølge rapporten kan det tyde på, at Færøerne i mange besøgende turisters øjne er en destination for den aktive eventyrlystne. Som ventet viser undersøgelsen, at det især er naturen, bygderne, fuglelivet og fuglefjeldene som er trækplastret.

9. SOCIALE FORHOLD

9.1. Indledning

Sociale forhold omfatter almindelig forsorg, børneforsorg, børnebidrag, børnetilskud, særforsorg, sygeforsikring, folke- og førtidspension, enkepension, lovpligtig ulykkesforsikring, dagpenge samt områder i nær tilknytning til disse.

Efter vedtagelse af lagtingslov nr. 130 af 8. oktober 2001 er det sociale område et særanliggende, bortset fra særforsorgen.

Statens tilskud til Færøernes hjemmestyre for årene 2003 til 2006 er i medfør af en aftale mellem den danske regering og Færøernes Landsstyre fastfrosset til et årligt beløb på 615,5 mio. kr., hvoraf 117,0 mio. kr. vedrører særforsorgen.

Lov nr. 315 af 17. maj 1995 om sociale ydelser på Færøerne, der fortsat har gyldighed for særforsorgsområdet, giver hjemmestyret mulighed for selv at tilrettelægge og tilpasse særforsorgslovgivningen til de færøske forhold. De gældende rigslove forbliver i kraft, indtil de ophæves af lagtingslove, der udstedes af Færøernes hjemmestyre.

Forvaltningen af det sociale område varetages af Almannastovan (Færøernes Socialforvaltning), Tórshavn. Almannastovans administration omfatter den direkte forvaltning med kontakt til klienterne samt afgørelser og beregninger vedrørende de fleste sociale ydelser. Almannastovan har afdelinger bemandet med socialrådgivere i Klaksvík, Tvøroyri og Runavík.

Hjemmehjælps-, sundheds- og hjemmesygeplejeordningen er sammenlagt i en integreret hjemmepleje, Heimarøktin, hvorunder særforsorgen ligeledes er placeret.

Hjælpemiddelcentralen, der tidligere var en selvejende institution, er henlagt under Almannastovans administration.

Almannastovans afgørelser i personsager vedrørende almindelig forsorg, børneforsorg, børnebidrag, særforsorg, folke- og førtidspension, enkepension, tillægsydelser til enker, dagpenge ved sygdom eller fødsel, og vederlag for pleje af ældre og hjælpeløse personer hjemme kan indankes for det færøske sociale ankenævn, der har den endelige administrative afgørelse. Ankenævnet er oprettet ved lagtingslov nr. 47 af 23. marts 1993.

I visse tilfælde er forvaltningen på det sociale område henlagt til andre organer. Kommuner med mindst 2000 indbyggere administrerer således selv reglerne i forsorgsloven om varig hjælp. Afgørelser truffet af kommunerne i disse sager kan ankes til Almanastovan, hvis afgørelse kan påklages til det færøske sociale ankenævn.

Afgørelser om tilkendelse af førtidspension er henlagt til Færøernes Ulykkesforsikringsråd. Dog træffer Almanastovan afgørelser om tilkendelse af førtidspension efter § 7, nr. 3 og § 8, nr. 2 i lagtingslov om almannapensioner. Det drejer sig om tilkendelse af henholdsvis mellemste førtidspension til enker og enkemænd med forsørgelsespligt overfor børn under 18 år og laveste førtidspension til personer mellem 50 og 67 år samt personer der har modtaget pension efter § 7, nr. 3 men har mistet retten til pensionen, fordi det yngste barn er fyldt 18 år, når forringet helbred, manglende arbejdsmuligheder eller andre særlige omstændigheder gør, at vedkommende har brug for hjælp til underhold.

Ulykkesforsikringsrådet træffer endvidere afgørelser i henhold til ulykkesforsikringsanordningen.

Ulykkesforsikringsrådets afgørelser efter lagtingslov om almannapensioner og efter ulykkesforsikringsanordningen kan påklages til Den Sociale Ankestyrelse.

Rådet behandlede i 2004 på 36 møder i alt 1.971 sager, heraf 659 sager vedrørende førtidspensionslovgivningen, 1.270 ulykkesforsikringssager og 42 sager om andre, især generelle, spørgsmål.

Administrationen af reglerne i børneforsorgsloven er henlagt til de børneværnsudvalg, der er oprettet i hver enkelt kommune. Udvalgenes afgørelser kan i visse tilfælde indankes for Færøernes nævn for børneforsorg og i andre tilfælde for Almanastovan. Pr. 1. januar 2006 træder der en ny lagtingslov om børneværn i kraft på Færøerne, jf. lagtingslov nr. 18 af 8. marts 2005, der pålægger mindre kommuner at samarbejde med andre kommuner om valg af børneværnsudvalg. Der skal således være mindst 1.500 indbyggere for hvert børneværnsudvalg.

9.2. De enkelte ydelser

Dagpenge ved sygdom, fødsel og ulykkestilfælde

Dagpenge ydes til lønmodtagere, som ikke har ret til hel eller delvis løn under sygdom eller fødsel ifølge anden lovgivning eller overenskomst i øvrigt.

Dagpenge ydes fra 1. fraværdsdag og den tabte arbejdsindtægt erstattes, dog max. 80 pct. af den aktuelle ugeløn for ufaglærte arbejdere. Arbejdsgiveren opkræves for udgifter for

1. og 2. fraværdsdag. Beregningsgrundlaget er gennemsnitsindtægten de sidste 5 uger, dog kan der undtagelsesvis benyttes andre, længere og kortere beregningsperioder. Dagpenge ydes højst i 40 uger i en 12 måneders periode. Arbejdskravet er mindst 20 timer de sidste 5 uger.

Personer, der har anden erhvervsindtægt end lønindtægt (selvstændige erhvervsdrivende), kan sikre sig dagpenge fra 1. hele fraværdsdag ved at tegne en frivillig forsikring. Personer, der udfører husligt arbejde i eget hjem for mindst 1 person foruden sig selv, kan sikre sig dagpenge fra 1. sygedag. For hver husstand kan der kun tegnes forsikring for 1 person. Retten til dagpenge indtræder 4 uger efter, anmodningen om optagelse i den frivillige forsikring er indgivet.

Fiskeriets Løngarantifond yder mindsteløn indtil 3 måneder for mønstrede fiskere under sygdom eller i tilfælde af skade. Varer uarbejdsdygtigheden over 3 måneder, kan der ydes sygedagpenge for den resterende periode i indtil 20 uger i alt i følge sygedagpengeloven.

Reglerne i ulykkesforsikringsanordningen svarer i princippet til de danske, således som disse var inden ændringen til arbejdsskadeforsikring. Dagpenge efter ulykkesforsikringsanordningen ydes i op til 3 år i fortsættelse af en eventuel dagpengeret, eller når vedkommende ikke er berettiget til dagpenge efter dagpengeloven. Invaliditetserstatning omfatter både mén og tabt erhvervsevne. Ydelser til efterladte er engangsydelser. Ydelserne er - uden hensyn til indtægten - mindst halvdelen af den maksimale ydelse. Forsikringen omfatter også ulykkestilfælde, der rammer den forsikrede på vej direkte til eller fra arbejdsstedet.

Hjælp efter forsorgsloven

Hjælp efter forsorgsloven er opdelt i forbigående hjælp - dog uden fast varighedsbegrænsning - og varig hjælp. Forbigående hjælp ydes når der indtræffer sociale begivenheder så som sygdom, skilsmisse eller svigtende arbejdsmuligheder. Ydelsen er behovsudregnet. Varig hjælp ydes med et beløb af samme størrelse som folkepensionen til en pensionist, der ikke har andre indtægter, med tillæg for hvert barn svarende til børnetillægget efter folkepensionsloven.

Hjemmehjælp ydes i henhold til forsorgsloven i kortere perioder i forbindelse med fødsel og sygdom m.v. eller varigt, såfremt der er behov for dette. Endvidere kan der ydes hjemmehjælp til personer, der i hjemmet passer et barn eller voksen med en fysisk eller psykisk lidelse.

Med virkning fra 1.1.1992 indførtes der en generel færøsk arbejdsløshedsforsikring, ALS-ordningen. For yderligere oplysninger om ordningen henvises til kapitel 4.10 Arbejdsmarkedsforhold, samt www.als.fo

Børnetilskud mv.

Med virkning fra 1. januar 1997 er indført lov om børnebidrag til enlige forsørgere mv. Efter disse regler kan der gives et bidrag til børn hvor ingen af, eller kun den ene af, forældrene lever. Der kan ligeledes gives bidrag til børn født udenfor ægteskab, hvor faderskabet ikke er fastslået.

Støtte til betaling af underholdsbidrag

I henhold til lagtingslov nr. 90 fra 6. juni 1997 kan personer, der af det offentlige er pålagt at betale underholdsbidrag, det være sig bidrag til ægtefælle, skilt eller separeret, eller bidrag til børn under 18 år, få 50 pct. af de betalte bidrag refunderet af Landskassen.

Isoleringstilskudslån m.v. til pensionister

Der kan af en særlig fond, finansieret udelukkende fra færøsk side, ydes isoleringstilskudslån til pensionister i eget hus. Lånene, der er rente- og afdragsfri, kan højst udgøre 80.000 kr. Húsalánsgrunnurin (Boliglånefonden) ekspederer sagerne og tager herunder stilling til isoleringsforanstaltningernes kvalitet. Visse pensionister kan få et årligt brændsels- og kommunikationstilskud.

Vederlag for pasning af plejepatienter i hjemmet

I medfør af lagtingslov nr. 64 af 5. juni 1984 kan der ydes vederlag til den, der i hjemmet påtager sig pasning af hjælpeløse personer, der har behov for vedvarende pleje og tilstedeværelsen af andre. Vederlaget udgør samme beløb som enkepension med tillægsydelse.

Adoptionstilskud

Lagtinget vedtog i 1994 en lov, hvorefter forældre, der adopterer et udenlandsk barn, kan få et adoptionstilskud. Med virkning fra 1. januar 2001 udgør tilskuddet 50.000 kr. Tilskuddet ydes som et engangsbeløb for hvert barn og gives uden hensyntagen til adoptanternes indkomster. Betingelsen for at få adoptionstilskud er, at adoptionen er formidlet af en af de hertil godkendte organisationer i Danmark (for tiden AC International Børnehjælp og DanAdopt), og at forældrene har fast bopæl på Færøerne.

For yderligere information om AC International Børnehjælp og DanAdopt kan henvises til de respektive hjemmesider www.a-c.dk og www.danadopt.dk

Sygekasser

Sygekasserne er bibeholdt på Færøerne, og reglerne svarer til de tidligere danske med den forskel, at befordring til og fra læge samt lægens befordringsudgifter er en sygekasseydelse. Sygekassernes virksomhed omfatter således hovedsagelig betaling for lægehjælp, herunder speciallægehjælp, tandlægehjælp, fysiurgisk og kiropraktisk behandling, ophold på hvilehjemmet "NAINA", medicin, briller, bandager, begravelseshjælp og befordring. Sygekasserne er under tilsyn af Almannastovan.

Der er 11 sygekasser på Færøerne, og det samlede medlemstal var ved udgangen af 2004 34.859. Færinger under midlertidigt ophold i Danmark er omfattet af den danske sygesikring ved pludselig opstået eller forværret sygdom, medens danskere under midlertidigt ophold på Færøerne er omfattede af de færøske sygekassers ydelser.

Fra 1. juli 1997 er alle der er tilmeldt folkeregisteret sikret ovenstående ydelser. Fra det fyldte 18. år betaler medlemmerne kontingent til sygekassen.

Den udbetalte sygehjælp udgjorde i 2002, 2003 og 2004 henholdsvis 89,8, 95,7 og 100,6 mio. kr. Sygekassernes totale udgifter (inklusive befordring, begravelseshjælp, afskrivning, renter og administration) var i de samme år henholdsvis 98,9, 105,7 og 111,9 mio. kr. Landskassens støtte til sygekasserne var i 2002, 2003 og 2004 på henholdsvis 26,8, 28,6 og 29,8 mio. kr.

For statistiske oplysninger vedrørende sociale ydelser henvises til bilag 9.1 bagest i beretningen.

9.3. Institutioner

Med virkning fra den 1. juli 2000 tilkommer det i henhold til lagtingslov nr. 67 af 10. maj 2000 kommunerne at forestå forvaltningen og finansieringen af daginstitutioner og dagplejeordninger.

Indskrevne i daginstitutioner, dagpleje og fritidsordning 2004

	< 1 år	1-2 år	3-5 år	6 år	0-6 år i alt	7-10 år
Antal børn	131	1152	1832	597	3712	626
I pct. af de respektive aldersgrupper	18,4	81,6	86,4	82,8	74,8	21,1

Kilde: Almanna- og Heilsumálaráðið

Der findes 3 døgninstitutioner for børn og unge op til 18 år. Færøernes Børnehjem med plads til 20 børn og unge, Rókin, en døgninstitution med plads til 5 børn og unge med omfattende adfærdsvanskeligheder, og Bústovnur, en døgninstitution for børn og unge i alderen 13 – 18 år med plads til 5 beboere.

Dag- og døgninstitutioner for børn og unge er under tilsyn af Almanastovan.

Oversigt over alderdoms- og plejehjem samt bofællesskaber for ældre

<i>Alderdoms- og plejehjem</i>	<i>Beboere</i>
Pleje- og aflastningshjemmet Lágargarður, Tórshavn	48
Alderdoms- og aflastningshjemmet i Tórshavn	33
Plejehjemmet Tjarnargarður, Tórshavn	10
Alderdoms- og invalidehjemmet på Vágur	34
Østerø alderdoms- og plejehjem	54
Plejehjem for demente, Østerø	8
Suderø pleje- og alderdomshjem	30
Nordøernes plejehjem	36
Nordøernes alderdoms- og opholdshjem	11
Plejeafdelingen på Landssygehuset	10
Plejehjemmet på Sandø	12
<i>I alt</i>	<i>286</i>

Kilde: Almanna- og Heilsumálaráðið

<i>Bofællesskaber for ældre</i>	<i>Beboere</i>
Bofællesskabet i Vestmanna	7
Bofællesskabet i Kollafjørður	7
Bofællesskabet i Eiði	15
Bofællesskabet i Skála	10
Bofællesskabet i Leirvík	10

Bofællesskabet i Gøta	10
Bofællesskabet i Toftir	16
Bofællesskabet i Fuglafjørður	15
Bofællesskabet i Tórshavn	9
Bofællesskabet på Vágur	12
Bofællesskabet i Skópun	7
Bofællesskabet i Skálavík	6
Bofællesskabet i Tvøroyri	3
Bofællesskaberne i Klaksvík	26
Bofællesskabet Hvalba	9
<i>I alt</i>	<i>162</i>

Kilde: Almanna- og Heilsumálaráðið

Den selvejende institution ALV, der har til huse i Smiðjugerði i Tórshavn, tilbyder undervisning m.m. til erhvervshæmmede. Efter planen skal der satses på aktiviteter inden for områder som erhvervs kurser, beskyttet beskæftigelse, omsorgsarbejde, revalidering, omskoling og rådgivning. Institutionen er under tilsyn af Almannastovan.

Administrationen af særfor sorgen blev overtaget af hjemmestyret pr. 1. januar 1988. Særfor sorgen består af 6 beskyttede værksteder med i alt 124 pladser, 6 boinstitutioner med i alt 41 pladser inklusive 2 afdelinger på "Eirargarður 14-16", 13 bofællesskaber med i alt 79 pladser. Endvidere er der 2 fritids- og aflastningshjem med 10 døgnaflastningspladser og 20 dagpladser. I Sørvág en aflastningsordning hver anden weekend med plads til 5 personer med psykisk eller fysisk handicap og i Klaksvík en aflastningsordning for autister hver anden weekend.

Landskassen afholder udgifterne, herunder rejseudgifter, vedrørende færing på institution i Danmark og refunderer danske kommuners pensionsudgifter til disse. Landskassen afholder ligeledes rejseudgifter for pårørende.

10. SUNDHEDSVÆSEN

10.1. Indledning

Sundhedsvæsenet omfatter den primære sundhedstjeneste med kommunelægerne, skolelægerne, tandlægerne, sundhedsplejerskerne og apotekerne samt sygehusvæsenet og landslægen. Bortset fra apotekervæsenet er området fællesanliggende. Hjemmehjælps-, sundheds- og hjemmesygeplejeordningen er sammenlagt i en integreret hjemmepleje, Heimarøktin, hvorunder særfor sorgen ligeledes er placeret.

Fra 1. juni 1995 er der indført en rammelov om sundhedsvæsenet på Færøerne, lov nr. 316 af 17. maj 1995 om sundhedsvæsenet på Færøerne. Hensigten med rammeloven er bl.a. at give hjemmestyret bedre mulighed for at indrette sundhedsvæsenet efter særlige færøske forhold. Rammeloven er udstedt i medfør af § 9 i hjemmestyreloven, og sagsområdet er således fortsat fællesanliggende. Loven opstiller syv områder, som hjemmestyret skal udfylde med den nødvendige lovgivning, nemlig sygehusvæsenet, kommunelægeordningen, sundhedsplejeordningen, hjemmesygeplejeordningen, skolelægeordningen, tandplejeordningen og sygeforsikringen. De gældende rigslove forbliver i kraft, indtil de ophæves af lagtingslove, der udstedes af Færøernes hjemmestyre.

Hjemmestyret har nu udfyldt rammeloven med undtagelse af skolelæge- og sygeforsikringsområdet.

10.2. Den Primære Sundhedstjeneste

Kommunelægeordningen

Færøerne er opdelt i 11 kommunelægedistrikter, hvor der primo 2004 var nomeret 30 stillinger. Kommunelægerne er alment praktiserende læger, der udover faste takster fra sygekasserne og indtægter ved forebyggende undersøgelser modtager et fast honorar fra det offentlige.

Kommunelægens arbejdsopgaver er almindelig lægehjælp i distriktet samt andre lovpligtige opgaver, herunder vaccinationer og sundhedsundersøgelser af børn.

Skolelægeordningen

I hver af de 11 kommunelægedistrikter er der normeret en skolelægestilling, der bestrides af en kommunelæge fra distriktet. For tiden er kun nogle få af skolelægestillingerne besat.

Skolelægens arbejde består i forebyggende helbredsundersøgelser af alle børn i 1.-9. klasse.

Skolelægeordningen omfatter endvidere syns-, høreprøver m.v. ved sundhedsplejerske.

Tandlægeordningen

Der er på Færøerne en række privatpraktiserende tandlæger, herunder en specialtandlæge i ortodonti. På Landssygehuset er en hospitalstandlæge. Herudover har nogle kommuner fastansatte skoletandlæger til at varetage børne- og ungdomstandplejen, medens børnetandplejen i andre kommuner varetages af privatpraktiserende tandlæger. Børne- og ungdomstandplejen omfatter aldersgruppen 0-16 år. I alt er der 40 tandlæger på Færøerne.

Alle driftsudgifter vedrørende børne- og ungdomstandplejen afholdes af kommunerne.

I forbindelse med tandlægebesøg i privat praksis dækker sygekassen 45 % af udgifterne efter stort set samme ydelsesmønster, som er gældende i Danmark.

Sundhedsplejerskeordningen

Ordningen omfatter vederlagsfri vejledning og bistand med hensyn til sundhedstilstanden hos børn, der er under den undervisningspligtige alder og ikke går i skole eller børnehaveklasse.

Hjemmesygeplejerskeordningen

Ordningen omfatter vederlagsfri hjemmesygepleje efter lægeanvisning. Dette kan omfatte både sygepleje, herunder omsorg og almen sundhedsvejledning, samt pleje i hjemmet af mødre i barselsperioden og i øvrigt vejledning og bistand til personer og familier, der har særlige behov herfor. Derudover omfatter ordningen sygdomsforebyggende arbejde.

Apotekervæsenet

Apotekervæsen og lægemidler er som den eneste del af sundhedsvæsenet overtaget som særanliggende. Lagtingslov nr. 104 fra den 5. september 1988 om apotekervæsenet og lægemidler med senere ændringer regulerer området.

Apotekervæsenet har monopol på fremstilling, import, udlevering, lagerføring og handel med lægemidler.

Overskuddet af apotekernes drift tilfalder apotekerfonden, der ejer apotekervæsenets bygninger, varelager og inventar.

Ved apotekervæsenet er der foruden landsapotekeren normeret 3 apotekere til apotekerne i henholdsvis Tórshavn (inklusiv apoteksfilial – Eysturoyar Apotek), Klaksvík og Tvøroyri. Landsstyret har udnævnelses- og ansættelseskompetencen for landsapotekeren og apotekerne. Apotekervæsenet beskæftiger herudover 7 farmaceuter.

Ved udgangen af 2004 var i alt ansat, hvad der svarer til 72 årsværk inden for apotekervæsenet.

Tabel 10.1. Bruttoomsætningen indenfor apotekervæsenet 2000-2004, mio. kr.

Totalomsætning	120,6	130,0	142,1	143,1	138,0
Heraf leveret til havbruget	24,7	24,2	24,5	17,5	7,0
Procentvis andel til havbruget	20,5	18,6	17,2	12,2	5,1

Kilde: Landsapotekeren.

Apotekerne forsyner 23 autoriserede håndkøbsudsalg med apotekervarer og håndkøbslægemidler. I tabel 10.2 angives håndkøbsudsalgenes omsætning procentvis i forhold til den totale omsætning og den totale omsætning ekskl. havbrug.

Tabel 10.2. Håndkøbsudsalgenes procentvise omsætning i forhold til totalomsætningen og totalomsætningen ekskl. havbrug i 2000-2004.

Totalomsætning	2,4	2,4	2,2	2,3	2,4
Totalomsætning ekskl. havbrug	2,9	2,9	2,6	2,6	2,5

Kilde: Landsapotekeren

10.3. Sygehusvæsenet

Indledning

Sygehusvæsenet er fællesanliggende, men drives som institution under landsstyret i henhold til Lagtingslov nr. 89 af 4. juni 1996 om Færøernes sygehusvæsen, der er udstedt i henhold til lov nr. 316 af 17. maj 1995 om sundhedsvæsenet på Færøerne.

Der er tre sygehuse på Færøerne. Landssygehuset i Tórshavn (centralsygehuset) og sygehusene i Klaksvík og Tvøroyri.

Landssygehuset har i 2004 ændret antallet af sengepladser. Frem til oktober 2004 var der 218 sengepladser, og siden har der været 196 sengepladser. Ændringen fra 228 sengepladser i 2003 til 218 i 2004 var på grund af, at antallet af sengepladser frem til 2003 var inklusiv plejepatienter.

Sygehuset er opdelt i centre, afdelinger og afsnit:

- Et kirurgisk center med diverse specialer; parenkymkirurgi, ortopædkirurgi og gynækologi og obstetrik, samt en øre-næse-halsafdeling, øjenafdeling og tandklinik.
- Et medicinsk center med bred intern medicin, pædiatri og dermatologi, samt onkologi og dialyse i tæt samarbejde med Rigshospitalet. Endvidere en plejeafdeling.
- Et psykiatrisk center, hvorunder hører en afdeling for senildemente.
- En anæstesiologisk afdeling med tilknyttet intensiv afsnit, en billeddiagnostisk afdeling, der betjener hele Færøerne, samt et fysiurgisk- og ergoterapeutisk afsnit.
- En klinisk kemisk afdeling med blodbank og mikrobiologisk afsnit.

Til sygehuset er der fast tilknyttet diverse konsulenter, blandt andet neurolog og neurofysiolog, ungdoms- og børnepsykiater, onkologiske og nefrologiske konsulenter, børneneurolog, børneortopædi samt konsulent i klinisk kemi og mikrobiologi.

Færøernes sygeplejeskole sorterer fra 2000 under Undervisnings- og Kulturministeriet.

Klaksvík sygehus har 36 sengepladser. Følgende specialer er repræsenteret på sygehuset: Almen kirurgi, ortopædisk kirurgi, intern medicin, urologi og anæstesiologi. Ortopædkirurg og intern mediciner er ansatte, medens andre specialister har tilknytning gennem faste, planlagte vikariater, herunder også anæstesiologer. Herudover er der til sygehuset normeret 3 sygehuslægestillinger, som også er besatte med reservelæger i kortere vikariater.

Suðuroy sygehus har 26 sengepladser. Sygehusets læger er specialister i almen kirurgi og ortopædisk kirurgi.

I 1976 oprettedes Hotel Tórshavn, en selvejende institution, som har til formål at tilbyde logi til patienter, der sendes til behandling i Danmark, og til pårørende, der henvises som patienternes ledsagere under opholdet. Hotellets drift blev i 1986 henlagt under det færøske sygehusvæsen. I foråret 2000 flyttede institutionen til nye og bedre lokaler på Østerbro i København. Der er nu 70 pladser. Institutionen ændrede samtidig navn til *Patienthotellet Tórshavn*.

Oplysninger om sygehusenes kapacitet og belægning, sygehusenes samlede udgifter og indtægter, sygehusenes nettoudgifter pr. sygedag og sygehusenes normerede personale fremgår af bilag 10.1 - 10.4.

Sygehusenes administration

På sygehusene i Klaksvík og Tvøroyri forestås den daglige ledelse af en inspektør. Landssygehuset ledes af et team bestående af en sygehusdirektør, en lægelig direktør samt en sygeplejedirektør. For hvert af sygehusene vælger landsstyremanden endvidere et sygehusråd på 5 medlemmer. Rådenes hovedopgave er at behandle sager af generel og principiel betydning for behandlingen på det pågældende sygehus. De har desuden en rådgivende funktion overfor landsstyremanden. Sundhedsstyrelsen har tilsynet med det samlede sygehusvæsen.

Færøske patienters behandling udenfor Færøerne

Indtil 1. januar 1988 kunne færøske patienter vederlagsfrit undersøges og behandles på Rigshospitalet. I forbindelse med overgangen til bloktilskud bortfaldt denne ordning, og Færøernes landsstyre og Sundhedsministeriet indgik en aftale om indlæggelse af færøske patienter på Rigshospitalet. Ifølge aftalen forpligtede Rigshospitalet sig til årligt at modtage 600 færøske patienter til indlæggelse og at afsætte 8000 sengedage til færøske patienter. Herudover var Rigshospitalet forpligtet til at modtage færøske patienter til ambulans behandling. Landsstyret betalte et samlet årligt beløb for denne kapacitet, der stod til rådighed.

Aftalen blev pr. 1. januar 1992 ændret således, at det færøske sygehusvæsen - i lighed med den ordning, der gælder for de danske amtskommuners betaling for behandling af patienter på Rigshospitalet - løbende betaler for de faktiske ydelser, som færøske patienter modtager på Rigshospitalet.

I henhold til lagtingslov nr. 89 af 4. juni 1996 om Færøernes sygehusvæsen, har den pågældende overlæge nu ret til at sende patienter til behandling i Danmark. Også til andre hospitaler end Rigshospitalet. Efter tilladelse fra landsstyret kan overlægen i særlige tilfælde sende en patient til behandling i andre lande.

Der er på lagtingsfinansloven for 2004 afsat et beløb på 91 mio. kr. til udgifter i forbindelse med patientbehandling udenfor Færøerne. Heraf vedrører 11 mio. kr. Patienthotellet Tórshavn og 14 mio. kr. udgifter til transport og underhold. Ved beregningen af bloktilskuddet er udgifterne i forbindelse med behandling af de færøske patienter på hospitaler i Danmark indregnet fuldt ud.

Jordemodervæsenet

I medfør af anordning fra 1982 om svangerskabshygiejne og fødselshjælp ansættes jordemødre under det færøske sygehusvæsen. Der er normeret 17 stillinger, herunder en stilling som ledende jordemoder. Der ydes vederlagsfri forebyggende undersøgelser hos læge og jordemoder, ligesom der ikke betales vederlag i forbindelse med fødslen.

10.4. Landslægen

Landslægen er rådgiver for statslige myndigheder, Færøernes landsstyre og kommunale myndigheder på Færøerne i lægelige, hygiejniske, miljømæssige og socialmedicinske forhold. Landslægen fører på Sundhedsstyrelsens vegne tilsyn med den virksomhed, der udøves på Færøerne af læger, tandlæger, jordemødre, sygeplejersker, sygehjælpere, terapiassistenter m.fl. (medicinalpersonalet). Landslægen udarbejder og udgiver årlige medicinalberetninger for Færøerne, og han yder som embedslæge bistand til rets- og politimyndighederne. Udgifterne til landslægeembedet betales af statskassen. Landslægeembedet og dets virksomhed hviler på anordning nr. 633 af 20. juli 1995 om ikrafttræden på Færøerne af lov om embedslægeinstitutioner m.v.

11. UNDERVISNINGSVÆSEN

11.1 Indledning

Hvad undervisningsvæsenet omfatter

Det færøske undervisningsvæsen omfatter:

- Folkeskolen, gymnasiet, HF-kursus og erhvervsgymnasiale uddannelser.
- Lærlingeuddannelser og grunduddannelser inden for handels- og kontorfagene og de tekniske fag.
- Skibskokkeuddannelse.
- Navigationsuddannelser, maskinmesteruddannelse og andre maskin- og elteknikeruddannelser, merkonomuddannelser, sygeplejerskeuddannelse, pædagog- og læreruddannelse samt videnskabelige specialkurser, herunder basisuddannelser, forberedende eksamensuddannelser, exam.art.-studier, B.A.-studier, B.S.-studier og hovedfagsstudier.
- Anden undervisning som højskole, husholdningsskole, musikskole, efteruddannelse samt fritidsundervisning.

Særanliggende og fællesanliggende

Gymnasierne, HF-kurserne, fiskerierhvervsskolen, navigationsskolerne, Færøernes folkehøjskole, Færøernes husholdningsskole og Færøernes Universitet (Fróðskaparsetur Føroya) er overtaget som særanliggende. Folkeskolen, Færøernes seminarium, de tekniske skoler, Færøernes handelsskole, maskinmesterskolen og fritidsundervisningen var indtil 1. januar 2002 fællesanliggende. Administrationen af disse områder var dog i medfør af hjemmestyrelovens § 9 henlagt til Færøernes landsstyre, der også inden for visse grænser havde kompetencen til at fastsætte regler for de enkelte områder.

Færøernes landsstyre og den danske regering indgik den 21. december 2001 en aftale om overtagelse af den resterende del af skolevæsenet, og pr. 1. januar 2002 har Færøerne overtaget det fulde ansvar for lovgivningen, administrationen og økonomien på folkeskole- og erhvervsskoleområderne.

Administrationen af undervisningsvæsenet

Administrationen af hele det færøske undervisningsvæsen er samlet under landsstyret.

Olajdag (29. juli) 1996 blev lagtingslov nr. 103 af 26. juli 1994 om Færøernes styrelsesordning sat i kraft i sin helhed. Dette medførte, at det enkelte landsstyremedlem fra lovens ikrafttræden alene har ansvaret for sit sagsområde, og at administrationen ligeledes er underlagt vedkommende landsstyremedlems ansvar.

Samtidig hermed blev lagtingslov nr. 58 af 2. oktober 1978 om styrelsen af undervisningsvæsenet ændret, således at Landsskúlaráðið (Undervisningsrådet) blev nedlagt og reglementet for undervisningsdirektøren samtidig sat ud af kraft. Administrationen af undervisnings- og forskningsanliggender har således siden Olajdag 1996 været placeret direkte under vedkommende landsstyremedlems ansvar.

I skrivelse af 3. august 1996 har vedkommende landsstyremedlem givet undervisningsdirektøren hjemmel til, foreløbig inden for sit hidtidige ansvarsområde, at fortsætte som leder af skoleadministrationen.

De sager, som Undervisningsrådet frem til Olajdag 1996 har behandlet og taget stilling til, skal nu forelægges vedkommende landsstyremedlem til stillingtagen. Det gælder især sager angående ansættelser, økonomi, lovarbejde og administrative opgaver af særlig politisk karakter.

11.2. Grunduddannelser m.v.

Folkeskolen

Folkeskolens styrelse er fastlagt i lagtingslov nr. 125 af 20. juni 1997 om folkeskolen, som senest ændret ved lagtingslov nr. 53 af 9. maj 2005. Folkeskolen er en kommunal skole. Tilsynet med og styrelsen i øvrigt af kommunens skole udøves af skolekommissionen, der har kompetence i alle sager vedrørende kommunens skolevæsen, der ikke udtrykkeligt er henlagt til andre myndigheder. Skolekommissionen vælges samtidig med og efter samme regler som kommunalbestyrelsen. Overtilsyn med folkeskolen føres af Landsskúlafyrisingin ifølge ovennævnte skrivelse af 3. august 1996.

Folkeskolen omfatter en syvårig grundskole og en treårig fortsættelsesskole. Undervisningspligten er 7 år, men de allerfleste elever fortsætter i fortsættelsesskolen.

Antallet af elever i den enkelte skole varierer fra kun én elev til knapt 450 elever. Ifølge folkeskoleloven af 1997 med senere ændringer er skolen en udelt skole, hvor eleverne dog har en vis valgfrihed i fagkombinationerne i fortsættelsesskolen. Ved afslutningen af undervisningen i 9. og 10. klasse kan eleverne indstille sig til folkeskolens afgangsprøver.

Ifølge Lagtingslov nr. 125 af 20. juni 1997, som senest ændret ved lagtingslov nr. 53 af 9. maj 2005 om folkeskolen, skal en lærer have eksamen fra Færøernes seminarium eller fra et dansk seminarium med tillæg af en særlig prøve i færøsk efter nærmere af Landskúlaráðið fastsatte regler.

Lærernes lønnings- og ansættelsesforhold er fastsat i henhold til lov nr. 474 af 10. juni 1997 om tjenestemænd m.fl. i folkeskolen på Færøerne. Med virkning fra den 1. juli 1997 trådte lov om ophævelse af lov om tjenestemænd m.fl. i folkeskolen på Færøerne i kraft. Herved overgik lærerne fra at have været ansat i henhold til den danske tjenestemandsløvgivning til at være undergivet de færøske tjenestemandregler.

Grundlønningerne og de nærmere regler om lønfastsættelser i øvrigt fastsættes efter aftale mellem Færøernes landsstyre og Færøernes lærerforening.

Udover de tjenestemandsansatte lærere i den færøske folkeskole underviser et vist antal timelærere og vikarer. Alle ansatte vikarer har nu en seminarieuddannelse.

Privat skole og forskole

Færøernes eneste tilbageværende privatskole (Adventistaskúlin) findes i Tórshavn. I 1985 overtog Tórshavn kommune den private skole, Sankta Fransskolen. Som den eneste skole har Sankta Fransskolen en forskoleklasse (børnehaveklasse). Skolen er at betragte som en almindelig kommunal skole fra 1. august 1995 at regne.

Specialpædagogisk og psykologisk arbejde

Det specialpædagogiske og psykologiske arbejde under Mentamálaráðið (det færøske undervisnings- og kulturministerium) er samlet under Sernámsdepilin (Specialpædagogisk/psykologisk Center). Aktiviteterne på området er mange og forskelligartede med undersøgelser, rådgivning, behandling, støtte og undervisning. Arbejdet foregår både i centret og rundt på Færøerne.

Bevillinger til dette område, inklusiv administration og forvaltning, er samlet på en konto på finansloven under betegnelsen Sernámsdepilin.

Sernámsdepilin har – ud over forvaltning og udvikling af det specialpædagogiske område - til opgave at organisere og rådgive i forbindelse med alle specialpædagogiske opgaver i undervisningsvæsenet og skal især betjene børn og unge i alderen fra 0 til 18 år. Der samarbejdes med socialvæsenet på flere områder, f.eks. i forbindelse med hjælpemidler, støtte til børn under skolealder og døgninstitutioner for børn og unge. Der er endvidere samarbejde med hospitalsvæsenet, især med den børnepsykiatriske konsulenttjeneste.

Pædagogisk psykologisk rådgivning og specialundervisning i Folkeskolen

Forældre, pædagoger, lærere, medarbejdere i social- og sundhedsvæsenet og den enkelte borger kan henvende sig til PPR i forbindelse med pædagogiske og psykologiske problemer hos børn og unge.

Specialundervisning, herunder høre/tale-undervisning og anden specialpædagogisk bistand finder sted i børnehaver, folkeskolen og på Skúlin í Sernámsdepilin. Hertil kommer undervisning i hjemmet eller på sygehus. Med undtagelse af de forholdsvis få elever, der går på Skúlin í Sernámsdepilin, går alle børn i den undervisningspligtige alder uanset handicap i den lokale folkeskole. Det samme gør sig gældende for børn under skolealderen med handicap, der går i den lokale daginstitution (ofte med støttepædagog).

Specialpædagogisk bistand til børn under skolealderen omfatter rådgivning, behandling og taleundervisning. Eventuelle støttepædagoger betales af socialvæsenet.

Elever, der på grund af sygdom ikke kan deltage i den normale undervisning i skolen, får undervisning i hjemmet eller på sygehuset. Endvidere gives specialundervisning i færøsk for fremmedsprogede elever.

11.3. Ungdomsuddannelser

Almene gymnasie- og HF-uddannelser

Der findes to gymnasier på Færøerne, der begge har HF-undervisning. Føroya Studentaskúli og HF-skeið, som ligger i Tórshavn, og Studentaskúlin og HF-skeiðið í Eysturoy som ligger i Kambsdalur. Gymnasiet i Tórshavn har en gymnasieafdeling knyttet til sig på Suðuroy, mens gymnasiet i Kambsdalur har en HF-afdeling i Klaksvík.

Landskassen afholder alle udgifter i forbindelse med gymnasierne og HF-kurserne. Driftsudgifterne udgjorde i 2004 ca. 58,014 mio. kr.

Gymnasieuddannelsen er en 3 årig uddannelse med obligatoriske fag samt valgfag på højt niveau og på mellemliveau.

Gymnasieelever skal ved optagelsen vælge mellem sproglig eller matematisk linie. I første gymnasieklasse er alle fag obligatoriske. I anden gymnasieklasse skal eleverne vælge 1 valgfag og i tredje gymnasieklasse mindst 3 valgfag.

I 2004 blev der optaget 8 klasser (4 sproglige og 4 matematiske) på Føroya Studentaskúla og HF-skeið i Tórshavn, 2 klasser (1 sproglig og 1 matematisk) på afdelingen i Suðuroy og 4 klasser (2 sproglige, 2 matematiske) på Studentaskúlan og HF-skeiðið på Eysturoy.

HF-uddannelsen er en 2 årig uddannelse med obligatoriske fag og valgfag.

I 2004 blev der optaget 2 HF-klasser på Føroya Studentaskúla og HF-skeið i Tórshavn, 1 HF-klasse på Studentaskúlan og HF-skeiðið i Eysturoy og 2 klasser på Klaksvíkar HF-skeið.

I henhold til den nye gymnasieordning er der mulighed for at tage fag på gymnasieniveau som enkeltfag. Denne mulighed er specielt tiltænkt elever, der mangler et fag på et bestemt niveau for at få adgang til en højere uddannelse. Det er også muligt at læse enkeltfag i HF-ordningen.

I august 2004 havde Føroya Studentaskúli og HF-skeið, iberegnet afdelingen på Suðuroy, 96 lærere, hvoraf 6 havde orlov. På Studentaskúlin og HF-skeiðið i Eysturoy, iberegnet Klaksvíkar HF-skeið, var der 32 fastansatte lærere samt 6 timelærere. Elevantallet var i september 2004 534 elever, fordelt på 460 studenter og 74 HF-elever, i Tórshavn, 96 i Suðuroy, i Eysturoy 179 studenter, 34 HF-elever samt 9 enkeltfagsstuderende HF-elever.

Basisuddannelser

Fiskeindustriens basisuddannelse (SIF) gives i henhold til lagtingslov nr. 42 af 26. marts 2002 om uddannelser indenfor fiskeindustri og akvakultur. Uddannelsen giver eleverne erhvervskompetence og samt kompetence til fortsat højere uddannelse inden for fiskeindustrien og indenfor akvakultur. I alt 20 elever blev optaget til fiskeindustriens basisuddannelse i 2004.

Grunduddannelse inden for administrations-, handels- og kontorområdet (FHS) gives i henhold til lagtingslov nr. 107 af 29. december 1998. Den et-årige grunduddannelse er basisår for højere handelseksamen samt 2. del af lærlingeuddannelserne. I alt 188 elever blev optaget til FHS-grunduddannelsen i august 2004.

Teknisk grunduddannelse (SIT) gives i henhold til lagtingslov nr. 41 af 23. april 1999. Uddannelsen, der er 2-årig, er tilrettelagt i fagområder (el, metal, træ) med henblik på at opfylde optagelseskravene til fortsatte tekniske uddannelser. Det første år i uddannelsen (SIT 1) giver adgang til erhvervsuddannelserne i det valgte fagområde. Den samlede 2-årig uddannelse (SIT 2) giver adgang til videre uddannelser som f.eks. erhvervsakademikeruddannelser og maskinmesteruddannelsen.

I alt 74 elever gik på SIT-grunduddannelsen i Tórshavn pr. 1. september 2004.

Der er i 2003 startet et hold med 16 elever på akademiuddannelsen til produktionsteknolog. Teknisk skole i Tórshavn forventer, at et nyt hold starter i august 2005.

Lærlingeuddannelser

På det merkantile uddannelsesområde gælder lagtingslov nr. 94 af 29. december 1998 om faglige uddannelser, som senest ændret ved lagtingslov nr. 48 af 26. marts 2002, samt lagtingslov nr. 107 af 29. december 1998 om grunduddannelse inden for administrations-, handels- og kontorområdet (FHS).

Skoleopholdene i lærlingeuddannelserne på det merkantile område foregår på handelsskolen i Tórshavn, der har en afdeling i Kambsdalur samt afdelinger i Klaksvík, Tvøroyri, Vágur og Sørvágur. I lærlingeuddannelser, hvor skoleuddannelsen ikke er etableret på Færøerne, får lærlingene deres skoleophold på handelsskoler i Danmark.

I alt blev 225 lærlingecontrakter godkendt i 2004.

På det tekniske uddannelsesområde gælder lagtingslov nr. 94 af 29. december 1998 om faglige uddannelser som senest er ændret ved lagtingslov nr. 107 af 20. december 2002 samt lagtingslov nr. 41 af 23. april 1999 om tekniske grunduddannelser.

Skoleopholdene i lærlingeuddannelserne på det tekniske område foregår på de to tekniske skoler. I lærlingeuddannelser, hvor skoleuddannelsen ikke er etableret på Færøerne, får lærlinge deres skoleophold på tekniske skoler i Danmark. Der undervises i følgende lærlingeuddannelser: maskin-, plade og konstruktions-, stålskibssmed, rørsmed, bilmekaniker, elektriker, snedker, tømrer og frisør.

Erhvervsgymnasiale uddannelser

Højere fiskeriuddannelse (HIF) gives i henhold til lagtingslov nr. 42 af 26. marts 2002. HIF-uddannelsen foregår på Fiskeindustriskolen i Vestmanna. Uddannelsen varer 3 år med et basisår (SIF). 11 elever blev optaget til HIF-uddannelsen i 2004.

Højere handelsuddannelse (HH) gives i henhold til lagtingslov nr. nr. 43 af 23. april 1999. HH-uddannelsen, der er en erhvervsgymnasial uddannelse, foregår på handelsskolen i Tórshavn og i afdelingen i Kambsdalur. Uddannelsen varer i 3 år med et fælles basisår. I alt 118 elever blev optaget på HH-uddannelsen august 2004.

Højere teknisk uddannelse (HT) gives i henhold til lagtingslov nr. 42 af 23. april 1999. HT-uddannelsen, der er en erhvervsgymnasial uddannelse, foregår på teknisk skole i

Klaksvík. Uddannelsen varer 3 år med et fælles basisår (teknisk grunduddannelse). I alt 23 elever blev optaget på HT-uddannelsen i 2004.

Andre uddannelser/kurser

På erhvervsskolerne foregår en del kurser og efteruddannelser for faglærte. På handels-skolerne er der datanomuddannelse samt uddannelse indenfor bank- og sparekasse-området og andre korte erhvervskurser. De statskontrollerede prøver omfatter både de almindelige enkeltfagsprøver og højere fagprøver. Begge er 1-årige, ligesom merkonom-prøverne er 1-årige. Prøverne kan efter 2-3 år stykkes sammen til en linieeksamen.

11.4. Videregående uddannelser

Navigationsskoler (Sjómansskúlar)

Der er to navigationsskoler på Færøerne - Færøernes navigationsskole (Føroya Sjómans-skúli) i Tórshavn og sømandsskolen i Klaksvík (Klaksvíkar Sjómansskúli).

På skolen i Tórshavn uddannes sætteskipper (skiparar) og skibsførere (skipsførarar). På skolen i Klaksvík uddannes sætteskipper og skibskokke, og desuden er der en søfartsskoleuddannelse (se nedenfor). I 2004 nedlagde man kystskipperuddannelsen.

Uddannelserne til sætteskipper og skibsfører er tilrettelagt efter et modulsystem, således at der til hver enkelt uddannelse er foreskrevet et vist antal moduler, der skal bestås eller godkendes, inden eleven kan gå videre i uddannelsessystemet. Uddannelsen er normeret til henholdsvis 12, 6 og 18 måneder.

Der er indgået aftale mellem Færøernes Landsstyre og Søfartsstyrelsen om ligestilling mellem den færøske skibsføreruddannelse og tilsvarende dansk uddannelse.

På Føroya Sjómansskúli gik i 2001 121 elever, i 2002 85 elever, i 2003 87 elever og i 2004 87 elever. Driftsudgifterne var på henholdsvis 8,670 mio. kr., 9,118 mio. kr., 9.270 mio. kr. og 9,074 mio. kr.

På Klaksvíkar Sjómansskúli gik i 2001 48 elever, i 2002 71 elever, i 2003 69 elever, i 2004 68 elever. Driftsudgiften på Klaksvíkar Sjómansskúla var på 3.178 mio. kr. i 2004.

På skolen i Klaksvík blev der i sommeren 1991 etableret en søfartsskole (Sjóvinnuskúli). Den færøske søfartsskoleuddannelse svarer til den danske søfartsskoles modul I og II og er normeret til 5 måneder.

Begge skoler holder med mellemrum kurser til erhvervelse af duelighedsbevis i sejlads og radiotelefonikurser - VHF (ugekursus). Skolerne udbyder endvidere kurser til radiooperatør med telex og GMDSS (95 lektioner).

Endvidere udbydes der på "Trygdarmiðstöðin" i Klaksvík sikkerhedskurser for søfarende og personale med tilknytning til søerhvervet. Kurset er af 1 uges varighed og indeholder - udover det i STCW-konventionens regulativ VI/1 foreskrevne - en del om arbejdssikkerhed. I 2004 bestod 760 grundkurset i sikkerhed til søs acc. STWC 95, mens 10 ikke bestod. Endvidere bestod 90 genopfriskning af grundkurset, mens 3 ikke bestod.

Det blev i 2004 besluttet at lægge Maskinmesterskolen, Føroya Sjómannsskúli og Føroya Brandskúli sammen. Disse skoler vil fremover være én skole med fælles driftsudgifter og ét nyt fællesnavn.

Maskinmesterskole

På Færøernes maskinmesterskole (Maskinmeistaraskúlin) uddannes maskinister, maskinmestre og motorpassere. Skolen tilbyder også duelighedsbevis i motorpasning. Skolen har tidligere haft elinstallatøruddannelser, men disse blev nedlagt i starten af 90'erne pga. nedskæringer i de offentlige bevillinger.

Duelighedsbevis i motorpasning er normeret til 160 timer, motorpasseruddannelsen ½ år (2dg/uge), maskinistuddannelsen 1 år og maskinmesteruddannelsen til 3 år. Uddannelserne er opdelt i halvårige semestre og med eksamen hvert semester.

Skolen arbejder efter en færøsk lov om maskinmesteruddannelse og en færøsk bekendtgørelse. Der er lavet en aftale mellem Landsskúlafyrisingin og Søfartsstyrelsen om ligestilling af færøske og danske maskinmesteruddannelser.

Elevtallet på skolen i år 2004 var 82 elever i 1. halvår og 75 elever i 2. halvår. Driftsudgifterne for år 2004 var 7.493 mio. kr.

Det blev i 2004 besluttet at lægge Maskinmesterskolen, Føroya Sjómannsskúli og Føroya Brandskúli sammen. Disse skoler vil fremover være én skole med fælles driftsudgifter og ét nyt fællesnavn.

Færøernes sygeplejeskole

Færøernes sygeplejeskole (Sjúkrarøktarfrøðiskúli Føroya), der blev oprettet i 1960, er godkendt af den danske sundhedsstyrelse.

Uddannelsen af sygeplejersker på Færøerne er hidtil reguleret efter bekendtgørelse nr. 653 af 17. juli 1992. I forbindelse med overtagelse af skolevæsenet som færøsk anliggende er nu lagtingslov nr. 2 af 22. januar 2003 om uddannelse af sygeplejersker sat i kraft.

Det første hold på den nye uddannelse startede den 1. februar 2003. Der er tale om en 4-årig uddannelse, der giver graden Bachelor of Science (BSc) i sygepleje. Elevtallet på hold 2003 er 18, på hold 2004 er tallet 21 og på hold 2005 er tallet 20.

Sideløbende hermed uddannes det sidste hold (årgang 2001 med i alt 24 elever) efter den gamle ordning, hvor uddannelsestiden er i alt 45 måneder. Heraf var de 19 elever til afsluttende eksamen i maj 2005.

Uddannelsestiden er fordelt mellem teoriperioder på skolen og praktikperioder på de tre sygehuse, i den primære sundhedstjeneste og på plejehjem.

I 2000 blev skolen udvidet med en afdeling i Tvøroyri, hvor der skal uddannes social- og sundhedshjælpere og assistenter. Det første hold elever blev optaget i maj 2001. Afdelingen i Tvøroyri uddanner årligt 20 social- og sundhedshjælpere og opkvalificerer 40 hjemmehjælpere. Uddannelsestiden er fordelt mellem teoriperioder på skolen og praktikperioder i den primære sundhedstjeneste og på plejehjem.

Skolens undervisningsplan for sygeplejerskeuddannelsen godkendes af Mentamálaráðið (kulturministeriet) og Sundhedsstyrelsen.

Undervisningsplanen for social- og sundhedshjælpere godkendes af Mentamálaráðið.

Færøernes seminarium

Færøernes seminarium uddanner lærere og pædagoger samt efteruddanner folkeskolelærere.

Læreruddannelsen, der varer 4 år, uddanner lærere til folkeskolen samt sigter mod, at lærerne skal kunne påtage sig undervisning i andre skoleformer. Optagelsesbetingelserne på seminariet er bestået studentereksamen, HF-eksamen eller lignende. I forbindelse med seminariet findes en kommunal øvelsesskole med ca. 500 elever. Der var i skoleåret 2003/2004 120 elever på uddannelsen. Af disse var 91 kvinder og 29 mænd.

Pædagoguddannelsen, der varer 3 ½ år, uddanner pædagoger til vuggestuer, børnehaver, fritidshjem og institutioner for personer med sociale vanskeligheder, fysiske eller psykiske handicap. Optagelsesbetingelserne er mindst 9 års skolegang, HF- eller studentereksamen, handelsskoleeksamen, relevant erhvervsuddannelse eller dokumenterede tilsvarende faglige kundskaber. Der bliver også lagt vægt på, at ansøgeren har arbejdet på dag-

institutioner eller på andre institutioner i mindst ½ år. I skoleåret 2003/2004 var der 103 elever på uddannelsen. Af disse var 95 kvinder og 8 mænd.

På seminariet er der kantine og mulighed for, at et antal studerende kan bo på skolen.

Seminariets driftsudgifter var i 2004 på 14,9 mio. kr., hvoraf Tórshavn kommune afholdt 1,34 mio. kr.

Efteruddannelse af folkeskolelærere

Der bliver løbende afholdt kurser af relevans for arbejdet i folkeskolen med emner inden for f.eks. såsom pædagogik og psykologi, sprog, matematik, kemi, fysik, historie, biologi, geografi, musiske fag og idræt. Kurserne er som oftest arrangeret i moduler som uge- eller 14 dages kurser.

11.5. Højere uddannelser

Fróðskaparsetur Føroya (Færøernes Universitet)

Fróðskaparsetur Føroya (Færøernes Universitet) blev stiftet i 1965 som en selvejende institution. Ifølge gældende lov (lov nr. 65 fra 21.05.87 som ændret ved lov nr. 78 fra 12.06.90 og lov nr. 84 fra 13.06.95) har institutionen til opgave at drive forskning, give højere undervisning og udbrede kendskab til videnskabelige metoder og resultater.

Administrativt står Fróðskaparsetur Føroya direkte under Mentamálaráðið, og institutionens driftsudgifter dækkes af landskassen med bevilling på lagtingets finanslov. Desuden dækkes en del projekter ved ekstern finansiering. Bevillingen for 2003 var 19,6 mio. kr., for 2004 18,6 mio. kr. og for 2005 19,1 mio. kr.

Institutionen ledes af rektor sammen med et universitetsråd. I universitetsrådet sidder rektor samt formanden for hvert af de tre fakultetsråd.

Universitetet kan tilbyde følgende uddannelser (som dog ikke alle begynder hvert år, men varierer fra år til år, med fra ét til flere års mellemrum):

Studierne/uddannelserne

Med den nye bekendtgørelse for 2003 vedrørende de højere uddannelser, blev alle uddannelserne på Fróðskaparsetur Føroya afløst af 3 årige bachelor uddannelser med mulighed for en to årig overbygning til en master grad.

Der er desuden mulighed for at tage en såkaldt sammensat M.A., der er en gymnasielæreruddannelse. Her har man mulighed for at kombinere hovedfag (bestående af B.A. + hovedopgave, i alt 3½ år) med bifag i et andet fag (plus pædagogikum), til en samlet uddannelse, der er normeret til 5½ år. Den 2-årige uddannelse i færøsk kan bruges som bifag, og ligeledes kombineres med andet hovedfag. Der blev i 2004 for første gang optaget studenter efter den nye studieordning, og der er lavet overgangsordninger for dem, der har studeret efter den gamle ordning.

Føroyamálsdeildin (fakultet for færøsk sprog og litteratur):

Bachelor of Arts i færøsk sprog og litteratur er en 3-årig uddannelse. Den danner basis for videreuddannelse til master enten ved Færøernes Universitet eller i udlandet. Samtidig er den et selvstændigt bifag. *Hovedfagsstudiet i nordisk, specielt færøsk sprog og litteratur* er en 2-årig overbygning på exam.art.-studiet og afsluttes med cand.phil.-eksamen. Med yderligere et bifag bliver man cand.mag. Det første hold påbegyndte hovedfagsstudiet i 1987.

I perioden 1977-2004 har 119 studerende taget exam.art., og til og med 2004 har 13 studerende taget cand.phil. Til udgangen af 2004 havde 3 studerende taget B.A. Fakultetet havde i 2004 3 ph.d.-studerende. Til udgangen af 2004 har 1 taget ph.d.-graden på fakultetet.

Søgu- og samfelagsdeildin (fakultet for historie og samfundsfag):

B.A.-uddannelsen (Bachelor of Arts) i historie er en 3-årig uddannelse.

M.A. (Master of Arts) i historie er en 2-årig uddannelse, som består af en masteropgave i historie normeret til ½ årsværk plus maksimum 1½ årsværk i et andet fag (sidefag).

B.S.Sc. i statskundskab (Bachelor of Social Science) er en 3-årig uddannelse, som for søgsvi blev påbegyndt i 2001-2002 med 11 studerende, og som fik en ny studieordning i 2003. *M. A. i statskundskab* er en 2-årig uddannelse, som består af et masterprojekt normeret til ½ årsværk foruden et sidefag normeret til 1½ - 2 årsværk.

Der er desuden mulighed for at tage *suppleringsfag* i historie og statskundskab, som er tilrettelagt med henblik på at indgå i en M.A.-uddannelse i et andet fag.

Til udgangen af 2004 har 38 fuldført Grunduddannelsen (exam.art.) i historie, og 23 B.A. (Bachelor of Art)-uddannelsen i historie og kulturhistorie.

Ph.d. studerende: Fakultetet havde i 2004 en ph.d.-studerende. Til udgangen af 2004 har 3 bestået Ph.d.-eksamen ved fakultetet.

Náttúruvísindadeildin (Fakultet for naturvidenskab og teknik):

B.S.-uddannelsen i biologi er en 3-årig uddannelse, som afsluttes med en større projekt-opgave. Uddannelsen kan også danne grundlag for videreuddannelse i udlandet. Et hold blev optaget i 2004, et nyt hold vil blive optaget i 2006. Der optages studerende hvert andet år.

B.S.-uddannelsen i fysik og geofysik er normeret til 3 år. Den afsluttes med endelig eksamen og kan også danne basis for videreuddannelse i udlandet.

B.S.-uddannelsen i datalogi er en 3-årig uddannelse med afgangseksamen og kan også danne basis for videreuddannelse i udlandet.

B.S.-uddannelsen til elektroingeniør er en 3½-årig uddannelse med afgangseksamen på diplomingeniørniveau.

B.S.-uddannelsen til petroleumssingeniør er en 3½-årig uddannelse med afgangseksamen på diplomingeniørniveau.

For sidstnævnte fire B.S.-uddannelser gælder, at hovedparten af undervisningen de første to år er fællesundervisning. Et nyt hold vil blive optaget i 2005. Der optages studerende hvert andet år, nu kun i ulige årstal.

B.S.-uddannelsen i informationsteknologi, åben uddannelse, er en 2½-årig halvtidsstudium, efter bestået datamatikeruddannelse på Handelsskolen i Torshavn.

Fra fakultetet for naturvidenskab og teknik er der i tidsrummet udskrevet 39 studerende med basisuddannelse og 30 studerende. B.S.-uddannelse. .

Fakultetet havde i 2004 5 *ph.d. studerende* og 1 *Post.Doc.*

Antallet af studerende i 2003/2004 var – ifølge matriklen 31.01.2004 – 65 (63 på fakultet for færøsk sprog og litteratur, 55 på fakultet for historie og samfundsvidenskab og 47 på fakultet for naturvidenskab og teknik.).

Universitetets stab af faste videnskabelige medarbejdere bestod ved udgangen af 2004 af 26 personer, heraf 8 deltidsbeskæftigede, foruden 1 forskningsstipendiat aflønnet med interne midler og 6 forskningsstipendiater aflønnet med eksterne midler. Til undervisningen benytter Universitetet også eksterne undervisere. Det teknisk-administrative personale udgjorde ved udgangen af 2004 17 personer, heraf 8 på deltid.

Foruden undervisning og forskning forestår fakultetet for færøsk sprog og litteratur flere større samlings (ordsamling, stednavnesamling, folkemindesamling, dialektsamling).

Til to offentlige eksamenskurser i engelsk var der i 2003-04 indskrevet 29 elever. I 2004-05 er antallet 39.

Til et offentligt eksamenskursus i færøsk var der i 2003-04 indskrevet 12 elever. I 2004-05 er antallet 48.

Der var 14 offentlige foredragsaftener i 2004 - med i alt 465 tilhørere.

11.6. Anden undervisning

Ud over de ovennævnte grunduddannelser, videregående uddannelser og erhvervsuddannelser, foregår der på Færøerne forskellige andre undervisningsaktiviteter. Blandt disse kan nævnes folkehøjskolen (i Tórshavn), husholdningsskolen (i Klaksvík), aftenskolerne og musikskolerne (Suðuroy, Vágur, Nord-Streymoy, Argir, Tórshavn, Gøta, Leirvík, Fuglafjørður og Klaksvík).

11.7. Uddannelsesstøtte

Den 1. august 1988 overtog hjemmestyret fra Statens Uddannelsesstøtte støtteordningen for studerende på Færøerne. Den nuværende fordeling af støtten sker på grundlag af regler i lagtingslov nr. 45 af 23. april 1999 med ændringer i lagtingslov nr. 60 af 27. april 2001.

I finansåret 2004 blev der i alt udbetalt ca. 74,9 mio. kr. i uddannelsesstøtte til uddannelsessøgende elever på Færøerne og i udlandet. I 2005 forventes udbetalt 78,1 mio. kr. Hjemmestyrets overtagelse af støtteordningen for studerende på Færøerne har ikke ændret ved den hidtidige ordning, hvorefter færøske studerende på de videregående uddannelser i Danmark og i udlandet modtager støtte fra Statens Uddannelsesstøtte efter de sædvanlige danske regler.

12. RETS- OG POLITIVÆSEN SAMT OVERØVRIGHEDEN

12.1. Færøernes retsvæsen

Færøernes ret har hovedtingsted i Tórshavn, hvor ordinær retsdag normalt afholdes hver tirsdag. Retten har desuden fast bitingsted i Tvøroyri, hvor der afholdes ordinære retsmøder mindst 4 gange om året. Herudover kan der undtagelsesvist holdes retsmøder i Klaksvik eller bygder.

Dommeren (Sorenskriveren) er overformynder på Færøerne og formand for Færøernes Ulykkesforsikringsråd, Færøernes Overfredningsnævn, Lejenævnet for Tórshavn kommune, Færøernes Overlandvæsenskommission, Færøernes Overudskiftningskommission, Det Færøske Nævn vedrørende erstatning fra staten til ofre for forbrydelser og Færøernes Nævn for børneforsorg. Endelig er dommeren medlem af sterilisationsnævnet, konkurrenceankenævnet og ankenævnet for telekommunikation.

Den 1. maj 1995 trådte en ændring af den færøske retsplejelov i kraft, således at retten består af 2 sorenskrivere (dommere), hvoraf den ene varetager rettens administration.

Foruden de nævnte sorenskrivere (dommere) beskæftiger dommerkontoret herefter 1 retsassessor, 3 dommerfuldmægtige, 21 kontorfunktionærer, heraf 9 deltidsansatte, samt 1 elev.

Embedet disponerer over 1 domhus med 3 retssale, som er beliggende i C. Pløyensgøta. Tinglysningen er i lejede lokaler i Undir Gláðsheyggi 14.

Straffesager berammes til foretagelse straks for så vidt angår arrestantsager og f.eks. sager vedrørende fremmede skibe, eller senest 4 uger efter anklageskriftets indlevering til retten. Berammelsestiden i borgerlige sager er ca. 2 måneder. Domsforhandling i en borgerlig sag berammes, såfremt sagen ikke kan afgøres på det foreliggende grundlag på den ordinære retsdag omkring 6 uger efter stævningens indlevering til retten. Ægteskabssager m.v. berammes til domsforhandling 14 dage efter parterne har formuleret deres påstande.

Tabel 12.1. Oversigt over Færøernes Rets virksomhed.

	1970	1980	1990	2000	2002	2003	2004
Borgerlige sager							
Stævn. indlev. til berømmelse	1.439	2.333	6.450	1.651	1.756	1.791	2.319
Afsagte domme i alt	833	1.772	5.655	1087	1.508	1.701	1.296
heraf udebliv.- og erk.domme	747	1.702	5.490	1.004	1.424	1.027	1.241
Straffesager							
Indlev. til berømmelse	330	435	697	559	596	634	752
Afsagte domme	168	309	500	313	357	333	353
Fogedforretninger							
Indlev. begæringer	913	2.883	11.440	3.328	2.813	3.174	3.495
Heraf udpantn.begæringer	32	1.845	4.582	2.238	1.600	2.072	1.762
Auktioner							
Auktionsbegæringer i alt	60	127	678	43	40	43	43
Heraf faste ejendomme	38	54	406	42	35	39	35
Heraf skibe	3	47	58		5	3	3
Afholdte auktioner							
Over faste ejendomme	5	9	51	10	12	6	13
Over skibe	2	18	24	1	3	2	3

Kilde: Sorenskriveren (dommeren).

Herudover kan nævnes, at antallet af modtagne dokumenter i tinglysningen i 2004 var på 20.475 (mod 21.072 i 2003, 23.341 i 2002, 23.803 i 2001, 24.351 i 2000 og 25.808 i 1999), og at skifteretten i 2004 havde 478 anmeldte boer (mod 493 i 2003, 511 i 2002, 446 i 2001, 442 i 2000, 548 i 1999 og 661 i 1998).

12.2. Færøernes politivæsen

Politiets organisation og opgaver

Færøerne er en selvstændig politikreds, der som de øvrige danske politikredse er underlagt rigspolitichefen og Justitsministeriet. Politikredsen ledes af landfogeden (politime-

steren), der i modsætning til danske politimestre tillige er tillagt statsadvokatkompetence. Landfogden møder således i alle straffesager i Færøernes Ret, i ankesager ved Østre Landsret – som i 2004 havde 3 sessioner på Færøerne - samt i nævningesager, der behandles ved Færøernes Ret med sorenskriveren (dommeren) som retsformand.

Det færøske politikorps ledes af en politiinspektør.

I politikredsen, hvor der er et landfogedkontor, en døgnbetjent station og 6 understationer af forskellig størrelse, udføres de samme opgaver som i danske politikredse. Den færøske bilinspektion, Bileftirlit Føroya, overtog i 1996 motorkontorets arbejdsopgaver samt kompetencen til udstedelse af kørekort.

Herudover er der henlagt en række civilretlige arbejdsopgaver til landfogeden og politiet. Landfogden behandler bl.a. faderskabsager og var indtil marts 2002 borgerlig vielsesmyndighed. Endvidere deltager landfogeden i lovforberedende arbejde i samarbejde med de færøske myndigheder. Hertil kommer udarbejdelse af retningslinier for sagsbehandling, der efter forhandlinger med hjemmestyrets myndigheder tilpasses færøske forhold, idet centrale myndigheders generelle retningslinier kun sjældent kan finde anvendelse på Færøerne.

Sysselmændene (stationslederne udenfor Tórshavn), deres stedfortrædere samt nogle kontorfunktionærer er af sorenskriveren meddelt fuldmagt i medfør af retsplejelovens § 17 a, og behandler i denne forbindelse bl.a. faged- og skiftesager. Derudover deltager sysselmændene i et tæt samarbejde med dommerkontoret ved behandlingen af en række øvrige sager af civilretlig karakter. Sysselmændene er endvidere borgerlig vielses- og prøvelsesmyndighed.

Personaleforhold

Det juridiske personale består af landfogeden, vicepolitimesteren, en politiassessor og en politifuldmægtig.

Det færøske politikorps, der ikke som i Danmark er opdelt i ordenspoliti og kriminalpoliti, udgjorde pr. 31. december 2004 i alt 104 politifolk (heraf 12 under grunduddannelse i Danmark). Herudover er der ansat 11 reservepolitibetjente.

Politiet på Færøerne forestår selv den indledende udvælgelse af potentielle emner til politiuddannelsen. Disse må herefter gennemgå den almindelige ansættelsesprocedure og uddannelse i Danmark, hvorefter tjenesten skal forrettes på Færøerne. Som en naturlig følge heraf består hovedparten af politistyrken af personer af færøsk oprindelse. Der kan i begrænset omfang ske udveksling mellem danske og færøske politifolk, ligesom der i visse situationer kan udstationeres danske politifolk på Færøerne.

Ved årsskiftet var der ved politiet ansat 26 kontorfunktionærer, heraf 10 i deltidsstillinger samt 1 elev.

I Tórshavn var der ansat 2 parkeringskontrollører.

Arrestvæsenet beskæftigede 12 personer.

Den frie kriminalforsorg

Den frie kriminalforsorg har en afdeling i Tórshavn, hvortil der er knyttet to socialrådgivere. I lighed med de danske afdelinger udarbejder man personundersøgelser og fører tilsyn med betinget dømte og prøveløsladte. Herudover arbejder man tæt sammen med politiet og arresthuset i Tórshavn bl.a. ved ugentlige møder, ligesom der samarbejdes med danske fængsler, hvor personer af færøsk oprindelse er indsat til afsoning.

Kriminalitet

I 2004 blev der registreret 1.080 straffelovsovertrædelser, hvilket er en stigning på 1,03 pct. i forhold til 2003 (1.069). Sagsantallet er dermed fortsat over 1.000 sager efter at det i 2000 (885 sager) og 2001 var faldet til under denne grænse. Sagsantallet lå fra 1982 (1.256 sager) til 1999 (1.064 sager) forholdsvis stabilt over de 1.000 sager.

Antallet af anmeldte indbrudstyverier og tyverier i øvrigt var i 2004 henholdsvis 108 og 334 forhold. Der er således for så vidt angår indbrudstyverier sket en mindre stigning siden 2003, hvor antallet var 106. For antallet af tyverier er der ligeledes sket en mindre fald fra 335 forhold i 2003.

Antallet af andre anmeldte berigelsesforbrydelser faldt i 2000 fra 250 sager til langt under 100 sager (40) og er i 2004 steget til 9 sager. Niveaueet var på sit laveste i 2003, hvor antallet af anmeldte overtrædelser var på 4.

Det samlede antal anmeldte indbrudstyverier, tyverier i øvrigt og andre berigelsesforbrydelser har i forhold til 2002 holdt sig stabilt, efter fra 2000 til 2001 at være steget med 54,6 pct. Frasset et fald i 2000 på 42,4 pct. i forhold til 1999 har der været tale om et nogenlunde jævnt niveau af sager i de sidste 5-6 år.

Antallet af anmeldte brugstyverier har været faldende de sidste 12 år, og bortset fra en stigning fra 47 tilfælde i 2002 til 77 tilfælde i 2003, er antallet igen faldet til 71 tilfælde i 2004. Antallet er dog fortsat lidt under 1994-niveaueet (91).

Antallet af hærværksanmeldelser er faldet med 5,4 pct. i forhold til 2003 (369), og er nu på 349. Tallet har været faldende fra 538 tilfælde i 1989 til 312 tilfælde i 2001, men steg i 2002 til 379 tilfælde. Hærværk udgør fortsat ca. 30 pct. af alle anmeldte straffelovsovertrædelser på Færøerne.

Narkotika

I 2004 blev der behandlet 68 sager – mod 70 sager i 2003 - vedrørende overtrædelser af loven om euforiserende stoffer. Der blev beslaglagt 97,12 gram amfetamin mod 0,32 gram i 2003 og 3.056,92 gram hash mod 46.463,15 gram hash i 2003. Desuden blev der beslaglagt 0,10 gram kokain og mod 44,75 gram i 2003. Endvidere blev der beslaglagt 0,30 heroin og 30 stk. ecstasy piller i 2004 mod ingen i 2003.

Den markante stigning i mængden af beslaglagt hash i 2003 skal ses i lyset af, at der i sommeren 2003 i to tilfælde blev beslaglagt hhv. 19.400 gram og 20.000 gram.

Bestræbelserne på at holde hash og andre stoffer ude fra Færøerne er fortsat store. Der ses dog en tendens til indpas af andre (hårdere) stoffer end hash på det færøske narkotikamarked. Det tætte samarbejde mellem politi og toldvæsen, der begge disponerer over narkohunde, indebærer at opdagelsesrisikoen er ganske høj. Derudover sanktioneres disse lovovertrædelser strengere på Færøerne end i Danmark, og Færøernes Ret er indstillet på hurtig retsforfølgning i sager, hvor der er mulighed for at idømme frihedsstraf.

Færdsel

Antallet af registrerede motorkøretøjsenheder faldt markant fra 18.922 til 15.145 i perioden 1988 til 1994. Antallet stiger nu for niende år i træk og udgjorde pr. 1. januar 2005 25.249 enheder.

Antallet af anmeldte færdselsuheld, herunder med personskade samt antallet af sigtelser for spirituskørsel faldt kontinuerligt og markant frem til 1994, hvorefter antallet af disse sager synes at ligge på et nogenlunde jævnt niveau. I 2004 faldt antallet af anmeldte færdselsuheld (1.089) i forhold til 2003 (1.198).

Anden særlovgivning

Antallet af anmeldte overtrædelser af anden særlovgivning var i 2004 på nogenlunde samme niveau som i første halvdel af 90'erne.

Politiets regelgrundlag

Den færøske straffelov er hovedsageligt udarbejdet på grundlag af den danske straffelov og er således stort set identisk med den danske straffelov.

Derimod er den færøske retsplejelov på en række punkter forskellig fra den danske retsplejelov, da flere bestemmelser er tilpasset de særlige færøske forhold.

På færdselsområdet gælder en særlig færøsk lagtingslov om færdsel, der dog i opbygning og indhold minder meget om den danske færdselslov. Den 1. juni 2000 trådte lagtingslov nr. 68 af 10. maj 2000 i kraft, der bl.a. ændrede grænsen for spirituskørsel fra 1,20‰ til 0,80‰, promillekørsel fra 0,80‰ til 0,50‰, brug af håndholdte mobiltelefoner under kørslen blev forbudt og hjemmel til konfiskation og tilbageholdelse af køretøjer blev indført m.v.

Med hensyn til antallet af anmeldte lovovertrædelser henvises til beretningens bilag 12.1.

I bilag 12.2 og 12.3 er givet en oversigt over politiets virksomhed i øvrigt og over behandlingsmåden for lovovertrædelser.

12.3. Færøernes overøvrighed (Rigsombudet)

Overøvrighedsområdet, der henhører under Indenrigsministeriets ressortområde, og som i Danmark i første række varetages af statsamtterne og Københavns Overpræsidium, administreres på Færøerne af Rigsombudet og i mindre udstrækning af landfogeden, sorenskriveren samt landsstyret.

Overøvrighedssager er administrative civilretlige sager vedrørende f.eks. indgåelse og opløsning af ægteskaber, fastsættelse af samvær, fastsættelse af bidrag, adoptioner, godkendelse af ægtepagter samt af mindreåriges og umyndiges retshandler, fri proces m.v.

Landsstyret anmodede i 1993 om at få langt den overvejende del af den i Danmark gældende lovgivning på det familieretlige område forelagt med henblik på stillingtagen til ikraftsættelse for Færøerne. På grund af lovgivningens omfang er forelæggelsen inden for det familieretlige område en omfattende og langvarig proces. I 1998 fik Lagtinget forelagt og vedtog et udkast til anordning til ikraftsættelse af den ægteskabslov, der gælder for Danmark med enkelte ændringer som følge af særlige færøske forhold. Anordning nr. 37 af 22. januar 2002 om ikrafttræden for Færøerne af lov om ægteskabs indgåelse og opløsning trådte i kraft den 1. marts 2002.

De vigtigste typer af overøvrighedssager vil kort blive omtalt i det følgende.

Indgåelse og opløsning af ægteskab

Anordning nr. 37 af 22. januar 2002 om ikrafttræden for Færøerne af lov om ægteskabs indgåelse og opløsning trådte den 1. marts 2002 i kraft og afløste den da gældende lovgivning fra 1922.

En af ændringerne i den ny lov er, at lysning før ægteskabets indgåelse er gjort frivillig og fristen mellem lysningen og ægteskabets indgåelse er fjernet. Endvidere er mægling gjort frivillig, og fristerne for skilsmisse efter separation ved henholdsvis enighed/uenighed mellem parterne er ændret fra 1½ år til 6 måneder/ fra 2½ år til 1 år. Man kan fortsat ved kongelig bevilling opnå tilladelse til, at vielse sker som hjemmevielse, det vil sige udenfor de autoriserede borgerlige vielsessteder (visse byrådskontorer samt sysselmændenes kontorer). Landfogeden er ikke længere hverken prøvelses- eller vielsesmyndighed. Som noget nyt har byrådsformænd i kommuner med over 1500 indbyggere fået prøvelses- og vielseskompetence.

I 2004 blev der på Færøerne foretaget 176 kirkelige og 61 borgerlige vielser.

Skilsmisse gives enten ved dom (Færøernes ret) eller ved kongelig bevilling (Rigsombudsmanden på Færøerne).

I 2004 blev 59 ægteskaber opløst ved skilsmisse, heraf 3 ved dom og 45 ved kongelig bevilling.

Grundlaget for de 45 skilsmisser, der blev givet ved bevilling, var i 38 tilfælde forudgående separation; 6 ægteskaber blev opløst på grund af utroskab og 1 ægteskab blev opløst pga. 2 års adskillelse.

Børnebidrag

Ifølge lov om børns retstilling (1960) er forældrene hver for sig forpligtede til at forsørge deres barn. Hvis en af forældrene ikke opfylder forsørgelsespligten, kan overøvrigheden (Rigsombudet) pålægge vedkommende at udrede bidrag til barnets underhold.

Faderen til et barn uden for ægteskab kan således pålægges at betale børnebidrag, hvis han ikke opfylder sin forsørgelsespligt. Det samme gælder, uanset om forældrene er blevet separeret eller skilt, hvis en af forældrene til et barn født i ægteskab ikke opfylder sin forsørgelsespligt.

Adoption

Ansøgning om bevilling af adoption indgives til Rigsombudet. Medmindre ansøgningen vedrører adoption af et stedbarn, forelægges sagen inden eventuel godkendelse for det færøske adoptionssamråd, hvor lægelig, juridisk og social sagkundskab er repræsenteret.

I 2004 blev der udfærdiget 15 adoptionsbevillinger. Heraf var 6 såkaldte stedbarnsadoptioner, hvor den ene ægtefælle adopterer den anden ægtefælles særbarn.

De øvrige 9 adoptionsbevillinger var fremmedadoption og vedrørte børn fra Korea, Indien, Kina, Hviderusland og Etiopien. I 2003 blev der udfærdiget 9 adoptionsbevillinger (3 stedbarnsadoptioner; de øvrige 6 vedrørte børn fra Korea, Indien, Colombia og Bulgarien). Adoption af udenlandske børn formidles af de godkendte institutioner Adoption Center, DanAdopt og Terre des Hommes, der alle er hjemmehørende i Danmark.

Antallet af godkendelser som adoptanter til et udenlandsk barn siger umiddelbart mere om udviklingen på adoptionsområdet end antallet af udfærdigede bevillinger i det enkelte år, da der ofte forløber flere år fra en godkendelse er meddelt, og indtil adoptionen kan gennemføres endeligt med udfærdigelse af bevilling. Antallet af godkendelser var 13 i 1991, 1 i 1992, 3 i 1993, 3 i 1994, 5 i 1995, 8 i 1996, 8 i 1997, 8 i 1998, 3 i 1999, 13 i 2000, 7 i 2001, 7 i 2002, 13 i 2003 og 22 i 2004.

Lagtinget vedtog i 1994 en lov om dagpenge ved adoption, hvorefter ægtepar, der adopterer, ligestilles med øvrige forældre i relation til dagpenge under barsel.

Lagtinget vedtog endvidere 22. december 2000 lov nr. 125 af 22. december 2000, hvorefter forældre, der adopterer et udenlandsk barn, kan få et adoptionstilskud på 50.000 kr. Tilskuddet, der ydes som et engangsbeløb for hvert barn, gives uden hensyntagen til forældrenes indkomster. Betingelsen for at få adoptionstilskud er, at adoptionen er formidlet af en af de godkendte adoptionsformidlende organisationer i Danmark og at forældrene har fast bopæl på Færøerne.

Umyndiges retshandler

En umyndig person - d.v.s. en mindreårig eller en umyndiggjort - kan som hovedregel ikke selv råde over sin formue eller forpligte sig ved retshandler. Dette tilkommer normalt den pågældendes værge.

Værgen disponerer imidlertid ikke frit over den umyndiges formue. Overøvrigheden (Rigsombudet) skal ifølge myndighedsloven og værgebekendtgørelsen medvirke ved mange af de retshandler, som værgen foretager for den umyndige, typisk i forbindelse med sager om frigivelse af midler fra Overformynderiet, køb og salg af fast ejendom m.v.

Ægtepagter

En ægtepagt er en aftale, der før eller under ægteskabet er indgået mellem ægtefæller om formueforhold. Gaver mellem ægtefæller, der ligger ud over det sædvanlige, skal gives ved ægtepagt. Aftaler mellem ægtefæller om, at fællesejeaktiver skal være særeje, eller at særejeaktiver skal være fælleseje, skal ligeledes indgås ved oprettelse af en ægtepagt.

Alle ægtepagter skal tinglyses, men visse ægtepagter skal, forinden tinglysning kan ske, være godkendt af Rigsombudet. Dette gælder således ægtepagter oprettet efter ægteskabets indgåelse, hvorved der vederlagsfrit overføres formueaktiver fra den ene ægtefælle til den anden.

Navnesager

I 1992 blev navnelovsområdet overtaget af Færøerne som særanliggende. Området reguleres af en færøsk lagtingslov om navne.

Loven giver mulighed for, at visse navneændringer kan ske ved anmeldelse til sognepræsten. Øvrige navneændringer gives ved navnebevis af landsstyret. Der er samtidig indført et gebyr for landsstyrets behandling af navnesager.

I henhold til loven kan en person højst tillægges to fornavne og fornavnene skal være i overensstemmelse med færøsk sprogbrug og i overensstemmelse med en relativt restriktiv liste over anerkendte fornavne. Ønsker man et navn, som ikke er medtaget på navnelisten, skal sagen forelægges for et navneudvalg. For personer fra udlandet kan landsstyret i særlige tilfælde gøre undtagelse.

Der er mulighed for som efternavn at få faderens eller moderens fornavn i ejefald med tilføjelse af "-son" eller "-dóttir" i overensstemmelse med personens køn.

Hvis ægtefæller ønsker samme efternavn, skal det anmeldes til vielsesmyndigheden. Den, som bærer sin ægtefælles eller tidligere ægtefælles efternavn, kan genantage sit tidligere efternavn ved anmeldelse til vielsesmyndigheden.

Fri proces

For at opnå fri proces til gennemførelse af en retssag forudsættes som udgangspunkt, at man har en rimelig udsigt til at vinde sagen, samt at man ikke uden at lide væsentlige afsavn kan betale de omkostninger, der er forbundet med sagen (indtægt under sygekassegrænsen).

Såvel en sagsøger som en sagsøgt kan opnå fri proces. I den samme retssag gives der dog normalt kun bevilling til én af parterne.

Fri proces meddeles af Rigsombudet, hvis sagen skal anlægges ved Færøernes Ret. Er der tale om en ansøgning om fri proces til en ankesag, skal ansøgningen normalt behandles af Justitsministeriets Civilretsdirektorat.

Indfødsret (Statsborgerskab)

Man kan opnå indfødsret ved erklæring, hvis man umiddelbart opfylder bestemte betingelser, der er fastsat i indfødsretsloven. I disse situationer opnår man dansk indfødsret ved at afgive erklæring herom til Rigsombudet.

I 2004 opnåede 3 personer, bosat på Færøerne, dansk indfødsret ved erklæring.

Opfylder man ikke betingelserne for at få dansk indfødsret ved erklæring, kan dansk indfødsret kun opnås ved naturalisation gennem vedtagelse af en særlig lov herom i Folketinget. Sager om indfødsret ved naturalisation behandles af Landfogeden.

13. KIRKELIV

13.1. Folkekirken

Færøerne er et selvstændigt stift i den danske folkekirke og har egen biskop. Folkekirken forventes imidlertid overtaget af de færøske myndigheder med virkning fra 1. januar 2007. Havnar kirke i Tórshavn er Færøernes domkirke, og domkirkens kirkebogsførende sognepræst er domprovst i Færøernes stift.

Stiftsøvrigheden består af biskoppen, rigsombudsmanden og landsstyremanden for kirkelige anliggender.

Provstiudvalget består af 4 medlemmer, der vælges af menighedsrådene. Provstiudvalget vælges for 4 år, og dets funktionsperiode begynder den 1. april året efter, at der har været afholdt menighedsrådsvalg. Domprovsten er provstiudvalgets forretningsfører.

Færøerne er opdelt i 14 præstegæld med i alt 60 kirker og 7 bønhus og med 22 præsteembeder inkl. embedet som domprovst og en fuldtidsbeskæftiget midlertidig hjælpepræst.

Præsterne på Færøerne lønnes efter samme regler som præsterne i Danmark. Staten dækker således 40 pct., mens resten af præstelønningerne betales af Præsteembedernes Fællesfond (hvis indtægter kommer fra danske kirkeskatter).

Udgifterne til aflønning af præster og biskop, befordringsfradrag, boligbidrag m.v. iberegnet, udgjorde i 2004 i alt 10.471.276 kr.

Herudover er der i 2004 afholdt udgifter til vedligeholdelse af præstegårde og bispegården med i alt 1.309.999 kr. samt løn til stiftspersonale og til administration af provste- og bispeembedet samt præsteembederne med i alt 2.348.590 kr.

For finansåret 2005 er der bevilget 3.892.305 kr. til stiftsadministrationen, mellemkirkeligt arbejde, provstiudvalgets udgifter, udgifter (dog ikke til løn) til præster og domprovst m.v., præsteboliger samt bispebolig.

Administrationen foregår gennem stiftsøvrigheden.

Udgifterne til kirkernes vedligeholdelse og drift samt til anskaffelse af inventar afholdes af de enkelte menigheder. Finansieringen tilvejebringes ved hjælp af gaver, indsamlinger

og kirkeskat. En stor del af kirkebetjeningen udføres ved frivillig arbejdskraft. Ved de fleste kirker er hvervet som organist, degn og klokker således ikke vederlagt.

Tabel 13.1. Kirkernes placering og befolkningsgrundlag pr. 31. december 2003.

Præstegæld	Præster	Kirker	Bygder	Indbyggere pr. 31.12.03
Norðoya ø.	1	5	9	893
Norðoya v. ¹⁾	2	6	10	5.117
Fuglafjarðar ¹⁾	1	4	5	2.561
Glyvra ¹⁾	1	3	8	2.523
Nes ¹⁾	1	3	9	2.371
Sjógv	1	4	8	1.937
Eiði	1	4	8	1.346
Norðstreymoy ¹⁾²⁾	3	9	16	3.831
Suðurstreymoy østre	4	3	7,5	9.831 ³⁾
Suðurstreymoy vestre	2	4	7,5	8.359 ³⁾
Vágar ¹⁾	1	6	7	2.875
Sandoy	1	6	8	1.496
Suðuroy nordre ¹⁾	2	5	8	2.730
Suðuroy søndre	1	5	8	2.344
I alt	22	67	119	48.214

¹⁾ Heraf 1 bønhus

²⁾ Omfatter endvidere Kollefjord, der er en del af Tórshavn Kommune

³⁾ Skønsmæssigt angivet, da Tórshavn Kommune (excl. Kollefjord) er delt mellem Suðurstreymoy østre og vestre præstegæld.

Kilde: Hagstova Føroya

Kirkefonden, hvis midler tilvejebringes ved en årlig bevilling på lagtingsfinansloven (for 2005 er bevillingen 2.910.000 kr.), anvendes som tilskud til vedligeholdelse af kirkerne m.v.

13.2. Organisationer og foreninger tilsluttet folkekirken

Herunder indgår K.F.U.M. og K.F.U.K. samt Indre Mission (Heimamissiónin).

13.3. Kristne trossamfund og andre trossamfund uden for folkekirken

Følgende trossamfund er repræsenteret på Færøerne: Brødremenigheden (The Plymouth Brethren), Den Katolske Kirke, Frelsens Hær, Pinsemenigheden (Hvítusunnusamkoman), Syvendedags Adventisterne, Filadelfiamenigheden (en pinsemenighed), Jehovas Vidner og Bahá'í troen.

14. KULTURELLE FORHOLD

Radio og TV (Kringvarp Føroya)

Den 1. januar 2005 blev Færøernes Radio Útvarp Føroya (ÚF) og Færøernes TV Sjónvarp Føroya (SvF) fusioneret i en ny offentlig institution, som har fået navnet Kringvarp Føroya (KF). Formålet med sammenlægningen af Færøernes Radio og Færøernes TV er at rationalisere institutionernes drift, og at give dem bedre muligheder for at varetage deres public service opgaver.

ÚF startede sin radiovirksomhed i 1957, mens SvF blev etableret i 1984. KF har status som en selvstændig offentlig institution. Den ledes af den direktør, som refererer til Kulturministeriet. Desuden har landsstyremanden i henhold til loven om radio og TV udpeget et rådgivende programudvalg for henholdsvis radio og TV.

KF's drift finansieres af licens, spil og reklamer, og der er godt 14.000 licensbetalere. Det årlige budget er på ca. 60 mio. kr. KF har ialt ca. 105 medarbejdere, heraf 60 i TV og 45 i radio.

Radioens programmer transmitteres over en 200 kW mellembølgesender, og på FM-båndet sendes fra 3 hovedstationer og 8 mindre sendere. TV programmerne sendes over et transmissionsnet, der består af ca. 50 sendere og transformere.

Som en offentlig institution varetager KF en Public Service forpligtelse. Det skal tilstræbes, at programfladen repræsenterer en uafhængig og troværdig nyhedsformidling, en alsidig oplysningsvirksomhed, og kultur- og underholdningsprogrammer af en rimelig kvalitet. Desuden tilstræbes det, at der er et programtilbud til både store og små grupper, og at der bidrages til at seere og lyttere får indsigt i og forståelse for færøsk sprog og kultur.

TV sender ca. 50 timer om ugen. Heraf er ca. 15 procent egenproduktion og ca. 7 procent af de udenlandske programmer versioneres til færøsk. Hovedparten af de udenlandske programmer kommer fra Danmarks Radio og TV2.

Radioen har en årlig sendetid på ca. 5.700 timer. Musik udgør ca. 40 procent af sendetiden. Radioen producerer samtlige programmer selv, og alle udsendelser er på færøsk. KF har samarbejde med Danmarks Radio vedrørende musikarkivet.

Frem til 1. marts 1998 havde ÚF og SvF eneret til at drive radio- og fjernsynsvirksomhed på Færøerne, men siden har enkeltpersoner og organisationer kunnet søge et bevillingsud-

valg sendetilladelse. Adgangen til at drive radio og TV-virksomhed udnyttes i øjeblikket af to private radiostationer – Rás 2 og Lindin.

Aviser

Følgende aviser udkommer på Færøerne:

Navn	Ugentlige udgaver	Oplagstal 2004	Talerør for
Dimmalætting	5	8.500	Sambandspartiet
Sosialurin	5	8.100	Socialdemokratiet
Oyggjatiðindi	2	3.500	Ingen partitilknytning
Norðlýsið	1	2.000	Ingen partitilknytning

Kilde: Hagstova Føroya

Bogudgivelser

I 2004 udkom i alt 149 (169) bøger på færøsk, 82 (77) originale og 67 (92) oversættelser. (Tallene i parentes er de tilsvarende tal for 2003). Det samlede antal trykte bøger på færøsk, siden den første bog udkom i 1822, udgør hermed 4.624 bøger.

Årets bogproduktion kan opdeles i følgende kategorier: fiktion: 26, special/teknisk litteratur: 51, lærebøger: 22, børnebøger: 50.

M. A. Jacobsens kulturpris for 2004 blev tildelt Mortan Winther Poulsen for hans indsats for kulturen, Sigrí M. Gaini for skønlitteratur og Gianfranco Contri for faglitteratur.

Biblioteksvæsen

Ved hjemmestyreordningen blev biblioteksvæsenet overtaget som færøsk særanliggende og Føroya Landsbókasavn, oprettet i 1828 som selvejende institution, blev samtidig lagt under landsstyret og fik pålagt opgaver som landsbibliotek, overcentral og bibliotekstilsyn. Biblioteket skal samle al færøsk litteratur og så vidt muligt al litteratur, der vedrører Færøerne.

Endvidere skal Landsbókasavnið som central- og forskningsbibliotek "virke for udbredelse af kundskaber og oplysning i landet". Landsbókasavnið fører tilsyn med folkebibliotekerne, fordeler Lagtingets bevillinger og sørger bl.a. for boganskaffelser og katalogisering til de biblioteker, der ikke selv har uddannet personale hertil.

Landsbókasavnið administrerer pligtafleveringen (fire eksemplarer), som påhviler den, der fremstiller eksemplarer til udgivelse.

Bogbeholdningen er på godt 151.000 bind, heraf omkring 20.000 i forskningsafdelingen. Biblioteket har desuden tidsskrifter og mikrofilm (hovedsagelig færøske aviser).

I 2004 udlånte Landsbókasavnið ca. 20.000 bøger, hvortil kommer benyttelsen af den færøske afdeling, som indeholder bøger, håndskrifter, pjecer, grammofonplader og kassettebånd m.v.

Landsarkivet

Færøernes landsarkiv (Føroya Landsskjalasavn) blev grundlagt i 1932 og overtaget af hjemmestyret i 1952. Landsarkivets virksomhed er fastsat ved lagtingslov af 28. april 1992 og ved en aftale fra 1990 mellem Færøernes landsstyre og Statsministeriet om statens arkivalier på Færøerne.

Landsarkivets opgave er at indsamle, ordne, bevare, beskrive og varetage det materiale, som offentlige institutioner er lovgivningsmæssigt forpligtet til at aflevere til arkivet. Landsarkivet er konsulent og fører tilsyn med offentlige myndigheders journal- og arkiv-anliggender. Landsarkivet skal tillige indsamle private arkivalier af forskningsmæssig og kulturel betydning.

Det er samtidig Landsarkivets opgave at stille oplysninger til rådighed for offentlige institutioner, for private og for forskningen.

I Landsarkivets samlinger findes et stort og enestående materiale af såvel privat som offentlig oprindelse. F. eks. opbevares Færøernes ældste lovbog, Kongsbókin (Kongens Bog), som er et skindhåndskrift, der indeholder den ældste færøske lovgivning, Seyða-brævið (Fårebrevet) fra 1298, den ældste færøske kirkebog fra 1687 og tingbøger fra 1615; fra omkring 1700 findes materiale om de fleste færøske samfundsforhold.

Arkivalier kan benyttes på Landsarkivets læsesal efter bestemte regler. På læsesalen findes tillige kopier og mikrofilm af folketællinger, kirkebøger, skifteprotokoller etc.

Landsarkivet samarbejder med udenlandske arkiver, især med Statens Arkiver, som opbevarer betydelige arkivalier for Færøerne. Arkivet indgår endvidere i forskningsmæssigt samarbejde med forskningsinstitutioner på Færøerne og i andre lande.

Museum

Føroya Fornminnissavn blev grundlagt i 1898 som en selvejende institution med det formål at indsamle og udstille kulturhistoriske genstande. Ved lagtingslov etableredes Føroya Fornminnissavn i 1952 som nationalmuseum, der sorterer direkte under landsstyret, og dets formål blev udvidet med en række administrative og videnskabelige opgaver.

Føroya Fornminnissavns opgaver omfatter forvaltning af fortidsminde- og bygningsfredningsloven, arkæologiske og etnologiske undersøgelser, indsamling og forskning samt bevaring og udstilling af oldsager og indsamlede etnologiske genstande. Desuden fører museet tilsyn med lokalmuseer, som får offentlig støtte efter lokalmuseumsloven.

Museet ledes af landsantikvaren, som desuden varetager fortidsmindeforvaltning, bygningsbevaring, lokalmuseumstilsyn og repræsenterer museet i fortidsmindenævn og overfredningsnævn. På museet er bl.a. ansat et antal videnskabelige medarbejdere og en konservator.

Nordens Hus

De nordiske lande har i fællesskab opbygget og indrettet to kulturhuse: på Island og på Færøerne. Der er yderligere indrettet kulturelle institutioner på Ålandsøerne og i Grønland.

Formålet med Nordens Hus i Tórshavn er at formidle nordisk kultur til Færøerne og færøsk kultur de andre nordiske lande. Desuden skal huset støtte færøsk kultur.

Husets virksomhed bygger på et samarbejde mellem såvel nordiske sammenslutninger, foreninger og organisationer af forskellig art som med færøske institutioner, grupper og enkeltpersoner. Det er en vigtig målsætning for husets ledelse også at nå ud til de øvrige færøske bygder og øer.

Arrangementerne og aktiviteterne i huset er meget forskellige: teater, koncerter, færøsk dans, udstillinger, filmforevisninger, møder og konferencer m.m. Blandt de største arrangementer er "Den færøske Artfestival", som fandt sted første gang i 2001, og som efter planen skal finde sted hvert år i august.

Nordens Hus står for mere end 300 arrangementer hvert år og har mere end 45.000 besøgende om året.

Nordens Hus, der åbnede i 1983, er et fleksibelt kulturhus på 2.600 m². Huset er indrettet med cafeteria, dansestue, udstillingslokale og en stor sal på 650 m², som normalt kan rumme 400 personer.

Huset ledes af en bestyrelse på 9 medlemmer, af hvilke 3 vælges af Færøernes Landsstyre, 5 af Nordisk Ministerråd efter forslag fra de respektive landes regeringer, og 1 vælges blandt husets medarbejdere. Husets daglige virksomhed ledes af en direktør, der normalt udpeges for 4 år ad gangen af den siddende bestyrelse. Siden 1. februar 2005 har direktøren været Niels Halm fra Danmark.

Teatervirksomhed

Den eneste egentlige teaterbygning på Færøerne er Sjonleikarhúsið i Tórshavn, der ejes og drives af Havnar Sjonleikarfelag. I Tórshavn findes ligeledes et lille teater, som har til huse i et nedlagt mejeri og drives af Færøernes eneste professionelle teatergruppe, Gríma.

Scener med et forholdsvis udbygget teknisk udstyr findes endvidere i Klaksvík og i bygdehusene i Húsavík, Sandur, Kollafjørður og Gøta, Strendur, Oyrabakki og i Fuglafirði.

I 1989 oprettedes som en selvejende institution Leikpallur Føroya (Den færøske Teater-scene), støttet af landsstyret og kommunerne. Leikpallur Føroya har som formål at videreudvikle - og skabe interesse for professionel- og amatørteaterkunst, at støtte eksperimenterende teaterarbejde til udvikling af en særlig færøsk teaterkunst og at administrere al offentlig støtte til teater på Færøerne. Leikpallur Føroya ledes af en bestyrelse, hvis medlemmer er udpeget af Meginfelag áhugaleikara Føroya (MáF) (Landsorganisationen for færøsk Amatørteater) og af Leikarafelag Føroya (Foreningen for hel- og halvprofessionelle teaterarbejdere).

I foråret 2003 vedtog Lagtinget lov om Tjoðpallur Føroya (Færøernes Nationalscene) og støtte til teaterkunst. Loven giver landsstyremanden hjemmel til at etablere en færøsk nationalscene som en selvejende institution. Endvidere indeholder loven hjemmel til at yde støtte til såvel amatørteater som professionelt teater. Efter loven nedsættes et teateråd. Det er rådet, som ansætter og afskediger chefen for nationalscenen. Rådet godkender nationalscenes budgetter og aktiviteter og har herudover andre overordnede opgaver inden for teaterkunst mv. Landsstyremanden for kulturelle anliggender har i august 2004 nedsat det første teateråd, og Jenny Petersen er i foråret 2005 ansat som leder af nationalscenen.

Meginfelag áhugaleikara Føroya består af 16 amatørforeninger og -grupper. En af landsorganisationens opgaver er at yde konsulenttjeneste til og afholde kurser for landets mange teaterforeninger o.a. MáF er optaget i nordisk samarbejde gennem sit medlemsskab af nordisk Amatørteateråd (NAR). I 1999 blev MáF desuden medlem af verdensorganisationen IATA/AITA. Leikarafelag Føroya er medlem af Nordisk Teaterunion. Leikarafelagið er endvidere medlem af Listafólkasamband Føroya (LISA) (den færøske kunstnersammenslutning).

Musikliv

Der er et symfoniorkester på Færøerne, nemlig Føroya Symfoniorkestrur, støttet af landstyre, med ca. 45 aktive medlemmer. Orkesteret afholder 4 faste årlige arrangementer, herunder forårskoncerten og nytårskoncerten. Endvidere findes der en strygekvartet og et professionelt klassisk kammerorkester, "Aldubáran".

Der er 10 - 12 hornorkestre (brassbands) og harmoniorkestre på Færøerne, som har mere end 250 aktive amatørmusikere, og der afholdes i alt godt 100 koncerter/offentlige fremførelser om året. Det ældste af disse orkestre er Havnar Hornorkester (1903), mens de yngste, der ofte har tilknytning til musikskolerne, er dannet i de seneste år. Disse orkestre er medlemmer af Centralforeningen af færøske Hornorkestre.

Der er 25-30 kor, herunder større kirkekor. Der skønnes at være ca. 400-500 aktive amatørkorsangere, og korene afholder hvert år et stort antal koncerter/offentlige fremførelser. Korsangerne er medlemmer af Kórsamband Føroya, og foreningen er medlem af LISA. Formand er den færøske korsangs primus motor gennem mange år Ólavur Hátún.

Havnar Jazzfelag har til formål at fremme interessen for musik, særligt jazz-, blues- og rockmusik. Foreningen planlægger og igangsætter hvert år en række arrangementer med udenlandske gæstemusikere og færøske grupper.

Den færøske komponistforening "Felagið Føroysk Tónaskøld" (FØT) arrangerer festivalen "Summartónar" for klassisk musik og fra 2005 også med jazz og folkemusik, bestående af arrangementer med færøske og udenlandske ensembler og solister. Man bestræber sig på at uropføre nyskrevne værker af færøske komponister. Endvidere afholdes en folkemusikfestival, ligeledes med færøsk og udenlandsk deltagelse. Begge festivaler afholder koncerter over hele landet med støtte fra Nordens Hus og andre kulturelle fonde. Komponisten og musikeren Kristian Blak er én af hovedkræfterne bag "Summartónar".

Føroya Konsertfelag, der har til formål at arrangere regelmæssige koncerter med færøske og udenlandske kunstnere, står hvert år for en række musikarrangementer i Tórshavn og i en række store og små bygger. I koncerterne har dels medvirket færøske musikere og sangere og dels udenlandske besøgende fra de øvrige nordiske lande.

Der er i de senere år kommet flere interessante festivaler frem. I 2005 bliver der afholdt festivaler i Gøta, Klaksvík, Sandoy og Suðuroy.

Billedkunst

Færøske billedkunstnere dannede i 1980 foreningen "Føroysk Myndalistafólk" (Færøske Billedkunstnere), der med få undtagelser omfatter de kunstnere, som fast arbejder med billedkunst, og hovedparten af de kunstnere, som regelmæssig deltager i udstillinger. Medlemstallet er for tiden 48. Hvert forår arrangerer foreningen en stor censureret udstilling i

Listaskálin (Kunstmuseet). "Føroysk Myndalistafólk" er repræsenteret i LISA (den færøske kunstnersammenslutning). Foreningen er ligeledes medlem af Billedkunstnere i Norden (BIN) og i Nordisk Kunstnerforbund (NKF). Formand er billedkunstneren Kári Svensson.

Listafelag Føroya (Den færøske Kunstforening) har til formål at støtte færøsk kunst og at arrangere udstillinger.

Lagtinget oprettede i 1948 en offentlig kunstsamling, Føroya Listasavn, som har til formål at indkøbe og dokumentere færøsk billedkunst. Dele af denne offentlige kunstsamling er placeret i Listaskálin, der er en udstillingsbygning, som Listafelag Føroya opførte i 1970, og som er organiseret som en selvejende institution, finansieret over Lagtingets finanslov.

I 1989 blev de to institutioner Føroya Listasavn og Listaskálin lagt sammen til et egentligt kunstmuseum, der bærer navnet Listasavn Føroya. Kunstmuseet er organiseret som en selvejende institution med en bestyrelse på 4 medlemmer. Medlemmerne vælges af landsstyret (formanden), Tórshavn kommune, Listafelag Føroya og Føroysk Myndlistafólk (Færøske Billedkunstnere).

Såvel i Tórshavn som ude omkring på øerne findes flere andre udstillingssteder og private gallerier.

Idræt

Ítróttarsamband Føroya (ÍSF)

ÍSF, der blev stiftet i 1939, er landsforening for alle idrætsforeninger på Færøerne. ÍSF er højeste myndighed vedrørende idrætsvirksomhed, og foreningens formål er at fremme, samordne og tilrettelægge al idrætsvirksomhed på Færøerne, at arrangere turneringer og at godkende sådanne både på Færøerne og i udlandet, at fremme samarbejdet om idrætsspørgsmål med landsmyndigheder og andre myndigheder, samt endelig at repræsentere Færøerne i forhold til andre lande.

Mere end 100 idrætsforeninger med omkring 15.000 enkeltmedlemmer er medlemmer af ÍSF. ÍSF bliver finansieret gennem kontingenter fra medlemsorganisationerne, en fast bevilling på den færøske lagtingslov samt indtægter fra anden side.

ÍSF er organiseret med særforbund på samme måde som tilsvarende organisationer i nabolandene.

Det første særforbund, Fótbóltssamband Føroya, FSF (Det færøske fodboldforbund), blev stiftet i 1979, og der er nu særforbund for følgende idrætsgrene: Fodbold, håndbold, ro-

ning, bordtennis, badminton, volleyball, gymnastik, svømning, judo, ridning, atletik, skydning og cykling, hvortil kommer særforbundet for handicappede.

Dansk-Færøsk Kulturfond

Dansk-Færøsk Kulturfond blev oprettet i 1951 efter aftale mellem den danske regering og Færøernes landsstyre. Grundlaget for fondets formue er tilbagebetalingerne af lån, som statskassen ydede færing, der af uddannelsesmæssige eller andre grunde opholdt sig i Danmark under 2. verdenskrig, hvor forbindelsen mellem Færøerne og Danmark var afbrudt. Fondet har siden fået tilført yderligere midler, og formuen udgør nu godt 5 mio. kr.

Fondet arbejder på grundlag af en fundats fra 1955. Ifølge fundatsen er fondets formål "at fremme den åndelige forbindelse mellem Færøerne og den øvrige del af det danske rige", dvs. kulturformidling i bred forstand mellem Færøerne og Danmark. Også kulturformidling mellem Færøerne og Grønland falder ind under fondets formål.

Fondet administreres af en bestyrelse på 5 medlemmer, nemlig en repræsentant for Statsministeriet, en repræsentant for Kulturministeriet, Rigsombudsmanden på Færøerne og 2 af landsstyret valgte repræsentanter. For tiden er følgende medlemmer af fondets bestyrelse:

- Departementschef Karsten Dybvad (formand), Statsministeriet
- Direktionskonsulent Anette Faaborg, Det Kgl. Bibliotek
- Rigsombudsmand Søren Christensen
- Museumsinspektør Jógvan Ravnsfjall, Nordøernes Museum
- Cand.phil. Malan Johannesen, Sjóntvarp Føroya

Afdelingsleder Lenna Hansen, Statsministeriet, fungerer som sekretær for bestyrelsen.

Bestyrelsen foretager uddelinger én gang om året. Fristen for indsendelse af ansøgninger er 1. marts med efterfølgende behandling i bestyrelsen i slutningen af april/begyndelsen af maj. Ansøgningerne sendes enten til Rigsombudsmanden eller til fondets sekretariat, att.: afdelingsleder Lenna Hansen, Statsministeriet, Prins Jørgens Gård 11, DK-1218 København K. Der anvendes ikke særlige ansøgningsskemaer, men ansøgningen må indeholde en udførlig redegørelse for formålet, budget for den ansøgte aktivitet samt evt. regnskabsoplysninger for tilsvarende tidligere aktiviteter. Endvidere bør det oplyses, om der er søgt støtte til formålet fra anden side.

Der kan gives støtte til formål inden for teater, film, musik og kunst, bogudgivelser, visse studierejser m.m. Der gives normalt ikke tilskud til nordiske konferencer, skolerejser og lign. eller til egentlige uddannelsesformål.

Tilskuddene er af varierende størrelse. Bevillingstilsagnene opretholdes i 2 år, hvorefter der må indsendes ny ansøgning, såfremt det pågældende projekt fortsat ønskes støttet.

Dansk-Færøsk Kulturfond bestyrer endvidere "Dansk-Færøsk Samfunds studierejselegat", som opslås i Danmark og på Færøerne til uddeling en gang om året. Legatet består af to portioner på 10.000,- kr., den ene portion til en studierejse til Færøerne, den anden til en studierejse til Danmark, for personer mellem 18 og 30 år. Studierejsen skal have et formål, der falder inden for Dansk-Færøsk Kulturfonds formål.

Yderligere oplysninger om Dansk-Færøsk Kulturfond, herunder ansøgningsfrister mv., fås ved henvendelse til sekretæren, afdelingsleder Lenna Hansen, tlf. +45 33 92 22 31 eller tlf. +45 33 92 33 00 (Statsministeriet).

**Bilag 0. Oversigt over aktuelle rapporter m.v. om færøske forhold.
(Der henvises tillige til tidligere udgaver af beretningen)**

Politiske og administrative forhold:

- Betænkning om de færøske styrelsesforhold
(Udvalg nedsat af Færøernes landsstyre til at undersøge styrelsesforholdene på Færøerne)
Tórshavn, december 1993
- Redegørelse om de færøske kommuner, Ny kommunal ordning, Konklusioner og anbefalinger
(Udvalg nedsat af Færøernes Landsstyre til at udarbejde grundlaget for en færøsk kommunalreform)
Tórshavn, september 1998
- Afsluttende rapport om konsulentprojektet vedr. udviklingen af den færøske statistik (Hagstova Føroya og Danmarks Statistik)
Tórshavn, oktober 1999
- Hvidbog. Om vigtige forudsætninger for etablering af en suveræn færøsk stat (Færøernes Landsstyres oversatte udgave)
Tórshavn, oktober 1999.
- En selvåren færøsk økonomi. Bilag 1 til Hvidbogen. Foreligger på færøsk med en uofficiel oversættelse til dansk, udarbejdet af Rigsombudsmanden på Færøerne (Økonomigruppen nedsat af Færøernes landsstyre med henblik på at beskrive de økonomiske forudsætninger for og konsekvenser af færøsk suverænitet)
Tórshavn, d. 9. august 1999
- Langtidsvirkningen af bortfald af statens udgifter. Supplement til Hvidbogens bilag 1 om økonomi
(Økonomigruppen nedsat af Færøernes landsstyre med henblik på at beskrive de økonomiske forudsætninger for og konsekvenser af færøsk suverænitet)
Tórshavn, d. 12. november 1999
- En selvstændig færøsk administration. Bilag 2 til Hvidbogen. Foreligger på færøsk med en uofficiel oversættelse til dansk, udarbejdet af Rigsombudsmanden på Færøerne
(Landsstyrets centralforvaltning)
Tórshavn, august 1999

- Redegørelse om 80'erne
(Lagtingets § 19-udvalg)
Tórshavn, november 2000
- Redegørelse om udlandspolitiske anliggender 2000/2001
(Lagmandskontorets udlandsafdeling)
Tórshavn, d. 15. marts 2001
- Betænkning vedrørende egnsudvikling
(Landsstyrets Kulturforvaltning)
Tórshavn, marts 2001
- Betænkning vedrørende yderområderne
(Lagmandskontoret, Udvalget vedrørende yderområderne)
Tórshavn, april 2001
- Fastlæggelse og prioritering af opgave- og ansvarsfordeling mellem land og kommuner
(Arbejdsgruppe under Lagmandskontoret)
Tórshavn, december 2001
- Redegørelse om olieanliggender
(Det færøske olieministerium)
Tórshavn, februar 2002

Erhvervs- og arbejdsmarkedsforhold:

- Betænkning fra revisionsudvalget for skibsbyggeri
(Det af landsstyret d. 16. juli 1996 nedsatte udvalg til at gennemgå og afgive indstilling om lovgivning vedrørende støtte og øvrig finansiering i forbindelse med skibsbyggeri)
Tórshavn, 28. maj 1997
- Aktiemarked og egenkapitalforhold
(Egenkapitaludvalget, juni 1997)
- Forberedelser til olieeftersøgning
(Redegørelse fra landsstyrets olieplanlægningskommission)
Tórshavn, d. 10. juli 1997
- Færøernes grindefangst med en tilføjelse om døglingefangsten
(Fil. dr. Dorete Bloch, Færøernes Naturhistoriske Museum)
3. reviderede udgave, Tórshavn, 17. juli 1997

- Fiskebestande og miljø 1997
(Det færøske Fiskerilaboratorium)
Tórshavn, 1. august 1997
- Foreløbig redegørelse vedrørende revision af fiskernes indtægtssikring
(Udvalget til revision af fiskernes indtægtssikring)
Tórshavn, 6. oktober 1997
- Beretning afgivet af undersøgelseskommissionen vedrørende den færøske banksag
(Undersøgelseskommissionen vedrørende den færøske banksag)
København, 5. januar 1998
- Redegørelse om Erhvervspolitik, hæfte 1 - 5
(Landsstyrets Erhvervsdepartement)
Tórshavn, juli 1998 - marts 1999
- Redegørelse om privatisering
(Lagmandskontoret)
Tórshavn, 2001
- Study of the Impact of the Development of Hydrocarbon Resources on the Faroe Islands
(Menas Associates Limited i samarbejde med Froðskaparsetur Føroya)
December 2001

Økonomi:

- Rapport om krisen i den færøske økonomi - herunder bankerne. Baggrund, foranstaltninger og konsekvenser - aktuelt og fremover.
(Det af landsstyret og regeringen nedsatte uafhængige udvalg af økonomiske sagkyndige (Gørtz-udvalget))
København, august 1994
- Muligheder for samarbejde med Den Europæiske Union
(Det af Færøernes landsstyre nedsatte færøske udvalg)
Tórshavn, august 1995
- Redegørelse om pengestrømmen mellem Færøerne og Danmark
(Færøernes Økonomiske Råd og Færøernes Landsbank)
Tórshavn, december 1996
- Redegørelse om forhandlinger med Den Europæiske Union
(Det af Færøernes landsstyre nedsatte færøske udvalg)
Tórshavn, juni 1998

- Caragata-betænkningen - økonomisk tilpasning og fremskridt
(oversat til færøsk fra engelsk: Economic Analysis for Micro-States)
(McCallum Petterson Financial Diagnostics)
Tórshavn, november 1999
- Beretning om den økonomiske udvikling på Færøerne i 1998/99
(Det rådgivende udvalg vedrørende Færøerne)
København, december 1999
- Forårsrapport 2001
(Búskaparráðið)
Tórshavn, juni 2001
- Pension efter en ny model
(Búskaparráðið)
Tórshavn, november 2000
- Økonomisk redegørelse
(Búskaparráðið)
Tórshavn, december 2000

Samfærdsel og kommunikation m.v.:

- Rapport om udbygning af landingshjælpemidler og banesystem på Vágar lufthavn
(Det af Trafikministeriet og Færøernes Landsstyre i september 1996 nedsatte udvalg
vedrørende Vágar Lufthavn)
København, 31. januar 1997
- Redegørelse om fremtidens trafiknet på Færøerne
(Landsstyremanden for erhvervsanliggender)
Tórshavn, d. 9. februar 1999

Social- og sundhedsvæsen:

- Redegørelse om socialpolitik på Færøerne
(Landsstyrets Social- og sundhedsdepartement)
Tórshavn, 16. april 1999
- Redegørelse om alternativt boligbyggeri
(Landsstyrets Social- og Sundhedsministerium og Finansministeriet)
Tórshavn, april 2003

Kultur- og undervisning:

- Forskning på Færøerne
(Redegørelse fra udredningsgruppen vedrørende færøsk forskning)
Forskningsrådene 1996
- Betænkning om et nyt uddannelsesstøttesystem
(Arbejdsgruppen vedrørende revision af uddannelsesstøttesystemet)
Tórshavn, 5. december 1997
- Kultur og udvikling
(kulturpolitisk betænkning fra det færøske kulturministerium)
Tórshavn, 2002

Bilag 2.1.**Lov nr. 137 af 23. marts 1948
om
Færøernes Hjemmestyre**

Vi Frederik den Niende, af Guds Naade Konge til Danmark, de Venders og Goters, Hertug til Slesvig, Holsten, Stormarn, Ditmarsken, Lauenborg og Oldenburg, Gør vitterligt: I Erkendelse af den Særstilling, som Færøerne i national, historisk og geografisk Henseende indtager indenfor Riget, har Rigsdagen i Overensstemmelse med Vedtagelse i Færøernes Lagting vedtaget og Vi ved Vort Samtykke stadfæstet følgende Lov om Færøernes forfatningsmæssige Stilling i Riget:

§ 1. Færøerne udgør inden for denne Lovs Rammer et selvstyrende Folkesamfund i det danske Rige. I Henhold hertil overtager det færøske Folk ved sin folkevalgte Repræsentation, Lagtinget, og en af dette oprettet Forvaltning, Landsstyret, inden for Rigsheden Ordningen og Styrelsen af færøske Særanliggender som angivet i denne Lov.

§ 2. De paa den som Bilag til denne Lov vedføjede Liste under A. Opførte Sager og Sagomraader betragtes principielt som færøske Særanliggender. Det færøske Hjemmestyre (de i § 1, Pkt. 2, nævnte Organer) kan bestemme, at alle disse Sager og Sagomraader eller nogle af dem straks skal overgaa til Hjemmestyret med den Følge, at dette overtager de dermed forbundne Udgifter. Med den samme Følge kan Hjemmestyret paa et senere Tidspunkt bestemme, at Sager og Sagomraader paa Listen, der ikke straks overtages, skal overgaa til Hjemmestyret. Paa tilsvarende Maade er Hjemmestyret forpligtet til at overtage Sager og Sagomraader, der er opført paa Listen, naar det ønskes af Rigsmyndighederne.

§ 3. For de paa Listen under B. opførte Sagomraaders Vedkommende afgøres det ved nærmere Forhandling, om og i hvilket Omfang disse Spørgsmaal kan henføres til færøske Særanliggender.

§ 4. For de Omraader, der henhører under Hjemmestyret, har dette den lovgivende og administrative Myndighed. De af Lagtinget vedtagne og af Landsstyrets Formand stadfæstede Love benævnes Lagtingslove.

§ 5. De færøske Myndigheders Kompetence er undergivet den Begrænsning, der følger af de til enhver Tid bestaaende traktatmæssige og andre internationale Rettigheder og Forpligtelser.

Rigsmyndighederne har Afgørelsen i Spørgsmaal, der angaar Rigets Forhold til Udlandet.

§ 6. Anliggender, der ikke i Medfør af denne Lov henhører under det færøske Hjemmestyre, varetages som Rigets Fællesanliggender af Rigsmyndighederne.

Tvivlsspørgsmaal om det færøske Hjemmestyres Competence i Forhold til Rigsmyndighederne forelægges for et Nævn, bestaaende af to af Regeringen og to af Landsstyret valgte Medlemmer samt tre af Højesterets Præsident udpegede Højesteretsdommere, af hvilke den ene udpeges som Formand. Er der Enighed mellem de fire af Regeringen og Landsstyret valgte Medlemmer, er Sagen hermed endeligt afgjort. I modsat Fald afgøres Sagen af de tre Højesteretsdommere.

Statsministeren kan suspendere en Beslutning, som er forelagt for Nævnet, indtil dettes Afgørelse foreligger.

§ 7. For at sikre, at Lagtinget i videst muligt Omfang faar Indflydelse paa Udformningen af særlige Bestemmelser for Færøerne i Love, der gives af Rigets Myndigheder, skal Regeringsforslag indeholdende Bestemmelser, der udelukkende vedrører Færøerne, forelægges det færøske Hjemmestyre til Betænkning, forinden de fremsættes for Rigsdagen. I øvrigt skal Rigslove, der vedrører lokale færøske Forhold, forelægges det færøske Hjemmestyre til Betænkning, forinden de sættes i Kraft paa Øerne. Der kan i det enkelte Tilfælde sættes en Frist, inden hvis Udløb Hjemmestyrets Betænkning skal foreligge. Har den i dette Stykke omtalte Forelæggelse paa Grund af tvingende Omstændigheder ikke kunnet finde Sted, skal Loven snarest tilstilles Hjemmestyret til Udtalelse. Paa tilsvarende Maade forholdes der med Traktater og andre internationale Overenskomster, der kræver Rigsdagens Samtykke, og som berører særlige færøske Interesser.

§ 8. Naar det færøske Hjemmestyre maatte udtale Ønske derom, ansættes der efter Forhandling med Landsstyret i Udenrigsministeriet en i færøske Forhold særlig sagkyndig til Bistand for Ministeriet ved Behandlingen af Sager vedrørende Færøernes særlige Erhvervsinteresser. Omkostningerne herved afholdes af Statskassen.

Naar det færøske Hjemmestyre maatte udtale Ønske derom, ansættes der efter Forhandling med Landsstyret ved de danske Repræsentationer i de Lande, hvor Færøerne har særlige Erhvervsinteresser, Medarbejdere til særlig Varetagelse af disse Interesser. Omkostningerne herved afholdes af Færøerne.

Efter Samraad med det færøske Hjemmestyre gives der i de enkelte Tilfælde dette Adgang til at gøre Færøernes særlige Interesser gældende ved Forhandlinger med Udlandet om Handels- og Fiskeriaftaler.

Hvor det drejer sig om specielle færøske Sager, kan Udenrigsministeren, hvis det ikke skønnes uforeneligt med Rigets Interesser, bemyndige Hjemmestyrets Repræsentanter til efter derom fremsat Ønske direkte at føre Forhandlinger under Medvirken af Udenrigstjenesten.

§ 9. Efter Forhandling træffes der Aftale om, i hvilke Tilfælde og i hvilket Omfang det er muligt inden for Omraader, der henhører under Fællesanliggender, at overlade det færøske Hjemmestyre at give de nærmere Bestemmelser for de særlige færøske Forhold og overtage Administrationen af det pågældende Omraade.

§ 10. I et paa Færøerne for en Færing udstedt Pas og Nationalitetsbevis indføjes: »Føroyingur« og »Føroyar« efter Ordene »Dansk« og »Danmark«. Som Færing anses den, der har dansk Statsborgerret og er hjemmehørende paa Færøerne.

Valgret og Valgbarhed til Organer, der henhører under det færøske Hjemmestyre, kan gøres afhængig af, at vedkommende er Færing. I øvrigt kan der ikke i Lovgivning eller Forvaltning gøres Forskel paa Færing og andre danske Statsborgere.

§ 11. Færøsk anerkendes som Hovedsproget, men Dansk skal læres godt og omhyggeligt, og Dansk kan lige saa vel som Færøsk anvendes i offentlige Forhold.

Ved Forelæggelse af Appelsager skal der medfølge dansk Oversættelse af alle Akter paa Færøsk.

§ 12. Der anerkendes et særligt færøsk Flag. Rigsmyndighederne anvender paa Færøerne Dannebrog, ogsaa for Skibenes Vedkommende. Der skal være Ret for private - saavel Personer som Selskaber, Foreninger og Institutioner - til paa Land at anvende Rigsflaget. I øvrigt er Bestemmelserne om det færøske Flags Anvendelse paa Færøerne og paa Skibe, der er indregistreret paa Færøerne, et Særanliggende.

§ 13. Alle nu paa Færøerne gældende Bestemmelser, der ikke strider mod denne Lov, forbliver i Kraft, indtil de ændres eller ophæves af rette Myndighed.

§ 14. Færøerne er paa Rigsdagen repræsenteret ved mindst 2 Medlemmer. Saa længe Rigsdagen er delt i de nuværende 2 Ting, er Færøerne repræsenteret ved 1 Medlem i Landstinget, jfr. Grundlovens § 36, og 2 Medlemmer i Folketinget.

§ 15. Embedet som Amtmand over Færøerne nedlægges.

I Stedet oprettes en Stilling som Rigsombudsmand. Rigsombudsmanden er Rigets øverste Repræsentant paa Færøerne og Leder af Rigets Administration paa Øerne. Han har i Embeds Medfør Adgang til Lagtinget og til at deltage i Forhandlinger om alle Fællesanliggender, dog uden Stemmeret. Meddelelse om Beslutninger i Lagtinget eller Landsstyret skal straks gives ham, ligesom der straks skal tilstilles ham Eksemplarer af Lagtingslove og andre af det færøske Hjemmestyre udfærdigede Bestemmelser.

Rigsombudsmanden indtræder med de af denne Lov følgende Ændringer i Amtsmændens Funktioner, indtil Nyordning af det paagældende Omraade finder Sted.

§ 16. Denne Lov træder i Kraft den 1. April 1948.

Færøske Særanliggender.

Liste A.

Følgende Omraader betegnes som Særanliggender, saaledes at de straks overgaar til det færøske Selvstyre eller senere overføres til dette efter Begæring fra Lagtinget eller Regeringen.

- 1.** Færøernes egen Styrelsesordning inden for de ved Nyordningen angivne Rammer.
Herunder falder - inden for de nævnte Rammer - Bestemmelser om Lagtinget, Lov om Valg til dette, det administrative Styre, Lagtingslovenes Tilblivelse, Vedtagelse og Stadfæstelse og deres Bekendtgørelse, egne Tjenestemænds Ansættelse, Afskedigelse, Tjenestevilkår, Lønning og Pensionering.
- 2.** Kommunale Forhold.
Herunder falder Kommunernes Styre, Tilsynet med dem, kommunale Skatter.
- 3.** Bygnings- og Brandvæsen, Byplaner, Boligspørgsmaal, Lejespørgsmaal, Folkeregister.
- 4.** Sundhedsvæsen, Lægevæsen, Jordmodervæsen, Hospitalsvæsen, Apotekervæsen.
Herunder falder Embedslægerne, Kvaksalverlovgivning, Bekæmpelse af Tuberkulose og andre smitsomme Sygdomme, Sindssygeværnet, Vaccination.
- 5.** Den offentlige Forsorg.
Særforsorg.
Folkeforsikring.
Lovpligtig Ulykkesforsikring.
Arbejdere, Arbejdsforhold, Lærlinge, Medhjælpere, Ferie.
- 6.** Direkte og indirekte Skatter.
Herunder falder ogsaa Stempelafgift, Afgift af Totalisatorspil, Afgift af særligt færøsk Lotteri, medens Afgifter for Ekspedition, som Skifteafgifter, Retssportler, Tinglysningsafgifter tilfalder den, der bekoster vedkommende Institution.
- 7.** Bevillingsret og i det hele Dispositionsret over alle egne Indtægter.
Ordningen af Regnskabsføring, Revision og Decision med Hensyn til egne Indtægter og Udgifter.
- 8.** Godkendelse af Havneafgifter.
- 9.** Skolevæsenet.
Herunder falder baade Folkeskolen, Eksamensskoler og Kursus, Læreruddannelse, Folkehøjskoler, Efterskoler, Ungdoms- og Aftenskoler, Husholdningsskoler og Fagskoler som Handelsskoler, tekniske Skoler, Navigationsskoler o. s. v.
- 10.** Arkiver, Biblioteker, Museer.
Herfra undtages Statens Arkivsager, Forbehold tages om Pligtaflevering til Det kgl. Bibliotek.
- 11.** Bygningsfredning, Naturfredning.
- 12.** Havne, Kystsikring, Kanaler, Vandkraftanlæg, Trafikvæsen, herunder Veje, Jernbaner, Sporveje, Færgvæsen, Omnibus- og Fragtkørsel.
Motor- og Færdselsforhold.
Stedligt Post- og Telegraf- og Telefonvæsen.
Elektriske Anlæg.
- 13.** Landbo- og Landvæsensforhold.

Herunder almindelig Landbolovgivning, Fæste, Forpagtning, Udstykning, Udskiftning, Husmandsbrug, Planteavl, Husdyravlen, Havebrug, Landbrugets Bierhverv, Grundforbedring, Skovvæsen.

Veterinærvæsenet.

Bekæmpelse af Skadedyr.

Husdyr, Voldgift, Dyreværn, Hundelov.

Jagt og Fredning af Dyr paa Territoriet.

Fiskeri og Fredning af Fisk paa Territoriet.

Matrikulsvæsen.

14. Teater- og Biografbevillinger, Forlystelser.

Indsamlinger og Bortlodninger.

Strandinger.

Hittegods.

Giftstoffer, eksplosive Stoffer, Vaaben.

15. Forsynings- og Produktions- og Fordelingsspørgsmaal.

Priskontrol, Maksimalpriser.

Rationer, Rabat- og Tilskudsordninger.

Tantieme- og Udbyttebegrænsning.

Omløben med Varer.

Regler om stærke Drikke.

Regler om Lukketid.

Beværtning og Gæstgiveri.

Næringsvæsenet.

Handels- og Foreningsregistre.

Skibsregistrering.

Mæglere, Translatører, Dispachører, Vejere, Maalere.

Revisorer.

Oplagshuse.

Kommission, Agentur, Handelsrejsende.

Agentur for udenlandske Firmaer.

Bogføringsvæsenet.

Kreditforeninger o. lign., stedlig Forsikringsvirksomhed.

16. Stedligt Overformynderi.

Tinglysning.

Turistvæsen.

Ekspropriation til Særformaal.

Bestemmelser om Fremstilling af Tryksager.

Specielle Bestemmelser om særlig Tidsregning.

Borgerlige Ombud.

Ligeret for Mænd og Kvinder.

Liste B.

Følgende Omraader gøres til Genstand for yderligere Forhandling, før der tages endelig Stilling til, om og i hvilket Omfang de kan anerkendes som Særanliggende:

1. Folkekirken.

Herunder falder hele den kirkelige Ordning, Ritualerne, Kirkens Tjenestemænd, deres Løn og Pension, Kirker, Kirkegaarde, Udtrædelse og Indtrædelse i Folkekirken, Menighedsraad, Valgmenigheder, Sognebaandsløsning.

De fra Folkekirken afvigende Trossamfund, Helligdagslovgivningen.

2. Politiet.**3. Raastoffer i Undergrunden.**

Radio.

Luftfart.

4. Jordfonden.**5. Import- og Eksportkontrol.**

Hvorefter alle vedkommende sig have at rette.

Givet paa Christiansborg, den 23. Marts 1948.

Under Vor Kongelige Haand og Segl.

FREDERIK R.

(L.S.)

Hans Hedtoft.

Bilag 2.2.

Sagsområder overtaget af de færøske myndigheder

Liste A.		
<p>Følgende områder betegnes som særanliggender, således at de straks overgår til det færøske selvstyre eller senere overføres til dette efter begæring fra Lagtinget eller regeringen. [Hjemmestyrelovens § 2]</p>		
Pkt.	Bestemmelse	Status for overtagelse
1.	Færøernes egen styrelsesordning inden for de ved nyordningen angivne rammer. Herunder falder – inden for de nævnte rammer – bestemmelser om lagtinget, lov om valg til dette, det administrative styre, lagtingslovenes tilblivelse, vedtagelse og stadfæstelse og deres bekendtgørelse, egne tjenestemænds ansættelse, afskedigelse, tjenestevilkår, lønning og pensionering.	Sagsområderne er overtaget som særanliggender.
2.	Kommunale forhold. Herunder falder kommunernes styre, tilsynet med dem, kommunale skatter.	Sagsområderne er overtaget som særanliggender.
3.	Bygnings- og brandvæsen, byplaner, boligspørgsmål, lejespørgsmål, folkeregister.	Sagsområderne er overtaget som særanliggender.
4.	Sundhedsvæsen, lægevæsen, jordemodervæsen, hospitalsvæsen, apotekervæsen. Herunder falder embedslægerne, kvaksalverlovgivning, bekæmpelse af tuberkulose og andre smitsomme sygdomme, sindssygevæsenet, vaccination.	Apotekervæsenet og sundhedsvedtægterne (miljøsager) er overtaget som særanliggender. <i>Resten af sundhedsområderne er fortsat fællesanliggender, idet hjemmestyret dog i medfør af hjemmestyrelovens § 9 i henhold til rammelove vedtaget af Folketinget har overtaget den lovgivende og administrative myndighed på områderne med bloktilskud.</i>

5.	Den offentlige forsorg. Særforsorg. Folkeforsikring. Lovpligtig Ulykkesforsikring. Arbejdere, arbejdsforhold, lærlinge, medhjælpere, ferie.	Den offentlige forsorg, lovpligtig ulykkesforsikring, arbejdere, arbejdsforhold, lærlinge, medhjælpere og ferie er overtaget som særanliggender. <i>Særforsorgen og folkeforsikring er fortsat fællesanliggender, idet hjemmestyret dog i medfør af hjemmestyrelovens § 9 i henhold til rammelove vedtaget af Folketinget har overtaget den lovgivende og administrativ myndighed på områderne med bloktilskud.</i>
6.	Direkte og indirekte skatter. Herunder falder også stempelafgift, afgift af totalisatorspil, afgift af særligt færøsk lotteri, medens afgifter for ekspedition, som skifteafgifter, retssportler, tinglysningsafgifter tilfalder den, der bekoster vedkommende institution.	Sagsområderne er overtaget som særanliggender.
7.	Bevillingsret og i det hele dispositionsret over alle egne indtægter. Ordningen af regnskabsføring, revision og decision med hensyn til egne indtægter og udgifter.	Sagsområderne er overtaget som særanliggender.
8.	Godkendelse af havneafgifter.	Sagsområdet er overtaget som særanliggende.
9.	Skolevæsenet. Herunder falder både folkeskolen, eksamensskoler og kursus, læreruddannelse, folkehøjskoler, efterskoler, ungdoms- og aftenskoler, husholdningsskoler og fagskoler som handelsskoler, tekniske skoler, navigationsskoler o.s.v.	Sagsområderne er overtaget som særanliggender.
10.	Arkiver, biblioteker, museer. Herfra undtages statens arkivsager, forbehold tages om pligtaflevering til Det kgl. Bibliotek.	Sagsområderne er overtaget som særanliggender.
11.	Bygningsfredning, naturfredning.	Sagsområderne er overtaget som særanliggender.

12.	Havne, kystsikring, kanaler, vandkraftanlæg, trafikvæsen, herunder veje, jernbaner, sporveje, færgevæsen, omnibus- og fragtkørsel. Motor- og færdselsforhold. Stedligt post- og telegraf- og telefonvæsen. Elektriske anlæg.	Sagsområderne er overtaget som særanliggender.
13.	Landbo- og landvæsensforhold. Herunder almindelig landbolovgivning, fæste, forpagtning, udstykning, udskiftning, husmandsbrug, planteavl, husdyravlen, havebrug, landbrugets bierhverv, grundforbedring, skovvæsen. Veterinærvæsenet. Bekæmpelse af skadedyr. Husdyr, voldgift, dyreværn, hundelov. Jagt og fredning af dyr på territoriet. Fiskeri og fredning af fisk på territoriet. Matrikulsvæsen.	Sagsområderne er overtaget som særanliggender.
14.	Teater- og biografbevillinger, forlystelser. Indsamlinger og bortlodninger. Strandinger. Hittegods. Giftstoffer, eksplosive stoffer, våben.	Sagsområderne er overtaget som særanliggender.

15.	<p>Forsynings- og produktions- og fordelingspørgsmål. Priskontrol, maksimalpriser. Rationeringer, rabat- og tilskudsordninger. Tantieme- og udbyttebegrænsning. Omløben med varer. Regler om stærke drikke. Regler om lukketid. Beværtning og gæstgiveri. Næringsvæsenet. Handels- og foreningsregistre. Skibsregistrering. Mæglere, translatører, dispachører, vejere, målere. Revisorer. Oplagshuse. Kommission, agentur, handelsrejsende. Agentur for udenlandske firmaer. Bogføringsvæsenet. Kreditforeninger o.lign., stedlig forsikringsvirksomhed.</p>	<p>Sagsområderne er overtaget som særanliggender.</p>
16.	<p>Stedligt overformynderi. Tinglysning. Turistvæsen. Ekspropriation til særformål. Bestemmelser om fremstillingen af tryksager. Specielle bestemmelser om særlig tidsregning. Borgerlige ombud. Ligeret for mænd og kvinder.</p>	<p>Sagsområderne er overtaget som særanliggender.</p>

Liste B.

Følgende områder gøres til genstand for yderligere forhandling, før der tages endelig stilling til, om og i hvilket omfang de kan anerkendes som særanliggende:
[Hjemmestyrelovens § 3]

Pkt.	Bestemmelse	Status for overtagelse
1.	Folkekirken. Herunder falder hele den kirkelige ordning, ritualerne, kirkens tjenestemænd, deres løn og pension, kirker, kirkegårde, udtrædelse og indtrædelse i folkekirken, menighedsråd, valgmenigheder, sognebåndsløsning. De fra folkekirken afvigende trossamfund, helligdagslovgivningen.	<i>Sagsområderne er fortsat fællesanliggende.</i>
2.	Politiet.	<i>Sagsområdet er fortsat fællesanliggende.</i>
3.	Råstoffer i undergrunden. Radio. Luftfart.	Råstoffer i undergrunden og radio er overtaget som særanliggende. <i>Luftfart er fortsat fællesanliggende.</i>
4.	Jordfonden.	Sagsområdet er overtaget som særanliggende.
5.	Import- og eksportkontrol.	Sagsområdet er overtaget som særanliggende.

Bilag 2.3.

**Lov nr. 578 af 24. juni 2005
om
de færøske myndigheders overtagelse af sager og sagsområder**

VI MARGRETHE DEN ANDEN, af Guds Nåde Danmarks Dronning, gør vitterligt:
Folketinget har vedtaget og Vi ved Vort samtykke stadfæstet følgende lov:

Denne lov bygger på en overenskomst mellem Færøernes landsstyre og den danske regering som ligeværdige parter.

§ 1. Denne lov omfatter samtlige sager og sagsområder, jf. dog stk. 2.

Stk. 2. Loven omfatter ikke følgende sager og sagsområder:

- 1) Statsforfatningen.
- 2) Statsborgerskab.
- 3) Højesteret.
- 4) Udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik.
- 5) Valuta- og pengepolitik.

§ 2. Sager og sagsområder, som er omfattet af loven, overgår til de færøske myndigheder på tidspunkter, der fastsættes af de færøske myndigheder, jf. dog stk. 2 og 3.

Stk. 2. Sager og sagsområder, der fremgår af den som bilag til loven tilføjede liste I, overgår til de færøske myndigheder på tidspunkter, der fastsættes af de færøske myndigheder efter forhandling med de danske myndigheder.

Stk. 3. I det omfang flere sager og sagsområder er anført under samme nummer på den i stk. 2 nævnte liste I, skal de pågældende sager og sagsområder overgå til de færøske myndigheder på samme tidspunkt.

§ 3. De færøske myndigheder har den lovgivende og udøvende magt inden for de sager og sagsområder, der overgår efter § 2.

Stk. 2. De færøske myndigheder overtager de udgifter og reale aktiver, der er direkte forbundet med en sag eller et sagsområde, som overgår.

§ 4. Domstole, der bliver oprettet af de færøske myndigheder, har den dømmende magt på Færøerne inden for samtlige sager og sagsområder.

§ 5. Bestemmelserne i § 5, § 6, § 10, stk. 2, 2. pkt., og § 13 i lov om Færøernes hjemmestyre finder tilsvarende anvendelse på sager og sagsområder, der er omfattet af denne lov.

Stk. 2. Bestemmelsen i § 2, 4. pkt., i lov om Færøernes hjemmestyre finder tilsvarende anvendelse på sager og sagsområder, der er omfattet af § 2, stk. 1, i denne lov.

§ 6. De færøske myndigheder kan efter aftale med de danske myndigheder overtage Vágar Lufthavn og ansvaret for driften heraf.

§ 7. Loven træder i kraft den 29. juli 2005.

§ 8. Sager, som på tidspunktet for et sagsområdes overgang til de færøske myndigheder er under behandling af en dansk myndighed, færdigbehandles af vedkommende færøske myndighed, jf. dog stk. 2.

Stk. 2. Vedkommende danske myndighed kan i særlige tilfælde og efter aftale med vedkommende færøske myndighed bestemme, at visse nærmere bestemte sager skal færdigbehandles af de danske myndigheder.

Givet på Amalienborg, den 24. juni 2005

Under Vor Kongelige Hånd og Segl

MARGRETHE R.

/Anders Fogh Rasmussen

Bilag

Liste I

- 1) Advokatvirksomhed.
- 2) Folkekirken.
- 3) Formueretten.
- 4) Den industrielle ejendomsret.
- 5) Kriminalforsorgen.
- 6) Luftfart.
- 7) Pas.
- 8) Person-, familie- og arveretten.
- 9) Politiet og anklagemyndigheden samt de hertil knyttede dele af strafferetsplejen.
- 10) Retsplejen, herunder oprettelse af domstole.
- 11) Strafferetten.
- 12) Udlændingeområdet og grænsekontrollen.

Bilag 2.4.**Fælles principerklæring mellem Danmarks Regering og Færøernes Landsstyre om Færøernes medvirken og inddragelse i udenrigs- og sikkerhedspolitikken.**

Danmarks Regering og Færøernes Landsstyre er enige om, med forbehold af de danske myndigheders forfatningsmæssige ansvar og beføjelser vedrørende forhandling, indgåelse og opsigelse af folkeretlige aftaler, at lægge følgende politiske principper til grund for Færøernes medvirken og inddragelse i udenrigs- og sikkerhedspolitiske spørgsmål:

- I forvaltningen af udenrigs- og sikkerhedspolitiske spørgsmål af betydning for Færøerne er det naturligt, at Færøerne medinddrages og har medindflydelse.
- Der er tale om en ægte medinddragelse og medindflydelse med sigte på ligestyret samarbejde i alle spørgsmål hvor Danmark og Færøerne i fællesskab er inddraget.
- Når sådanne spørgsmål af særlig interesse for Færøerne måtte kræve internationale forhandlinger, er det naturlige udgangspunkt, at Færøernes Landsstyre deltager i sådanne forhandlinger sammen med Danmarks Regering for at gøre færøske synspunkter og interesser gældende.
- Det er naturligt, at Færøernes Landsstyre, hvor dette er foreneligt med folkeretlig praksis, kan være medunderskriver sammen med Danmarks Regering, når sådanne internationale forhandlinger fører til indgåelse af folkeretligt bindende aftaler på rigets vegne.
- Danmarks Regering vil støtte, når det drejer sig om fuldt ud overtagne områder, færøske anmodninger om at opnå associeret medlemskab i mellemfolkelige organisationer, hvor dette er foreneligt med organisationens grundlæggende regler og ikke rejser særlige statsretlige problemer.
- At denne fælleserklæring og de i bilagene til denne erklæring nedfældede retningslinier for samarbejdet, er foreneligt med Lov om Færøernes landsstyres indgåelse af folkeretlige aftaler.¹

Fámjin den 29. marts 2005

Udenrigsminister Per Stig Møller

Lagmand Jóannes Eidesgaard

Bilag 1

¹ Det bemærkes, at Lovforslaget om Færøernes landsstyres indgåelse af folkeretlige aftaler endnu ikke er færdigforhandlet ved underskrivelsen af denne erklæring.

I forbindelse med den fælles principerklæring mellem Danmarks Regering og Færøernes Landsstyre om Færøernes inddragelse i udenrigs- og sikkerhedspolitikken fastslås følgende retningslinier for samarbejdet herom:

- Når Udenrigsministeren afgiver redegørelser eller sender dokumenter til Folketingets Udenrigspolitiske Nævn om udenrigs- sikkerhedspolitiske spørgsmål af særlig betydning for Færøerne, gives disse samtidigt til Lagmanden, således at denne under fortrolighed kan orientere Lagtingets Udenlandsnævn herom.
- Når Udenrigsministeriet afgiver redegørelser vedrørende overholdelsen af menneskeretskonventioner til internationale organisationer eller deltager i eksaminationer herom, vil Færøerne i videst muligt omfang bidrage med besvarelse af de dele heraf, der henhører under Færøernes særanliggender og deltage i den danske delegation under møderne i det pågældende internationale forum.
- Med henblik på at sikre samarbejdet om varetagelsen af Færøernes og Kongeriget Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitiske interesser bedst muligt tilstræbes, at Udenrigsministeren og Lagmanden har regelmæssig kontakt, og at Udenrigsministeren mindst en gang årligt besøger Færøerne med henblik på orientering om udenrigs- og sikkerhedspolitiske emner, og drøftelse af varetagelsen af Færøernes udenrigsinteresser.

I tilknytning til principerklæringen og dette bilag udvides hermed kommissoriet for den i 1997 nedsatte Permanente Embedsmandsgruppe til drøftelse af alle sikkerheds- og udenrigspolitiske spørgsmål af betydning for Færøerne, og som man fra dansk eller færøsk side måtte ønske af bringe op. Kommissoriet vedlægges.

Bilag 2.5.

**Administrativ samarbejdsaftale
mellem
Udenrigsministeriet og Lagmandens Kontor**

Med det formål at fremme og lette samarbejdet mellem Udenrigsministeriet og Lagmandens Kontor indgås følgende samarbejdsaftale om visse emner af administrativ og organisatorisk karakter:

- Etablering af et Nordatlantisk Sekretariat i Udenrigsministeriet
- Samarbejde på Kongeriget Danmarks udenrigsrepræsentationer
- Etablering af fælles uddannelses- og udvekslingspolitik
- Nedsættelse af et administrativt forum med henblik på afklaring af praktiske spørgsmål

1. Etablering af et Nordatlantisk Sekretariat

1. Der etableres i Udenrigsministeriet et Nordatlantisk Sekretariat bestående af Udenrigsministeriets rådgiver i Færøspørgsmål og Udenrigsministeriets rådgiver i Grønlandspørgsmål. Sekretariatet vil fungere i et kontorfællesskab med Kontoret for Norden, Færøerne og Grønland.
2. Der ansættes i Udenrigsministeriet en rådgiver i Færøspørgsmål efter forhandling med Lagmandens Kontor. Vedkommendes titel vil være Udenrigsministeriets rådgiver i Færøspørgsmål.
3. Ud over at yde særlig sagkyndig bistand til Udenrigsministeriets behandling af sager vedrørende Færøerne yder Udenrigsministeriets rådgiver i Færøspørgsmål rådgivning til Lagmandens Kontor og øvrige relevante færøske myndigheder.
4. Udenrigsministeriets rådgiver i Færøspørgsmål inddrages hurtigst muligt forinden afgørelser træffes i sager der vedrører Færøerne.
5. Udenrigsministeriets rådgiver i Færøspørgsmål kan, efter eget skøn, forelægge sager direkte for Udenrigsministeriets ledelse.

2. Samarbejde på repræsentationerne

1. I henhold til Lov om Færøernes Hjemmestyre § 8, stk. 2, udstationeres medarbejdere på Kongeriget Danmarks udenrigsrepræsentationer til varetagelse af Færøernes interesser, som fuldt ud angår overtagne sagsområder jf. Lov om

Færøernes landsstyres indgåelse af folkeretlige aftaler.² Medarbejderne skal til enhver tid respektere de folkeretlige regler og normer for diplomatisk virksomhed, samt udenrigstjenestens administrative regler og instrukser. Hvis særlige forhold tilsiger det, kan konkrete bestemmelser i Udenrigstjenestens administrative regler og instrukser fraviges under forudsætning af Udenrigsministeriets forudgående accept.

2. De udstationerede medarbejdere er i disciplinære spørgsmål og i henseende til reglerne i Instruks for Udenrigstjenesten og lignende administrative regelsæt underlagt repræsentationschefen. I spørgsmål vedrørende fuldt ud overtagne sagsområder, jf. pkt. 2.1., virker de udstationerede medarbejdere efter instruks fra Lagmandens Kontor, jf. endvidere de i pkt. 2.5. andet afsnit nævnte bestemmelser vedr. EU-repræsentationen. De afgiver i eget navn til Lagmandens Kontor indberetninger og meddelelser om forhold inden for deres arbejdsområde, dog således, at repræsentationschefen holdes underrettet om deres virksomhed. Den stedlige repræsentationschef kan sikre, at Kongeriget Danmarks samlede interesser ikke tilsidesættes. Repræsentationschefen eller den, som bemyndiges dertil, orienterer løbende de udstationerede medarbejdere om repræsentationens behandling af spørgsmål af betydning vedrørende Færøerne.
3. De udstationerede medarbejdere har som udgangspunkt kontor på den pågældende repræsentation. På anmodning fra Lagmandens Kontor og med værtslandets og Udenrigsministeriets accept kan medarbejdere dog placeres på en anden adresse.³
4. Udenrigsministeriet stiller hjælpepersonale, lokaler, telefon, telefax, IT-udstyr og arkivsystem til rådighed for de udstationerede medarbejdere på linje med øvrige udsendte medarbejdere. Adgangen til Udenrigsministeriets centrale U2000-system vil som udgangspunkt være som mellem danske myndigheder generelt. De udstationerede medarbejdere vil i videst muligt omfang blive inddraget i repræsentationens rutiner og procedurer. Det i punkt 4 nævnte administrative forum kan træffe beslutning om at fravige disse bestemmelser.
5. Under forudsætning af det modtagende lands accept anmelder den pågældende repræsentation efter instruktion fra Udenrigsministeriet de udstationerede medarbejdere diplomatisk på et niveau svarende til deres charge med titel af

² Det bemærkes, at Lovforslaget om Færøernes landsstyres indgåelse af folkeretlige aftaler endnu ikke er færdigforhandlet ved underskrivelsen af denne erklæring.

³ Denne bestemmelse tilsigter at give Udenrigsministeriet mulighed for at imødekomme et færøsk ønske om udstationering af medarbejdere såfremt det af bl.a. pladsmæssige grunde ikke kan lade sig gøre på hensigtsmæssig måde i det eksisterende kancelli. En forudsætning herfor er imidlertid at der kan findes en økonomisk og praktisk forsvarlig løsning, samt at lokalerne ud fra sikkerhedsmæssige og andre hensyn er anvendelige som kancelli. Det forudsættes at lokalerne i enhver henseende fremtræder som en del af Kongeriget Danmarks repræsentation, også med hensyn til skiltning, flagning, m.m.

”Repræsentant for Færøernes Landsstyre”⁴. De udstationerede medarbejdere kan efter Lagmandens Kontors anmodning i muligt omfang sideanmeldes i andre lande og/eller organisationer.

For så vidt angår medarbejdere udstationeret af Lagmandens Kontor ved den bilaterale ambassade i Bruxelles, indebærer aftalen ikke nogen ændret tilknytning. Det forudsættes, at der fortsat er nær kontakt mellem pågældende og EU-repræsentationen med henblik på at sikre den fornødne koordination.

6. På repræsentationer med udsendte medarbejdere fra Lagmandens Kontor markeres dette på passende vis med skiltning, flagning m.m. De praktiske foranstaltninger i forbindelse hermed afklares i det under pkt. 4 nævnte administrative forum.
7. Medarbejdernes udsendelse vil normalt have en varighed af op til 3 år, men varigheden vil være bestemt under hensyntagen til opgavernes løsning.
8. Omkostningerne ved udstationeringen afholdes af Lagmandens Kontor i overensstemmelse med principperne i Udenrigsministeriets specialattachéordning. Medarbejdernes udstationering, herunder de økonomiske forhold, sker, med mindre andet aftales, i overensstemmelse med de vilkår, der er fastlagt i reglerne om specialattachéordningen.

3. Etablering af fælles uddannelses- og udvekslingsordning

1. Lagmandens Kontor og Udenrigsministeriet etablerer en fælles uddannelses- og udvekslingspolitik med henblik på at sikre de bedst mulige uddannelsesmuligheder og sikre en gensidig udveksling af medarbejdere mhp. ikrafttræden per 1. september 2005 eller snarest muligt derefter.
2. De nærmere retningslinier for den fælles uddannelses- og udvekslingspolitik drøftes i det under pkt. 4 nævnte administrative forum.

4. Administrativt forum

1. Med henblik på at drøfte spørgsmål af administrativ karakter, herunder de under punkt 2. og 3 nævnte spørgsmål, samt spørgsmål om fortolkning af denne aftale nedsættes et administrativt forum i form af et udvalg under ledelse af chefen for Udenrigsministeriets Fællessekretariat og Chefen for Lagmandens Kontors Administrationsafdeling.⁵

⁴ Det er en forudsætning for optagelse på den diplomatiske liste, at medarbejderen er anmeldt med anerkendt titel, f.eks. ministerråd.

⁵ Spørgsmål om eventuel tildeling af diplomatpas til medarbejdere under Lagmandens Kontors udenrigsafdeling kan bringes op i det administrative forum.

2. Udvalgets sekretariatsfunktion varetages af Udenrigsministeriets kontor for Norden, Færøerne og Grønland i samarbejde med Fællessekretariatet
3. Udenrigsministeriet og Lagmandens Kontor udpeger hver 3 medarbejdere til udvalget.
4. Udvalget mødes mindst én gang hvert år, skiftevis i København og Tórshavn.

5. Afsluttende bestemmelser

1. Aftalen kan opsiges af Udenrigsministeriet eller Lagmandens Kontor med 6 måneders varsel til den 1. i en måned.

Fámjin, den 29. marts 2005

Udenrigsminister Per Stig Møller

Lagmand Jóannes Eidesgaard

Bilag 2.6

**Lov nr. 579 af 24. juni 2005
om
Færøernes landsstyres indgåelse af folkeretlige aftaler**

VI MARGRETHE DEN ANDEN, af Guds Nåde Danmarks Dronning, gør vitterligt:
Folketinget har vedtaget og Vi ved Vort samtykke stadfæstet følgende lov:

Denne lov bygger på en overenskomst mellem Færøernes landsstyre og den danske regering som ligeværdige parter.

§ 1. Færøernes landsstyre kan med fremmede stater og mellemfolkelige organisationer forhandle og indgå folkeretlige aftaler, herunder forvaltningsaftaler, som fuldt ud angår overtagne sagsområder.

Stk. 2. Stk. 1 finder ikke anvendelse ved forhandling og indgåelse af folkeretlige aftaler, som vedrører både Færøerne og Grønland. Efter beslutning af såvel Færøernes landsstyre som Grønlands landsstyre kan de to landsstyrelser dog handle i forening ved folkeretlige aftaler i overensstemmelse med bestemmelserne i denne lov.

Stk. 3. Folkeretlige aftaler, der er indgået efter stk. 1 og stk. 2, 2. pkt., kan opsiges efter de samme bestemmelser.

Stk. 4. Bestemmelserne i stk. 1-3 omfatter ikke folkeretlige aftaler, som berører forsvars- og sikkerhedspolitikken, samt folkeretlige aftaler, som skal gælde for Danmark, eller som forhandles inden for en mellemfolkelig organisation, hvoraf Kongeriget Danmark er medlem.

Stk. 5. Bestemmelserne i stk. 1-3 begrænser ikke de danske myndigheders forfatningsmæssige ansvar og beføjelser vedrørende forhandling, indgåelse og opsigelse af folkeretlige aftaler, herunder aftaler, der er omfattet af stk. 1-3.

§ 2. Folkeretlige aftaler i medfør af § 1, stk. 1, indgås på rigets vegne af Færøernes landsstyre under betegnelsen Kongeriget Danmark, for så vidt angår Færøerne. Folkeretlige aftaler i medfør af § 1, stk. 2, 2. pkt., indgås af Færøernes landsstyre og Grønlands landsstyre i forening under betegnelsen Kongeriget Danmark, for så vidt angår Færøerne og Grønland. Om nødvendigt kan andre lignende betegnelser fastlægges i medfør af stk. 2, 2. pkt.

Stk. 2. Nærværende lov forudsætter et nært samarbejde mellem den danske regering og Færøernes landsstyre med henblik på, at Kongeriget Danmarks samlede interesser ikke tilsidesættes, og at regeringen underrettes om påtænkte forhandlinger, inden disse påbegyndes, og om forløbet af forhandlingerne, inden folkeretlige aftaler indgås eller

opsiges. Regeringen fastlægger efter forhandling med Færøernes landsstyre de nærmere rammer for samarbejdet.

§ 3. Ved ansættelse af repræsentanter for Færøernes landsstyre på Kongeriget Danmarks udenrigsrepræsentationer til varetagelse af Færøernes interesser, som fuldt ud angår overtagne sagsområder, finder § 8, stk. 2, i lov om Færøernes hjemmestyre tilsvarende anvendelse.

§ 4. Hvor internationale organisationer åbner adgang for, at andre enheder end stater og sammenslutninger af stater kan opnå medlemskab i eget navn, kan regeringen efter anmodning fra Færøernes landsstyre beslutte at indgive eller støtte en ansøgning herom for Færøerne, hvor dette er foreneligt med Færøernes forfatningsmæssige status.

§ 5. Loven træder i kraft den 29. juli 2005.

Givet på Amalienborg, den 24. juni 2005

Under Vor Kongelige Hånd og Segl

MARGRETHE R.

/Anders Fogh Rasmussen

Bilag 3.1. Befolkningsudviklingen i 2003 i de enkelte kommuner.

Kommune	Folke- tal 1/1	Indvand- rede	Udvand- rede	Tilflyt. komm.	Fraflyt. komm.	Fødte	Døde	Folketal 31/12
Fugloyar	45	0	1	3	0	1	2	46
Svínoyar	73	0	0	1	11	0	5	58
Viðareiðis	347	5	10	10	12	5	3	342
Hvannasunds	453	7	4	10	19	4	4	447
Klaksvíkar	4.794	126	106	77	80	73	37	4.846
Kunoyar	134	1	2	7	5	1	1	135
Mikladals	79	0	1	0	2	0	2	74
Húsa	68	0	0	2	9	2	1	62
Oyndarfjarðar	181	7	2	1	7	4	1	183
Elduvíkar	91	4	5	3	3	0	2	88
Fuglafjarðar	1.591	43	31	34	50	17	14	1.590
Leirvíkar	867	28	11	28	28	8	8	883
Gøta	1.033	26	32	37	32	19	9	1.042
Nes	1.195	50	23	25	25	14	13	1.224
Runavíkar	2.557	90	53	61	51	42	20	2.628
Sjóvar	1.042	18	18	16	23	13	5	1.043
Skála	693	18	20	36	18	8	6	711
Eiðis	725	19	12	12	28	8	7	717
Sunda	479	14	13	17	10	10	8	489
Funnings	79	4	0	0	0	0	0	83
Gjáar	53	5	0	0	0	0	1	57
Haldarsvíkar	271	2	1	6	12	0	3	263
Saksunar	34	0	0	0	2	0	0	32
Hvalvíkar	370	21	12	25	24	10	5	391
Hósvíkar	281	7	10	18	7	1	5	285
Kvívíkar	580	5	10	39	24	10	6	594
Vestmanna	1.238	28	27	32	31	12	11	1.241
Kirkjubøar	226	7	7	9	8	2	2	227
Hests	45	0	0	1	3	0	1	42
Nólsoyar	268	5	7	7	12	3	2	262
Sandavágs	723	20	18	28	21	12	13	730
Miðvágs	1.021	49	32	43	34	26	13	1.060
Sørvágs	959	18	24	52	32	11	7	977
Bíggjar	79	4	0	5	1	2	0	89
Mykines	21	1	2	5	6	0	0	19
Sands	573	22	16	21	13	9	6	590
Skopunar	499	15	10	9	11	3	8	496
Skálavíkar	181	11	4	19	4	1	2	202
Húsavíkar	140	3	4	7	2	1	5	140
Skúvoyar	62	1	0	5	0	2	2	68

Hvalbiar	767	15	11	12	9	6	10	770
Tvøroyrar	1.867	54	47	18	43	21	21	1.849
Fámjins	111	0	0	1	0	1	2	111
Hovs	133	0	2	1	2	2	0	132
Porkeris	373	5	6	14	17	3	5	367
Vágs	1.452	40	39	30	56	19	7	1.433
Sumbiar	431	16	10	12	32	3	6	412
Tórshavnar	18.420	736	678	351	331	315	116	18.684
I alt	47.704	1.550	1.321	1.150	1.150	704	407	48.214

Anm: Nyere tal forelå ikke ved beretningens afslutning.

Kilde: Hagstova Føroya.

Bilag 4.1. Antallet af arbejdsledige i perioden jan. 2000 – juli 2005

	Registrerede ledige	Registrerede fuldtidsledige	Ledige i % af af arbejdsstyrken	Sæsonkorrigerede ledighed i %
2000				
Januar	1.323	1.182	5,1	4,7
April	1.219	1.079	4,6	4,3
Juli	1.036	927	3,9	4,1
Oktober	1.028	910	3,8	3,9
2001				
Januar	1.096	962	3,9	3,6
April	973	855	3,4	3,3
Juli	770	679	2,7	2,9
Oktober	771	676	2,7	2,8
2002				
Januar	795	696	2,7	2,5
April	728	635	2,5	2,3
Juli	642	568	2,2	2,3
Oktober	606	534	2,0	2,2
2003				
Januar	765	672	2,6	2,4
April	719	645	2,4	2,3
Juli	700	616	2,3	2,4
Oktober	770	678	2,5	2,7
2004				
Januar	945	832	3,1	2,8
April	1.143	1.006	3,7	3,6
Juli	1.080	945	3,5	3,7
Oktober	1.158	985	3,6	3,8
2005				
Januar	1.364	1.174	4,3	4,0
April	1.276	1.102	4,0	3,8
Juli	1.136	992	3,6	3,8

Kilde: Hagstova Føroya.

Bilag 4.2. Færøernes fiskekvoter i fremmed søterritorium og fremmed landes fiskekvoter ved Færøerne 2004 - 2005 (tons).

	Til Færøerne		Til Rusland	
	2004	2005	2004	2005
Færøerne - Rusland				
Torsk	13.055	11.000		
Kuller	1.720	1.340		
Anden bundfisk		1.000	200	200
Lodde				
Blåhvilling			203.300	160.000
Makrel			8.600	7.000
Nordhavssild				
Rejer		500		500
I alt	14.775	13.840	212.00	167.700

	Til Færøerne		Til Norge	
	2004	2005	2004	2005
Færøerne - Norge				
Torsk	2.175	2.108		
Kuller	770	693		
Anden bundfisk	1.782	2.357	5.470	5.310
Makrel	11.175	8.514	5.612	4.321
Hestemakrel	1.000	1.000	230	230
Lodde				
Sild	700	700		
Sperling, tobis m.v.	11.780	17.580		
Blåhvilling	8.600	600	36.200	36.200
Nordhavssild				
Rejer	50			
Andet	300	300	400	400
I alt	38.332	33.852	47.912	46.461

Fortsættes.....

	2004	2005	2004	2005
	Til Færøerne		Til Island	
Færøerne - Island				
Torsk	1.200	1.200		
Anden bundfisk	4.400	4.400		
Sild			2.000	2.000
Makrel			1.300	1.300
Nordhavssild				
Lodde	30.000	30.000		
I alt	35.600	35.600	3.300	3.300
	Til Færøerne		Til andre	
Rettigheder i internationalt farvand				
Torsk og kuller	1.007	975		
Anden bundfisk	242			
Rejer – fiskedage ⁴⁾	2.923 dage	2.923 dage		
Rejer - kvoter	1.344			
Nordhavssild		55.400		
I alt	2.593	59.298		
	+ 2.923 dage	+ 2.923 dage		
	Til Færøerne		Til EU	
Færøerne - EU				
Torsk og kuller			500	500
Anden bundfisk	3.025	2.825	13.800	11.100
Makrel	7.903	6.085	3.589	2.763
Sild	1.160	1.160		
Lodde	10.000			
Brisling og hestemakrel	7.000	12.500		
Sperling, tobis m.v.	20.000			
Nordhavssild	6.022		6.022	
Blåhvilling	45.000	45.000	16.000	16.000
Rejer	1.150	1.150		
I alt	101.260	68.720	39.911	30.363

Fortsættes.....

	2004	2005	2004	2005
	Til Færøerne		Til Grønland	
Færøerne - Grønland				
Rødfisk	5.200	4000		
Nordhavssild			3.100	3.100
Helleflynder	150			
Forsøgsfangst	425	150	500	450
I alt	5.775	4.150	3.600	3.550
	Til Færøerne		Til andre	
Total				
Torsk og kuller	19.927	17.316	500	500
Anden bundfisk	9.449	10.582	19.270	16.610
Makrel	19.078	14.559	20.001	15.384
Sild	1.860	1.860	2.000	2.000
Lodde	40.000	30.000		
Brisling og hestemakrel	8.000	13.500	230	230
Sperling, tobis m.v.	31.780	17.580		36.200
Blåhvilling	53.600	45.600	255.500	176.000
Rødfisk	5.200	4.000		
Nordhavssild	6.022	55.400	6.022	3.100
Hellefisk	150	0		
Rejer	2.544	1.650		
Rejer-fiskedage	2.923	2.923		
Andet	728	450	900	580

Kilde: Fiskimálaráðið.

Bilag 4.3. Gennemsnitshyrer i fiskerflåden fordelt på skibstyper 1999-2004

År/skibstype	Fiske- dage	Fiske- parter 1.000 kr.	Ferie- godtg. 1.000 kr.	Tilskud ¹⁾ 1.000 kr.	Mind- steløn 1.000 kr.	Årshyre 1.000 kr.	Hyre pr. dag i kr.	Ændring i %
Isfiskelineskibe								
2004	215	234	31	17	3	285	1.326	-27,4
2003	196	316	38	4	0	358	1.826	5,4
2002	222	340	41	4	0	385	1.732	16,4
2001	219	290	35	1	0	326	1.488	18,6
2000	215	239	29	1	0	269	1.255	-14,0
1999	209	266	33	5	1	305	1.459	-5,2
Store isfisketrawlere								
2004	246	339	42	7	1	389	1.577	-4,5
2003	261	379	46	5	0	430	1.652	-4,4
2002	289	444	54	2	0	500	1.728	8,7
2001	246	347	42	2	0	391	1.589	13,7
2000	275	341	41	2	0	384	1.398	15,5
1999	276	289	36	7	2	334	1.210	-2,3
Små isfisketrawlere								
2004	263	293	38	24	2	357	1.358	-7,8
2003	224	280	35	14	1	330	1.473	-20,6
2002	262	431	52	4	0	487	1.855	-2,1
2001	247	416	50	1	1	468	1.895	11,9
2000	270	406	49	1	0	456	1.694	16,9
1999	254	323	39	5	1	368	1.449	-13,5
Industrifisketrawlere								
2004	115	146	21	18	8	193	1.674	63,2
2003	161	105	18	30	12	165	1.026	-17,3
2002	149	133	20	20	12	185	1.240	58,6
2001	164	83	14	21	10	128	782	-
2000	Ikke oplyst							
1999	58	19	2	10	8	39	672	-37,1

Notskibe

2004	243	543	67	10	4	624	2.566	-13,6
2003	277	724	88	8	4	824	2.970	-20,7
2002	237	785	95	5	2	887	3.743	-3,0
2001	261	897	108	1	1	1.007	3.858	88,4
2000	252	458	55	2	1	516	2.048	27,4
1999	245	334	41	12	7	394	1.608	-42,9

Rejetrawlere

2004	207	227	28	10	1	266	1.285	10,2
2003	281	280	35	12	1	328	1.166	-5,5
2002	303	315	40	16	3	374	1.234	7,1
2001	302	291	37	15	5	348	1.152	-16,5
2000	265	324	39	3	0	366	1.380	-2,1
1999	291	365	44	1	0	410	1.409	8,0

Hæktrawlere (saltfiske- og filetfangst)

2004	185	296	37	9	5	347	1.875	1,4
2003	262	411	52	16	6	485	1.849	-17,9
2002	274	525	66	17	8	616	2.252	25,8
2001	290	451	55	12	1	519	1.790	2,5
2000	350	533	66	6	7	612	1.746	22,1
1999	335	419	51	7	2	479	1.430	0,4

Garnfiskeriskibe (havtaske- og hellefiskefangst)

2004	248	275	36	25	3	339	1.371	-3,3
2003	227	271	34	14	2	321	1.418	-0,2
2002	244	292	37	16	2	347	1.421	-15,7
2001	267	401	48	1	0	450	1.685	-5,1
2000	287	453	55	2	0	510	1.775	21,7
1999	260	324	39	10	5	379	1.458	19,1

Pelagiske trawlere

2004	Ikke oplyst							
2003	Ikke oplyst							
2002	Ikke oplyst							
2001	Ikke oplyst							
2000	Ikke oplyst							
1999	254	132	16	36	9	193	760	-2,9

¹⁾ Dagstøtte

Kilde: Fiskimannafelagið.

Bilag 5.1. Værdien af Færøernes eksport 2000 - 2004 (mio. kr.) med opdeling på fiskearter m.v.

	2000	2001	2002	2003	2004
Torsk	833	847	1.069	941	817
Kuller	338	313	378	331	320
Sej	314	391	417	318	270
Laks	860	939	813	805	685
Ørred	28	52	130	160	77
Blåhvilling	45	89	80	128	88
Sild	62	129	98	42	29
Makrel	75	170	152	63	106
Rejer	216	318	245	221	125
Andre fiskearter	763	945	780	755	940
I alt fisk og skaldyr	3.534	4.194	4.162	3.765	3.457
Andre varer (ekskl. skibe)	40	28	12	9	22
I alt (ekskl. skibe)	3.574	4.223	4.174	3.773	3.479
Skibe	258	58	61	139	189
I alt	3.832	4.281	4.235	3.912	3.668

 Kilde: Hagstova Føroya.

Bilag 6.1. Specifikation af statens udgifter (netto) på Færøerne 2001-2005¹⁾

	2001	2002	2003	2004	2005
Bloktilskud ¹⁾	981,9	615,5	615,5	615,5	615,5
Lærerpensioner ²⁾	13,5	13,8	13,1	15,8	13,0
Andre pensioner	13,9	14,7	15,5	16,0	16,8
Krigspensioner ³⁾	84,3	81,8	78,2	75,1	73,6
I alt	1.093,6	725,8	722,3	722,4	718,9
Statsinstitutioner					
Rigsombudet ⁴⁾	10,1	6,5	6,4	6,9	12,9
Landslægen ⁵⁾	1,1	1,1	1,1	1,2	1,3
Statens Luftfartsvæsen ⁶⁾	4,8	5,1	4,8	5,6	5,0
Forsvaret ⁷⁾	169,2	143,9	144,3	123,5	123,5
Sørenskriveren ⁸⁾	5,8	4,6	4,8	4,6	4,7
Politi- og Arrestvæsen ⁹⁾	53,2	53,4	55,1	54,5	55,2
Søfartsstyrelsen ¹⁰⁾	2,2	-	-	-	-
Farvandsvæsenet ¹¹⁾	6,2	6,1	5,9	5,7	4,9
DMI ¹²⁾	3,4	3,0	3,2	3,1	4,0
GEUS ¹³⁾	-	-	-	-	-
Kirkevæsen ¹⁴⁾	13,3	13,8	13,9	14,1	14,1
Statens Kunstfond	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Statsinstitutioner i alt	269,4	237,6	239,6	219,3	225,7
Total	1.363,0	963,4	961,9	941,7	944,6

¹⁾ Bloktilskuddet er fra 2002 reduceret med 366,4 mio. kr. i forhold til 2001 som følge af hjemmestyrets overtagelse af sagsområderne offentlig forsorg og skolevæsenet som særanliggende 1. januar 2002.

²⁾ Fra 1. juli 1997 overgik de tjenestemandsansatte lærere til færøsk tjenestemandsoverenskomst.

Overgang til pension efter 1. marts 1997 sker efter færøsk tjenestemandspensionslovgivning.

Staten refunderer fortsat 80 pct. af udgifterne vedr. pensionsalder optjent før 1. januar 1988

Pensionsalder herefter indgår i bloktilskuddet.

³⁾ Færøerne blev omfattet af ordningen den 1. juli 1992. Krigspensioner indbefatter skøn for 2005 over erstatning i form af hædersgaver/krigsskadeerstatninger. 609 personer modtog krigsskadeerstatning i 2004.

⁴⁾ Der er i 2005 ekstraordinært bevilliget 5,8 mio. kr. til vedligeholdelse af bygninger og tjenesteskib.

⁵⁾ Landslægen har mulighed for i begrænset omfang efter ansøgning at afholde ekstraordinære

udgifter via den centrale danske bevilling til embedslægevæsenet. Det er ikke muligt umiddelbart at opgøre, hvor store udgifter, der er afholdt heraf.

⁶⁾ I beløbene indgår afholdte anlægsudg. for 3,5 mio. kr. i 2004; 2,1 mio. kr. i 2003; 3,2 mio. kr. i 2002 og mio. kr. i 2001. Der er for 2005 indregnet anlægsudg. på 3,1 mio. kr.

⁷⁾ Omkostningsopgørelse over opgaver udført ved Færøerne, hvor hovedopgaverne i fredstid omfatter overvågning, suverænitetshævdelse, fiskeriinspektion samt eftersøgnings- og redningstjeneste. Hertil kommer ydelse af patient- og organtransport mv. samt planlægnings- og forbindelsesopgaver i relation til eventuelle NATO ledede aktiviteter i området. I 2002 er afholdt anlægsudgifter på Færøerne for 2,3 mio. kr.; i 2001 for 7,5 mio.kr.; i 2000 for 3,6 mill. kr og i 1999 for 2,6 mio. kr. Disse udgifter er medregnet i ovenstående. For 2005 forventes stort set uændret aktivitetsniveau i forhold til foregående år.

⁸⁾ Opgørelsen indeholder udgifter ved embedet afholdt af centrale puljer, herunder til bygningsvedligeholdelse. Der er i 2004 afholdt udgifter for 1,1 mio. kr. af centrale puljer.

Af indtægterne i 2004 udgjorde retsafgifter 7,9 mio. kr., arveafgifter til statskassen 1,1 mio. kr. og arveafgifter til landskassen 3,3 mio. kr.

⁹⁾ Inkl. nettoudgifter til Kriminalforsorgen på Færøerne.

Der er ikke afholdt anlægsudg. i 1999-2004 og der er ikke budgetteret med anlægsudg. i 2005.

Der er ikke medregnet andele af politiets generalomkostninger til det færøske politivæsen.

¹⁰⁾ Fra 1. januar 2002 er sagsområdet sikkerhed til søs overtaget som færøsk særanliggende, herunder skibstilsynet. Færøernes Hjemmestyre har dermed også overtaget de med sagsområdet forbundne udgifter.

¹¹⁾ Der er ikke afholdt anlægsudg. i 2000-2004, og der er ikke budgetteret med anlægsudg. i 2005.

¹²⁾ Fra 1999 afholder lufthavnen selv udgifter til vejrobservationer.

Der er ikke afholdt anlægsudgifter i 2001-2003 og der er ikke budgetteret med anlægsudgifter i 2004.

¹³⁾ Kontoret på Færøerne blev nedlagt i 2001. GEUS har i 2003 og 2004 ikke udgifter til faglige projekter finansieret af GEUS' FL-bevilling.

¹⁴⁾ Der er medregnet beløb fra fællesfonden til vedligeholdelse.

^{*)} Tallene for 2005 er baseret på budgetterede udgifter (enkelte steder skøn).

Kilde: Oplysninger fra statsinstitutionerne samt finanslove.

Bilag 9.1. Landskassens udgifter til socialvæsen i hovedposter 2001-2004, mio. kr.

	2001	2002	2003	2004
Familier og børn	80,1	116,8	111,5	133,1
Børselsordningen	29,5	65,6	60,2	76,8
Børneforsorg	33,9	34,0	29,3	31,2
Børn og unge-institutioner	7,2	8,8	12,9	14,4
Andet	9,5	8,4	9,1	10,7
Sygdom	56,4	59,9	59,6	56,8
Sundhedspleje	6,8	7,6	8,6	9,2
Dagpenge ved sygdom	49,6	52,3	51,0	47,6
Alderdom	537,7	588,7	604,8	625,6
Folkepension	319,8	353,7	359,4	364,5
Plejhjem	101,5	106,7	107,6	116,0
Hjemmehjælp*	88,0	97,8	106,0	111,3
Andet	28,4	30,5	31,8	33,8
Funktionshæmmede	268,9	298,3	315,2	328,6
Førtidspension	173,2	183,6	186,9	193,5
Særforsorg	63,1	72,4	80,9	88,1
Færinger på institution i DK	16,8	19,0	20,1	17,3
Personlig assistance	7,6	9,9	12,2	14,6
Andet	8,2	13,4	15,1	15,1
Forsorg	103,5	112,5	124,9	129,3
Administration	56,4	63,2	67,0	71,0
Andre udgifter	7,9	9,1	9,6	9,6
I alt	1110,9	1248,5	1292,6	1354,0

* Inkl. Ældrepleje på Sandø, hvor plejhjem og hjemmehjælp er integreret

Kilde: Almanna- og Heilsumálaráðið

Bilag 10.1. Sygehusenes kapacitet og belægning 2000-2004

	2000	2001	2002	2003	2004
Antal sengepladser					
Landssygehuset	234	228	228	228	218*)
Klaksvík sygehus	36	36	36	36	36
Suðuroy sygehus	26	26	26	26	26
I alt	296	290	290	290	280
Antal indlæggelser					
Landssygehuset	7.999	8.597	10.632	11.047	11.553
Klaksvík sygehus	1.504	1.450	1.527	1.523	1.603
Suðuroy sygehus	816	834	955	898	987
I alt	10.319	10.881	13.114	13.468	14.143
Antal sygedage¹⁾					
Landssygehuset	57.671	62.428	63.084	63.031	62.942**)
Klaksvík sygehus	8.716	8.450	9.457	9.342	8.955
Suðuroy sygehus	6.792	7.208	7.797	7.307	7.100
I alt	73.179	78.086	80.338	79.680	78.997
Gennemsnitligt antal sygedage pr. patient					
Landssygehuset	7,2	7,1	6,2	5,7	5,4
Klaksvík sygehus	5,8	5,9	6,2	6,1	5,6
Suðuroy sygehus	8,3	8,6	8,2	8,1	7,2
Gennemsnit for sygehusvæsenet	7,1	7,2	6,4	5,9	5,6
Gennemsnitlig belægningsprocent²⁾					
Landssygehuset	67,5	75,0	75,8	75,7	79,1
Klaksvík sygehus	66,3	64,3	72,0	81,1	68,2
Suðuroy sygehus	71,6	76,0	82,2	77,0	74
Gennemsnit for sygehusvæsenet	67,7	73,8	75,9	75,3	77,2

¹⁾ Landssygehuset og Klaksvík sygehus regner med sengedage. Klaksvík sygehus reducerer sengepladser

* 365 med dage hvor afdelinger er lagt sammen, d.v.s. i weekends og ferier, i alt 1500-1600 dage pr. år.

²⁾ Beregnet som (sygedage*100)/(sengepladser*365).

*) Fra oktober 2005 er senættallet reduceret til 196 pladser i forbindelse med omlægning af kirurgisk afdeling

**) Delvist beregnede tal

Bilag 10.2. Sygehusenes udgifter og indtægter (i 1.000 kr.) 2000-2004

	2000 ²⁾	2001	2002	2003	2004
Sygehusenes udgifter					
Landssygehuset ³⁾	247.745	267.078	292.441	296.075	319.001
Klaksvík sygehus	55.059	57.951	62.555	64.773	68.635
Suðuroy sygehus	42.184	43.447	45.902	48.577	50.849
I alt	344.988	368.476	400.898	409.425	438.485
Sygehusenes indtægter					
Fra landskassen	299.486	317.985	343.062	346.152	373.118
Fra Almannastovan og kommuner	27.150	31.266	34.052	36.619	36.204
Andre ¹⁾	18.352	19.225	23.784	26.654	29.163
I alt	344.988	368.476	400.898	409.425	438.485

¹⁾ Hovedsagelig lejeindtægter.

²⁾ Udgifterne i 2000 er påvirket af, at moms ikke bogføres på institutionerne.

³⁾ Hørelinikken er i 2002 overført fra Specialpædagogisk/psykologisk Center til Landssygehuset.

Kilde: Almanna- og Heilsumálaráðið.

Bilag 10.3. Sygehusenes nettoudgifter i kr. pr. sygedag 2000-2004

	2000	2001	2002	2003	2004
Landssygehuset	4.295	4.135	3.983	4.193	4.570
Klaksvík sygehus	4.731	5.123	4.945	4.996	5.457
Suðuroy sygehus	4.587	4.392	4.257	4.815	5.156
Gennemsnit for sygehusvæsenet	4.307	4.272	4.118	4.344	4.723

Kilde: Almanna- og Heilsumálaráðið.

Bilag 10.4. Sygehusenes personale 2004¹⁾

	Landssygehuset	Klaksvík sygehus	Suðuroy sygehus
Læger	50,74	8	4
Sygeplejersker	207,18	39	21
Personale med anden plejeuddannelse ²⁾	80,45	19,5	4
Personale med anden sundhedsfaglig udd. ³⁾	70,28	14	12
Administrationspersonale	55,09	6,1	3,75
Portører og driftspersonale	47,69	8,17	7
Køkken-, vaskeri-, og rengøringspers.	84,63	22	15,5
Andet personale	8,14	8,49	1
I alt	604,2	125,26	68,25

¹⁾ Som følge af fællesfunktioner på Suðuroy sygehus og Suðuroy plejehjem er visse stillinger på sygehuset fordelt mellem dette og plejehjemmet. Dette gælder tillige Klaksvík sygehus og Norðuroyggjar plejehjem.

²⁾ Omfatter væsentligst sygehjælpere og plejere.

³⁾ Laboranter, lægesekretærer, terapeuter m.v.

Kilde : Almanna- og Heilsunáráðið

Bilag 12.1. Oversigt over anmeldte overtrædelser af straffeloven 1998-2004.

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Forbrydelse mod den off. myndighed m.v. (kap. 14 og 15)	10	10	14	9	17	11	13
Forbrydelse i offentlig tjeneste/hverv (kap. 16 og 17)	5	5	3	3	5	7	16
Forbrydelse vedr. penge (kap. 18)	3	2	2	3	8	0	1
Forbrydelse vedr. bevismidler (kap. 19)	5	2	7	1	1	10	1
Almenfarlige forbrydelser bl.a. brandstiftelse (kap. 20)	7	3	2	4	5	13	9
Forbrydelse i familieforhold (kap. 23)	0	0	7	0	0	1	0
Forbrydelse mod kønssædeligheden bl.a. voldtægt og blufærdighedskr. (kap. 24)	25	38	28	21	42	14	15
Forbrydelse mod liv og legeme bl.a. manddrab og vold mod sagesløs (kap. 25)	74	48	100	74	76	83	86
Forbrydelse mod den personlige frihed (kap. 26)	1	0	0	2	1	0	1
Freds- og æreskrænkelser (kap. 27)	50	26	40	28	29	36	63
Indbrudstyverier (§ 276)	115	122	92	221	97	106	108
Tyverier i øvrigt (§ 276)	192	184	188	252	368	335	334
Andre berigelsesforbrydelser bl.a. underslæb og bedrageri (kap. 28)	114	250	40	22	18	4	9
Hærværk (§ 291)	331	324	316	312	379	369	349
Brugstyveri (293)	71	43	45	39	47	77	71
Andre formuekrænkelser (kap. 29)	2	1	1	1	1	0	4
Overtrædelser af straffeloven i alt - anmeldelser	1.008	1.058	885	990	1.094	1.066	1.080

Kilde: Landfogden på Færøerne (Politimesteren) indtil år 2000 herefter www.politi.fo.

Bilag 12.2. Oversigt over andre anmeldelser til kriminalpolitiet samt over politiets virksomhed i øvrigt i årene 1998-2004.

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Ildebrande	45	50	28	39	40	39	1
Overtrædelse af våbenloven	5	5	8	5	15	10	7
Overtrædelse af toldloven, spirituslovgivn. og skatte- og afgiftslovgivn.	5	1	3	5	15	19	8
Overtrædelse af dyreværnsloven	4	3	9	4	2	10	3
Overtrædelse af lov om euforiserende stoffer samt narkotikaundersøgelser i øvrigt	42	37	55	48	58	70	68
Fremmedsager (opholds- og arb. till.)	209	277	309	647	612	751	654
Overtrædelse af udlændingeloven	14	15	40	12	24	41	54
Andre anmeldelser							
Færdselsuheld	1.250	1.330	1.219	1.344	1.179	1.198	1.089
Heraf med personskade	83	62	35	63	47	65	74
Dræbte ved færdselsuheld	1	8	2	4	*	*	2
Antal sigtede for overtr. af færdselsl. med undt. af spirituskørsel og parkeringssager	1.663	1.801	2.043	1.681	1.960	2.900	2.854
Antal sigtede for spiritus- og promillekørsel (færdselslov, § 16)	155	127	153	156	159	194	168
Udrykninger	4.597	4.758	4.586	4.516	*	5.473	4.917
Trawlersager (fiskefartøjers overtrædelse af fiskerilovgivningen)	10	12	21	14	*	*	4
Indsatte til afson., herund. varetægtsfæng.	120	124	101	110	*	*	147
Afsoningsdage	3.109	3.427	3.697	2.466	*	*	3.965
Detentionsanbragte	332	296	356	333	512	232	241
Fogedsager	2.401	2.328	2.740	2.131	1.762	1.677	2.061
Fredningssager	85	86	76	83	93	85	82
Faderskabsanerkendelser til politiprotokollen	319	312	332	140	327	185	347
Lærlingesager, godkendte lærlingekontrakter	215	134	*	*	*	*	*
Borgerlige vielser	85	77	58	68	28	32	39

* Tal foreligger ikke

Kilde: Landfogden på Færøerne (Politimesteren) for så vidt angår årene til 2000 herefter www.politi.fo

Bilag 12.3. Behandlingsmåden for straffesager o.a. lovovertrædelser 1998-2004.

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Statsadvokatsager	221	214	158	240	243	171	207
Heraf: a) Spirituskørsel	73	58	65	62	67	71	31
b) Groft uforsvarlig kørsel	71	70	30*	128	106	61	94
Politisager							
afgjort udenretlig	58	64	69	117	221	196	191
afgjort indenretlig	281	253	214	278	310	271	270
Ankesager, antal	18	29	21	23	22	24	25
Idømte/vedtagne							
bøder, antal	2.051	2.086	2.553	2.489	2.535	3.182	3.254
Idømte/vedtagne							
bødebeløb., kr.	1.740.213	1.697.176	2.564.111	2.589.250	3.188.158	3.592.018	3.409.855

*ændringer i færdselsloven

Kilde: Landfogden på Færøerne (Politiimesteren) for så vidt angår årene indtil 2000, herefter www.politi.fo
